

FSMİ BÜLLETENİ

SERGEY QLAZHEV

«YAXIN PERSPEKTIV ÜÇÜN İQTİSADI
SİYASƏTİN ƏSAS İSTİQAMƏTİ YENİ
TEXNOLOJİ NİZAM ƏSASINDA
SƏNAYE SIÇRAYIŞININ HƏYATA
KEÇİRİLMƏSİ OLMALIDIR»

FEDERAL ƏQLİ MÜLKİYYƏT
XİDMƏTİ (ROSPATENT)

«FEDERAL SƏNAYE MÜLKİYYƏTİ İNSTİTUTU»
FEDERAL DÖVLƏT BÜDCƏ MÜƏSSİSƏSİ

FSMİ BÜLLETENİ

BULLETIN OF FEDERAL INSTITUTE OF INDUSTRIAL PROPERTY

2025

CİLD 4 № 2 (12)

16+

FEDERAL ƏQLİ MÜLKİYYƏT XİDMƏTİ (ROSPATENT)
Federal dövlət büdcə müəssisəsi
«Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu»

ISSN 2782–5086 (Print)

ISSN 2949–2432 (Online)

FSMİ BÜLLETENİ

CİLD 4 № 2 (12)

Moskva 2025

Qeydiyyatla alınıb:

Rabitə, informasiya texnologiyaları və kütləvi kommunikasiyalar sahəsində nəzarət üzrə federal xidmətdə (ПИ № ФС77–85468; seriya EI № ФС77–85469, 13 iyun 2023-cü il)

Yayılma zonaları:

Rusiya (bütün zonalar), MDB ölkələri, yaxın və uzaq xarici ölkələr.

Nəşrin dövriyyəsi:

İldə 4 say, əlavə xüsusi buraxılışlar imkanı ilə.

Abunəlik indeksi: 85599.

«FSMİ bülleteni» 2022-ci ildə aşağıdakı elm sahələri üzrə əqli mülkiyyət sahəsində elmi fəaliyyətin nəticələrini işıqlandırmaq məqsədilə təsis edilmişdir: Dövlət və hüquq. Hüquq elmləri; İqtisadiyyat. İqtisadi elmlər; Patent hüququ. İxtiraçılıq; Səmərləşdiricilik; Təbiət elmləri. Ümumi və kompleks problemlər; Statistika; Kibernetika.

Oxucu auditoriyası:

əqli mülkiyyət sahəsində mütəxəssislər, patent müvəkkilləri, hüquqşünaslar, vəkllər, rəhbərlər, aspirantlar, tələbələr, ixtiraçılar və digər oxucular.

«FSMİ bülleteni» aşağıdakı prinsipə əsaslanaraq məzmununa birbaşa açıq girişəmin edir: tədqiqat nəticələrinə açıq giriş global bilik mübadiləsini təşviq edir.

Jurnalın buraxılışları FSMİ saytının www.vestnikfips.ru elektron resursunda yerləşdirilib (jurnalın elektron versiyası).

Bütün materiallar dərc edildikdən dərhal sonra istifadəçilər üçün əlçatandır.

Embarqo müddəti nəzərdə tutulmayıb.

Materiallara pulsuz sərbəst giriş əldə etmək üçün jurnalın saytında qeydiyyatdan keçmək tələb olunmur.

Nəşr bütün müəlliflər üçün pulsuzdur.

Açıq giriş jurnalıdır (open access), yəni bütün məzmun açıq girişin təyin edilməsinə müvafiq olaraq istifadəçilər üçün pulsuz sərbəst girişlə təqdim olunur.

Redaksiyaya daxil olmuş bütün materiallar ikiqat kor resenziya prosedurundan keçir.

Resenziyalasdırma müstəqil ekspertlər tərəfindən və etik prinsiplərə uyğun olaraq aparılır.

Jurnalın elektron arxivinə giriş aşağıdakı milli repozitoriyalarda nəşrdən sonra əlçatandır:

«Rusiya elmi sitat indeksi» (RESİ) bibliografik məlumat bazası çərçivəsində «Elmi elektron kitabxana» – qeydiyyatdan keçmiş istifadəçilər üçün (sistemdə qeydiyyat və jurnala giriş pulsuzdur);

«KiberLeninka» – qeydiyyatı olmayan bütün oxucular üçün pulsuz.

«Vestnik FiPs» jurnalının təsisçisi, redaksiya və nəşirinin ünvanı:

125993, Moskva, Q-59, QSP-3,

Berejkovskaya sahili küçəsi, ev 30, korp. 1.

Jurnalın elektron poçtu:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Sayt: vestnikfips.ru

**Federal Service for Intellectual Property (Rospatent)
Federal State Budgetary Institution
«Federal Institute of Industrial Property»**

ISSN 2782-5086 (Print)

ISSN 2949-2432 (Online)

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

Vol. 4 No. 2 (12)

Moscow 2025

Registered with the Federal Service for Supervision in the Sphere of Communications, Information Technology and Mass Communications (PI No. FS77-85468; EI series No. FS77-85469 of June 13, 2023)

Coverage: Russia (all regions), CIS states, near and far abroad countries

Publication frequency:

4 issues per year with the possibility of additional special issues

Subscription index – 85599

Bulletin of Federal Institute of Industrial Property

was founded in 2022 to highlight the results of scientific activities in the field of intellectual property on the following scientific disciplines (fields of science):

State and Law. Juridical Sciences

Economics. Economic Sciences

Patent Law. Inventive Activities.

Innovative Activities Natural Sciences.

General and Complex Problems

Statistics Cybernetics

Readership:

professionals in the field of intellectual property, patent attorneys, lawyers, advocates, managers, graduate students, students, inventors and others.

The Bulletin of Federal Institute of Industrial Property provides direct open access to its content, based on the following principle:

free open access to research results contributes to an increase in the global exchange of knowledge. The issues of this journal are posted on the electronic resource of the FIPS website www.vestnikfips.ru (electronic version of the journal).

All materials are available to users immediately after publication.

There is no embargo period.

No registration on the journal's website is required to get free access to the materials. Publication is free for all authors.

It is an open access journal,

i. e. all content is freely available at no charge to users in accordance with the definition of open access Initiative.

All materials submitted to the editorial office undergo a double blind peer review procedure.

Reviewing is made by independent experts and in accordance with the ethical principles of the Publication Ethics Committee.

The electronic back issues of the journal

are available after publication in the following national repositories: «Scientific Electronic Library» within the framework of the Russian Index of Science Citation (RINTs) bibliographic database – for registered users (registration in the system and access to the journal are free); «CyberLeninka» – free of charge for all readers, without registration.

Address of the founder, editorial office and publisher of the Bulletin of FIPS:

Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1,
Moscow, G-59, GSP-3, 125993.

Journal email:

Vestnik_FIPS@rupto.ru.

Website: vestnikfips.ru

REDAKSIYA KOLLEGİYASI

Baş redaktor **NERETİN Oleq Petroviç**
iqt. elm. d-ru, Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutunun (FSMİ) direktoru, Moskva

ZUBOV Yuri Sergeyeviç
ped. el. nam., Sənaye mülkiyyəti üzrə federal xidmətin
rəhbəri, Moskva

İVLİYEV Qriqori Petroviç
baş direktorun müavini, hüq. elm. nam., Avrasiya patent idarəsinin
prezidenti, FSMİ elmi rəhbəri, Moskva

QORUŞKİNA Svetlana Nikolayevna
baş direktorun müavini, sosiol. elm. nam., FSMİ elmi katibi, Moskva

ABANKİNA Tatyana Vsevolodovna
iqt. elm. nam., professor, «Ali iqtisadiyyat məktəbi» Milli Tədqiqat
Universitetinin Şəhər və regional inkişaf fakültəsinin Kreativ
iqtisadiyyat mərkəzinin direktoru, Moskva

ALEKSANDROVA Anna Vladimirovna
texn. elm. nam., dosent, aparıcı elmi işçi, FSMİ Analitik mərkəzinin
rəisi, Moskva

ALEKSEYEVA Olqa Lenarovna
hüq. elm. nam., FSMİ Keyfiyyətin monitorinqi mərkəzinin rəisi,
Moskva

BLİZNETS İvan Anatolyeviç
hüq. elm. d-ru, professor, A. S. Qriboyedov adına Moskovsk
universitetinin hüquq fakültəsinin dekani, əqli mülkiyyət
kafedrasının müdiri, Moskva

BOROVSKAYA Marina Aleksandrovna
iqt. elm. d-ru, professor, Rusiya təhsil akademiyasının müxbir üzvü,
Cənub federal universitetin prezidenti, Rostov-na-Donu

BIÇKOV Dmitri Vladimiroviç
fiz.-riy. elm. nam., Avrasiya patent idarəsinin Ekspertiza idarəsinin
Mexanika, fizika və elektrotexnika şöbəsinin baş eksperti, Moskva

QLAZYEV Sergey Yuryeviç
iqt. elm. d-ru, professor, Rusiya elmlər akademiyasının akademiki,
Rusiya elmlər akademiyasının Avrasiya iqtisadi inteqrasiya,
modernləşmə və dayanıqlı inkişaf kompleks problemləri üzrə Elmi
şurasının sədri, İttifaq dövlətinin dövlət katibi, Moskva

QRİB Vladislav Valeryeviç
hüq. elm. d-ru, professor, RF əməkdar hüquqşünası, Rusiya
təhsil akademiyasının akademiki, A.S. Qriboyedov adına Moskva
universitetinin rektoru, Rusiya professorlar yığıncağının sədri,
Moskva

YENA Oleq Valeryeviç
FSMİ «Patent analitika» elmi istiqamətinin rəhbəri, Moskva

JURAVLYOV Andrey Lvoviç
hüq. elm. nam., FSMİ Beynəlxalq kooperasiya mərkəzinin rəisi,
Moskva

ZOLOTIX Natalya İvanovna
iqt. elm. nam., «Opora Rossiya» Ümumrusiya kiçik və orta sahibkarlıq
ictimai təşkilatının vitse-prezidenti, Moskva

İVANOVA Marina Qermanovna
sosiol. elm. d-ru, iqt. elm. nam., dosent, FSMİ Elmi-təhsil mərkəzinin
aparıcı elmi işçisi, Moskva

İVANOV Roman Alekseyeviç

«Molekulyar immunologiya» ixtisası üzrə PhD, Translyasiya tibbi
üzrə elmi mərkəzin direktoru, «Sirius» universitetinin «Tibbi
biotexnologiya» istiqamətinin elmi rəhbəri, Soçi

İLYİNA İrina Yevgenyevna
iqt. elm. d-ru, dosent, Rusiya elmi-texniki sahədə iqtisadiyyat, siyasət
və hüquq elmi-tədqiqat institutunun direktoru, Moskva

KALYATİN Vitali Oleqoviç
hüq. elm. nam., dosent, Rusiya Federasiyasının Prezidenti yanında S.
S. Alekseyev adına Xüsusi hüquq tədqiqat mərkəzinin əqli hüquqlar
kafedrasının professoru və əqli hüquqlar haqqında qanunvericilik
şöbəsinin məsləhətçisi, Moskva

KLİMANOV Vladimir Viktoroviç
iqt. elm. nam., coğr. elm. nam., dosent, «İctimai maliyyənin islahatı
institutunu» Muxtar Qeyri-kommersiya Təşkilatının direktoru, Moskva

KUZNETSOVA Tatyana Viktorovna
ped. elm. d-ru, professor, «Rusiya patent-texniki kitabxanası»
mərkəzinin rəisi, Moskva

LOPATİNA Natalya Viktorovna
ped. elm. d-ru, professor, FSMİ Elmi-təhsil mərkəzinin aparıcı elmi
işçisi, Moskva

LISKOV Nikolay Borisoviç
FSMİ Kimya, biologiya və tibb mərkəzinin rəisi, Moskva

PROKOFYEV Stanislav Yevgenyeviç
iqt. elm. d-ru, professor, Rusiya Federasiyasının Hökuməti yanında
Maliyyə universitetinin rektoru, Moskva

SALNİKOV Mixail Yuryeviç
FSMİ Fizika və tətbiqi mexanika mərkəzinin rəisi, Moskva

SİROTYUK Vladimir Oleqoviç
tex. elm. d-ru, dosent, Rusiya Elmlər Akademiyasının İdarəetmə
problemləri institutunun aparıcı elmi işçisi, Moskva

SMİRNOV Mixail Borisoviç
fiz.-riy. elm. nam., Avrasiya patent idarəsinin Ekspertiza idarəsinin
Mexanika, fizika və elektrotexnika şöbəsinin baş eksperti, Moskva

SUKONKİN Aleksandr Vladimiroviç
tex. elm. nam., FSMİ baş elmi işçisi, Moskva

FABRİÇNİY Sergey Yuryeviç
hüq. elm. d-ru, professor, «Hərbi, xüsusi və ikiqat təyinatlı əqli
fəaliyyət nəticələrinin hüquqi qorunması üzrə federal agentlik»
Federal dövlət büdcə müəssisəsinin direktoru, Moskva

FEDOTOV Mixail Aleksandroviç
hüq. elm. d-ru, professor, «Ali iqtisadiyyat məktəbi» Milli Tədqiqat
Universitetinin «YUNESKO-nun Müəllif hüququ, yanaşı, mədəni
və informasiya hüquqları üzrə kafedrası» Beynəlxalq elmi-təhsil
mərkəzinin direktoru, Moskva

ŞORİN Oleq Nikolayeviç
tex. elm. nam., Moskva

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief **Oleg P. NERETIN**

Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property (FIPS), Moscow

Yury S. ZUBOV

Cand. Sci. (Pedagogy), Head of the Federal Service for Intellectual Property, Moscow

Grigory P. IVLIEV

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Law), President of the Eurasian Patent Office, FIPS Research Advisor, Moscow

Svetlana N. GORUSHKINA

Deputy Editor-in-Chief, Cand. Sci. (Sociology), Scientific Secretary of FIPS, Moscow

Tatiana V. ABANKINA

Cand. Sci. (Economics), Professor, Director of the Center of Creative Economy of the Faculty of Urban and Regional Development of NRU HSE, Moscow

Anna V. ALEKSANDROVA

Cand. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the FIPS Analytical Center, Moscow

Olga L. ALEKSEEVA

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS Quality Monitoring Center, Moscow

Ivan A. BLIZNETS

Dr. Sci. (Law), Professor, Dean of the Faculty of Law, Head of the Department of Intellectual Property of the Griboedov Moscow University, Moscow

Marina A. BOROVSKAIA

Dr. Sci. (Economics), Professor, Corresponding Member of the Russian Academy of Education, President of the Southern Federal University, Rostov-on-Don

Dmitry V. BYCHKOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Sergey Yu. GLAZIEV

Dr. Sci. (Economics), Member of the Russian Academy of Sciences, Chairman of the Scientific Council of the Russian Academy of Sciences on complex issues of Eurasian economic integration, modernization and sustainable development, State Secretary of Belarus-Russia Union State, Moscow

Vladislav V. GRIB

Dr. Sci. (Law), Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Member of the Russian Academy of Education, Rector of the Educational private institution of higher education «Moscow University named after A.S. Griboedov», Chairman of the Russian Professorial Assembly, Moscow

Oleg V. ENA

Head of Scientific Research on Patent Analytics FIPS, Moscow

Andrey L. ZHURAVLEV

Cand. Sci. (Law), Head of the FIPS International Cooperation Center, Moscow

Natalia I. ZOLOTYKH

Cand. Sci. (Economics), Vice President of the All-Russian Non-Government Organization of Small and Medium Business «Opora Russia», Moscow

Marina G. IVANOVA

Dr. Sci. (Sociology), Cand. Sci. (Economics), Associate Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Roman A. IVANOV

PhD in Molecular Immunology, Director of the Scientific Center for Translational Medicine, Scientific Director of the medical biotechnology field, Sochi

Irina E. ILYINA

Dr. Sci. (Economics), Associate Professor, Director of the Russian Research Institute of Economics, Politics and Law in the scientific and technical field, Moscow

Vitaly O. KALYATIN

Cand. Sci. (Law), Associate Professor, Professor of the Department of Intellectual Rights, Consultant of the Department of Intellectual Rights Law of the Private Law Research Centre under the President of the Russian Federation named after S. S. Alexeev, Moscow

Vladimir V. KLIMANOV

Dr. Sci. (Economics), Cand. Sci. (Geography) Assoc. Prof., Director of NGO «Institute for Public Finance Reform», Moscow

Tatiana V. KUZNETSOVA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Head of the «All-Russian Patent and Technical Library» Center, FIPS, Moscow

Natalia V. LOPATINA

Dr. Sci. (Pedagogy), Professor, Leading Researcher of the FIPS Scientific Educational Center, Moscow

Nikolai B. LYSKOV

Head of the FIPS Center for Chemistry, Biology and Medicine, Moscow

Stanislav E. PROKOFIEV

Dr. Sci. (Economics), Professor, Rector of the Financial University under the Government of the Russian Federation, Moscow

Mikhail Yu. SALNIKOV

Head of the FIPS Center for Physics and Applied Mechanics, Moscow

Vladimir O. SIROTYUK

Dr. Sci. (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher of the Institute of Control Sciences of the Russian Academy of Sciences, Moscow

Mikhail B. SMIRNOV

Cand. Sci. (Physics and Mathematics), chief expert of the Department of Mechanics, Physics and Electrical Engineering of the Examination Department of the Eurasian Patent Office, Moscow

Alexander V. SUKONKIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Chief Scientific Researcher of FIPS, Moscow

Sergey Yu. FABRICHNY

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the Federal State Budgetary Institution «Federal Agency for Legal Protection of the Results of Intellectual Activity for Military, Special and Dual-Use», Moscow

Mikhail A. FEDOTOV

Dr. Sci. (Law), Professor, Director of the International Research and Educational Center «UNESCO Chair on Copyright, Neighboring, Cultural and Information Rights» NRU HSE, Moscow

Oleg N. SHORIN

Cand. Sci. (Technical Sciences), Moscow

MÜNDƏRİCAT

Baş redaktorun guşəsi

Editorial

O. P. Neretin
106

1. Akademik ilə dialog

Dialogue with an academician

Sergey Yuryevich Qlazyev
«Yaxın perspektiv üçün iqtisadi siyasətin əsas istiqaməti yeni texnoloji nizam əsasında sənaye sıçrayışının həyata keçirilməsi olmalıdır»
Sergey Yu. Glaziev
«The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm»

108

2. Əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması və müdafiəsi məsələləri

Issues of intellectual property rights protection and enforcement

O. İ. Tereşenko
Çin Xalq Respublikasında əmtəə nişanlarının qeydiyyatı: prosedurun xüsusiyyətləri
O. I. Tereschenko
Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure

112

O. S. Kostenko
Çində geniş şəkildə tanınan əmtəə nişanlarının və qeydiyyatla alınmamış işarələrin qorunması ilə bağlı bəzi məsələlər
O. S. Kostenko,
Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China

120

A. V. Çeban,
Y. B. Qavrilova,
A. A. Lomakina
Çin Xalq Respublikasının patent qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla Avrasiya patent qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi
A. V. Ceban,
E. B. Gavrilova,
A. A. Lomakina
Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China

128

Q. A. Nequlyayev,
O. N. Darina
ÇXR patent sistemi: onun inkişafı və ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin xüsusiyyətləri
G. A. Negulyaev,
O. N. Darina
Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models

138

3. Əqli mülkiyyətin iqtisadiyyatı

Economy of intellectual property

N. A. Maaluf
Belarus Respublikasında «Great Stone» sənaye parkının Çin rezidentlərinin fəaliyyəti: patent fəallığının elementləri
N. A. Maaluf
Chinese residents activity in the Industrial park «Great Stone» (Republic of Belarus): elements of patent portfolio

151

CONTENT

4. Elektron patent məlumat servisləri

Electronic patent information services

O. P. Neretin,
A. A. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov

Ümumdünya əqli mülkiyyət təşkilatının yeni müddəaları nəzərə alınmaqla ənənəvi bilik və genetik resurslar üzrə verilənlər bazalarının hüquqi, texniki və informasiya təminatlığının təhlili

O. P. Neretin,
A. A. Polyakova,
N. B. Lyskov,
N. V. Zaryanov

Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization

160

5. ÜPTK X-faylları

Vptb X-Files
172

6. Kitab rəfi

Bookshelf

T. V. Semyonova,
V. V. Kosenko,
O. P. Neretin

«Tibb və səhiyyə sahəsində işlənmələrin kommersiyalaşdırılması. Rəhbərin masaüstü kitabı

T. V. Semenova,
V. V. Kosenko,
O. P. Neretin

«Commercialization of developments in the field of medicine and healthcare. Chief's Desk Book»

174

**Sənaye mülkiyyəti üzrə federal
institutunun (SMFİ) direktoru**

O. P. Neretinə

Rusiya Elmlər Akademiyasının

Çox hörmətli Oleq Petroviç!

Rusiya Elmlər Akademiyası adından Sizi Federal Sənaye Mülkiyyəti Institutunun 65 illiyi münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm!

Yarıməsrlük müddətdən çox olan dövr ərzində FSMİ qlobal əqli mülkiyyət ekosisteminin mühüm infrastruktur bağlantısına, güclü ekspert potensialına malik olan və fənlərarası elmi məsələləri həll edən çoxşaxəli instituta çevrilmişdir.

FSMİ əqli mülkiyyətin yaradılması, qorunması, dövriyyəsi və kommersiyalaşdırılması sahəsində milli maraqların qorunmasının təmin edilməsində fəal iştirak edir. Ciddi texnoloji dəyişikliklər şəraitində institut Rusiya Federasiyasının elmi və texnoloji potensialından istifadənin səmərəliliyinin artırılmasına əhəmiyyətli töhfə verir, texnoloji liderliyə nail olmaq və ölkəmizin insan kapitalının inkişafı üçün şərait yaratmağa kömək edir.

Təsisçisi və nəşiri Rusiya Elmlər Akademiyası olan elmi jurnalların adları üçün əmtəə nişanlarının qeydiyyatına alınmasında göstərdikləri köməyə görə Rospatent və FSMİ rəhbərliyinə ayrıca təşəkkür etmək istərdik. Bu, elmi dövrü nəşrlərin akademik kolleksiyasının eyniliyini qoruyub saxlamaq, REA-nın əqli mülkiyyət hüququnu qorumaq üçün çox vacib bir addımdır.

İnstitut kollektivinə bundan sonra da məhsuldar iş və qarşıya qoyulan məqsədlərə nail olmağı arzulayıram!

REA vitse-prezidenti
REA akademiki

V. Y. Pançenko

Baş redaktorun guşəsi

Hörmətli oxucular, həmkarlar, dostlar!

«FSMİ bülleteni» jurnalının redaksiyası adından oxucu və müəlliflərimizi Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutunun 65 illiyi münasibətilə təbrik edirəm. Bütün bu illər ərzində institut əqli mülkiyyət (əM) ekosistemində əsas rol oynayır.

Beynəlxalq səviyyədə əM sahəsində konstruktiv qarşılıqlı fəaliyyət, eləcə də standartların harmonizasiyası və patent sistemlərinin inkişafı üçün səy göstərən Rusiya, hüquq sahiblərimizi dəstəkləmək və 3D və blokçeynə dair yeni standartlar hazırlamaq üzrə təşəbbüslərini təbliğ edərək ÜəMT-dəki mövqeyini qoruyur və fəaliyyətində fəal iştirak edir.

Biz ÜəMT tərəfindən idarə olunan bütün beynəlxalq qeydiyyat sistemlərinə daxil edilmişik.

PCT sistemi vasitəsilə digər ölkələrdə ixtiraların, Madrid sistemi vasitəsilə – əmtəə nişanlarının, Haqa sistemi vasitəsilə – sənaye nümunələrinin və Lissabon sistemi vasitəsilə – malların mənşə adları və coğrafi göstəricilərin hüquqi qorunmasını əldə etmək mümkündür.

Rusiya vətəndaşları və şirkətləri üçün bütün beynəlxalq servislər fəaliyyətini davam etdirir.

BRICS ölkələri ilə əM məsələləri üzrə əməkdaşlıq güclənir, ümumi məlumat və ekspert məkanı formalaşır. Son mərhələdə – əM obyektlərinin qeydiyyatı üçün praktik təlimatların hazırlanması ilə bağlı layihə.

Rospatentin rəhbəri Y.S. Zubov qeyd edir ki, BRICS tərəfdaşları inkişaf etmiş, səmərəli və istifadəçi yönümlü əqli mülkiyyət sistemini iqtisadi artımın və uğurlu ticarət əməkdaşlığının açarı hesab edirlər.

FSMİ və Avrasiya Patent İdarəsi (API) arasında sıx əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur: bir sıra elmi-tədqiqat layihələri hazırlanmışdır. Həmin layihələrlə bizim veb-saytımızın «Elmi fəaliyyət» bölməsində tanış olmaq olar¹.

Avrasiya Patent İdarəsi sayəsində jurnal yeddi dilə tərcümə edilmişdir. Buraxılışlarla API-nin² və «FSMİ bülleteni»-nin³ saytlarında tanış ola bilərsiniz.

Aparıcı patent idarələri arasında əməkdaşlığın müasir aspektləri, eləcə də onların ekspert-təşkilatı və informasiya yönümlü qarşılıqlı fəaliyyətinin əsas proqramları «Avrasiya regionunda sənaye mülkiyyəti sahəsində müasir ümumi informasiya və ekspert məkanının formalaşdırılmasının əsasları» monoqrafiyasında təqdim olunur.

Birgə istehsal və beynəlxalq istehsal zəncirlərinə inteqrasiya hətta tam texnoloji bacarıqlar spektrinə malik olmayan ölkələrə də yüksək texnologiyalı məhsulların istehsalında iştirak etməyə imkan verir. Beynəlxalq əməkdaşlığın genişlənməsi iştirakçı ölkələrin texnoloji liderliyini gücləndirir.

Bununla belə, strateji üstünlükləri qorumaq üçün açıqlıq və öz texnologiyalarının qorunması arasında balans

saxlamaq vacibdir. Bu proseslərin tsiklik xarakteri intellektual fəaliyyətin nəticələrinə olan tələbin strukturuna və həcminə təsir göstərir.

Oxucuları əqli mülkiyyətin inkişaf tendensiyalarını müzakirə etməyə dəvət edirik. Nəşrlərimizin səhifələrində və ekspert müzakirələri çərçivəsində sizin sual və təklifləriniz həmişə qəbul olunur.

əqli mülkiyyət sektorunun inkişafı bilik mübadiləsi və beynəlxalq əməkdaşlıq olmadan mümkün deyil. «Akademiklə dialog» silsiləsini davam etdirərək, İttifaq dövlətinin dövlət katibi, Rusiya Elmlər Akademiyasının akademiki, iqtisad elmləri doktoru, professor, texnoloji nizam nəzəriyyəsinin müəllifi S. Y. Qlazeyev ölkəmizdəki cari dövr və milli məqsədlərə nail olmaq üçün şərtləri müəyyən edən əsas amillərlə bağlı öz perspektivlərini bölüşməyi təklif etdik.

əməkdaşlığa açıqlıq, təcrübə mübadiləsi və birgə həllərin hazırlanması – yeni inkişaf imkanları yaratmaq və texnoloji liderliyi saxlamaq üçün açardır!

Hörmətlə, jurnalın baş redaktoru, iqtisadi elmlər doktoru O. P. Neretin

EDN <https://elibrary.ru/baozli>

¹ FSMİ-nin rəsmi saytı URL: <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

² Avrasiya Patent Təşkilatının (APT) rəsmi saytı. URL: <https://www.eapo.org/publications/>

³ «FSMİ bülleteni» jurnalı: sayt. URL: <https://www.vestnikfips.ru/arkhiv/publikatsii-na-inostrannykh-yazykakh/>

Editorial

**Dear readers,
colleagues, friends!**

On behalf of the editorial board of FIPS bulletin, I congratulate our readers and authors on the 65th anniversary of the Federal Institute of Industrial Property. Over the years, the institute has played a key role in the Intellectual Property (IP) ecosystem.

Striving for constructive cooperation in the field of IP at the international level, and for the harmonization of standards and the development of patent systems, Russia maintains its position in WIPO and actively participates in its activities, promoting initiatives to support our copyright owners and develop new standards for 3D and blockchain.

We are included in all international registration systems administered by WIPO.

Through the PCT system, it is possible to obtain legal protection for inventions in other countries, through the Madrid system for trademarks, through the Hague system for industrial designs, and through the Lisbon system for appellations of origin and geographical indications.

All international services for Russian citizens and companies continue to operate.

Cooperation with the BRICS countries on IP issues continue to strengthen, and a common informational and expert space is being formed. A project to prepare practical guidelines on IP registration is in the final stage.

Yuri Zubov, Head of Rospatent, noted: «Our BRICS partners share the view that

a developed, efficient and user-oriented intellectual property system is the key to economic growth and successful trade cooperation».

Close cooperation binds FIPS and the Eurasian Patent Office (EAPO): a number of scientific research works have been created, the results of which can be found on our website in the Scientific activities' section¹.

Thanks to the EPA, the bulletin has been translated into seven national languages. The issues are available on the websites of the EAPO² and the FIPS Bulletin³.

Modern aspects of interaction between leading patent offices as well as the main programs of their expert, organizational and informational interaction are represented in the monograph «The foundations of the formation of a modern common information and expert space in the field of industrial property in the Eurasian region».

Co-production and co-integration into international production chains allow countries to participate in the creation of high-tech products, even if they do not possess a full range of technological expertise. The expansion

of international cooperation strengthens the technological leadership of the participating countries.

However, in order to maintain strategic advantages, it is important to maintain a balance between openness and the protection of ones technologies. The cyclic nature of these processes has a significant impact on the structure and volume of demand for results of intellectual activity.

We invite readers to discuss the trends in IP development. Your questions and suggestions are always welcome on the pages of issues and in the framework of expert discussions.

The development of the IP sphere is impossible without constant knowledge exchange and international cooperation. Continuing our section Dialogue with an academician, we invited the State Secretary of the Union State of Russia and Belarus, Academician of the RAS, Dr. Sci. (Economics), Professor Sergey Glazyev the author of the theory of tenor of technology to share his vision, in what period our country currently is and what key factors determine the conditions for achieving the national goals.

Openness to cooperation, exchange of experience and development of joint solutions is the key to creating new growth points and maintaining technological leadership!

**Best regards, Oleg Neretin,
Editor-in-Chief,
Dr. Sci. (Economics)**

¹ Official FIPS website. URL: <https://www1.fips.ru/about/deyatelnost/nauchnaya-deyatelnost/informatsiya-o-vypolnennykh-v-fips-nauchno-issledovatel'skikh-rabotakh>

² Official EAPO website. URL: <https://www.eapo.org/publications/>

³ Official VESTNIK FIPS website. URL: <https://www.vestnikfips.ru/arkhiv/publikatsii-na-inostrannykh-yazykakh/>

AKADEMİK İLƏ DİALOQ

EDN <https://elibrary.ru/pwhwj1>

«Yaxın perspektiv üçün iqtisadi siyasətin əsas istiqaməti yeni texnoloji nizam əsasında sənaye sıçrayışının həyata keçirilməsi olmalıdır»

Sergey Yuryeviç Qlazhev,

Rusiya Elmlər Akademiyasının akademiki, iqtisad elmləri doktoru

«The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm»

Sergey Yu. Glaziev

academician of the Russian Academy of Sciences, Dr. Sci. (Economics)

1. «FSMİ bülleteni» jurnalı öz oxucularına fənlərarası xarakter daşıyan və şübhəsiz ki, ölkənin texnoloji liderliyinin əsasını təşkil edən əqli mülkiyyət sahəsində ən müasir məlumatları təqdim etməyə çalışır. Sergey Yuryeviç, Rusiya Federasiyası Prezidentinin «Rusiya Federasiyasının 2030-cu ilə qədər dövr üçün və 2036-cı ilə qədər perspektiv üçün milli inkişaf məqsədləri haqqında» Fərmanına uyğun olaraq, texnoloji liderlik milli hədəflərdən biri kimi müəyyən edilmişdir. Texnoloji nizam nəzəriyyəsinin müəllifi kimi fikrinizcə, ölkəmiz hazırda hansı dövrdədir və qarşıya qoyulan hədəfə çatmaq üçün şərtləri hansı əsas amillər müəyyən edir?

– Texnoloji nizam – vahid və davamlı bir formalaşmadır və bu çərçivədə ilkin resursların hasilatı və istehsalı, onların emalının bütün mərhələləri və müvafiq ictimai istehlak növünü təmin edən son məhsullar dəstinin buraxılması daxil olmaqla, tam makroistehsal sikli həyata keçirilir.

Texnoloji quruluşların dəyişməsi prosesində elmi kəşflərə və ixtiralara tələbatın strukturu da dəyişir. Onların bir çoxu üstün texnoloji quruluşun istehsal və texnoloji

sistemlərinə uyğun gəlmədiyi üçün uzun müddət tələbsiz qalır. Yalnız inkişaf potensialı tükəndikdə, rəqabətli seçimi yeni texnoloji trayektoriyaların əsasını formalaşdıran prinsipial cəhətdən yeni texnologiyalara ehtiyac yaranır. Bu proseslərin siklik xarakteri əqli fəaliyyətin nəticələrinə olan tələbatın strukturuna və həcminə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Uzunmüddətli texniki-iqtisadi inkişafın texnoloji quruluşların dəyişməsi prosesi kimi təqdim edilməsi uzunmüddətli iqtisadi inkişaf proseslərinin ölçülməsinə şərait yaradır. Qlobal və Rusiya iqtisadiyyatlarının konkret tarixi empirik tədqiqatları aparılmaqla uzunmüddətli iqtisadi inkişaf proseslərinin ölçmələrinin nəticələri XXI əsrin əvvəllərində üstünlük təşkil edən informasiya və elektron texnoloji quruluşu da daxil olmaqla, beş texnoloji quruluşun yaranması və keçidini aşkar etmişdir. Bu quruluşun əsasını təşkil edən informasiya və kommunikasiya, nano-, biomühəndislik və əlavə texnologiyalar kompleksi ildə təxminən 30% sürətlə, onun ayrı-ayrı komponentləri isə ildə 20%-dən 70%-ə qədər sürətlə inkişaf edir.

Beşinci və altıncı texnoloji quruluşlar arasında davamlılıq var. Onların əsas amili materiyanın elementar strukturları, həmçinin fundamental elmlə əldə edilmiş

məlumatların emalı və ötürülməsi alqoritmləri haqqında biliklərdən istifadəyə əsaslanan informasiya texnologiyalarıdır. Aralarındakı sərhəd texnologiyasının materiyanın strukturlarına nüfuz etmə dərinliyinə və məlumatların işlənməsi miqyasına əsaslanır.

Yaxın gələcəkdə iqtisadi siyasətin əsas istiqaməti yeni texnoloji quruluşa əsaslanan sənaye sıçrayışının həyata keçirilməsini ehtiva etməlidir. Ölkənin iqtisadi inkişafının sürətləndirilməsi məqsədilə mövcud resursların və elmi-texniki potensialın səfərbər edilməsi baxımından ölkə qarşısında duran vəzifələrin həll edilməsi üçün mütləq qaydada investisiyaların həcmnin iki dəfə, elmi-tədqiqat və təcrübə-konstruktor işlərinin həcmnin isə üç dəfə artırılması tələb olunur. Yalnız Rusiya Bankı tərəfindən xüsusi yenidən maliyyələşdirmə alətləri vasitəsilə inkişaf institutlarına məqsədyönlü kredit verilməsi belə artımı təmin edə bilər. Belə kreditlər üzrə faiz dərəcəsi 1%-dən çox olmamalıdır, bir şərtlə ki, inkişaf institutları kreditləri son borcalanlara 2%-dən çox olmayan dərəcə ilə verməlidir.

2. Əqli Mülkiyyət İnstitutu Rusiya istehsalçılarının hüquqlarını qorumaq üçün effektiv müdafiə vasitəsidir, eləcə də dost ölkələrlə ticarətin və əməkdaşlığın gücləndirilməsinə töhfə verir. Məlum olduğu kimi, Siz bir müddət əvvəl İttifaq dövlətinin dövlət katibi vəzifəsinə təyin olunmusunuz. Siz milli maraqlar, ölkənin və vətəndaşların real tələbatları nəzərə alınmaqla Rusiya ilə Belarus Respublikası arasında texnoloji sahədə əməkdaşlığın perspektivlərini necə qiymətləndirirsiniz?

– Bildiyiniz kimi, İttifaq Dövləti (bundan sonra – İD) çoxlu sayda elmi-texniki proqramlar həyata keçirir. 2000-ci ildən etibarən müxtəlif sahələrdə 80-dən çox proqram həyata keçirilib. əsas istiqamətlər – elektronika və mikroelektronika (20 proqram), kosmik fəaliyyət (9 proqram), sənaye və kənd təsərrüfatı (14 proqram), həmçinin səhiyyə və sosial fəaliyyətlərdir (12 proqram). Xüsusi istiqamət – müdafiə və təhlükəsizlikdir (28 proqram). Bu proqramların bəziləri iqtisadiyyatın yeni yüksək texnologiyalı sahələrinin yaradılmasına ilkin təkan vermişdir.

Yaxın gələcəkdə iqtisadi siyasətin əsas istiqaməti yeni texnoloji quruluşa əsaslanan sənaye sıçrayışının həyata keçirilməsini ehtiva etməlidir.

Məsələn, kök hüceyrələrin səhiyyədə istifadəsi üzrə elmi-texniki proqram Belarusda hüceyrə texnologiyaları sahəsində yeni istiqamətlərin yaradılmasına səbəb olmuşdur. Bu proqram vasitəsilə yaradılan elmi-texniki baza sayəsində minlərlə xəstənin sağalmasına səbəb olan yeni dərman preparatlarının və müxtəlif xəstəliklərin diaqnostikası

üsullarının istehsalına başlanılıb. Bu proqramın nailiyyətləri sırasında aşağıdakıları sadalamaq olar: sümük ilişi və dərialtı-piy kök hüceyrələrinin becərilməsi üçün yeni üsullar hazırlanmışdır, onların xüsusiyyətləri, qocalma əlamətləri, potensialı hərtərəfli səciyyələndirilmişdir; leykozlu xəstələrdə normal hematopoetik regenerasiya proseslərinin istifadəsi və korreksiyası, həmçinin antitümör aktivliyə malik genetik cəhətdən dəyişdirilmiş limfoid hüceyrələrin alınması üçün yanaşmalar işlənilib hazırlanmışdır; farmakoloji preparatların fərdi sınağı üçün damar hüceyrələrinin və hamar əzələ hüceyrələrinin alınması üçün fundamental yanaşmalar işlənilib hazırlanmışdır və s.

Digər proqramların həyata keçirilməsi sayəsində Rusiya və Belarus institutları və müəssisələri arasında yeni əməkdaşlıq və kooperasiya sahələri yaradılmışdır. Məsələn, İttifaq dövlətin kosmik mövzular üzrə proqramlarının həyata keçirilməsi Yerin məsafədən zondlanması üçün Belarus kosmik sisteminin texnoloji əsasına çevrildi.

Rusiya-Belarus elmi-texniki əməkdaşlığı nəticəsində 2 m ayırdetmə qabiliyyətinə malik Yerin məsafədən zondlanması üçün Belarus kosmik aparatı (BKA) və ona analoji olan «Kanopus-V» Rusiya peyki yaradılıb, onlar 2012-ci ildə Baykonur kosmodromundan uğurla orbitə çıxarılıb.

Səhiyyədə kök hüceyrələrin istifadəsi üzrə elmi-texniki proqram Belarusda hüceyrə texnologiyasının yeni sahələrinin inkişafına start verdi.

«Rusiya və Belarus istehlakçıları üçün Yer səthinin məsafədən zondlanması məlumatları ilə təmin edən kosmik və yerüstü vasitələrin işlənilməsi» proqramının («Monitoring-SG», 2013–2017-ci illər) nəticələrinə əsasən, kiçik çəkili qabaritli kosmik DZZ vasitələrinin etibarlılığını, iş qabiliyyətini və dözümlülüyünü artırmaq məqsədilə 100-dən çox texnologiya və proqram kompleksi yaradılmış; təxmini 80 əqli fəaliyyət nəticəsi əldə edilmiş, o cümlədən ixtiralar, faydalı modellər, EHM üçün proqramlar və istehsalat sirlərinə dair məlumat alınmışdır.

«Kosmik vasitələrin və digər sahələrin perspektiv məhsullarının materialları, cihazları və əsas komponentlərinin yaradılması üçün kompleks texnologiyaların işlənməsi» mövzusunda elmi-texniki proqramın («Texnologiya-SG», 2016–2020-ci illər) icrası nəticəsində 39 patent, 13 qeydiyyat şəhadətnaməsi, 2 elmi əsər üzərində xüsusi hüquq və 27 nou-hau əldə edilmişdir.

Bu yaxınlarda İttifaq Dövlətinin Ali Dövlət Şurası tərəfindən (29 yanvar 2024-cü il tarixli 2 nömrəli Qərar) 2035-ci ilə qədər olan dövr üçün İttifaq dövlətinin elmi və texnoloji inkişafı strategiyası qəbul edilmişdir. İttifaq Dövlətinin Nazirlər Şurası (26 mart 2025-ci il tarixli 9 nömrəli qərar) onun birinci mərhələsinin (2025–2030-cu illər)

həyata keçirilməsi üzrə tədbirlər planını təsdiq etmişdir. Bu tədbirlər planına genetik texnologiyaların inkişafı sahəsində dünya səviyyəli elmi-tədqiqat infrastrukturunu obyektlərinin, o cümlədən İttifaq dövlətinin genetik məlumat bazasının yaradılması; təbii oxşar (konvergent) NBICS üzrə elmi və texnoloji tədqiqatların bütün spektri üzrə birgə tədqiqat və layihələrin həyata keçirilməsi; sinxrotron və neytron tədqiqatları sahəsində eksperimental «meqaelm» bazasının yaradılması və inkişafı üzrə birgə layihələrin həyata keçirilməsi; bərpa olunan və bərpa olunmayan enerji mənbələri, ilk növbədə atom enerjisi sahəsində ən son texniki vasitələrin və texnologiyaların hazırlanması; kənd təsərrüfatı və akvakultura, genetik və biotexnologiyalar, biotəhlükəsizlik, o cümlədən ərzaq təhlükəsizliyi sahəsində tam elmi tədqiqat və innovasiya dövrü üzrə kompleks proqramların işlənilib hazırlanması; ən müasir test sistemlərinin, bioloji aktiv maddələrin və əczaçılıq vasitələrinin, həmçinin hüceyrə texnologiyalarının, o cümlədən fərdiləşdirilmiş tibbin, nüvə təbabətinin inkişafı, xəstəliklərin effektiv profilaktikası və müalicəsi üçün texnologiyaların hazırlanması və s. kimi perspektivli əməkdaşlıq istiqamətləri daxildir.

3. Və yenə texnoloji liderlik haqqında.

Sizcə, bu məsələdə Rusiya və Çinin mövqeləri nə dərəcədə oxşardır?

– Çin də Rusiya kimi texnoloji suverenliyə nail olduğunu bəyan edib və bu, cari beşillik planın əsas məqsədinə çevrilib. – Məlum olduğu kimi, bu, əsasən ÇXR-də çoxsaylı yüksək texnologiyalı sənaye sahələrinin yaradılmasına sərmayə qoyan qabaqcıl Qərb ölkələrindən texnologiya idxalı hesabına yüksəlmişdir. Dünyanın emalatxanasına çevrilən Çin yüksək texnologiyalı məhsulların istehsalı və ixracı üzrə liderə çevrilib. Bunu gören ABŞ-nin hakim elitesi maddi istehsalda qlobal lider kimi onları sıxışdırıb çıxaran Çinin sürətli inkişafını dayandırmağa çalışdı. «Amerikanı yenidən möhtəşəm etmək» hədəfini bəyan edən Tramp, Amerika korporasiyalarından istehsal müəssisələrini ABŞ-ya qaytarmağı və qabaqcıl texnologiyaların Çinə ötürülməsindən imtina etməyi tələb edərək, Çinlə ticarət müharibəsi başladı.

Texnoloji liderlik məsələlərində əməkdaşlıq onu nəzərə almalıdır ki, indiki mərhələdə qabaqcıl elmi-texniki nailiyyətlər üzərində inhisara nail olmaq və onu təmin etmək artıq mümkün deyil.

1990-cı illərin «şok terapiyası» zamanı Rusiya özünün texnoloji bazasını inkişaf etdirməkdən tamamilə imtina edərək, onu yüksək texnologiyalı məhsulların idxalı ilə əvəz etmişdir. O dövrdə elmi-tədqiqat və

təcrübə-konstruktor xərcləri əhəmiyyətli dərəcədə azaldılmışdı və özəlləşdirmə nəticəsində sənaye elmi məhv edilmişdi – konstruktor bürolarının və layihə institutlarının təxminən 80%-i müflis olmuş və ticarət mərkəzləri və anbarlara çevrilmişdi. Elmi-texniki potensial yalnız dövlət sektorunda qorunub saxlanılmışdı. ABŞ-nin və onun Avropadakı müttəfiqlərinin təcavüz hədəfinə çevrilən Rusiya hazırda milli təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədilə öz elmi-texniki potensialını təcili şəkildə bərpa etməyə məcburdur.

İndiki reallıqda texnoloji liderliyə nail olmaq Rusiya və Çin hökumətləri üçün prioritet məsələdir. Dövlətlərin məqsədi bir-biri ilə uzlaşır. Müasir dünyada tendensiyalar müxtəlif iqtisadi və texnoloji qarşılıqlı əlaqə mərkəzlərinin qarşılıqlı əlaqəsi meyllərini göstərir. Qərbin sanksiyalarına baxmayaraq, ümumi texnoloji liderliyi təmin etmək üçün bizim kifayət qədər tərəfdaşımız var (əsasən Asiyada).

Qlobal iqtisadi arxitekturanın görünməmiş transformasiyası və yeni texnoloji və qlobal iqtisadi quruluşun formalaşması şəraitində Avrasiya İqtisadi İttifaqı (Aİİ) ölkələri ilə Çin arasında əməkdaşlıq getdikcə daha çox strateji xarakter daşıyır və böyük perspektivlərə malikdir. Mahiyyət etibarilə, Aİİ və Çin regional iqtisadi inkişaf üçün yeni çərçivə formalaşdırır.

Texnoloji liderlik məsələlərində əməkdaşlıq onu nəzərə almalıdır ki, indiki mərhələdə qabaqcıl elmi-texniki nailiyyətlər üzərində inhisara nail olmaq və onu təmin etmək artıq mümkün deyil. Buna görə də, bir qrup ölkələrin bütün xarici təhdidləri davamlı texnoloji inkişafa mane olmaq iqtidarında deyil.

Müasir iqtisadiyyat çox mürəkkəb quruluşa malikdir, ona görə də dünyada təcrid olunmuş şəkildə inkişaf edə biləcək heç bir ölkə mövcud deyil. Bu və ya digər şəkildə beynəlxalq əməkdaşlıq hər kəsə lazımdır. Yüksək texnologiyalar sektorunda əməkdaşlığın xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, o, qarşılıqlı tanınma və nailiyyətlərin mübadiləsinə əsaslanır. Burada bir-birini tamamlayan, rəqabət qabiliyyətini artırmağa çalışan şirkətlər arasında texnoloji ittifaqlar yaranır. Texnoloji liderliyi təmin etmək üçün, nailiyyətlərimizi tərəfdaşlarımızın nailiyyətləri ilə mübadilə edə bilməmiş üçün bəlkə də bütün istiqamətlərdə olmasa belə, lakin bir sıra əhəmiyyətli sahələrdə lider olmağa çalışmalıyıq.

Bu gün şərq və cənub qonşularımızla strateji tərəfdaşlıq əlaqələri bizə belə münasibətləri inamla qurmağa imkan verir. Bütün dövlətlərdə elmi və texnoloji məkanı əhatə etmək baxımından Aİİ və Şanxay əməkdaşlıq Təşkilatı kifayət qədər özünü təmin edir.

əməkdaşlıq coğrafiyasını genişləndirmək lazımdır. Xarici siyasət çoxmərkəzlik prioritetini müəyyən etdi, buna görə də söhbət yeni qlobal iqtisadi quruluşdan gedir, onun əsasını isə Çin, eləcə də Çinlə əməkdaşlıq edən, onunla rəqabət aparan, «Bir kəmərlər – bir yol» təşəbbüsünə qoşulan və birgə ümumi rifahı qurmağa çalışan Şərqi və Cənubi Asianın digər ölkələri var. Bu, Çinlilərin dediyi kimi, sıfır cəmlə oyun olmayan bir yanaşmadır, sinergetik təsirə yönəlmişdir».

İnanıram ki, 5 ildən sonra biz Çin və bütün Cənub-Şərqi Asiyanın dünya iqtisadiyyatının əsas mərkəzinə çevriləcəyi yeni global iqtisadi sistemə daxil olacağıq

Beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlığın əsas vektoru tamamilə dəyişir. əgər SSRİ-nin dağılmasından sonra həyata keçirilən global iqtisadi quruluşun əsas diqqət mərkəzində liberal qloballaşma dayanırdısa, yeni global iqtisadi quruluşda bütün

iştirakçıların hüquqlarına hörmətlə yanaşıldığı, qarşılıqlı faydalı, uğurlu iqtisadi inkişafı təmin etmək üçün birgə investisiyalar və rəqabət üstünlüklərinin kombinasiyası vurğulanır. Meydana çıxan bu yeni global iqtisadi quruluş iki variantda formalaşmış – direktiv planlaşdırma ilə Sovet formatında və transmilli korporasiyalarla Amerika formatında olan əvvəlki imperiya quruluşundan qat-qat effektivdir.

Bu gün Çin haqlı olaraq elmi və texnoloji tərəqqini və innovasiyaları diqqət mərkəzində saxlayır. İnanıram ki, beş ildən sonra biz Çin və bütün Cənub-Şərqi Asiyanın dünya iqtisadiyyatının əsas mərkəzinə çevriləcəyi yeni global iqtisadi sistemə daxil olacağıq. Rusiya üçün global iqtisadiyyatın bu yeni mərkəzinin özəyinin bir hissəsinə çevrilməsi çox vacibdir.

Sitat üçün: Qlazyev S. Y. Yaxın gələcəkdə iqtisadi siyasətin əsas istiqaməti yeni texnoloji quruluşa əsaslanan sənaye sıçrayışının həyata keçirilməsini ehtiva etməlidir // FSMİ bülleteni. 2025. Cild 4, № 2 (12). Səh. 108–111.

For citation: Glaziev S. Yu. The key trend of economic policy in the near future should be the implementation of an industrial breakthrough based on a new technological paradigm // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 108–111 (In Russ.).

2

ƏQLİ MÜLKİYYƏT HÜQUQLARININ
QORUNMASI VƏ MÜDAFİƏSİ MƏSƏLƏLƏRİ

Elmi məqalə

Original article

UDK: 347.772

EDN <https://elibrary.ru/udfusp>**Çin Xalq Respublikasında
əmtəə nişanlarının qeydiyyatı:
prosedurun xüsusiyyətləri****Olqa İvanovna Tereşenko**

Rusiya Dövlət əqli Mülkiyyət Akademiyası

✉ tereshchenko.o.i@rgiis.ru

Xülasə: məqalədə Çin Xalq Respublikasının Ticarət Nişanları İdarəsində əmtəə nişanı üçün müraciətin qeydiyyatı prosedurunun ayrı-ayrı mərhələlərinin xüsusiyyətləri nəzərdən keçirilir və Rusiya Federasiyasındakı xüsusiyyətlərlə paralellər aparılır. Çin və Rusiya qanunvericiliyinin müqayisəli hüquqi təhlilinə, o cümlədən qeyri-ənənəvi əmtəə nişanlarının (məsələn, rəng nişanlarının) qeydiyyatı ilə bağlı yanaşmalardakı fərqlər, prosedur müddətləri, ərizələrin eyni vaxtda verilməsi zamanı kolliziyaların həlli və əvvəlki istifadə institutu kimi məsələlərə xüsusi diqqət yetirilir. Bu işin aktuallığı həm ÇXR-də brendlərin qeydiyyatı strategiyasının hazırlanmasında praktik istifadənin mümkünlüyünü, həm də Rusiya qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi üçün hüquqi fikrin doktrinal inkişafını ehtiva edir. Xüsusən, müəllif patent trolluğuna qarşı qoruyucu mexanizmləri qeyd edir. Bu məqalə əqli mülkiyyət hüququ üzrə mütəxəssislər, o cümlədən saxtakarlıqla mübarizə sahəsində beynəlxalq təcrübəni öyrənən mütəxəssislər və Çin bazarında fəaliyyət göstərən sahibkarlar üçün maraqlı olacaq. Çıxarılan əsas nəticələr əmtəə nişanları sahəsində Rusiya hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi üçün faydalı ola bilər.

Açar sözlər: ticarət nişanları, ticarət nişanının qorunması, Rospatent, Çin, əqli mülkiyyət.

Sitat üçün: Tereşenko O. İ. Çin Xalq Respublikasında Ticarət Nişanının Qeydiyyatı: prosedur xüsusiyyətləri // FSMİ bülleteni. 2025. Cild 3, № 2. Səh. 112–119.

Minnətdarlıq: məqalə Rusiya Dövlət əqli Sistemlər Akademiyasının «əmtəə nişanlarının beynəlxalq qeydiyyatı üçün alternativ sistem» elmi-tədqiqat işi çərçivəsində hazırlanmışdır

**Trademark registration in the
People's Republic of China:
features of the procedure****Olga I. Tereshchenko**

Russian state academia of intellectual property

✉ tereshchenko.o.i@rgiis.ru

Annotation: the article examines the specifics of the individual stages of the trademark application registration procedure at the Trademark Office of the People's Republic of China, and draws parallels with the specifics in the Russian Federation. Special attention is paid to the comparative legal analysis of Chinese and Russian legislation, including differences in approaches to registration of non-traditional

trademarks (for example, color marks), procedural deadlines, resolution of collisions during simultaneous filing of applications and the institution of pre-use. The relevance of the work lies in the possibility of both applied use in building a brand registration strategy in China, and the doctrinal development of legal thought to improve Russian legislation, in particular, the author notes preventive mechanisms against patent trolling. The article is of interest to experts in the field of intellectual property law, entrepreneurs working in the Chinese market, and specialists studying foreign experience in combating counterfeiting. The key findings may be useful for improving the Russian legal system in the field of trademarks.

Keywords: trademarks, protectability of trademarks, Rospatent, China, intellectual property.

For citation: Tereshchenko O. I. Trademark registration in the People's Republic of China: features of the procedure // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 112–119 (In Russ.).

Acknowledgements: the article was prepared as part of the research work of the RGAIS «Alternative System of International Trademark Registration».

Giriş

Xarici hüquqi normalar çərçivəsində bu və ya digər hüquqi münasibətlərin hüquqi tənzimlənməsinin xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi iki məqsəd güdür: müvafiq fəaliyyət sahəsində əldə edilmiş biliklərdən sonradan praktiki istifadənin mümkünlüyü və ya təbiət etibarilə oxşar hüquqi münasibətlərin doktrinal həllində ən uğurlu təcrübələrin elmi şəkildə mənimsənilməsi və hüquqi mexanizmlərin və vasitələrin öyrənilməsi.

Əmtəə Nişanları İnstitutu innovativ iqtisadiyyatın qurulmasında oynadığı rolunu nəzərə alaraq, biznes və peşəkar ictimaiyyət üçün böyük maraq doğurur.

Hazırda dünya ölkələrinin böyük əksəriyyətində əmtəə nişanları qeydiyyatdan keçirilməklə brendlər üçün hüquqi müdafiənin əldə edilməsi könüllüdür. Bir sıra ölkələrdə həmçinin qeydiyyatdan keçməmiş əmtəə nişanlarının qorunması nəzərdə tutulmuşdur; lakin bu cür müdafiə forması daha az dayanıqlı hesab olunur, çünki hüquqi müdafiə yalnız potensial istehlakçılar arasında əhəmiyyətli dərəcədə tanınma və reputasiya qazanıldıqda yaranır. Bu zaman, əmtəə nişanı üzərində ənənəvi mənada müstəsna hüquq yalnız qeydiyyat proseduru və müvafiq adın səlahiyyətli dövlət orqanı tərəfindən idarə olunan reyestrə daxil edilməsi nəticəsində yaranır¹.

Rusiyada əmtəə nişanları üçün hüquqi müdafiənin əldə edilməsi öhdəlik deyil, sahibkarın hüququdur. Bununla belə, Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra – RF MM) IV hissəsində nəzərdə tutulduğu kimi, qeydiyyat olmadıqda biznes üçün müəyyən səlahiyyətlər məhdudlaşdırılır. Məsələn, reklamda xarici dildə sözlərin istifadəsinə yalnız qeydiyyatdan keçmiş müvafiq əmtəə nişanı olduqda icazə verilir. Lakin bu hallar təsərrüfat fəaliyyətinin həyata keçirilməsinə birbaşa məhdudiyyətlər qoymur, yalnız bəzi narahatlıqlar yarada bilər.

Sovet dövründə vəziyyət başqa idi. Belə ki, SSRİ-də bütün əmtəə nişanları istifadə olunmazdan əvvəl məcburi dövlət qeydiyyatına alınmalı idi². Bu yanaşma istehsalçıların

Xarici hüquqi normalar
çərçivəsində bu və ya digər
hüquqi münasibətlərin
hüquqi tənzimlənməsinin
xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi
iki məqsəd güdür: müvafiq
fəaliyyət sahəsində
əldə edilmiş biliklərdən
sonradan praktiki istifadənin
mümkünlüyü və ya təbiət
etibarilə oxşar hüquqi
münasibətlərin doktrinal
həllində ən uğurlu təcrübələrin
elmi şəkildə mənimsənilməsi
və hüquqi mexanizmlərin və
vasitələrin öyrənilməsi.

malların keyfiyyətinə görə məsuliyyətini və istehlakçılar arasında malların birmənalı identifikasiyasını təmin etməyə imkan verirdi.

Hazırkı dövrdə də ayrı-ayrı ölkələr eyni yolla gedir. Məsələn, Çin Xalq Respublikasında müəyyən kateqoriyalı mallar üçün icbari qaydada qeydiyyatdan keçirilmiş əmtəə nişanı tələb olunur. Bu, ilk növbədə bütün məhsulları və dərman vasitələrinə aiddir. Bu norma Çin qanunvericiliyini digər yurisdiksiyalardan fərqləndirir.

Çindən söz düşmüşkən, qeyd etmək lazımdır ki, bu ölkə son illərdə əmtəə nişanları ilə bağlı müraciətlərin və tamamlanan qeydiyyatların sayına görə dünyada inamla lider mövqe tutur. Təkcə 2023-cü ildə 7 milyondan çox müraciət edilib³.

Beynəlxalq aləmdə baş verən son siyasi hadisələr Rusiyanın şərqdə coğrafi qonşularla, xüsusən də Çin Xalq Respublikası ilə iqtisadi əlaqələri genişləndirmək və daha sıx tərəfdaşlıq münasibətləri qurmaq səylərini artırır. Çin Xalq Respublikasında əmtəə nişanlarının qeydiyyatı prosedurunun xüsusiyyətlərinin təhlili rus sahibkarları Çin bazarına

¹ Madrid Əmtəə Nişanlarının Qeydiyyatı Sisteminin istifadəsindən söhbət gədirsə, beynəlxalq reyestrə əmtəə nişanının daxil edilməsi də mümkündür. – Müəllif qeydi.

² SSRİ Nazirlər Sovetinin «Əmtəə nişanları haqqında» 15.05.1962-ci il tarixli 442 nömrəli (07.01.1985-ci il tarixli redaksiya) qərarı // «КонсультантПлюс» HMS: sayt. URL: <https://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=ESU&n=44440#RfRxxmUoB40vjya01> (müraciətin tarixi: 01.04.2025).

³ Əmtəə nişanlarına münasibətdə müraciətlər dedikdə Malların və xidmətlərin beynəlxalq təsnifatının müəyyən edilmiş siniflərinin sayı başa düşülür. Baxın: Ölkələrin Əqli mülkiyyət üzrə statistik profili, 2023. Çin. Ümumdünya əqli Mülkiyyət Təşkilatının statistik məlumatlar bazası; son yenilənmə tarixi: 11/2024.

daxil olduqda müəyyən bir brendə müstəsna hüquqların təmin edilməsi proseslərinin başa düşülməsinə kömək edə bilər. Bu məqalədə Çinin əmtəə nişanları sistemində vicdanlılıq meyarları, əmtəə nişanları və istehlakçıların hüquqlarının müdafiəsi arasında funksional əlaqə, peşəkar nümayəndələrin hüquqi statusunun xüsusiyyətləri, müddətlərin hesablanması xüsusiyyətləri, müraciətlərin prioritet tarixləri üst-üstə düşdükdə hüquqların prioritet kolliziyalarının həlli və əvvəlki istifadə institutu kimi prosedurun fərdi aspektləri araşdırılır.

Tədqiqat materialları və metodları

Bu tədqiqatda elmi bilik metodların birləşməsindən istifadə edilmişdir. Belə ki, müqayisəli-hüquqi üsul Rusiya və Çin qanunvericiliklərinin normalarını müqayisə etməyə, müəyyən növ əmtəə nişanlarının qeydiyyatının mümkünlüyünün və qorunub saxlanılmasının müəyyən edilməsinə prosedur yanaşmalarındakı ümumi tendensiyaları və fərqləri müəyyən etməyə imkan vermişdir. Əmtəə nişanlarının qeydiyyatını tənzimləyən qanunların və qanun qüvvəli aktların mətnlərinin, o cümlədən ÇXR qanunvericiliyinin sənədlərinin orijinal dilində təhlili zamanı formal hüquqi metoddan istifadə edilmişdir.

Tədqiqat nəticələri

Çin qanunvericiliyinin fərqli xüsusiyyəti məhsulun keyfiyyətinin təmin edilməsinə yönəldilmiş əmtəə nişanının həvəsləndirici funksiyasının vurğulanmasından ibarətdir. Çin Xalq Respublikasının «Əmtəə nişanları haqqında» Qanununun⁴ (bundan sonra – ÇXR Qanunu) 7-ci maddəsinə müvafiq olaraq müəlif hüquqları sahibləri markalanmış malların keyfiyyətinə görə məsuliyyət daşıyırlar, dövlət orqanları isə müvafiq nəzarəti həyata keçirirlər.

Çin hüquq doktrinası nöqteyi-nəzərindən fərdiləşdirmə vasitələrinin əsas funksiyası istehlakçılar üçün müəyyən keyfiyyətdə malların identifikasiyasını təmin etmək, habelə qüsurlu məhsula görə istehsalçıların məsuliyyətini müəyyən etməkdir. Bu zaman, müstəsna hüquqlar göstərilən ictimai hüquq məqsədlərinə münasibətdə törəmə xarakter daşıyır, yəni təyinat sahibinin hüquqları ikinci dərəcəlidir [1]. ÇXR Qanununun 4-cü maddəsi əmtəə nişanından kommersiya dövriyyəsində istifadə etmək niyyətini tələb edən vicdanlı

qeydiyyat prinsipini müəyyən edir. Belə bir məqsəd olmadan verilən ərizələr rədd edilir. Bundan əlavə, vicdanlı qiymətləndirmə meyarlarına aşağıdakılar aid edilə bilər: təqdim edilmiş və qeydə alınmış adlar baxımından kəmiyyət göstəriciləri; ərizəçinin faktiki fəaliyyətinin sahibkarlıq sahəsi; qeydiyyat fəaliyyətinin tarixçəsi

Əmtəə nişanları ilə bağlı məsələlər Çinin Dövlət Şurasına birbaşa təbə olan Çin Milli Əqli Mülkiyyət İdarəsinin (CNIPA)

Əmtəə Nişanları İdarəsinin yurisdiksiyasındadır [2]. Mahiyyəti etibarilə, ÇXR-in Əmtəə Nişanları İdarəsi əmtəə nişanları seriyası konsepsiyasını rədd etmədən, seriyalı qeydiyyatların rədd edilməsinə hədəflənir. Şübhəsiz ki, brendin çoxkomponentli müdafiəsini təmin etmək məqsədilə sahibkar onu bazarda fərdiləşdirmənin real tətbiqi çərçivəsində yer tutan, hər biri qeydiyyatdan keçirilmiş əmtəə nişanlarından ibarət portfel ilə müşayiət edə bilər. Lakin eyni ərizəçi tərəfindən verilmiş, bir-biri ilə heç bir əlaqəsi olmayan çoxsaylı müraciətlər, iqtisadi fəaliyyətin normal tələblərinə cavab verməyən və real istifadə niyyətinin olmamasını göstərən müraciətlər kimi qiymətləndirilə bilər.

Əmtəə nişanları ilə bağlı məsələlər birbaşa Çinin Dövlət Şurasına təbə olan, Çinin Milli Əqli Mülkiyyət İdarəsi (CNIPA) yanında Əmtəə Nişanları İdarəsinin səlahiyyətinə daxildir. Mahiyyəti etibarilə, ÇXR-in Əmtəə Nişanları İdarəsi əmtəə nişanları seriyası konsepsiyasını rədd etmədən, seriyalı qeydiyyatların rədd edilməsinə hədəflənir.

Çinin hüquq sistemində fərdiləşdirmə vasitələrinin funksiyası məhsulun keyfiyyətinə zamanətlərin təmin edilməsini və istehlakçıların maraqlarının qorunmasını ehtiva edir. Bu yanaşma, əmtəə nişanları sahəsinin tənzimlənməsində mühüm hüquqi mənbə kimi çıxış edən istehlakçı hüquqlarının müdafiəsi haqqında qanunvericilikdə də əksini tapır. Xüsusilə, 1 iyul 2024-cü ildən qüvvəyə minmiş Çin Xalq Respublikasının «İstehlakçıların hüquq və maraqlarının müdafiəsi haqqında» Qanununun tətbiqi qaydaları⁵ malların markalanması ilə bağlı məcburi tələblər nəzərdə tutur. Bu tələblərə aşağıdakılar daxildir: kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirildiyi məkanlarda məhsulların orijinal adlarının və əmtəə nişanlarının mütləq qaydada göstərilməsi, rəqəmsal satış kanallarında (internet platformaları, televiziya, poçt xidmətləri və s.) brendlərin dəqiq identifikasiyası.

ÇXR Qanununun 6-cı maddəsi ayrı-ayrı məhsul kateqoriyaları üçün bazarda yalnız qeydiyyatdan keçmiş əmtəə nişanları ilə dövriyyəyə buraxılmasının zəruriliyini nəzərdə tutur. Belə yanaşma, saxta məhsullara qarşı mübarizədə Rusiya təcrübəsi üçün uyğunlaşdırıla biləcək səmərəli dövlət tənzimləmə modelini təmsil edir. Hazırda Rusiyada belə tələblər mövcud deyil, o cümlədən saxta məhsullara qarşı mübarizədə yüksək sosial əhəmiyyətə malik məhsullar (məsələn, əcazçılıq) ilə bağlı,

⁴ Çin Xalq Respublikasının «Əmtəə nişanları haqqında» Qanunu (Ümumçin Xalq Nümayəndələri toplantısının Daimi Komitəsinin «Çin Xalq Respublikasının əmtəə nişanlarının mühafizəsi sahəsində qəbul edilmiş qanunvericilik aktlarında dəyişikliklər edilməsi haqqında» 30 avqust 2013-cü il tarixli Qərarı ilə dəyişikliklər edilməmişdir) // WIPO Lex: Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının rəsmi portalı. URL: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=13198> (müraciətin tarixi: 01.04.2025).

⁵ ÇXR-də istehlakçı hüquqlarının müdafiəsi qaydalarında dəyişikliklər // CNLegal: Çin qanunvericiliyi haqqında bloq. URL: https://cnlegal.ru/civil_law/china_consumer_rights_law_2024/ (müraciətin tarixi: 02.04.2025).

lakin «Cəsur işarə» sistemi vasitəsilə malların işarələnməsinin fəal inkişafını qeyd etmək lazımdır [3].

Əmtəə nişanlarının növləri və məhsulların siyahısı

Çin Xalq Respublikası, eləcə də Rusiya, məhsulun əmtəə nişanı olaraq qeydiyyatı alınması üçün müxtəlif identifikasiya üsullarını qəbul edir. Üçüncü düzəlişlər paketinin⁶ qəbulundan əvvəl Çin qanunvericiliyi global tendensiyalara zidd olan qeyri-ənənəvi əmtəə nişanlarının qeydiyyatını nəzərdə tutmurdu. Çin Xalq Respublikasının qüvvədə olan Qanununun 8-ci maddəsində qorunması mümkün olan işarələrin genişləndirilmiş siyahısı müəyyən edilmişdir. Bu siyahıya sözlər, hərflər, rəqəmlər, təsvirlər, həcmli formalar, səslər və rəng birləşmələri daxildir. Çin Xalq Respublikasında rəngi abstrakt anlayışında olan əmtəə nişanlarının qeydiyyatının mümkün olmaması aspekti diqqəti cəlb edir. Çində yalnız müxtəlif rənglərdə icra edilən fiqurların birləşmələri qoruna bilər. Belə yanaşmanın əsaslandırılması rənglərin sayının ümumilikdə məhdud olması və buna görə də yalnız müəyyən bazar iştirakçılarına müstəsna hüquq verildikdə onların tükənməsi ilə izah oluna bilər. Bu, digər satıcılar tərəfindən rənglərin qanuni istifadəsinə mane ola bilər [4]. Rusiyada bu cür əmtəə nişanları birləşmiş kimi tanınır və yalnız rəng kontekstində nəzərə alınmır⁷. Rəng obyektin özü deyil, onun xüsusiyyəti sayılır və, nəticə etibarilə, ümumi qayda olaraq, rəng digər fərdiləşdirici elementlərdən ayrı şəkildə fərdiləşdirmə funksiyasını yerinə yetirə bilməz. Rusiya Federasiyasında bütün rəngli əmtəə nişanları, müvafiq işarənin təsərrüfat dövryyəsinə intensiv daxil edildiyini və fərdiləşdirmə vasitəsi kimi qəbul edildiyini göstərən sənədlərin təqdim olunması vasitəsilə sübut edilmiş ikinci dərəcəli fərdiləşdirici qabiliyyət əsasında qeydiyyatdan keçib. Eyni zamanda, rəqəmlərin və rənglərin birləşməsinə təmsil edən birləşmiş əmtəə nişanları üçün belə sübut tələb olunmur. Məsələn, «Ostankino ət emalı kombinatı» SC-nin adına olan 648235 nömrəli əmtəə nişanı rəngli əmtəə nişanı deyil, lakin müxtəlif rənglərdən ibarət konkret fiqurlar toplusunu qoruyur [5].

Çin, Nitsa təsnifatının⁸ əsas götürərək özünəməxsus əlavə alt təsnifat sistemi (Similar Group) hazırlayan ölkələrdən biridir. Məsələn, 30342933 nömrəli əmtəə nişanı bunun

Procedur yanaşmada əhəmiyyətli dəyişiklik edilərək, 2014-cü ildə çoxsinfli müraciətlərin təqdim olunması imkanı tətbiq olundu, nəticədə əvvəlki praktikada Malların və xidmətlərin beynəlxalq təsnifatının hər bir sinfi üzrə ayrı-ayrı əmtəə nişanı üçün qeydiyyat müraciətlərinin verilməsinin zəruriliyi ləğv edildi. Bu islahat qeydiyyat prosesini əhəmiyyətli dərəcədə optimallaşdırdı, ərizəçilərin vaxt və maliyyə xərclərini azaltdı.

nümunəsidir, burada əsas 43-cü sinif 4301–4306 alt sinifləri vasitəsilə daha ətraflı təsnif edilmişdir.

Procedur yanaşmada əhəmiyyətli dəyişiklik edilərək, 2014-cü ildə çoxsinfli müraciətlərin təqdim olunması imkanı tətbiq olundu, nəticədə əvvəlki praktikada Malların və xidmətlərin beynəlxalq təsnifatının hər bir sinfi üzrə ayrı-ayrı əmtəə nişanı üçün qeydiyyat müraciətlərinin verilməsinin zəruriliyi ləğv edildi. Bu islahat qeydiyyat prosesini əhəmiyyətli dərəcədə optimallaşdırdı, ərizəçilərin vaxt və maliyyə xərclərini azaltdı.

Əmtəə nişanının qeydiyyatı prosedurlarının etikası və qanuniliyi

Çin qanunvericiliyində inzibati prosedurlarda maraqların toqquşmasının qarşısının alınmasına xüsusi diqqət yetirilir. Belə ki, proses iştirakçıları ilə qohumluq əlaqələri və ya qərəzsizliyə, işin nəticəsinə şəxsi marağın olmadığına şübhə doğuran digər münasibətlər mövcud olduqda, vəzifəli şəxslərin mütləq kənarlaşdırılması nəzərdə tutulur. Vəzifəli şəxslər özlərinin kənarlaşdırılmasını tələb edə bilər və ya bu təşəbbüs hər hansı maraqlı tərəfin bildirişi əsasında həyata keçirilə bilər. Vəzifəli şəxslərin prinsipi sistemin bütün iştirakçılarına – hüquq sahiblərinə, peşəkar nümayəndələrə, vəzifəli şəxslərə və digər hüquqi münasibət subyektlərinə şamil edilir. Rusiya təcrübəsindən fərqli olaraq, Çinin əmtəə nişanı haqqında qanununda bununla bağlı xüsusi məsuliyyət müddəaları var.

1. Patent müvəkilləri üçün:

- münafiqə tərəflərinin təmsil olunmasının qadağan edilməsi;
- haqsız təcrübə, sənədlərin saxtalaşdırılması və xidmətlərin göstərilməsi üçün cəzalar;

Mümkün məhdudiyyətlər:

- müvəqqəti (altı aydan başlayaraq);
- maraqları təmsil etmək hüququndan daimi məhrumetmə.

⁶ Çin Xalq Respublikasının «Əmtəə nişanları haqqında» Qanunu 5-ci çağırışın Ümumçin Xalq Nümayəndələri Məclisinin Daimi Komitəsinin iyirmi dördüncü iclasında 23 avqust 1982-ci il tarixində qəbul edilmiş və 1 mart 1983-cü il tarixində qüvvəyə minmişdir. 40 ildən çox müddət ərzində qanuna dörd dəfə dəyişikliklər edilmişdir. Son və olduqca əhəmiyyətli dəyişiklik 23 aprel 2019-cu il tarixində qəbul edilmişdir. Əmtəə nişanları haqqında qanunvericiliyin yenidən nəzərdən keçirilməsi Çin hökumətinin investisiyalar və innovasiyalar üçün daha əlverişli mühit yaratmaq məqsədilə əmtəə nişanlarının qorunması və müdafiəsi sahəsində tələblərin sərtləşdirilməsi nəticəsində baş vermişdir.

⁷ Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin 20 iyul 2015-ci il tarixli 482 nömrəli əmri ilə təsdiq edilmiş, əmtəə nişanlarının, xidmət nişanlarının və kollektiv nişanların dövlət qeydiyyatı üzrə hüquqi əhəmiyyətli hərəkətlərin həyata keçirilməsi üçün əsas olan sənədlərin hazırlanması, təqdim olunması və baxılması qaydaları.

⁸ Nişanların qeydiyyatı üçün malların və xidmətlərin beynəlxalq təsnifatına dair 15 iyun 1957-ci il tarixli Nitsa Sazişi 14 iyul 1967-ci il tarixində Stokholmda və 13 may 1977-ci il tarixində Cenevrədə yenidən nəzərdən keçirilmişdir. Rusiya Federasiyası üçün həmin saziş 26 iyul 1971-ci il tarixində qüvvəyə minmişdir. Xarici dövlətlərlə bağlanmış qüvvədə olan müqavilələr, sazişlər və konvensiyaların toplusunda dərc edilmişdir, Moskva, 1989-cu il, XLIII buraxılış, səhifə 91.

Çin qanunvericiliyində inzibati prosedurlarda maraqların toqquşmasının qarşısının alınmasına xüsusi diqqət yetirilir. Belə ki, proses iştirakçıları ilə qohumluq əlaqələri və ya qərəzsizliyə, işin nəticəsinə şəxsi marağın olmadığına şübhə doğuran digər münasibətlər mövcud olduqda, vəzifəli şəxslərin mütləq kənarlaşdırılması nəzərdə tutulur.

2. Vəzifəli şəxslər üçün:

- peşəkar etikaya dair tələblər;
- kommersiya fəaliyyəti ilə birləşdirilməsinin qadağan olunması.

Çin qanunvericiliyi ticarət nişanlarından sui-istifadəni minimuma endirməyə yönəlmiş unikal qabaqlayıcı mexanizmləri ehtiva edir. Xüsusilə, ÇXR Qanununun 19-cu maddəsi peşəkar nümayəndələr üçün prinsiplə əhəmiyyətli məhdudiyyət müəyyən edir: patent büroları əmtəə nişanlarını öz adlarına qeydiyyatdan keçirmək hüququndan məhrumdurlar, belə qeydiyyatın müstəsna olaraq hüquqi xidmətlərə aid olduğu hallar istisna olmaqla (Malların və xidmətlərin Beynəlxalq Təsnifatının 4506-cı yarımşifri). Bu müddəa iki əsas məqsədi güdür:

1. Patent trolluğuna qarşı mübarizə aparmaq, çünki bu, potensial müştərilərin adlarının əvvəlcədən qeydiyyata alınması imkanlarını aradan qaldırır.
2. Maraqların toqquşmasının və vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadənin qarşısını almaq.

Əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üzrə inzibati prosedurlarda proses müddətlərinin hesablanması institutu Çin və Rusiya hüquq sistemləri arasında əsas fərqlilikləri nümayiş etdirir. Çin qanunvericiliyi sənədlərin təqdim edilməsi anını müəyyən etmək üçün fərqli bir yanaşma müəyyən edir.

Əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üzrə Çin hüquqi sistemində müddətlər

Ümumi qəbul edilmiş normalara uyğun olaraq, Paris Konvensiyasının 4 və 11-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş

konvensiya və sərgi prioritetlərinin xüsusi halları istisna olmaqla, əmtəə nişanının prioriteti ərizənin təqdim olunma tarixi ilə müəyyən edilir⁹.

Rusiyada «rəsmi və ya rəsmən tanınan» sərgilər ifadəsi (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin 1495-ci maddəsi) «Beynəlxalq Sərgilər haqqında» 1928-ci il Paris Konvensiyasının kontekstində şərh olunur¹⁰. Çin qanunvericiliyi ilə beynəlxalq sərgilər anlayışı Çin hökuməti tərəfindən təşkil edilən və ya tanınan sərgiləri bildirir (Çin Xalq Respublikasının «Əmtəə nişanları haqqında» Qanununun 26-cı maddəsi).

Əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üzrə inzibati prosedurlarda proses müddətlərinin hesablanması institutu Çin və Rusiya hüquq sistemləri arasında əsas fərqlilikləri nümayiş etdirir. Çin qanunvericiliyi sənədlərin təqdim edilməsi anını müəyyən etmək üçün fərqli bir yanaşma müəyyən edir: şəxsən təqdim edildikdə – faktiki təqdim etmə tarixi, poçtla göndərildikdə – poçt ştempeli ilə qeyd olunan tarix. Rusiya hüquqi modeli, əksinə, sənədlərin Rospatent-ə faktiki daxil olması prinsipinə əsaslanır.

Ərizəçilərə sənədlərin təqdim edilməsi müddətlərinin hesablanması mexanizmlərində də əhəmiyyətli fərqlər müşahidə edilir. Çin təcrübəsi aşağıdakıları ehtiva edir:

- faktiki yanaşma (şəxsən çatdırılma və ya poçt vasitəsilə alınma zamanı müəyyən edilmiş tarixi olduqda);
- Qəbul prezumpsiyası (poçt və elektron göndərişlər üçün 15 günlük müddət).

Rusiya sistemində tətbiq olunan prinsipə görə, məktubun göndərilmə tarixi göndərişin təslim edilməsi anı hesab olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, 2014-cü ildə Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin islahatları çərçivəsində, müraciətlərin baxılma müddətləri poçt çatdırılmasının orta vaxtı nəzərə alınaraq uzadılıb (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsi, maddələr 1496, 1497).

Çin qanunvericiliyi bir neçə ərizəçinin eyni vaxtda eyni tipli mallar üçün bənzər və ya eyni nişanları qeydiyyat üçün təqdim etdiyi vəziyyətlərin həlli üçün ətraflı tənzimlənən mexanizm təqdim edir.

Çin qanunvericiliyi bir neçə ərizəçinin eyni vaxtda eyni tipli mallar üçün bənzər və ya eyni nişanları qeydiyyat üçün

⁹ SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyətinin «Sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi üzrə Paris Konvensiyasının Stokholm Aktının və Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatını təsis edən Konvensiyanın ratifikasiyası haqqında» 19 sentyabr 1968-ci il tarixli 3104-VII nömrəli fərmanı ilə ratifikasiya edilmiş, 20 mart 1883-cü il tarixində qəbul edilmiş Sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi haqqında Konvensiya (bundan sonra – Paris Konvensiyası) (SSRİ Ali Sovetinin Məlumatı, 1968-ci il, № 40, maddə 363).

¹⁰ Beynəlxalq sərgilər haqqında konvensiya Parisdə 22.11.1928-ci il tarixdə imzalanmışdır. SSRİ Fəhlə-Kəndli Hökumətinin qanunlar və sərəncamlar toplusu. İkinci hissə. 27 iyun 1936-cı il, № 16. Maddə 139.

təqdim etdiyi vəziyyətlərin həlli üçün ətraflı tənzimlənən mexanizm təqdim edir. Belə hallarda Çin Xalq Respublikasının Əmtəə Nişanları İdarəsi xüsusi proseduru başladır və müraciət edənlərdən 30 gün müddətində mübahisəli nişanın kommersiya dövrüyyəsində prioritet istifadə edildiyini təsdiq edən sübutları təqdim etmələri tələb olunur. İstifadənin vaxt prioritetini müəyyən etmək mümkün olmadıqda və ya belə istifadə olmadıqda qanunvericilik kolliziyanın həlli üçün alternativ mexanizmləri nəzərdə tutur: müraciət edənlər arasında könüllü razılaşmanın bağlanmasıdan tutmuş püşkatma keçirilməsinə qədər. Bu yanaşma Çin qanunvericisinin mübahisəli vəziyyətləri maksimum balanslı şəkildə həll etmək cəhdini nümayiş etdirir, eyni zamanda müvafiq ərizələrin qeydiyyatı üçün ilk müraciət barədə məlumat olmadıqda bir ad üçün bir neçə müstəsna hüququn birgə mövcudluğunun qeyri-mümkünlüyü prinsipini qoruyur.

Rusiya hüquq sistemi, əmtəə nişanı hüquqlarının müstəsnalığının ümumi prinsipini (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin 1477-ci maddəsi) qoruyaraq, bu cür münaqişələrin həlli mexanizmini daha az inkişaf etdirmişdir. Eyni gündə eyni ərizələr verildiyi təqdirdə, Rusiya qanunvericiliyi ərizəçilərə qeydiyyat hüququnu kimin alacağını müstəqil olaraq müəyyən etmək imkanı verir. Bundan əlavə, qanunvericilikdə işarələrin eyni olmadığı, lakin qarışıqlıq yarada biləcək qədər bənzər olduğu, həmçinin malların identik olmadığı, lakin eynitipli olduğu halların həlli üçün heç bir tənzimləmə nəzərdə tutulmamışdır.

Çin sisteminin fərqli bir xüsusiyyəti müraciət materiallarının düzəliş edilməsi imkanlarının ciddi şəkildə məhdudlaşdırılmasıdır. Uyğunsuzluqlar aşkar edildikdə, Çin hüququ ərizəçiyə 30 günlük müddət ərzində düzəlişlər etmək üçün yalnız bir dəfə fürsət verir, halbuki Rusiya qanunvericiliyi (Mülki Məcəllənin 1497-ci maddəsi) dəqiqləşdirmə üçün məhdudiyyətsiz sayda sorğulara icazə verir ki, bu da prosedur hüquqlarından sui-istifadə risklərini yaradır.

Ərizənin dərc edilməsi mərhələsi və sonradan etirazların verilməsi üçün üç aylıq müddət əsas əhəmiyyət kəsb edir. Bu qurum Rusiyanın «yumşaq qarşıdurma» modelindən (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin 1493-cü maddəsi) əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir, burada:

- etirazların təqdim edilməsi üçün heç bir vaxt məhdudiyyəti yoxdur;
- şəxsin maraqlı olduğunun heç bir sübutu tələb olunmur;
- heç bir prosedur rüsumu tələb olunmur;
- imtina üçün hər hansı əsaslara (həm mütləq, həm də nisbi) istinad etməyə icazə verilir.

Çin proseduru, aşağıdakı rəsmiləşdirilmiş tələbləri əhatə edir:

1. Etirazın iki nüsxədə məcburi təqdim edilməsi.
2. Sənədlərlə təsdiq:
 - rəqibin şəxsiyyəti,
 - daha əvvəl hüquqların və ya qanuni maraqların mövcudluğu (müəyyən edilmiş hallarda).
3. Əlavə edilmiş sübut bazası ilə tələblərin aydın əsaslandırılması.

Çin sisteminin fərqli bir xüsusiyyəti müraciət materiallarının düzəliş edilməsi imkanlarının ciddi şəkildə məhdudlaşdırılmasıdır. Hər hansı uyğunsuzluq aşkar edildikdə, ərizəçiyə birdəfəlik qaydada 30 gün ərzində düzəliş etmək imkanı verilir.

Çin qanunvericiliyində (Çin Xalq Respublikası Qanununun 59-cu maddəsi) patent hüququnda qabaqcadan istifadə prinsipinə bənzər unikal hüquqi mexanizm müəyyən edir. Bu müddəa müəyyən edir ki, əgər əmtəə nişanı əvvəllər başqa bir sahibkarlıq fəaliyyəti subyekti tərəfindən istifadə edilmiş işarə ilə eynidirsə və ya çaşqınlıq yarada biləcək qədər oxşardırsa, hüquq sahibi həmin istifadəyə ilkin sərhədlər çərçivəsində maneə törədə bilməz. Bu hüquqi fenomen, bir tərəfdən, ilk müraciət edən (first-to-file) prinsipinə ziddir, digər tərəfdən, əmtəə nişanının məcburi qeydiyyatı olmadığı halda, potensial sui-istifadə hallarına qarşı mübarizə aparır.

Xüsusi diqqətə layiq olan, ÇXR Qanununun 50-ci maddəsidir ki, bu maddə əlavə qoruma mexanizmi yaradır: hüquqi qoruma müddəti bitdikdən sonra bir il ərzində müvafiq qurum oxşar işarələrin qeydiyyatını rədd edir.

Çin hüquq sistemindən fərqli olaraq, Rusiya hüquq sistemi əmtəə nişanlarına əvvəlcədən istifadə institutunun tətbiqi imkanlarını ardıcıl olaraq inkar edir, onun əhatə dairəsini patent hüququ ilə məhdudlaşdırır (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin 1361-ci maddəsi). Əmtəə nişanlarının bu qurumun əhatə dairəsindən çıxarılması onların fundamental funksional xüsusiyyətləri ilə bağlıdır. Əmtəə nişanlarının fərdiləşdirici xarakteri bazarda çaşqınlıq yaratmadan müxtəlif subyektlər tərəfindən onların paralel istifadəsini qeyri-mümkün edir ki, bu da qeydə alınmış hüquqların qeyd-şərtsiz prioritetini zəruri edir.

Çin qanunvericiliyi əmtəə nişanının qeydiyyatı üçün on illik etibarlılıq müddəti müəyyən edir, bu zaman onun hesablanması başlanması anı əsas əhəmiyyət kəsb edir. Mühafizə müddətinin ərizənin verildiyi tarixdən hesablandığı Rusiya sistemindən fərqli olaraq (Rusiya Federasiyasının Mülki Məcəlləsinin 1491-ci maddəsi), Çin qanunvericiliyi (Çin Xalq Respublikası Qanununun 39-cu

maddəsi) müddətin başlanğıcını yekun qeydiyyat tarixi ilə əlaqələndirir.

Xüsusi diqqətə layiq olan, ÇXR Qanununun 50-ci maddəsidir ki, bu maddə əlavə qoruma mexanizmi yaradır: hüquqi qoruma müddəti bitdikdən sonra bir il ərzində müvafiq qurum oxşar işarələrin qeydiyyatını rədd edir. İstehlakçı təcrübəsinin bu cür «soyuması» həm də bazarda nişanlar və mallar arasında çəşniliğin qarşısını almağa yönəlib və əmtəə nişanı haqqında bir çox qanunlarda (məsələn, Ermənistan, Azərbaycan və digərləri) rast gəlinir.

Nəticələr

Çin əmtəə nişanlarının qeydiyyatı sistemi beynəlxalq standartların və milli hüquqi ənənənin sintezidir, burada qanunverici üçün istehlakçıların müdafiəsi, ədalətsiz təcrübələrlə mübarizə və sui-istifadənin qarşısının alınması prioritetdir.

Çin hüquqi modelində işarələrə əmtəə nişanları kimi hüquqi mühafizənin təqdim edilməsinin ən əhəmiyyətli elementləri bunlardır:

- ictimai hüquq məqsədlərinin (malların keyfiyyətinə zəmanət, istehlakçıların müdafiəsi) müəllif hüquqları sahiblərinin müstəsna hüquqlarından üstünlüyü;
- qeydiyyat zamanı dürüstlük tələbləri, o cümlədən real istifadə məqsədi olmadan «çoxsaylı müraciətlərin» qarşısının alınması;
- xüsusi məhdudlaşdırıcı mexanizmlər, məsələn, mücərrəd rəng işarələrinin qeydiyyatının qadağan edilməsi və «soyutma dövrü»nün tətbiqi;
- fərqli şəxslərin adı ilə tarixlərin üst-üstə düşməsi halında prioritetin müəyyən edilməsi üçün detallı prosesual tənzimləmə;
- maraqlar toqquşmasını minimuma endirməyə yönəlmiş unikal qabaqlayıcı normalar (məsələn, patent bürolarının öz adlarına ticarət nişanlarını qeydiyyatdan keçirməsini qadağan etmək).

Çin təcrübəsi hökumət yönümlü yanaşmanın effektivliyini nümayiş etdirir, burada əmtəə nişanlarının tənzimlənməsi təkcə biznesin maraqlarına deyil, həm də bazarı saxtakarlıqdan və ədalətsiz rəqabətdən qorumaq kimi strateji məqsədlərə xidmət edir. Bu sistemin ayrı-ayrı elementləri, məsələn, patent trollarına qarşı mübarizə, hüquqi tənzimləmənin balanslaşdırılmasını artırmaq üçün, Rusiya da daxil olmaqla, digər yurisdiksiyalarda da uyğunlaşdırıla bilər.

Çin təcrübəsi hökumət yönümlü yanaşmanın effektivliyini nümayiş etdirir, burada əmtəə nişanlarının tənzimlənməsi təkcə biznesin maraqlarına deyil, həm də bazarı saxtakarlıqdan və ədalətsiz rəqabətdən qorumaq kimi strateji məqsədlərə xidmət edir.

Gələcək tədqiqatlar üçün perspektivli istiqamət Çin hüquqi modelinin tətbiqinin nəticələrinin, xüsusən də onun saxtakarlığın yayılma dinamikasına və qeydə alınmış əmtəə nişanlarına istehlakçı inamının səviyyəsinə təsirinin müqayisəli tədqiqi ola bilər.

Ədəbiyyat siyahısı

- Буробина, Е. В. Некоторые аспекты гражданско-правовой защиты прав на средства индивидуализации по законодательству Китая / Е. В. Буробина // Журнал Суда по интеллектуальным правам. – 2014. – № 3. – С. 42–47.
- Терещенко, О. И. Товарные знаки в Китае: монография / О. И. Терещенко. – М.: ФГБОУ ВО РГАИС, 2024. – 92 с.
- Сунь, Тяньшу. Сунь Тяньшу о нововведениях в обязательной маркировке товаров в 2025 году / Сунь Тяньшу // РБК: сайт. URL: <https://companies.rbc.ru/news/j76l245oSm/sun-tyanshu-o-novovvedeniyah-v-obyazatelnoj-markirovke-tovarov-v-2025-godu/> (дата обращения: 01.04.2025).
- 中华人民共和国专利法、中华人民共和国商标法：实用问题版：升级增订2版/法律出版社大众出版编委会编. –3版. –北京：法律出版社；2018 (Патентное право Китайской Народной Республики, Закон о товарных знаках Китайской Народной Республики: Издание «Практические вопросы». – Пекин: Юридическое издательство, 2018).
- Терещенко, О. И. Особенности регистрации товарных знаков в Китайской Народной Республике / О. И. Терещенко // Копирайт (Вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2024. – № 3. – С. 5–16.

Müəllif haqqında məlumat

Olqa İvanovna Tereşenko, hüquq elmləri namizədi, «Rusiya Dövlət Əqli Mülkiyyət Akademiyası» Federal büdcə idarəsinin inkişaf və strateji kommunikasiyalar üzrə prorektoru (Moskva, Mikluxo-Maklay küçəsi, 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7900-7894>; SPIN kodu: 8913-8317; tereshchenko.o.i@rgiis

References

- Burobina, E. V. (2014), «Some aspects of civil protection of the rights of the means of individualization of Chinese law», Journal of the Intellectual Property Rights Court, no 3, pp. 42–47.
- Tereshchenko, O. I. (2024), «Tovarnye znaki v Kitae»: monografiya «Trademarks in China: a monograph», Russian state academia of intellectual property, Moscow, Russia.
- Sun, Tjanshu (2025), «Sun Tianshu on innovations in mandatory labeling of goods in 2025», available at <https://companies.rbc.ru/news/j76l245oSm/sun-tyanshu-o-novovvedeniyah-v-obyazatelnoj-markirovke-tovarov-v-2025-godu/> (Accessed 1 April 2025).
- Patent Law of the People's Republic of China, Trademark Law of the People's Republic of China: Practical Issues Edition (2018), Law Publishing House, Beijing, China.

5. Tereshchenko, O. I. (2024), «Peculiarities of trademark registration in the People's Republic of China», Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property), no 3, pp. 5–6.

Information about the author

Olga I. Tereshchenko, Cand. Sci. (Law), Vice Rector for Development and Strategic Communications of Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Miklukho-Maklaya str., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7900-7894>; SPIN-code: 8913–8317; tereshchenko.o.i@rgiis

Müəllif maraqların toqquşmasının olmadığını bəyan edir.
The author declares no conflict of interests.

25 aprel 2025-ci il tarixində redaksiyaya təqdim edilmişdir.
29 may 2025-ci il tarixdə ekspert rəyindən sonra
təkmilləşdirilmişdir.

30 may 2025-ci il nəşr üçün qəbul edilmişdir

Elmi məqalə

Original article

UDK: 347.772.3

EDN <https://elibrary.ru/tbqilk>

Çində geniş şəkildə tanınan əmtəə nişanlarının və qeydiyyatda alınmamış işarələrin qorunması ilə bağlı bəzi məsələlər

Olqa Sergeevna Kostenko

Federal sənaye mülkiyyəti institutu

kostalya@yandex.ru

Xülasə: Çin qanunvericiliyi cəmiyyətin əqli mülkiyyətin qorunmasında müasir tələbatlarını ödəmək üçün təkmilləşdirilir. Çinin hüquq nəzəriyyəsində təkcə əmtəə nişanlarının deyil, həm də onların istifadəsi nəticəsində geniş şəkildə tanınan nişanların qorunması məsələsinə baxılır. Eyni zamanda, bu cür işarələr və əmtəə nişanları arasında rəqabət hüquqların müdafiəsində tarazlığın pozulmasına səbəb ola bilər. Aktualıq və yenilik ondan ibarətdir ki, hüquqların qorunması sahəsində, o cümlədən digər ölkələrin qanunvericiliyi və hüququ sahəsində tətbiq olunan müxtəlif tədbirlərin tətbiqi təcrübəsinin öyrənilməsi onların xüsusiyyətlərini aşkar etməyə imkan verəcəkdir. İşdə araşdırılan mövzu üzrə axtarış, təhlil, sistemləşdirmə və müqayisəli hüquqşünaslıq kimi tədqiqat metodlarından istifadə olunmuşdur. Nəzəri və praktiki əhəmiyyət aktualıq və əmtəə nişanları üzərində hüquqların qorunması sahəsində münasibətlərin tənzimlənməsinin təkmilləşdirilməsi zərurəti barədə çıxarılan nəticələrlə müəyyən edilir. İşin nəticəsi olaraq, Çində ticarət nişanlarına və geniş tanınmışlıq qazanmış qeydə alınmamış işarələrə olan hüquqların qorunmasına yönəlmiş hüquqi tədbirlərin effektivliyi barədə nəticələr çıxarılmışdır. Oxşar kateqoriyalı işlər üzrə qəbul edilən məhkəmə qərarlarının müxtəlifliyi, tanınmış adların istifadəsinin kifayət qədər hüquqi tənzimlənməməsi, əmtəə nişanı sahibləri ilə yaranan maraqlar toqquşması müəyyən hüquqi qeyri-müəyyənliyə səbəb olur. Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanunu qeydiyyatdan keçməmiş, ümumi tanınmış işarə üçün hüququn məhkəmə müdafiəsini təmin etmək imkanını nəzərdə tutur. Məhkəmə nəzarətinin tətbiqi dövlət sistemi ilə cəmiyyət arasında əlaqəni təmin etməyə kömək edir. Əmtəə nişanlarının istifadəsinə nəzarət proseduru öhdəliklərin vicdanla yerinə yetirilməsini stimullaşdırır və təmin edir. Məhkəmə baxışı hüquqi qeyri-müəyyənliyi aradan qaldırmağa kömək edir. Bu zaman əmtəə nişanı və ictimaiyyətə tanınmış işarənin qorunma üsulları və anlayışlarının ayırd edilməsi zərurəti yaranır, çünki hələ də hüquqların qorunması nəzəriyyəsi və təcrübəsi ilə bağlı mübahisəli məsələlər mövcuddur.

Açar sözlər: geniş tanınmış adlar, əmtəə nişanları, ümumi tanınan əmtəə nişanları, qeyri-etik rəqabət, fərqləndirici qabiliyyət.

Sitat: Kostenko O. S. Çində geniş yayılmış əmtəə nişanlarının və qeydiyyatdan keçməmiş adların qorunması ilə bağlı bəzi məsələlər // FIPS Bülleteni. 2025. Cild 4, № 2 (12). Səh. 120–126.

Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China

Olga S. Kostenko,

Federal Institute of Industrial Property

kostalya@yandex.ru

Abstract: China's legislation is being improved to meet modern needs of society in protection of intellectual property. The theory of Chinese law considers not only the protection of trademarks, but also the protection of those designations that have become widely known as a result of their use. At the same time, the competition of such designations with trademarks can lead to an imbalance in the protection of rights. The relevance and novelty are due to the fact that studying the practice of applying certain measures in the field of human rights protection, including in legislation and the law of other countries, will reveal their features. The work used such research methods as search, analysis, systematization, and comparative jurisprudence on the topic under study. The theoretical and practical significance is determined by the relevance and conclusions about the need to improve the regulation of relations in the field of trademark rights protection. The work resulted in conclusions about the effectiveness of legal measures aimed at protecting trademark rights and unregistered designations that have become widely known in China. The variety of court decisions made in similar categories of cases, insufficient legal regulation of the use of well-known designations, and conflicts of interest with trademark holders lead to some legal uncertainty. China's Trademark Law provides for the possibility of providing judicial protection for a violated right to an unregistered, well-known designation. The introduction of judicial supervision makes it possible to ensure the relationship between the state system and society. The trademark control procedure encourages and ensures the faithful fulfillment of obligations. Judicial control helps to eliminate legal uncertainty. At the same time, there is a need to distinguish between the concepts, methods of trademark protection and the designation that has become well-known, since there are still controversial issues of theory and practice of rights protection.

Keywords: well-known designations, trademarks, well-known trademarks, unfair competition, distinguishing ability.

For citation: Kostenko O. S. Some issues of trademark protection and unregistered designations that have become widely known in China // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 120–126 (In Russ.).

Bazar iqtisadiyyatının inkişafı ilə əmtəə nişanlarının dəyəri artır və təşkilatın rəqabət üstünlüyünü artırmaq strategiyasının bir hissəsinə çevrilir. Bu baxımdan əmtəə nişanı hüquqlarının qorunması məsələsi aktuallaşır.

Çin Xalq Respublikasının hüquq nəzəriyyəsində əmtəə nişanı hüquqları ilə bağlı ənənəvi mülki hüquq nəzəriyyəsi və müasir əqli mülkiyyət nəzəriyyəsi ilə bağlı fikirlər bölünür. Bu, əmtəə nişanları üzərində hüquqların qorunmasında çətinliklərə gətirib çıxarır, məsələn, əmtəə nişanı olaraq qeydiyyatla alınmayan adların kifayət qədər qorunmaması.

Əmtəə nişanları üzərində hüquqların qorunması üçün müxtəlif üsullar mövcuddur, həmçinin əmtəə nişanları haqqında qanunvericiliyində və ədalətsiz rəqabətə qarşı mübarizə haqqında qanunvericilikdə hüquq pozuntalarına dair məhkəmə qərarlarının standartları mövcuddur. Çinin «Əmtəə nişanı haqqında» Qanunu¹ əmtəə nişanı üzərində hüquqların pozulmasından müdafiə sisteminə dair müvafiq müddəaları ehtiva edir, lakin məhkəmə təcrübəsində mühafizənin mürəkkəbliyi ilə bağlı problemlər yaranmışdır.

Xüsusilə, Çində əmtəə nişanları ilə bağlı hüquqların pozulması hallarında müdafiə üzrə məhkəmə təcrübəsi müxtəlif məhkəmə qərarlarının mövcudluğu, oxşar işlər üzrə fərqli qaydaların tətbiqi və əmtəə nişanları hüquqlarının müdafiəsində hüquqi bazanın kifayət etməməsi ilə xarakterizə olunur².

Bazar iqtisadiyyatının inkişafı ilə əmtəə nişanlarının dəyəri artır və təşkilatın rəqabət üstünlüyünü artırmaq strategiyasının bir hissəsinə çevrilir. Bununla əlaqədar olaraq, əmtəə nişanı üzərində hüquqların qorunması məsələsi aktual olur.

Vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması üçün hüquqların müdafiəsi sisteminin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac var.

Dəyər kateqoriyası kimi hüquqların qorunmasının əsas məqsədi ədalətli rəqabəti təmin etmək və tərəflərin maraqları, o cümlədən ictimai maraqlar balansını qorumaqdır. Azad və ədalətli rəqabət şəraitində əmtəə nişanları üzərində hüquqların qorunması sistemi, həmçinin digər şəxslərin hüquqlarını məhdudlaşdırmaq məqsədilə əmtəə nişanını istifadə edən hüquq sahiblərinin hərəkətlərinin qarşısını almaq üçün vacibdir.

Bununla belə, haqsız rəqabətlə mübarizəyə dair qanunvericilik əmtəə nişanı kimi qeydiyyatla alınmayan adların qorunmasını tam təmin etmir.

Əmtəə nişanları və əmtəə nişanı kimi qeydiyyatla alınmayan adlarla bağlı hüquqların müdafiəsinə yanaşmaları dəqiqləşdirmək üçün Çin Xalq Respublikasının Ali Xalq Məhkəməsi xüsusi akt – «Haqsız rəqabətlə mübarizə haqqında» Çin Xalq Respublikasının Qanununun tətbiqi ilə

¹ Trademark Law of the People's Republic of China, WIPO Lex // Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (ÜƏMT): sayt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/19559> (müraciət tarixi: 15.04.2025).

² Zhao, Y. (2021). Research on the Protection System of Trademark Infringement [Doctoral dissertation]; Wang, Q. (2021). Intellectual Property Law Course (7th ed.). Beijing: Renmin University Press. Xiangtan University. DOI: 10.27426/d.cnki.gxtdu.2021.000021.

Hələ əmtəə nişanı kimi qeydiyyatda alınmamış adların qorunmasının zəruriliyi ilə bağlı hüquq nəzəriyyəsində fikir ayrılıqları mövcuddur.

bağlı bəzi məsələlərə dair izahatları təsdiqləyib³. Bu aktda belə adların həm də müəyyən dərəcədə tanınma qabiliyyətinə malik olması və fərdiləşdirmə və eyniləşdirmə funksiyasını yerinə yetirməsi ilə bağlı müddəalar öz əksini tapıb.

Eyni zamanda, Çinin «Əmtəə nişanları haqqında» Qanunu əmtəə nişanı kimi qeydiyyatda alınmamış, lakin məşhurlaşan adlarla bağlı müddəaları müəyyən edir. Hələ əmtəə nişanı kimi qeydiyyatda alınmamış adların qorunmasının zəruriliyi ilə bağlı hüquq nəzəriyyəsində fikir ayrılıqları mövcuddur. Əmtəə nişanı yalnız məhsulların, xidmət istehsalçısının, xidmət göstərən şəxsin fərdiləşdirilməsi, tanınması funksiyasını daşıyır, həm də onların işgüzar nüfuzunu əks etdirir [1]. Eyni zamanda işgüzar nüfuzun qorunması sahəsinin genişlənməsi əmtəə nişanları üzərində də hüquqların müdafiəsinin xarakterini dəyişir [2]. Çində bir çox müəlliflər belə hesab edirlər ki, belə adlar üzərində hüquqların qorunması əmtəə nişanı hüquqlarının qorunmasına bərabər olmalıdır. Onların mal və xidmətlərin fərdiləşdirilməsi və eyniləşdirilməsinin əsas funksiyasını yerinə yetirmələrinə baxmayaraq. Beləliklə, onlar arasında fərqlərin yaradılması ilə bağlı sual yaranır.

Məhkəmələr həmçinin müəyyən edir ki, müəyyən dərəcədə şöhrətə malik olan nişanlar artıq qeydə alınmış əmtəə nişanları ilə bərabər əsasda qorunur, çünki onlar istehsalçıların və xidmət təminatçıların mal və xidmətlərinin fərdiləşdirilməsi və identifikasiyası üzrə əsas funksiyaları yerinə yetirirlər. Bu halda müəlliflər əmtəə nişanları ilə eyni obyektləri fərdiləşdirmək məqsədilə bu cür adlar üçün [3] «kommersiya loqotipi» anlayışından istifadə etməyi təklif edirlər.

Eyni zamanda, bu cür adların artıq qeydiyyatdan keçmiş əmtəə nişanları ilə rəqabəti ilə bağlı sual yaranır, çünki onlar üzərində hüquqların müdafiəsinin oxşar üsullarından istifadə etmək mümkün deyil. Bu, çətinlik yarada bilər və artıq qeydə alınmış adlara münasibətdə hüquqların qorunmasında tarazlığın pozulmasına səbəb ola bilər, çünki əmtəə nişanlarına müstəsna hüquqlar yalnız qeydiyyatdan keçməklə yaranır. Beləliklə, Çin qanunvericiliyində müəlliflərin fikrincə, Çinin «Əmtəə nişanı haqqında» Qanunu ilə Haqsız rəqabət haqqında Milli Qanunda göstərilən qoruyucu tədbirlər arasında tarazlığın pozulması mövcuddur⁴.

Əmtəə nişanı kimi qeydiyyatdan keçməmiş, lakin artıq kifayət qədər fərqləndirici qabiliyyətə malik olan adların tanınma dərəcəsini müəyyən edərkən, ad real məhsulun və ya xidmətin növündən, funksiyalarından uzaq olduqca, məhsul, xidmət və ad arasındakı əlaqənin bir o qədər güclü olduğunu nəzərə almaq lazımdır. Professor Wang Qian belə bir adın əhəmiyyətini müəyyən etmək üçün «müvafiq ictimai məlumatlılıq» [4] konsepsiyasını təklif etmişdir. Beləliklə, malların, xidmətlərin növü adın özü ilə birlikdə dəyişikliklərə məruz qalır. Nəticədə, «qondarma əmtəə nişanı» fərqliliklərin təsiri ilə daha çox diqqət və daha yüksək səviyyədə tanınır (Ali Xalq Məhkəməsinin əmtəə nişanlarına icazələrin verilməsinə və hüquqların təsdiq edilməsinə dair inzibati işlərə baxılması ilə bağlı bəzi məsələlər haqqında Əsasnamənin 7-ci maddəsi)⁵.

Çinin «Əmtəə nişanı haqqında» Qanununda «fərqləndirmə qabiliyyətinin qazanılması», «yaxşı tanınmış əmtəə nişanının qorunması» kimi anlayışlara toxunulur. Bu anlayışlar əmtəə nişanının və tanınmış, lakin qeydiyyatdan keçməmiş adın fərqləndirilməsi məqsədilə istifadə olunur. Lakin bu qanunda qeydiyyatda alınmamış adların qorunması ilə bağlı birbaşa müddəalar yoxdur [5]. Belə adların qorunmasının səmərəsizliyi nəzərdən keçirilən qanunun 11-ci maddəsində fərqlilik qazanmış əmtəə nişanlarını nəzərdə tutan müvafiq müddəaların olmaması ilə əlaqədardır.

«Fərqlənmə qabiliyyəti» anlayışı Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 11-ci maddəsinin 2-ci bəndində «əldə edilmiş fərqlilik qabiliyyəti», bu qanunun 9-cu maddəsində isə «məxsus olan fərqlilik qabiliyyəti» kimi öz əksini tapmışdır. Nəzəriyyə nöqtəyi-nəzərindən bu fərqlilik qabiliyyətinin növləri eyni mənə daşıyır. Bir işarə ya ilkin olaraq fərqləndirici qabiliyyətə malikdir, ya da onu əldə edir [6]. Əslində, Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 11-ci maddəsində göstərilən, ictimaiyyət tərəfindən tanınan işarələrlə bağlı anlayış birbaşa əmtəə nişanının funksiyası ilə əlaqəlidir: bir işarə fərqləndirici qabiliyyət əldə etdikdə, o, istehlakçılara mali (xidmətləri) tanımaq imkanı verir, istifadəsi ilə fərdiləşdirir, bu isə başlanğıcda fərqləndirici qabiliyyəti olmayan işarələrə xas deyil⁶. Bu müddəa bütün ölkə daxilində tanınmağı nəzərdə tutur, eyni zamanda Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 9-cu maddəsinin müddəaları fərqləndiriciliyi yalnız müəyyən hədlər daxilində müəyyən edir.

Çin Xalq Respublikasının Ali Məhkəməsi qeyd edir ki, əmtəə nişanı hüquqlarının müdafiəsinin intensivliyi onun əhəmiyyətinə, populyarlığına və tanınmasına uyğunlaşdırılmalıdır⁷. Beləliklə, qeydiyyatdan keçməmiş işarələrin tanınması məsələsinə

³ Interpretation of the Supreme People's Court on the Application of Anti-Unfair Competition Law of the People's Republic of China (Interpretation No. 9 of 2022), WIPO Lex // Ümumdünya əqli mülkiyyət təşkilatı (ÜƏMT): sayt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22203> (müraciətin tarixi: 15.04.2025).

⁴ Law of the People's Republic of China Against Unfair Competition (as revised at the 30th Meeting of the Standing Committee of the 12th National People's Congress on November 4, 2017), WIPO Lex // Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı (ÜƏMT): sayt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/18705> (müraciətin tarixi: 20.04.2025).

⁵ Interpretation of the Supreme People's Court on the Application of Laws in the Trial of Civil Disputes Regarding Well-known Trademarks, Çin, WIPO Lex // Ümumdünya əqli mülkiyyət təşkilatı (ÜƏMT): sayt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/6468> (müraciətin tarixi: 20.04.2025).

⁶ 全国人大常委会法制工作委员会. 中华人民共和国商标法释义 [M]. 北京: 法律出版社, 2013:30. Ümumçin Xalq Nümayəndələri Yığıncağının Daimi Komitəsinin Qanunvericilik məsələləri üzrə Komissiyası (2013), Pekin: Hüquq nəşriyyatı, səh. 30.

⁷ 参见最高人民法院 (2016) 最高法民再 216 号民事判决书. Hangzhou Aopu Kitchen and Bathroom Technology Co., Ltd. Zhejiang Modern New Energy Co., Ltd.-yə qarşı, Zhejiang Lingpu Electric Co., Ltd. və Yang Yan. URL: <https://www.iphouse.cn/cases/detail/d7qnz8dkx90eyl0175n6p1452vwo3mrg.html> (müraciətin tarixi: 15.04.2025).

baxarkən, potensial bazar iştirakçılarının əhatə dairəsini və yayılma coğrafiyasını da müəyyən etmək lazımdır.

Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununda həmçinin kommersiya adları ilə bağlı müddəə nəzərdə tutulmayıb. Bununla əlaqədar olaraq, bəzi alimlər izah edirlər ki, əmtəə nişanının qeydiyyatı sisteminin məqsədi işgüzar nüfuzun uyğunsuzluğu problemini həll etmək üçün əmtəə nişanı üzərində hüquqların obyektini, məzmununu və sərhədlərini müəyyən etməkdir. Və adın tanınması üçün tələblərin müəyyən məhdudiyyətlər daxilində müəyyən edilməsi ziddiyyətli nəticələrə səbəb ola bilər [7]

Çin Xalq Respublikasının Ali Məhkəməsi qeyd edir ki, əmtəə nişanı üzrə hüquqların qorunmasının intensivliyi, onun əhəmiyyəti, populyarlığı və tanınması ilə uyğunlaşdırılmalıdır.

Hüquqların obyektini ilə bağlı qeyd etmək lazımdır ki, zamanla müəyyən dəyişikliklər baş vermişdir. Əgər əvvəllər əmtəə nişanı üzərində hüquqların obyektini dedikdə əmtəə nişanı kimi qeydə alınmış ad başa düşülürdüsə [8], indi hüquqların obyektini belə adın daşdığı işgüzar nüfuzdur. Bu dəyişiklik əmtəə nişanı anlayışını genişləndirsə də, hələ əmtəə nişanı kimi qeydiyyata alınmamış nişanların mühafizəsini təmin etmək üçün zəruri idi [9].

2023-cü ildə dərc edilmiş Çin Xalq Respublikasının Əmtəə nişanları haqqında Qanununa⁸ dəyişiklik layihəsinin 18-ci maddəsinə tanınmış əmtəə nişanlarını qorumaq məqsədilə qeydiyyatdan keçməmiş işarələrdən istifadəni qadağan edən müddəə əlavə edilmişdir. Paris Konvensiyasının 6bis (1) maddəsi əvəzinə⁹ Çin Xalq Respublikasının Əmtəə nişanları haqqında Qanunu fərqli bir müdafiə mexanizmi təqdim edir: əgər müvafiq tanınma səviyyəsinə sahib olan bir nişanın surəti çıxarılsa və ya imitasiya olunursa, məhkəmə Çin Xalq Respublikasının Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 13-cü maddəsinə uyğun olaraq qeydə alınmamış tanınmış nişan üzərində hüquqların pozulmasına qarşı müdafiə təmin edə bilər. Bu şərh qeydiyyatdan keçməmiş tanınmış əmtəə nişanlarının məhkəmə müdafiəsi prosesində rəhbər prinsip kimi qəbul edilir və Çinli müəlliflər tərəfindən dəstəklənir [10].

Qeydə alınmamış, geniş şəkildə tanınmış adların qorunması ilə bağlı müddəələrin həyata keçirilməsi məqsədilə Çin Ali Məhkəməsinin 2020-ci il tarixli «Tanınmış əmtəə

Əgər müvafiq dərəcədə tanınmış bir nişan saxtalaşdırılmağa və ya təqlid olunmağa məruz qalarsa, Çinin «Əmtəə nişanları haqqında» Qanununun 13-cü maddəsinə əsasən, məhkəmə qeydiyyatdan keçməmiş, lakin yaxşı tanınmış nişan üzrə hüquqların pozulmasından müdafiəni təmin edə bilər.

nişanları haqqında hüquqi şərh»-in 9-cu maddəsinin 1-ci və 2-ci bəndləri həm qeydə alınmış, həm də qeydə alınmamış işarələrin qarışıqlıq və çaşqınlıqdan «dolaylı müdafiə»ni nəzərdə tutur. Tanınmış adların iki kateqoriyası arasında fərq qoymaq üçün yeganə əsas Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 13-cü maddəsinin müddəalarıdır¹⁰. Bununla belə, qeydə alınmamış işarələrlə qeyri-dürüst rəqabət nəticəsində yaranan zərər, həmin işarələrin qeydiyyatından asılı olmayacaq, çünki onların qorunması prinsipi birbaşa onların geniş şəkildə tanınmasına əsaslanır [11].

«Haqsız rəqabət haqqında» Qanunun 6-cı maddəsinin müddəaları saxta məhsullar, başqasının reputasiyasından zərərli istifadə, saxta reklam, işgüzar nüfuza xələl gətirmə və s. ilə mübarizəyə yönəlib. Beləliklə, bu müddəalar Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun mühafizə tədbirləri ilə bağlı müddəalarını tamamlamaq məqsədi daşıyır.

Əmtəə nişanlarından istifadə edilməməsi hüquq sahibləri tərəfindən mənfəətləndirilə bilər. Bu, yeni adların qeydiyyatına mane olan «toplama» effekti yaradır.

Beləliklə, Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 13-cü maddəsinin müddəaları rəqabət üstünlüklərini qorumaq məqsədilə tanınmış işarələrin iki kateqoriyası arasında fərq qoyur.

Fərqləndiriciliyin əldə edilməsinin iki üsulu – işarənin ticarət nişanı kimi qeydiyyatı yolu ilə və ya geniş tanınma yolu ilə müəyyən edilməsi, qeydiyyatdan keçmiş ticarət nişanları ilə bağlı bir sıra məsələləri, o cümlədən qeyri-dürüst rəqabət və ticarət nişanlarının yığılmasına dair suallar doğurmuşdur.

⁸ Çin Xalq Respublikasının «Əmtəə nişanları haqqında» Qanununa dəyişikliklər layihəsi: Əqli mülkiyyətin istifadəsinin və qorunmasının təkmilləşdirilməsi // PRC.today: sayt. URL: <https://prc.today/proekt-popravok-k-zakonu-knr-otovarnykh-znakah-uluchsheniye-ispolzovaniya-i-zashchity-is/> (müraciət tarixi: 15.04.2025).

⁹ Sənaye mülkiyyətinin qorunması üzrə konvensiya (20.03.1883-cü ildə Parisdə bağlanmışdır) (02.10.1979-cu il tarixli red) // «KonsultantPlyus» Sorğu-hüquq sistemi: sayt. URL: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5111/ (müraciət tarixi: 15.04.2025).

¹⁰ 郎胜. 中华人民共和国商标法释义 [M]. 北京: 法律出版社, 2013:95–96. [Lan Şen, (2013), Çin Xalq Respublikasının «Əmtəə nişanları haqqında» Qanununun şərhli, Pekin: Hüquq nəşriyyatı, S. 95–96.]

Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 32-ci maddəsində qeyd edilir ki, əmtəə nişanı üçün müraciətin verilməsi başqalarının mövcud üstünlük hüquqlarını pozmamalı və başqaları tərəfindən istifadə edilmiş və müəyyən qeyri-qanuni təsir göstərmiş əmtəə nişanlarının qeydiyyatı ilə nəticələnməməlidir. Lakin bu müddəa hüquqların müdafiəsi üsullarının heç bir göstəricisi ilə dəstəklənmir.

Əmtəə nişanlarından istifadə edilməməsi hüquq sahibləri tərəfindən mənfi davranış kimi səciyyələndirilə bilər. Bu, yeni adların qeydiyyatına mane olan «toplama» effekti yaradır. Tərkibində Çin heroqlifləri olan adlar əmtəə nişanlarının fərqləndirilməsi tələblərinə uyğun olaraq, ümumiyyətlə, nadir simvolları ehtiva etmir. Nəticədə, əmtəə nişanları üçün resurs heroqlif qruplarının istifadəsi ilə bir qədər məhdudlaşır. Qeydə alınmış nişanlardan istifadə edilməməsinin obyektiv səbəbləri ilə yanaşı, əmtəə nişanlarının sırf rəqabəti məhdudlaşdırmaq məqsədilə qeydiyyata alınması halları da müəyyən edilmişdir ki, bu da bazar münasibətlərinə və istehsalçılara ziyan vurur.

Əmtəə nişanları sahəsində haqsız rəqabət dedikdə, öz maraqlarını güdərək iqtisadi fəaliyyətdə işgüzar etika qaydalarını pozan, başqalarının qanuni hüquq və mənafeələrinə zərər vuran, ictimai asayışı və bazar iştirakçılarının fəaliyyətini pozan tərəflərin davranışları başa düşülür.

İstehsalçılar nəinki əvvəllər məlum olan adları mənimsəyirlər, bir qayda olaraq, bunlar dünya miqyasında məşhur markalardır, həm də onları dəyişdirmək üçün müəyyən üsullardan istifadə edirlər.

Məsələn, transliterasiya sözün fonetik əsasını saxlamaqla bir dilin işarələrini başqa bir dilin işarələri ilə ötürməkdən ibarətdir. Şirkətlərin özləri də Çin istehlakçısının qavrayışını asanlaşdırmaq üçün bu üsula müraciət edirlər, məsələn, Gucc – 古姿 [Gǔzī], Olympus – 奥林巴斯 [Àolínbāsi], Siemens 西门子 [Xīménzi].

Transformasiyanın başqa bir üsulu – marka adında müəyyən bir mənanın və ya simvolikanın istifadə edilməsi ilə həyata keçirilən «kalkalama»-dır. Məsələn, Apple öz

adını 苹果 [Píngguǒ] kimi qeydiyyatdan keçirib, bu da eyni mənaya, lakin fərqli səslənməyə malikdir.

Ən çətin, lakin düzgün yerinə yetirildikdə tərcümənin ən təsirli üsulu – uyğunlaşmadır. Bu üsul eyni zamanda adın fonetik tələffüzünü qoruyub saxlamağa və onun mənasını istehlakçıya çatdırmağa imkan verir. Hazırda bu, xarici şirkətlər arasında geniş yayılmış üsuldur və səsləndirmədə müəyyən oxşarlığı qoruyub saxlamaqla, məhsula uyğun mənə və assosiasiyaların istehlakçıya çatdırılmasını nəzərdə tutur. Beləliklə, BMW «Bavariya Motor Zavodları»ndan «Bahalı at»a çevrildi – 宝马 [Bǎomǎ].

Bu halda, xarici əmtəə nişanının yenidən işlənməsi məsələsi mübahisəlidir. Belə bir nişan istehlakçılar arasında çəşqınlıq yarada bilərmi? Eyni zamanda, dürüstlük prinsipinə əməl olunduğu halda, bunun dolayı hüquq pozuntusu olub-olmadığını müəyyən etmək çətindir [12].

Nəzəriyyədə həmçinin müdafiə olunmayan elementlərdən ibarət olan və zəif fərqləndiricilik qabiliyyətinə malik olan əmtəə nişanları nəzərdən keçirilir. Bu işarələrə, məsələn, təsvir elementləri, coğrafi göstəricilər və məhsulların mənşə yerlərinin adlarını ehtiva edən işarələr daxildir. Çində hüquqi müdafiənin mütənasiblik prinsipinə uyğun olaraq, belə nişanların hüquqi müdafiəsinin ümumilikdə məhdudlaşdırılması məsələsi nəzərdən keçirilir.

Fərqləndirici qabiliyyətin azalması ilə əlaqədar olaraq, əmtəə nişanlarının hüquqlarının qorunması həcmi mütənasib şəkildə kiçilir, beləliklə, gələcəkdə hüquq sahibləri mühafizə olunmayan elementləri öz əmtəə nişanlarında istifadə etməyə mane ola bilməzlər. Fərqləndirici qabiliyyətin müəyyən edilməsi məsələlərində həmçinin nişanın tanınma səviyyəsi, onun istifadə edilməsi zamanı dürüstlük (və ya pis niyyətlik) böyük əhəmiyyət kəsb edir [13].

Çində məhkəmə nəzarətinin tətbiqi hüquqların təmin edilməsi, inzibati hakimiyyət üzərində nəzarətin qurulması və idarəetmə sisteminin müasirləşdirilməsi ehtiyacının qaçılmaz nəticəsi idi. Məhkəmə nəzarəti sistemi obyektivlik prinsipinə əsaslanmalı, sistemli şəkildə təşkil olunmalı, dövlət sistemi ilə cəmiyyət, habelə beynəlxalq birliyin

Şəkil.

mlak (qeyri-maddi) hüquqlarının qorunması. Müəllif tərəfindən tərtib edilib.

Drawing.

Protection of property (immaterial) rights. Compiled by the author

dünya nizamı arasında əlaqəni təmin etməlidir. Beləliklə, şəkildə bir neçə müdafiə növü təqdim olunur.

Məhkəmə nəzarətinin əsas tətbiq sahəsi, ilk növbədə, əmtəə nişanları haqqında qanunvericilikdə hüquqi qeyri-müəyyənliyin aradan qaldırılması ilə bağlı inzibati məsələlərdir. Bu sahədə məhkəmə baxışları əmtəə nişanı hüquqlarının və əmtəə nişanının qeydiyyatı sisteminin yaranması və həyata keçirilməsi üçün məhkəmə nəzarəti prosedurlarının əsasının formalaşmasına və inkişafına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir.

Bu səbəbdən də, əmtəə nişanlarının istifadəsinə nəzarət proseduru, hüquq sahibləri tərəfindən əmtəə nişanlarının qeydiyyatı rejiminə riayət etmələrində təkid etməli və onların sisteməlik olaraq dürüst istifadəsinə stimullaşdırılmalı, qeydiyyata alınmış, amma istifadə olunmayan əmtəə nişanlarını aşkar edərək, bu sahədəki öhdəliklərin dürüst şəkildə yerinə yetirilməsini təmin etməlidir.

Xülasə, demək olar ki, Çin saxtakarlıq və piratlıqla mübarizə aparır, iqtisadi fəaliyyət üçün əlverişli mühit yaradır. Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununa edilən dəyişikliklər qeydə alınmış əmtəə nişanları ilə bağlı hüquqların qorunmasına yönəlmiş hüquqi tədbirlərin effektivliyini artırır. Bununla belə, əmtəə nişanı kimi qeydiyyata alınmayan tanınmış nişanların hüquqi statusu mübahisəli olaraq qalır.

Tərəflərin maraqları ilə ictimai maraqlar arasında tarazlığı qorumaq üçün təkə «əmtəə nişanı» və «məşhurlaşmış ad» anlayışlarını bir-birindən fərqləndirmək deyil, həm də bu təyinatların qorunması üsullarını bir-birindən fərqləndirmək lazımdır. Bənzər funksiyaları yerinə yetirdiklərindən anlayışlar qarışıqdır, bu, pozulmuş hüquqların müəyyən edilməsini çətinləşdirir və artıq qeydə alınmış adlar üzərində hüquqların müdafiəsində tarazlığın pozulmasına gətirib çıxarır.

Qeydiyyatda alınmamış, lakin tanınmış adların mühafizəsinin səmərəsizliyi ilk növbədə Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun 11-ci maddəsində müvafiq müddələrin olmaması ilə əlaqədardır. Müəlliflər bu anlayışların əlaqəsini qoruma üsulları baxımından araşdırır, bu da anlayışların qarışmasının mümkünliyi ilə bağlı mübahisələrə səbəb olur və oxşar kateqoriyalı işlərlə bağlı məhkəmə təcrübəsinin dəyişkənliyini təsdiq edir. Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanunu, belə adlar üzərində hüquqların pozulması halında tanınmış nişanların qorunması üçün məhkəmə üsulunu təqdim edir. Bu müddəa qeydiyyata alınmamış tanınmış əmtəə nişanlarının məhkəmə müdafiəsində rəhbər prinsip hesab olunur və Çin müəllifləri tərəfindən dəstəklənir.

Eyni zamanda, ədalətsiz rəqabət haqqında qanunun müddəaları Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununun müddəalarını tamamlamaq məqsədi daşıyır, lakin onlar haqsız rəqabət, əmtəə nişanlarının saxlanması və ya dəyişdirilməsi və ya zəif fərqləndiriciliyi olan markaların qorunması məsələlərini həll etmir.

Çinin Əmtəə nişanları haqqında Qanununda və Haqsız Rəqabətlə Mübarizə Milli Qanununda əmtəə nişanları kimi qeydiyyata alınmamış tanınmış adların qorunması ilə bağlı müddəalara edilən düzəlişlər ilk növbədə məhkəmə təcrübəsində müəyyənlik yaratmağa kömək edəcək. ÇXR-də milli qanunvericilik inkişaf edir və geniş şəkildə tanınan əmtəə

nişanları və adlar kimi fərdiləşdirmə vasitələri üzərində hüquqların adekvat müdafiəsinin təmin edilməsi zərurəti innovasiyalar və gələcək iqtisadi artım üçün şərait yaradır.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Wu, K. (2022), Theory of Trademark Rights Object, University of International Business and Economics, pp. 74–100.
2. Du Y. (2015), «The Imbalance of the Trademark Legal System and Its Rational Return», Chinese Law, no 3, p. 120.
3. Ji S. (2024), «On the Symbolic Mechanism of Commercial Logo Protection: From the Perspective of the New Anti-Legal Interpretation», Times Law, no 5, pp. 29–43.
4. Wang Q. (2021), Intellectual Property Law Course (Seventh Edition), Renmin University of China Press, Beijing, China.
5. Zhang L. (2019), «On the Judicial Recognition and Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Review of the Application of Article 13 of the Trademark Law and Article 6, Clause 1 of the Anti-Unfair Competition Law, no 11, p. 119.
6. Huang H. (2016), Trademark Law, 2nd ed., Law Publishing House, Beijing, China.
7. Yu Z. (2024), «On the System for Obtaining Trademark Rights», Legal Sciences, no 9, pp. 5533–5539.
8. Yeh-xuan Y. (2007), «The Object of Trademark Rights Should Be the Reputation Carried by a Trademark – Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Chinese Inventions and Patents, no 3, p. 56.
9. Feng X. (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Improvement of Their System», Lawyer, no 4, p. 116.
10. Wang T. and Yuan Z. (2018), «Analysis of the Protection System of Commercial Logos under the Anti-Unfair Competition Law», Intellectual Property, no 5, p. 11; Feng Xiaoqing (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Their Creation», Lawyer, no 4, p. 119.
11. Wang L. and Zeng T. (2021), «Improving the Protection System of Unregistered Well-Known Trademarks of My Country from an International Perspective», Intellectual Property, no 3, p. 60.
12. Liu R. (2024), «Reflections and Corrections in Litigation on Trademark Infringement Disputes Related to Foreign Manufacturers», Journal of Shanghai University of International Business and Economics, no 6, pp. 66–68.
13. Liu Y. (2024), «Conceptual Analysis of Weakly Distinctive Trademark and the Decision on Infringement», Electronic Intellectual Property, no 11, pp. 76–88.

Müəllif haqqında məlumat

Olqa Sergeyevna Kostenko, Federal Sənaye Mülkiyyəti Federal İnstitutunun əqli mülkiyyət üzrə dövlət eksperti (Moskva, Berejkovskaya nab. 30, korpus 1); Rusiya Dövlət Əqli Mülkiyyət Akademiyasının Hüquq fakültəsinin ikinci kurs aspirantı (Moskva, Mikluxo-Maklay küç. 55a); ORCID:

<https://orcid.org/0000-0003-1631-3207>; SPIN kodu: 3537-6585; kostalya@yandex.ru

References

1. Wu, K. (2022), Theory of Trademark Rights Object, University of International Business and Economics, pp. 74–100.
2. Du Y. (2015), «The Imbalance of the Trademark Legal System and Its Rational Return», Chinese Law, no 3, p. 120.
3. Ji S. (2024), «On the Symbolic Mechanism of Commercial Logo Protection: From the Perspective of the New Anti-Legal Interpretation», Times Law, no 5, pp. 29–43.
4. Wang Q. (2021), Intellectual Property Law Course (Seventh Edition), Renmin University of China Press, Beijing, China.
5. Zhang L. (2019), «On the Judicial Recognition and Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Review of the Application of Article 13 of the Trademark Law and Article 6, Clause 1 of the Anti-Unfair Competition Law, no 11, p.119.
6. Huang H. (2016), Trademark Law, 2nd ed., Law Publishing House, Beijing, China.
7. Yu Z. (2024), «On the System for Obtaining Trademark Rights», Legal Sciences, no 9, pp. 5533–5539.
8. Yeh-xuan Y. (2007), «The Object of Trademark Rights Should Be the Reputation Carried by a Trademark – Protection of Unregistered Well-Known Trademarks», Chinese Inventions and Patents, no 3, p. 56.
9. Feng X. (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Improvement of Their System», Lawyer, no 4, p. 116.
10. Wang T. and Yuan Z. (2018), «Analysis of the Protection System of Commercial Logos under the Anti-Unfair Competition Law», Intellectual Property, no 5, p.11; Feng Xiaoqing (2012), «Protection of Unregistered Well-Known Trademarks and Their Creation», Lawyer, no 4, p. 119.
11. Wang L. and Zeng T. (2021), «Improving the Protection System of Unregistered Well-Known Trademarks of My Country from an International Perspective», Intellectual Property, no 3, p. 60.
12. Liu R. (2024), «Reflections and Corrections in Litigation on Trademark Infringement Disputes Related to Foreign Manufacturers», Journal of Shanghai University of International Business and Economics, no 6, pp. 66–68.
13. Liu Y. (2024), «Conceptual Analysis of Weakly Distinctive Trademark and the Decision on Infringement», Electronic Intellectual Property, no 11, pp. 76–88.

Information about the author

Olga S. Kostenko, State expert on intellectual property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1), 2nd year postgraduate student at the Faculty of Law, Russian State Academy of Intellectual Property (Moscow, Miklukho-Maklaya str., 55a); ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1631-3207>; SPIN-code: 3537-6585; kostalya@yandex.ru

Müəllif maraqlar toqquşmasının olmadığını bəyan edir.
The author declares no conflict of interests.

Redaksiyaya 28.04.2025-ci il tarixdə daxil olmuşdur
29 may 2025-ci il tarixdə ekspert rəyindən sonra
təkmilləşdirilmişdir
Nəşrə 30.06.2025-ci il tarixində qəbul edilmişdir

TEXNOPROM

РОССИЙСКАЯ
НАУЧНО-ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ
НЕДЕЛЯ

27-30 AVQUST

Novosibirsk şəhəri

XII Beynəlxalq texnoloji
inkişaf forumu

TEXNOPROM-2025

Elm, kadrlar, sənaye: texnoloji liderliyin
əsas tərkib hissələri

«Novosibirsk Eksposentr»
Beynəlxalq Sərgi
Kompleksi

0+

FORUMTECHNOPROM.RF

Elmi məqalə

Original article

UOT 347.77

EDN <https://elibrary.ru/xzdyet>

Çin Xalq Respublikasının patent qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla Avrasiya patent qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi

AAureliya Viktorovna Çeban*, **Yelena Borisovna Qavrilova[✉]***, **Anastasiya Aleksandrovna Lomakina****

* Avrasiya Patent Təşkilatı

** Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu

[✉]EGavrilova@eapo.org

Xülasə: Məqalə Çin Xalq Respublikasının və Avrasiya Patent İdarəsinin patent qanunvericiliyinin və patent sisteminin hüquqi tətbiq təcrübəsinin öyrənilməsi və müqayisəli təhlilinin nəticələrinə həsr edilmişdir. Bu təhlil Avrasiya patent sisteminin təkmilləşdirilməsi üçün aktualdır. Tədqiqatın məqsədi Avrasiya patent qanunvericiliyinin normalarının təkmilləşdirilməsi üçün təkliflər hazırlamaqdır. Məqalənin yeniliyi və praktiki dəyəri Çin Xalq Respublikasında və Avrasiya Patent İdarəsində ixtiraların patentləşdirilməsinin hüquqi və praktiki aspektlərinin müqayisəli təhlilinin aparılmasından və ixtiraların, o cümlədən selektiv ixtiraların patent qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə dair normativ bazanın və praktiki yanaşmaların çoxsaylı ümumi cəhətlərə malik olması ilə bağlı əldə edilən nəticələrdən ibarətdir. Məqalənin praktiki əhəmiyyəti Avrasiya Patent Təşkilatının normativ-hüquqi bazasına daxil edilməsi üçün yeni müddəaların işlənilib hazırlanmasına dair təklifləri ehtiva edir. Bu məqalədə ən maraqlı normaları və metodoloji yanaşmaları nəzərdən keçirməyi təklif edirik.

Açar sözlər: ÇXR-in patent qanunu, Avrasiya Patent Təşkilatının patent qanunvericiliyi, yenilik üzrə imtiyaz, ixtiranın patent qabiliyyəti, selektiv ixtira.

Sitat üçün: Çeban A. V., Qavrilova Y. B., Lomakina A. A. Çin Xalq Respublikasının patent qanunvericiliyi nəzərə alınmaqla Avrasiya patent qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi // FSMİ bülleteni. 2025. Cild 4, № 2 (12). Səhifə 128–137.

Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China

Aurelia V. Ceban*, **Elena B. Gavrilova[✉]***, **Anastasiia A. Lomakina****

* Eurasian Patent Organization

**Federal Institute of Industrial Property

[✉]EGavrilova@eapo.org

Abstract: the article is devoted to the results of the study and comparative analysis of patent legislation and practice of the patent system of the People's Republic of China and the Eurasian Patent Office. This analysis is relevant for the improvement of the Eurasian patent system. The purpose of the study is to develop proposals aimed to improving the Eurasian patent legislation. The novelty and practical value of the article lies in the

comparative analysis of the legal and practical aspects of patenting inventions in the People's Republic of China and the Eurasian Patent Office, and in conclusions that the regulatory framework and practical approaches in assessing the patentability of inventions, including selective ones, have much in common. Also, the practical value of the article lies in the proposals for the development of new legal dispositions for their inclusion in the regulatory framework of the Eurasian patent organization. In this article we propose to consider the most interesting norms and methodological approaches in assessing the patentability of inventions.

Keywords: Patent Law of the PRC, patent legislation of the EAPO, patentability of invention, selective inventions.

For citation: Ceban A. V., Gavrilova E. B., Lomakina A. A. Improving the Eurasian patent legislation taking into account the patent legislation of the People's Republic of China // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 128–137 (In Russ.).

Giriş

Çin Xalq Respublikası (ÇXR) təkcə dünyanın aparıcı iqtisadiyyatlarından biri deyil, həm də ölkədə əqli mülkiyyətin qorunmasında və innovasiyaların stimullaşdırılmasında mühüm rol oynayan inkişaf etmiş patent sisteminə malikdir.

Çin Xalq Respublikasının (ÇXR) patent qanunvericiliyinin və patent sisteminin tətbiqi praktikasının öyrənilməsi Avrasiya Patent İdarəsi (API) tərəfindən «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal Dövlət Büdcə İdarəsi (FSMI) ilə birgə həyata keçirilən araşdırmanın məqsədi olmuşdur.

ÇXR və Avrasiya Patent Təşkilatında (APT) ixtiraların patentləşdirilməsinin hüquqi və praktiki aspektlərinin müqayisəli təhlilinin nəticələri göstərdi ki, bizim normativ bazamız və ixtiraların patent qabiliyyətinin qiymətləndirilməsinə praktiki yanaşmalarımız oxşardır. Bununla belə, Avrasiya Patent İdarəsində patentləşdirmə prosedurunun təkmilləşdirilməsində mümkün istifadə üçün təhlil etdiyimiz bir sıra fərqlər var.

Bu məqalədə ən maraqlı normaları və metodoloji yanaşmaları nəzərdən keçirməyi təklif edirik.

Ədəbiyyat icmalı

Son illərdə ÇXR alimlərin diqqət mərkəzində olmuşdur. Bu, həm onun iqtisadiyyatının sürətlə artması, həm də elm və texnologiyaların inqilabi inkişafı ilə bağlıdır. İnkişafda belə bir sıçrayış əqli mülkiyyət sisteminə, xüsusən də patent sisteminə təkmilləşdirmələr olmadan mümkün olmazdı. Bu aspektlər həm hərtərəfli, həm də fərdi şəkildə bir çox nəşrlərdə nəzərdən keçirilir. Beləliklə, elm və texnikada tərəqqini şərtləndirən ÇXR-in patent sisteminin inkişaf tarixinə Qi Zhong [1], Y. D. Kuznetsov [2], D. Borzenko və S. Poltarak [3], A. İ. Salitski və E. A. Salitskaya [4], N. V. Anisimtsevanın məqalələri həsr olunmuşdur [5]. Çində yaşıl texnologiyaların patentləşdirilməsi və bu sahədə ixtira Q. Nequlyayevin elmi maraq dairəsinə daxil olan mövzudur [6]. İqtisadi inkişaf məsələləri A. Spartakin [7], həmçinin E. P. Çentsova və M. S. Çentsovanın [8] nəşrlərində işıqlandırılır. T. K. Qulyayeva öz monoqrafiyasında ÜTT-yə üzv dövlətlərin, xüsusən də Çinin ticarət hüququndan bəhs edir [9]. A. A. Demidçik Çin, Hindistan və Belarusun texnoloji müstəqilliyə nail olunması təcrübəsini müqayisə edir [10], A. V. Pokrovskaya isə qeyri-aşkarlıq standartı ilə bağlı Çin və Amerika hüququnun müqayisəli təhlilini verir [11].

Eyni zamanda, APT çərçivəsində əqli mülkiyyətin mühafizəsi sistemi də təkmilləşmə mərhələsindədir: Avrasiya Patent Konvensiyasında (APK) iştirak edən ölkələr Avrasiya

APT çərçivəsində əqli mülkiyyətin mühafizəsi sistemi də təkmilləşmə mərhələsindədir: Avrasiya Patent Konvensiyasında (APK) iştirak edən ölkələr Avrasiya regionunda əqli mülkiyyətin qorunmasını uyğunlaşdırmağa və milli idarələr arasında qarşılıqlı əlaqəni yaxşılaşdırmağa çalışırlar.

regionunda əqli mülkiyyətin qorunmasını uyğunlaşdırmağa və milli idarələr arasında qarşılıqlı əlaqəni yaxşılaşdırmağa çalışırlar. Bu tendensiyalar həm yerli müəlliflərin, həm də APK üzvü olan ölkələrdən olan müəlliflərin nəşrlərində öz əksini tapmışdır. Bu ölkələrin patent idarələrinin əqli mülkiyyət sahəsində lider olan ölkələrin (ABŞ, Yaponiya, Çin, Koreya Respublikası kimi) patent idarələri, eləcə də Avropa Patent İdarəsi ilə əməkdaşlığının aspektləri Avrasiya Patent İdarəsi və FSMİ əməkdaşları tərəfindən hazırlanmış monoqrafiyada ətraflı təsvir edilmişdir [12]. A. Zayats əqli mülkiyyət sahəsində müxtəlif qarşılıqlı əlaqə formalarını və onların Avrasiya bölgəsi dövlətlərinin integrasiyasına təsirini araşdırır. O, Avrasiya İqtisadi Birliyi (AİB) və Avrasiya Patent Təşkilatı (APT) çərçivəsində əqli mülkiyyət sahəsində yaradılan hüquqi mexanizmləri təhlil edir. Həmçinin, o, bu region dövlətlərinin intellektual hüquqların qorunması və ümumi standartların inkişafı kontekstində gələcək əməkdaşlığın perspektivlərini müzakirə edir [13]. A. O. Arakelova Avrasiya məkanında əqli mülkiyyətin inkişafı strategiyalarını müqayisə edir [14]. AİB ölkələri ilə Çin arasında ticarət-iqtisadi əməkdaşlığın hüquqi aspektləri S. V. Komendantov [15] tərəfindən, Belarusda paralel idxal məsələləri isə M. N. Şimkoviç və K. D. Bazay [16] tərəfindən işıqlandırılmışdır. O. V. Maydannik, M. A. Qaponenko və M. O. Daşkovanın [17] məqaləsi bu araşdırmaya daha yaxındır; lakin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində deyil, xarici ölkələrdə ixtiraların mühafizəsini ayrıca təhlil edir.

Əqli mülkiyyətin, xüsusilə ixtiraların qorunması mövzusunə marağın çoxlu mənbələr tərəfindən təsdiq edilməsinə baxmayaraq, son beş ildə aparılmış elmi ədəbiyyat axtarışında Çin və APT-nin patent qanunvericiliyinin

müqayisəli təhlilini əks etdirən heç bir nəşr tapılmamışdır. Hazırkı məqalə bu boşluqları doldurmaq məqsədi daşıyır

Patent mühafizəsi və ərizənin verilməsi proseduruna istisnaların siyahısı

İlk növbədə diqqətimizi ÇXR-in Patent haqqında Qanununun 5-ci maddəsində¹ və ÇXR-in Patent Ekspertizasının keçirilməsinə dair Təlimatın (bundan sonra – ÇXR Ekspertiza Təlimatı)² II hissəsinin I fəslində qeyd olunan ixtiraların patent müdafiəsindən istisnalar siyahısına yönəldirik.

İstisnalar, sosial etikaya zidd olan obyektlərin siyahısının təfəsilatına aiddir və bunlar, məsələn, aşağıdakı kimi, Avrasiya patent qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi üçün daha çox tətbiq oluna bilər:

- insan embrion xəttinin genetik kimliyinin dəyişdirilməsi üsulları;
- insan klonlaması və ya insan klonlama üsulları;
- insan embrionlarının sənaye və ya kommersiya məqsədləri üçün istifadəsi;
- insanların və ya heyvanların tibbi müalicəsi üçün əhəmiyyətli faydası olmayan, heyvanların əziyyət çəkməsinə səbəb ola bilən heyvanların genetik kimliyinin dəyişdirilməsi üsulları və s.

Belə əlavələr qismən Rusiya Federasiyasının patent qanunvericiliyində mövcuddur və həmçinin, sosial etikaya və əxlaqa zidd olan bioreproduktiv materiala aid ixtiraların patent hüququndan istisna edilməsi ilə əlaqədar olan, Avrasiya Patent Konvensiyasına (APK)³ dair Patent Təlimatının 3 (4) qaydasına daxil edilə bilər.

ÇXR və Avrasiya Patent Təşkilatında (APT) təqdim olunan ayrılmış müraciətlərin təqdimat proseduru və tələbləri ümumilikdə oxşardır. Müraciətin ayrılması həm müraciət edən şəxsin təşəbbüsü ilə, həm də patent orqanının ixtira birliyi tələbinin pozulması barədə bildiriş göndərməsi nəticəsində mümkündür.

Aşağıdakı fərqliliklər, Avrasiya patent qanunvericiliyinin təkmilləşdirilməsi baxımından maraq doğurur və xüsusi olaraq,

ayrılmış müraciətlərin rəsmi ekspertizası mərhələsindəki yoxlama xüsusiyyətlərinə aiddir.

ÇXR və Avrasiya Patent Təşkilatında (APT) təqdim olunan ayrılmış müraciətlərin təqdimat proseduru və tələbləri ümumilikdə oxşardır. Müraciətin ayrılması həm müraciət edən şəxsin təşəbbüsü ilə, həm də patent orqanının ixtira birliyi tələbinin pozulması barədə bildiriş göndərməsi nəticəsində mümkündür. Ayrılmış ərizə, qanunvericiliklə müəyyən edilmiş şərtlər yerinə yetirildikdə, ilkin ərizənin təqdim edilmə tarixinə və müvafiq prioritet tarixinə malik olur (Çin Xalq Respublikasının Patent Qanununun tətbiqi qaydalarının 43-cü maddəsi (bundan sonra – ÇXR qaydaları)⁴ və Avrasiya Patent Konvensiyasına dair Təlimatın 49(6) və 42(5) qaydalarına əsasən).

Bununla belə, qanunvericiliklərimiz arasında ayrılmış ərizənin verilməsi müddətində fərqlər var.

ÇXR-də ayrılmış ərizə aşağıdakı qaydada təqdim edilə bilər:

- müraciət üçün patentın verilməsi haqqında patent idarəsinin bildirişini aldığı tarixdən iki aydan gec olmayaraq;
- imtina qərarı olduqda, baxılması üçün vəsatətin (yəni, etirazın) verilib-verilməməsindən asılı olmayaraq, imtina barədə qərarın alındığı tarixdən üç ay müddətində;
- inzibati patentin ləğvi prosedurunun bir hissəsi kimi – Baxış haqqında qərarın (yəni üçüncü tərəfin etirazı ilə bağlı qərarın) alındığı tarixdən üç ay ərzində.

Avrasiya Patent İdarəsində ayrılmış ərizənin təqdim edilmə müddəti patentın verilməsi halında, patentın verilməsi barədə məlumatın dərc edilmə tarixinə qədər uzadılır; patentın verilməsindən imtina edilməsi barədə qərara qarşı edilən etirazın baxılması çərçivəsində isə – etiraz üzrə yekun qərarın qəbul edilməsi tarixinə qədər uzadılır; eyni zamanda, patentın inzibati ləğv proseduru üzrə ayrılmış ərizənin təqdim edilməsi üçün müddət, etirazın nəticələri əsasında qərarın qəbul edilməsi tarixi ilə məhdudlaşır.

Ayrılmış ərizələrin verilməsi müddətlərinin ərizəçinin təqdim edildiyi tarixdə ərizə materiallarında açıqlanmış ixtiralarla bağlı hüquqlarının həyata keçirilməsində mühüm amil olması ilə əlaqədar olaraq, fikrimizcə, ərizəçi üçün ən əlverişli şəraitin yaradılması bu məsələyə baxılmasına məqsədəuyğun yanaşmadır. Avrasiya Patent İdarəsində Avrasiya patentinin verilməsinə etirazlara baxılması üçün inzibati prosedurun tərkib hissəsi kimi ayrılmış ərizələrin təqdim edilməsi üçün son tarixlərin dəyişdirilməsi imkanlarının araşdırılması məqsədəuyğun görünür.

Ərizəçi üçün çox vacib olan imtiyaz ona elmi nəşrdə, konfransda və ya beynəlxalq sərgidə ixtiranın erkən açıqlanması halında təqdim edilir – bu, belə adlandırılan «yenilik imtiyazı»-dır. Lakin bir çox ölkələrdə, o cümlədən API-də, bu imtiyaz yalnız yenilik dərəcəsini qiymətləndirməkdə deyil, həm də ixtira səviyyəsini müəyyənləşdirməkdə tətbiq edilir. Sual ondan ibarətdir ki, ərizəçinin hansı əvvəlki

¹ ÇXR-in 12.03.1984-cü il tarixli Patent haqqında Qanunu (17 oktyabr 2020-ci il tarixli dəyişikliklərlə) // CNIPA: rəsmi sayt. URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2022/8/25/art_3039_1.html (müraciətin tarixi: 25.04.2025).

² Çin Xalq Respublikasının Ekspertiza keçirilməsi üzrə təlimatının 21.12.2023-cü il tarixli redaksiyası (Patent Examination Guidelines 2023, CNIPA Office Order No.78) // ÜƏMT: rəsmi sayt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/legislation/details/22371> (müraciətin tarixi: 25.04.2025).

³ Avrasiya patent konvensiyasına dair Patent təlimatı // API: rəsmi sayt. URL: <https://www.eapo.org/wp-content/uploads/2023/12/instr202312-p2.pdf> (müraciətin tarixi: 25.04.2025).

⁴ ÇXR Patent Qanununun tətbiqi qaydaları 11.12.2023-cü il tarixində qəbul edilib (20.01.2024 tarixində qüvvəyə minib) // ÜƏMT: rəsmi sayt. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/309815> (müraciətin tarixi: 25.04.2025).

məlumat mənbələri texnikanın səviyyəsinə daxil edilmir və onun ixtirasının patent qabiliyyəti qiymətləndirilərkən əhəmiyyət kəsb etmir.

ÇXR-in Patent Qanununun 22-ci maddəsinin 5-ci bəndinin müddəalarına uyğun olaraq, texnika səviyyəsi – ərizənin verildiyi tarixdən əvvəl ölkədə və xaricdə ictimaiyyətə məlum olan bütün məlumatlar deməkdir. Müraciətin verilmə tarixindən əvvəl prioritet olan və yerli və xarici nəşrlərdə dərc edilmiş, ölkədə və xaricdə açıq şəkildə istifadə edilən və ya ərizənin prioritet tarixindən əvvəl başqa bir şəkildə ictimaiyyətə məlum olan həllərin müasir vəziyyəti daxildir. Ən müasir vəziyyətə ərizənin təqdim olunduğu tarixdən sonra dərc edilmiş ərizələr və patentlər də daxildir.

APK-ya dair Təlimatın 3 (1) qaydasına və API-nin ixtiralar üçün Avrasiya patentlərinin verilməsi üzrə müraciətlərin tərtibi və baxılması qaydalarının 5.6 və 5.7-ci bəndlərinə əsasən (bundan sonra – API Qaydaları)⁵, əvvəlki texniki səviyyə həmçinin yazılı və ya şifahi formada, istifadə edilməklə və ya başqa şəkildə bütün dünyada əlçatan olan hər hansı açıqlamanı əhatə edir. Texnika səviyyəsinə Avrasiya ərizələri və ərizənin təqdim edildiyi tarixdən sonra dərc edilmiş daha erkən təqdimetmə/prioritet tarixi olan patentlər də daxildir.

Ərizəçi üçün çox vacib olan imtiyaz ona elmi nəşrdə, konfransda və ya beynəlxalq sərgidə ixtiranın erkən açıqlanması halında təqdim edilir – bu, belə adlandırılan «yenilik imtiyazı»-dır. Lakin bir çox ölkələrdə, o cümlədən API-də, bu imtiyaz yalnız yenilik dərəcəsini qiymətləndirməkdə deyil, həm də ixtira səviyyəsini müəyyənləşdirməkdə tətbiq edilir.

Hər iki yurisdiksiyada güzəşt müddəti nəzərdə tutulur; bu müddət ərzində – yəni ərizənin verilməsi və ya prioritet tarixindən altı ay əvvəl⁶ müəyyən hallarda ixtiranın açıqlanması mümkündür və bu, ixtiranın patentliliyini şübhə altına almır. ÇXR və API-də güzəşt müddəti eynidir, lakin API-də bu norma APK Təlimatının 3(2)-ci qaydasında olduqca ümumi sözlərlə ifadə olunmuşdur, halbuki ÇXR Patent Qanununun

24-cü maddəsində yeniliyi pozmayan hallar üzrə dolğun və konkret bir siyahı təqdim olunmuşdur, yəni:

- 1) ixtira ilk dəfə fövqəladə hal baş verdikdə ictimai maraqlar naminə açıqlanmışdır;
- 2) ixtira Çin hökuməti tərəfindən sponsorluq edilən və ya tanınan beynəlxalq sərgidə nümayiş etdirilmişdir;
- 3) ixtira ilk dəfə elmi konfransın və ya texniki konfransın materiallarında dərc edilmişdir;
- 4) ixtira ərizəçinin razılığı olmadan açıqlanmışdır.

Yuxarıda göstərilən 2–4-cü bəndlərdə qeyd olunan hallar Avrasiya Patent Konvensiyasında (APK) da nəzərdə tutulub: sərgidə açıq nümayiş üçün altı aylıq müddət Təlimatın 6(5)-ci qaydasında, 3-cü və 4-cü bəndlər üzrə isə Təlimatın 3(2)-ci qaydasının ümumi ifadələri ilə əhatə olunur.

Çin Xalq Respublikasının (1) nömrəli situasiyasına gəldikdə isə, belə bir müddəanın mövcudluğu milli səviyyədə əsaslandırılarsa da, bir neçə dövləti əhatə edən təşkilat üçün tətbiq olunması mümkün deyil. Bunun səbəbi isə ictimai maraqlar və fövqəladə hallar üzrə milli qanunvericiliklərdə müxtəlif tənzimləmələrin olmasıdır.

Çin Xalq Respublikasında yenilik üzrə güzəştin tətbiq olunduğu halların dolğun siyahısından açıq-aşkar görünür ki, bu güzəşt patent sənədlərinə aid deyil. API norması da eyni şəkildə tətbiq olunur, lakin onun olduqca ümumi ifadəsi yenilik üzrə güzəştin həmin güzəşt müddətində dərc edilmiş patent sənədlərinə tətbiq olunması barədə ikimənalı şərhə imkan verir.

Bu hallarla əlaqədar olaraq, yenilik üzrə güzəştin tətbiq olunduğu halların daha dəqiq tənzimlənməsi məqsədilə APK Təlimatının 3(2)-ci qaydasının Çin Xalq Respublikasının bəzi müddəaları əsasında dəqiqləşdirilməsi zəruri görünür.

ÇXR və API-də yeniliyin qiymətləndirilməsi prinsiplərinin müqayisəsi göstərir ki, hər iki yurisdiksiya yeniliyin qiymətləndirilməsinə eyni yanaşmaları tətbiq edir.

Yeniliyin qiymətləndirilməsi prinsipləri

Yenilik dəyərləndirməsinin prinsipləri Çin Ekspertiza Təlimatının II hissəsinin III fəslində ətraflı və konkret nümunələrlə təqdim edilmişdir.

Avrasiya Patent İdarəsində yeniliyi qiymətləndirmə metodologiyası API qaydalarının 5.7-ci bəndində və ixtiralar üzrə Avrasiya patentlərinin verilməsi üçün ərizələrin ekspertizası üzrə 11 noyabr 2024-cü il tarixli Təlimatın 9-cu hissəsində (bundan sonra – API Ekspertiza Təlimatı) təsvir edilmişdir⁷.

⁵ İxtiralar üçün Avrasiya patentlərinin verilməsi üzrə müraciətlərin tərtibi və baxılması qaydaları // APT: rəsmi sayt. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoy-ohrany-izobreteniy/pravila-sostavleniya-podachi-irassmotreniya-zayavok-na-vydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/pravila-sostavleniya-podachi-irassmotreniya-evrazijskih-zayavok-v-evrazijskom-patentnom-vedomstve-2014/> (müraciətin tarixi: 25.04.2025).

⁶ Suşkova O. V. Əzcaçılıq fəaliyyətində aqli hüquqların qorunması: tədris vəsaiti M.: Prospekt, 2017. 112 səh. ISBN 9785-392-21582-9.

⁷ İxtiralar üzrə Avrasiya patentlərinin verilməsi üçün ərizələrin ekspertizası üzrə Təlimat, 11 noyabr 2024-cü il // APT: rəsmi sayt. URL: <https://www.eapo.org/documents/voprosy-pravovoy-ohrany-izobretenij/rukovodstvo-po-ekspertize-zayavok-navydachu-evrazijskih-patentov-na-izobreteniya/> (müraciətin tarixi: 25.04.2025).

ÇXR və API-də yeniliyin qiymətləndirilməsi prinsiplərinin müqayisəsi göstərir ki, hər iki yurisdiksiya yeniliyin qiymətləndirilməsinə eyni yanaşmaları tətbiq edir.

Xüsusilə:

- ixtiranın bütün xüsusiyyətləri qiymətləndirilir;
- yenilik bu xüsusiyyətlərin birləşməsi ilə deyil, ayrı-ayrı şəkildə açıqlanmaları ilə müqayisə edilir;
- «xüsusi – ümumi» prinsipi əsasında açıqlamaların qiymətləndirilməsi eynidir: texnika səviyyəsində ümumi anlayış daxilindəki açıqlama, xüsusi iddia olunan halın yeniliyini pozmur, əksinə, tanınmış xüsusi hal ümumi açıqlamanın yeniliyini pozur.
- dəyərlər diapazonu ilə xarakterizə olunan ixtiraların yeniliyinin qiymətləndirilməsində eyni prinsip tətbiq olunur: geniş diapazon məlum olduqda, daha dar diapazonun və ya dəqiq bir dəyərin yeniliyi tanınır;
- Xassələr, parametrlər, istifadə sahəsi, istehsal üsulu, tətbiq metodu və s. ilə xarakterizə olunan məhsulun yeniliyinin qiymətləndirilməsində eyni prinsip tətbiq olunur (API Ekspertiza Təlimatının II hissəsinin III fəslə, 3.2.5-ci bənd).

Aşkar edilmiş yeganə fərq – yeniliyin qiymətləndirilməsi zamanı tətbiq olunan adi vasitələrin birbaşa əvəz olunması prinsipidir (məsələn, bolt-vint), bu prinsip API-də ekvivalent vasitələr kimi qəbul edilir və ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi çərçivəsində nəzərdən keçirilir.

Ən vacib məsələ konkret dəyər və ya dəyər diapazonları ilə xarakterizə olunan ixtiraların yeniliyinin qiymətləndirilməsi məsələsinin öyrənilməsidir (ÇXR-in Ekspertiza Təlimatının II hissəsinin III fəslə, 3-cü bənd).

Əgər iddia olunan ixtirada ölçü, temperatur, təzyiq, kompozisiyadakı komponentlərin tərkibi kimi dəyişdirilmiş ədədi dəyərlər və ya ədədi diapazonlarla məhdudlaşdırılmış texniki xüsusiyyətlər varsa, və digər texniki göstəricilər məlum texniki həll ilə eynidirsə, yenilik qiymətləndirilməsi aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

1. Əgər məlum həllərdə açıqlanmış ədədi dəyər və ya diapazon iddia olunan ixtiranın ədədi diapazonuna daxildirsə, bu, iddia olunan ixtiranın yeni olmadığını göstərir.

2. Əgər məlum həllərdə açıqlanmış ədədi diapazon iddia olunan həllin ədədi diapazonu ilə qismən üst-üstə düşürsə və ya ümumi sərhəd dəyəri varsa, bu, iddia olunan ixtiranın yeni olmadığını göstərir.

3. Ədədi diapazonun məlum olan iki sərhəd nöqtəsi, diapazonun daxilində yerləşən konkret ədədi dəyərlərin yeniliyini pozmur.

4. Əgər texniki xüsusiyyətlərin ədədi dəyəri və ya diapazonu məlum ədədi diapazon daxilində deyilsə və məlum diapazonla ümumi sərhəd nöqtələri yoxdursa, bu halda məlum sənəd iddia olunan ixtiranın yeniliyini pozmur.

Bu kateqoriyalı ixtiraların yeniliyinin qiymətləndirilməsi zamanı yanaşmalar Avrasiya Patent Konvensiyasında (APK) tətbiq olunanlarla tam uyğundur. Bununla yanaşı, ÇXR Ekspertiza Təlimatında yuxarıda qeyd olunan yanaşmaların tətbiqinə dair nümunələr ətrafı şəkildə təqdim edilmişdir və onlar həmçinin API-nin Qaydalarına və Ekspertiza Təlimatına daxil edilə bilər.

İxtira mərhələsinin qiymətləndirilməsi prinsipləri

ÇXR və EAPO-da ixtiraçılıq səviyyəsinin anlayışı fərqlidir.

Avrasiya Patent Konvensiyasına (APK) əsasən ixtira mütəxəssis üçün əvvəlki texniki səviyyədən açıq-aydın irəli gəlmədikdə onun ixtira səviyyəsinə malik olduğu müəyyən edilir (APK Təlimatının 3(1)-ci qaydası).

ÇXR-də ixtira səviyyəsi o deməkdir ki, ixtira mövcud texnika səviyyəsindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənən mühüm fərqləndirici əlamətlərə malikdir və texniki səviyyədə nəzərəcarpacaq irəliləyiş təmin edir.

Çin Ekspertiza Təlimatının II hissəsinin 4-cü fəslində ixtira səviyyəsinin xarakteristikalarına dair izahlar verilir.

Əhəmiyyətli fərqləndirici əlamətlər

Əgər ixtira əhəmiyyətli fərqləndirici əlamətlərə malikdirsə, bu o deməkdir ki, ixtira texnika sahəsindəki mütəxəssis üçün mövcud texnika səviyyəsi ilə müqayisədə aşkar olmayan (yəni açıq şəkildə nəticələnməyən) bir həldir. Əgər ixtira texnika sahəsindəki mütəxəssis tərəfindən yalnız məntiqi təhlil, mülahizələr və ya mövcud texnika səviyyəsinə əsaslanan eksperimentlər yolu ilə əldə edilə bilirsə, bu halda ixtira aşkar hesab olunur və əhəmiyyətli fərqləndirici əlamətlərə malik deyil.

Əhəmiyyətli irəliləyiş

«İxtira əhəmiyyətli irəliləyişə malikdir» ifadəsi o deməkdir ki, ixtira mövcud texnologiya ilə müqayisədə faydalı texniki nəticələr təmin edir. Məsələn, ixtira texnika səviyyəsində məlum texnologiyalarda mövcud olan çatışmazlıqları aradan qaldırır, yaxud konkret texniki problemin yeni konseptual texniki həllini təklif edir və ya texnologiyanın inkişafında müəyyən yeni tendensiyanı əks etdirir.

İxtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi zamanı aşağıdakı amillər kompleks şəkildə nəzərə alınır: ixtiranın yönəldiyi texniki vəzifə, həmin vəzifənin həll edilməsi vasitələri, bu vasitələrin həmin texniki sahədə və ya iddia olunan məqsədlə istifadə olunmasının məlum olub-olmaması və bu həllin tətbiqi nəticəsində əldə edilən texniki nəticə.

Çin Xalq Respublikasında ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsinin iki kateqoriyaya bölündüyünə baxmayaraq, Avrasiya Patent Konvensiyasında (APK) bu iki kateqoriya ayrıca bölünmədən, birlikdə və kompleks şəkildə nəzərə alınır. Bizim fikrimizcə, bu yanaşma ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsini çətinləşdirir və ona əlavə üstünlüklər gətirmir.

Bununla yanaşı, Çində əhəmiyyətli fərqləndirici əlamətlərin necə qiymətləndirildiyini araşdırmaq kifayət qədər maraqlıdır.

İxtiranın əhəmiyyətli fərqləndirici əlamətlərə malik olub-olmadığını müəyyən etmək, iddia olunan ixtiranın müvafiq texniki sahənin mütəxəssisləri üçün əvvəlki texnika səviyyəsi ilə müqayisədə aşkar olub-olmadığını qiymətləndirmək deməkdir:

- 1) ən yaxın məlum texniki həlli müəyyən etmək;
- 2) ixtiranın fərqləndirici xüsusiyyətlərini müəyyən etmək;
- 3) iddaa olunan ixtiranın həmin texniki sahənin mütəxəssisi üçün aşkar olub-olmadığını müəyyən etmək.

Əhəmiyyətli irəliləyişin qiymətləndirilməsi

İxtiranın aşağıdakı hallarda faydalı texniki nəticəyə və əhəmiyyətli irəliləyişə malik olduğu hesab edilir:

1) ixtira mövcud texnologiyadan daha yaxşı texniki nəticə təmin edirsə, məsələn, keyfiyyətin yaxşılaşdırılması, məhsuldarlığın artırılması, enerji qənaəti, ətraf mühitin çirklənməsinin qarşısının alınması və s. kimi sahələrdə;

2) ixtira, məlum texnika səviyyəsindən tanınan texniki nəticəni təmin edən, lakin eyni zamanda məlum olmayan texniki xüsusiyyətlərə malik bir texniki həll təqdim edirsə;

3) ixtira, müəyyən yeni bir texnologiyanın inkişafını təmsil edirsə;

4) ixtiranın bəzi aspektlərdə mənfi təsirə malik olduğuna baxmayaraq, digər aspektlərdə açıq-aydın müsbət texniki nəticəyə nail olunmasını təmin edir.

Göründüyü kimi, Çində və API-də ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi metodologiyası (alqoritm) oxşardır və əsasən ən yaxın analoqla müqayisədə ayırdedici xüsusiyyətlərin müəyyənləşdirilməsi və onların əldə edilən texniki nəticəyə təsirinin aşkar edilməsi məqsədini daşıyır.

Çin Ekspertiza Təlimatının II hissəsinin 4-cü fəslində ixtira səviyyəsi tələblərinə cavab verməyən, lakin AAPI Qaydalarının 5.8-ci bəndində və AAPI Ekspertiza Təlimatının 10-cu hissəsində qeyd olunan ixtiralara tam şəkildə uyğun olan müxtəlif növ ixtiralar sadalanır (məsələn, məlum bir hissənin əvəz edilməsi, bir hissənin çıxarılması, tanınmış vasitələrin xassələrinin istifadəsi və s.).

Hər iki yurisdiksiyada ixtira səviyyəsinin mövcudluğunu göstərən vasitəli eyni əlavə meyarlar tətbiq olunur (uzun müddət mövcud olan ehtiyacın ödənilməsi; həll edilən problemin mürəkkəbliyi; texniki tərəqqiyə əhəmiyyətli təkmilləşdirmələrin tətbiqi; mütəxəssislərin etimadsızlığı və skeptisizminin aradan qaldırılması və s.).

Gözlənilməz ixtiraların ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi

Təlimatın hazırkı fəslində gözlənilməz ixtiraların ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi meyarları təsvir olunub – «dar texniki həllin məqsədyönlü seçiminə aid ixtiralar. Fərdi ixtiranın ixtira səviyyəsi qiymətləndirilərkən əsas nəzərə alınmalı amil – seçimin nəticəsində əldə edilən gözlənilməz texniki nəticələrdir».

Aydındır ki, belə adlandırılan gözlənilməz ixtiralar – Avrasiya Patent İdarəsində selektiv ixtiraların analoqudur və onların ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi meyarları API-də istifadə olunan meyarlara uyğundur.

Gözlənilməz ixtiraların (selektiv ixtiraların) ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi:

1. Əgər ixtira yalnız məlum texniki həllər arasından seçimdən ibarətdirsə və bu seçilmiş həll gözlənilməz texniki nəticələr vermirsə, belə ixtira səviyyəsinə malik hesab olunmur.

2. Əgər ixtira konkret ölçülərin, temperatur diapazonlarının və ya digər parametrlərin mümkün və məhdud bir diapazon daxilində seçilməsini nəzərdə tutursa və bu seçim həmin texnika sahəsindəki mütəxəssislər tərəfindən adi

vasitələrlə asanlıqla əldə oluna bilirsə, həmçinin bu seçim gözlənilməz texniki nəticələrə gətirib çıxarmırsa, belə ixtira səviyyəsinə malik sayılmır.

3. Əgər ixtira birbaşa texnika səviyyəsindən çıxan seçimdirsə, belə ixtira da ixtira səviyyəsinə malik sayılmır.

Aydındır ki, belə adlandırılan gözlənilməz ixtiralar Avrasiya Patent İdarəsində selektiv ixtiraların analoqlarıdır və onların ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi meyarları API-də istifadə olunan meyarlara uyğundur.

4. Əgər ixtira, mahiyyət etibarilə, məlum texniki həllərdən seçimi əhatə edir və bu seçim gözlənilməz texniki nəticələrin əldə olunmasını təmin edirsə, belə ixtira səviyyəsi şərtini ödəyir.

Bu kateqoriyadakı ixtiraların ixtira səviyyəsinin qiymətləndirilməsi üzrə yanaşmalar Avrasiya Patent İdarəsində tətbiq olunan yanaşmalara uyğundur.

Sənayedə tətbiq edilə bilmənin qiymətləndirilməsi prinsipləri

Çin Xalq Respublikasının Patent Qanununun 22-ci maddəsinə əsasən, praktik tətbiq oluna bilmə – ixtiranın effektiv nəticələr təmin edilməklə istehsal edilə və ya istifadə edilə bilməsi deməkdir⁸.

Çin Xalq Respublikasının Təlimatının 2-ci hissəsinin 5-ci fəslində izah edilir ki, praktik tətbiq olunma ixtiranın sənayedə istehsal edilə və istifadə oluna bilməsi deməkdir, həmçinin patent hüquqları veriləcək ixtira müəyyən texniki problemləri həll etməlidir.

Praktik tətbiq şərti mahiyyət etibarilə Avrasiya Patent İdarəsində (API) və əksər yurisdiksiyalarda istifadə olunan «sənayedə tətbiq olunma» anlayışı ilə eynidir. Sonradan «sənayedə tətbiq olunma» anlayışından istifadə ediləcək.

Sənayedə tətbiq olunmanın yoxlanılması

Çin Xalq Respublikasında, eləcə də Avrasiya Patent İdarəsində, sənayedə tətbiq olunma ixtiranın təqdimat tarixində açıqlanan təsvir (cizgilər də daxil olmaqla) və ixtira formulunda əks olunan ümumi texniki məzmun əsasında qiymətləndirilir, yəni yalnız ixtira formulunun məzmunu ilə məhdudlaşmır⁹.

⁸ Çin Xalq Respublikasında ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin hüquqi və praktik aspektlərinin tədqiqi: elmi-tədqiqat işi üzrə hesabat (son) / Avrasiya Patent İdarəsi (API), Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu (FSMI); elmi-tədqiqat işinin elmi rəhbəri A. L. Juravlyov, 2025. 353 səh.

⁹ Çin Xalq Respublikasında ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin hüquqi və praktik aspektlərinin tədqiqi: elmi-tədqiqat işi üzrə hesabat (son)

Sənayedə tətbiq oluna bilən texniki həllər təbiət qanunlarına zidd olmamalı və tətbiq olunması mümkün olmalıdır. Sənayedə tətbiq oluna bilməmənin səbəbi adətən texniki həllin özündə olan çatışmazlıqlardır və təsvirdə açıqlanma səviyyəsi ilə heç bir əlaqəsi yoxdur¹⁰.

İxtira aşağıdakı hallarda sənayedə tətbiq olunma şərtinə uyğun gəlmir:

1. İxtira tətbiq oluna bilməz.
2. Təbiət qanunlarının pozulması.
3. Məhsullar unikal təbii şəraitdən istifadə edilməklə yaradılmışdır.
4. İxtira insan orqanizminin və ya heyvanın fizioloji parametrlərinin ekstremal şəraitdə ölçülməsi üsullarına əsaslanır.
5. Müsbət effekt (texniki nəticə) yoxdur.

Yuxarıda göstərilənlərdən aydın olur ki, həm Çin Xalq Respublikasında, həm də Avrasiya Patent İdarəsində sənayedə tətbiq olunma üçün əsas tələblər qeyd olunan ixtiranın tətbiq oluna bilməsi və bəyan edilən texniki nəticənin əldə olunmasıdır, həmçinin ixtiranın həyata keçirilməsinin mümkün olması üçün təbiət qanunlarına zidd olmaması şərtidir¹¹.

Yuxarıda göstərilənlərdən aydın olur ki, həm Çin Xalq Respublikasında, həm də Avrasiya Patent İdarəsində sənayedə tətbiq olunma üçün əsas tələblər qeyd olunan ixtiranın tətbiq oluna bilməsi və bəyan edilən texniki nəticənin əldə olunmasıdır, həmçinin ixtiranın həyata keçirilməsinin mümkün olması üçün təbiət qanunlarına zidd olmaması şərtidir.

Həmçinin aydın şəkildə göstərilir ki, sənayedə tətbiq olunma ixtiranın açıqlanmasının bütün müraciət materialları əsasında, yalnız ixtira tərfi ilə məhdudlaşmadan qiymətləndirilir. Çin Xalq Respublikasında Avrasiya Patent İdarəsinin qanunvericiliyində olan ixtiranın təyinatına dair göstərişin mövcudluğu ilə bağlı ciddi tələb yoxdur; sənayedə tətbiq olunma şərti isə daha geniş mənada, mütəxəssisin təqdim olunan ixtiranın eyni texniki nəticəni əldə etməklə təkrar-təkrar həyata keçirilməsi imkanına dair rəyinə əsasən qiymətləndirilir və bu yanaşma əksər yurisdiksiyalarda tətbiq olunan yanaşmalarla uyğun gəlir.

Təkrar ekspertiza (patent verilməsindən imtina qərarına qarşı etirazların araşdırılması)

Çin Xalq Respublikasının Patent Qanununun 41-ci maddəsinə əsasən, ərizəçi patent verilməsindən imtina qərarı ilə razılaşmadığı halda, qərarın alınmasından etibarən üç ay ərzində Dövlət Şurasının yanında Patent idarəetməsi departamentinə müraciət edərək, təkrar ekspertiza proseduru başlada bilər və müvafiq təkrar ekspertiza haqqını ödəməlidir.

Təkrar ekspertizanı həyata keçirmək üçün İdarənin İnzibati Departamenti tərəfindən komissiya təyin edilir. Təkrar ekspertiza keçirildikdən sonra patent verilməsi barədə qərar qəbul edilə bilər və ya ilkin imtina qərarı təsdiqlənə bilər.

Ərizəçi təkrar ekspertizanın qərarından narazı olduğu halda, bildirişin alınmasından etibarən üç ay ərzində məhkəməyə müraciət etmək hüququna malikdir.

Çin Xalq Respublikasında təkrar ekspertizanın keçirilməsi proseduru və müddətləri, Avrasiya Patent İdarəsində patent verilməsindən imtina qərarına qarşı etirazın təqdim olunması və baxılması proseduru, Təlimatın 48-ci qaydasına və Avrasiya patentinin verilməsindən imtina qərarlarına etirazların baxılması Qaydasına uyğundur.

ÇXR prosedurunun fərqi ondan ibarətdir ki, idarənin yenidən baxılma üzrə qərarından məhkəmə qaydasında şikayət verilə bilər, halbuki Avrasiya Patent İdarəsində (API) API prezidentinin adına verilmiş apelyasiyanın nəticəsi üzrə qərar son qərar hesab olunur və daha şikayət edilə bilməz.

Avrasiya mübahisələrin həlli sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təklif olaraq, Avrasiya Patent Konvensiyasına (APK) üzv dövlətlərin patent idarələri ilə əməkdaşlıq davam etdirilməli və patent mübahisələrinin həlli, həmçinin Avrasiya Patent İdarəsinin qərarlarının şikayət edilməsi üçün vahid Avrasiya məhkəmə yurisdiksiyasının yaradılması istiqamətində iş aparılmalıdır.

ÇXR prosedurunun fərqi ondan ibarətdir ki, idarənin yenidən baxılma üzrə qərarından məhkəmə qaydasında şikayət verilə bilər, halbuki Avrasiya Patent İdarəsində (API) API prezidentinin adına verilmiş apelyasiyanın nəticəsi üzrə qərar son qərar hesab olunur və daha şikayət edilə bilməz.

Nəticə

Beləliklə, məqalədə Çin Xalq Respublikası və Avrasiya Patent İdarəsində ixtiraların patentləşdirilməsinin hüquqi və praktiki aspektlərinin müqayisəli təhlili aparılmışdır. Avrasiya patent qanunvericiliyinin normalarının təkmilləşdirilməsi

¹⁰ Eyni zamanda.

¹¹ Eyni zamanda.

ilə bağlı təkliflər irəli sürülmüşdür. Selektiv ixtiraların qiymətləndirilməsinə dair vahid yanaşmalarla bağlı nəticələr çıxarılmış, həmçinin yeni normaların hazırlanması və onların Avrasiya Patent Konvensiyasının Patent Təlimatına və Avrasiya ixtira patentlərinin verilməsi üçün ərizələrin hazırlanması, təqdim edilməsi və baxılması Qaydalarına daxil edilməsi ilə bağlı təkliflər irəli sürülmüşdür. Məsələn, Avrasiya patent qanunvericiliyində sosial etikaya zidd olan və ixtira kimi patent müdafiəsindən çıxarılması tələb olunan obyektlərin siyahısının dəqiqləşdirilməsi, ixtiranın yeniliyinin qiymətləndirilməsi zamanı ixtiraçıya ixtiranın güzəştli açıqlama müddətini təqdim edən halların siyahısının müəyyənləşdirilməsi, eləcə də ixtiranın səviyyəsinin və sənaye tətbiqinin qiymətləndirilməsi üzrə yanaşmalar kimi məsələlər.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Ци Чжун. Развитие механизма интеллектуальной собственности в Китае и России: сходство и различия / Ци Чжун // Статистика и экономика. – 2013. – № 4. – С. 119–123.
2. Кузнецов, Ю. Д. Интеллектуальная собственность в научной сфере / Ю. Д. Кузнецов // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2024. – № 3. – С. 55–57.
3. Борзенко, Д. Особенности современной патентной системы в КНР: этапы и факторы формирования, специфика институционализации, стратегические подходы к развитию / Д. Борзенко, С. Полторак // Интеллектуальная собственность в Беларуси. – 2024. – № 6 (109). – С. 37–45.
4. Салицкий, А. И. Китай на пути к мировому технологическому лидерству / А. И. Салицкий, Е. А. Салицкая // Вестник Российской академии наук. – 2022. – Т. 92, № 5. – С. 451–457. – DOI 10.31857/S0869587322050085.
5. Анисимцев, Н. В. История и современность становления авторского права и интеллектуальной собственности в КНР / Н. В. Анисимцев // Исторические события в жизни Китая и современность / Российская академия наук; Федеральное автономное государственное учреждение науки «Институт Китая и современной Азии». Выпуск VII. – Москва: Институт Китая и современной Азии Российской академии наук, 2022. – С. 167–187. – DOI 10.48647/IFES.2022.81.29.025.
6. Негуляев, Г. А. О практике стимулирования изобретательства в области зеленых технологий / Г. А. Негуляев // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 3. – С. 108–127.
7. Спартак, А. Н. Экономический потенциал и планы развития Китая в контексте российско-китайского сотрудничества / А. Н. Спартак // Российский внешнеэкономический вестник. – 2024. – № 7. – С. 7–25. – DOI 10.24412/2072-8042-2024-7-7-25.
8. Ченцова, Е. П. Особенности инновационного развития страны: опыт Китая / Е. П. Ченцова, М. С. Ченцов // Вопросы инновационной экономики. – 2023. – Т. 13, № 4. – С. 1835–1854. – DOI 10.18334/vines.13.4.120104.
9. Гуляева, Т. К. Соотношение «права ВТО» и национального права государств-членов / Т. К. Гуляева. – Второе издание, стереотипное. – Москва: Юридический дом «Юстицинформ», 2024. – 228 с. – ISBN 978-5-7205-2010-6.
10. Демидчик, А. А. Интеллектуальные ресурсы как фактор обеспечения технологического суверенитета / А. А. Демидчик // Вестник Белорусского государственного экономического университета. – 2024. – № 3 (164). – С. 35–44.
11. Покровская, А. В. Сравнительный анализ стандарта неочевидности в китайском и американском патентном праве / А. В. Покровская // Актуальные проблемы права интеллектуальной собственности: Сборник докладов межвузовской научно-практической конференции студентов и молодых ученых, Санкт-Петербург, 26 апреля 2021 года. – Санкт-Петербург: ООО «Скифия-принт», 2023. – С. 76–80.
12. Основы формирования современного общего информационно-экспертного пространства в сфере промышленной собственности в Евразийском регионе / Г. П. Ивлиев, А. Л. Журавлев, Д. Ю. Рогожин, О. Н. Дарина. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2024. – 344 с. – ISBN 978-5-907602-20-5.
13. Заяц, А. Интеллектуальная собственность – ключевой аспект экономической интеграции Евразийского региона / А. Заяц // Интеллектуальная собственность в Беларуси. – 2023. – № 2 (99). – С. 29–33.
14. Аракелова, А. О. Стратегия развития интеллектуальной собственности на евразийском пространстве / А. О. Аракелова // Копирайт (вестник Академии интеллектуальной собственности). – 2023. – № 4. – С. 5–56.
15. Комендантов, С. В. Об основных положениях Соглашения о торгово-экономическом сотрудничестве между ЕАЭС и Китаем / С. В. Комендантов // Электронное сетевое издание «Международный правовой курьер». – 2023. – № 7. – С. 49–53.
16. Шимкович, М. Н. Правовые аспекты государственного регулирования параллельного импорта в Республике Беларусь / М. Н. Шимкович, К. Д. Базайа // Проблемы гражданского права и процесса: Сборник научных статей. – Гродно: Гродненский государственный университет имени Янки Купалы, 2023. – С. 219–229.
17. Майданник, О. В. Правовые аспекты предоставления охраны изобретениям, полезным моделям и промышленным образцам в России и зарубежных странах / О. В. Майданник, М. А. Гапоненко,

М. О. Дашкова // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 12. – С. 32–46.

Müəlliflər haqqında məlumat:

Aureliya Viktorovna Çeban, Avrasiya Patent İdarəsinin Ekspertiza İdarəsinin rəis müavini – Kimya və Tibb şöbəsinin rəhbəri; ACeban@EAPO.ORG

Yelena Borisovna Qavrilova, Avrasiya Patent İdarəsinin Keyfiyyətin monitorinqi mərkəzinin rəhbəri; EGavrilova@eapo.org

Anastasiya Aleksandrovna Lomakina, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal Dövlət Büdcə İdarəsinin Elmi Fəaliyyətin Təşkili Mərkəzinin kiçik elmi işçisi (Moskva, Berejkovskaya sahili, 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-kod: 1463–1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Həmmüəlliflərin bəyan edilmiş töhfəsi

A. V. Çeban – Çin Xalq Respublikasının (ÇXR) patent qanunvericiliyi (ÇXR-in Patent Qanunu, ÇXR-in Patent Qanununun Tətbiqi Qaydaları və ÇXR Patent Ekspertizası Təlimatı) ilə Avrasiya Patent Təşkilatının (APT) patent qanunvericiliyinin (Avrasiya patent konvensiyasına dair Patent Təlimatı, İxtiralar üzrə Avrasiya patentlərinin verilməsi üçün ərizələrin hazırlanması, təqdim edilməsi və baxılması Qaydaları və İxtiralar üzrə Avrasiya patentlərinin verilməsi üçün ərizələrin ekspertizası üzrə Təlimatın) müqayisəli təhlili; ÇXR təcrübəsini nəzərə alaraq Avrasiya patent sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması

Y. B. Qavrilova – ÇXR-in Patent Qanununun və Avrasiya patent konvensiyasına dair Patent Təlimatının müqayisəli təhlili; ÇXR təcrübəsini nəzərə alaraq Avrasiya patent sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflərin hazırlanması.

A. A. Lomakina – tədqiqatın aktualılığının və unikalılığının əsaslandırılması, elmi mənbələrlə iş, ədəbiyyat siyahısının hazırlanması.

References

1. Qing Zhong (2013), Development of intellectual property mechanism in China and Russia: similarities and differences, *Statistics and Economics*, no 4, pp. 119–123.
2. Kuznetsov, Y. D. (2024), «Intellectual property in the scientific field», *Intellectual Property. Industrial Property*, no 3, pp. 55–57.
3. Borzenko, D. and Poltorak, S. (2024), «Features of the modern patent system in China: stages and factors of formation, specifics of institutionalization, strategic approaches to development», *Intellectual property in Belarus*, no 6 (109), pp. 37–45.
4. Salitsky, A. I. and Salitskaya, E. A. (2022), «China on the way to global technological leadership», *Bulletin of the Russian Academy of Sciences*, Vol.92, no. 5, pp. 451–457. – DOI 10.31857/S0869587322050085.
5. Anisimov, N. V. (2022), History and modernity of the formation of copyright and intellectual property in China, Historical events in the life of China and modernity, Russian Academy of Sciences; Federal Autonomous State Institution of Science Institute of China and Modern Asia, Institute of China and Modern Asia of the Russian Academy of Sciences, Vol. VII, pp. 167–187. DOI 10.48647/IFES.2022.81.29.025
6. Negulyaev, G. A. (2023), «On the practice of stimulating invention in the field of green technologies», *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 3, pp. 108–127.
7. Spartak, A. N. (2024), «China's economic potential and development plans in the context of Russian-Chinese cooperation», *Russian Foreign Economic Journal*, no. 7, pp. 7–25. DOI 10.24412/2072-8042-2024-7-7-25.
8. Chentsova, E. P. and Chentsov M. S. (2023), «Features of the country's innovative development: China's experience», *Russian journal of innovation economics*, Vol. 13, no. 4, pp. 1835–1854. DOI 10.18334/vinec.13.4.120104.
9. Gulyaeva, T. K. (2024), The relationship of «WTO law» and the national law of the member states, 2nd ed stereotypical, Law House «Justicinform», Moscow, Russia, pp. 228. ISBN 978–5–7205–2010–6.
10. Demidchik, A. A. (2024), «Intellectual resources as a factor of ensuring technological sovereignty», *Belarusian State Economic University Bulletin*, no. 3 (164), pp. 35–44.
11. Pokrovskaya, A.V. (2023), Comparative analysis of the standard of non-obviousness in Chinese and American patent law, Actual problems of intellectual property law: Collection of reports of the interuniversity scientific and practical conference of students and young scientists, April 26 In 2021. Saint Petersburg: Scythia-Print LLC, St. Petersburg, pp. 76–80.
12. Ivliev. G. et al (2024), Fundamentals of the formation of a modern common information and expert space in the field of industrial property in the Eurasian region, Federal State Budgetary Institution «Federal Institute of Industrial Property», Moscow, Russia, pp. 344. ISBN 978-5-907602-20-5.
13. Zayats, A. (2023), «Intellectual property is a key aspect of the economic integration of the Eurasian region», *Intellectual property in Belarus*, no.2 (99), pp. 29–33.
14. Arakelova, A. O. (2023), «Strategy of intellectual property development in the Eurasian space», *Copyright (Bulletin of the Academy of Intellectual Property)*, no. 4, pp. 5–56.
15. Komendantov, S. V. (2023), «On the main provisions of the Agreement on Trade and Economic cooperation between the EAEU and China», *International legal courier*, no. 7, pp. 49–53.
16. Shimkovich, M. N. and Bazaya, K. D. (2023), Legal aspects of state regulation of parallel imports in the Republic of Belarus, Problems of civil law and process: Collection of scientific articles, Yanka Kupala Grodno State University, Grodno, pp. 219–229.
17. Maidannik, O. V., Gaponenko, M. A. and Dashkova, M. O., (2022), «Legal aspects of granting protection to inventions, utility models and industrial designs in Russia and abroad», *Intellectual property. Industrial property*, no. 12, pp. 32–46.

Information about the authors

Aurellia V. Ceban, Deputy Director Examination Department – Director Chemistry and Medicine division of Eurasian patent organization (Moscow, M. Cherkassky lane, 2); aceban@eapo.org

Elena B. Gavrilova, Head of the Quality Monitoring Center of Eurasian Patent Organization (Moscow, M. Cherkassky lane, 2); EGavrilova@eapo.org

Anastasiia A. Lomakina, junior researcher of the Center of Scientific Activity Management of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, building 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-1493-9311>; SPIN-code: 1463-1513; anastasiia.lomakina@rupto.ru

Contribution of the authors

A. V. Ceban – comparative analysis of the People's Republic of China legal framework concerning patents (PRC Patent Law, Implementing Regulations of the PRC Patent law and Guidelines for patent examination) and the EAPO's legal framework (Patent Regulations under the Eurasian patent Convention, Rules for filing and examining of Eurasian

patent applications and Guidelines for examination of Eurasian patent applications); drafting proposals for the improvement of the Eurasian patent system taking into account the PRC experience.

E. B. Gavrilova – comparative analysis of the Patent Law of the People's Republic of China and the Patent Regulations under the Eurasian patent Convention; drafting proposals for the improvement of the Eurasian patent system taking into account the PRC experience.

A. A. Lomakina – substantiation of the relevance and uniqueness of the research, work with scientific sources, preparation of a list of references.

Müəlliflər maraqlar toqquşmasının olmadığını bəyan edirlər.
The authors declare no conflict of interests.

Redaksiyaya 28.04.2025-ci il tarixdə daxil olmuşdur
Resenziyadan sonra 03.06.2025-ci il tarixində
təkmilləşdirilmişdir
06.06.2025-ci il tarixində nəşrə qəbul edilmişdir

İcmal məqalə

Review

UDK: 338.24: 504.05: 347.77

EDN <https://elibrary.ru/zcffzx>

ÇXR Patent sistemi: sistemin inkişafı, ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin xüsusiyyətləri

Gennadi Anatolyeviç Nequlyayev, Olqa Nikolayevna Darina[✉]

Federal sənaye mülkiyyəti institutu

[✉]otd3226@rupto.ru

Xülasə: Hazırda Rusiya ilə ÇXR arasında ən son texnologiyaların mübadiləsinə xüsusi diqqət yetirilərkən, ixtiraların və faydalı modellərin qarşılıqlı patentləşdirilməsi problemləri xüsusilə aktualıq qazanır. Təcrübə göstərir ki, qarşılıqlı patentləşdirmə səviyyəsi hələlik iki ölkə arasındakı iqtisadi və texniki əməkdaşlığın inkişaf sürətinə tam uyğun gəlmir. Bunun səbəblərindən biri ÇXR-in patent sistemi spesifikasiyası üzrə təcrübəsinin kifayət qədər öyrənilməməsi, həmçinin Rusiya müraciətçilərinin həmin ölkədə göstərilən obyektlərin patentləşdirilməsinin xüsusiyyətləri və tələbləri barədə yetərinə məlumatlı olmamasıdır. Bu, ÇXR-in Patent Qanununun əsas müddələrinin və normalarının, eləcə də onun tətbiq praktikasının daha dərinə öyrənilməsinin xüsusi aktuallığını və zəruriliyini şərtləndirir. Aparılan tədqiqatın məqsədi ÇXR-in patent sisteminin formalaşmasının əsas mərhələlərinin və amillərinin, o cümlədən onun inkişafına dövlət dəstəyi tədbirlərinin, patent ərizələrinin verilməsinin stimullaşdırılmasının və ixtiralarla faydalı modellərin tətbiqi və istifadəsinə yönəlmiş əlavə hüquqi mexanizmlərin yaradılmasının nəzərdən keçirilməsi olmuşdur. İşdə formal-məntiqi, müqayisəli və sistemli təhlilin ümumi elmi metodlarından istifadə olunmuşdur. Müəlliflərin işi nəticəsində patent ərizələrinin təqdim olunması və baxılması prosedurları və tələbləri, eləcə də qeydiyyat sonrası prosedurların icrası ilə bağlı geniş məlumatın sistemli və müqayisəli şəkildə təqdimatı həyata keçirilmişdir. Xüsusi olaraq Çin qanunvericiliyinin spesifik xüsusiyyətləri Rusiya normaları ilə müqayisədə nəzərdən keçirilmişdir. Ən optimal yanaşma və patentləşdirmə variantlarının seçilməsi ilə bağlı bəzi əsas tövsiyələr təqdim olunur. İşin nəticələri həm normativ sənədlərin hazırlanması ilə məşğul olanlar, həm də xarici patentləşdirmənin konkret məsələləri ilə məşğul olan şəxslər üçün maraqlı ola bilər.

Açar sözlər: ÇXR-in Patent qanunu, dövlət dəstəyi, ixtiralar, faydalı modellər, patent ərizəsinin ekspertizası, patent verilmə meyarları, Çində patentləşdirmənin xüsusiyyətləri.

Minnətdarlıq: bu məqalə Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu (FSMİ) və Avrasiya Patent İdarəsinin (API) əməkdaşlarından ibarət müəllif kollektivi tərəfindən həyata keçirilmiş «ÇXR-də ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin hüquqi və praktiki aspektlərinin tədqiqi» adlı elmi-tədqiqat işinin nəticələrini əks etdirir¹.

Sitat üçün: Nequlyayev G. A., Darina O. N. ÇXR Patent sistemi: sistemin inkişafı, ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin xüsusiyyətləri // FSMİ bülleteni. 2025. Cild 4, № 2 (12). Səh. 138–149.

¹ ÇXR-də ixtiraların və faydalı modellərin patentləşdirilməsinin hüquqi və praktiki aspektlərinin tədqiqi: Elmi-tədqiqat işi haqqında hesabat (son) / Avrasiya Patent İdarəsi; rəhbər. A. L. Juravlyov, M., 2025. 353 s.

Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models

Gennady A. Negulyaev, Olga N. Darina[✉]

Federal Institute of Industrial Property

[✉]otd3226@rupto.ru

Abstract: At present, when special attention was paid to the exchange of the latest technologies between Russia and China, the problems of mutual patenting of inventions and utility models are becoming especially urgent. Practice shows that the level of mutual patenting does not yet fully correspond to the pace of development of economic and technical cooperation between the two countries. One of the reasons for this is the insufficient study of the PRC experience in relation to the specifics of the PRC patent system, as well as the insufficient awareness of Russian applicants about the features and requirements for patenting these objects in this country. This determines the particular relevance and necessity of a more in-depth study of the main provisions and norms of the Patent Law of the PRC and the practice of its application. The purpose of the study was to consider the main stages and factors of the formation of the patent system of the PRC, including measures of state support for its development, as well as stimulation of filing patent applications and the creation of additional legal mechanisms aimed at the implementation and use of inventions and utility models. The work was carried out by using general scientific methods of formal-logical, comparative and systemic analysis. The result of the authors' work was a systematic and comparative presentation of a large volume of information material concerning the procedures and requirements for filing and examination of patent applications, as well as performing post-registration procedures. Specific features of Chinese legislation are considered in particular in comparison with Russian norms. Some basic recommendations for choosing the most optimal approaches and options for patenting are given. The results of the work may be of interest both to developers of regulatory documents and to persons involved in specific issues of foreign patenting.

Keywords: Patent Law of the People's Republic of China, state support, inventions, utility models, examination of a patent application, patentability criteria, features of patenting in China.

For citation: Negulyaev G. A., Darina O. N. Patent system of the People's Republic of China: its development and features of patenting inventions and utility models // Bulletin of Federal Institute of Industrial property. 2025.Vol. 4, No 2 (12): 138–149 (In Russ.).

Acknowledgements: this article reflects the results of the research work «Study of the legal and practical aspects of patenting inventions and utility models in the PRC», conducted by a team of authors from the Federal Institute of Industrial Property (FIPS) and the Eurasian Patent Organization (EAPO).

Giriş

Müasir iqtisadi əməkdaşlıq şəraitində ÇXR Rusiya üçün ən qabaqcıl tərəfdaşlardan biridir və ən yeni texnologiyaların mübadiləsində önəmli rol oynayır. İxtiraların və faydalı modellərin qarşılıqlı patentləşdirilməsi məsələlərinin nəzərdən keçirilməsi sahibkarlar üçün ölkəmizin ərazilərində biznes maraqlarının yüksək səviyyədə qorunması və müdafiəsi baxımından aktuallıq kəsb edir.

ÇXR Patent İdarəsinə (China National Intellectual Property Administration – CNIPA) təqdim edilən ixtira və faydalı model üzrə patent verilməsi üçün ərizələrin hər il qeyri-adi yüksək artımı, Rusiyada ən yaxşı metodların tətbiqi məqsədilə ÇXR-in normativ sənədlərinin və patentləşdirmənin təşviqi təcrübəsinin təhlilinin aparılmasını zəruri edir.

Tədqiqat materialları və metodları

Məqsədə çatmaq üçün – Çin qanunvericiliyinin Rusiya normaları ilə müqayisədə ixtiraların və faydalı modellərin qorunması sahəsində inkişaf və tənzimləmə hüquqi münasibətlərinin spesifik xüsusiyyətlərini müəyyən etmək üçün – tədqiqat metodları kimi ümumi elmi formal-məntiqi, müqayisəli və sistemli təhlil metodları, həmçinin normativ və

digər aktların və informasiya mənbələrinin kontent-analizi metodu seçilmişdir.

Patent sisteminin ümumi xüsusiyyətləri

Son 20 il ərzində Çin Xalq Respublikası (ÇXR) əqli mülkiyyət (ƏM) sahəsində heyratəmiz nailiyyətlər əldə etmişdir. 2015-ci ildən etibarən ÇXR ixtiraların və faydalı modellərin qeydiyyatı üçün təqdim olunan ərizələrin sayına görə dünyada birinci yeri tutur. Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının statistik məlumatlarına görə, ÇXR 2023-cü ildə ixtiraların (1 677 701 ərizə) və faydalı modellərin (3 061 373 ərizə) qeydiyyatı üzrə təqdim olunmuş ərizələrin sayına görə ABŞ (602 498 ixtira ərizəsi), Yaponiya (300 133 ərizə) və Koreya Respublikası (243 310 ixtira ərizəsi) kimi ölkələri əhəmiyyətli dərəcədə qabaqlamışdır². Bu göstərici üzrə Rusiya Federasiyası müvafiq olaraq 11-ci yeri tutur (26 692 ərizə)³.

² Intellectual property statistical country profile 2025. China // WIPO: sayt. URL: <https://www.wipo.int/edocs/statistics-country-profile/en/cn.pdf> (müraciət tarixi: 21.04.2025).

³ WIPO IP Statistics Data Center, may 2025-ci il // WIPO: sayt. URL: <https://www3.wipo.int/ipstats/key-search/search-result?type=KEY&key=221> (müraciət tarixi: 28.04.2025).

Qeyd edilməlidir ki, inkişaf etməkdə olan ölkə olan ÇXR, milli ərizəçilər tərəfindən verilən ərizələrin ÜDM-in hər 100 milyard ABŞ dollarına düşən sayına görə dünyada Koreya Respublikasından sonra 2-ci yeri tutur.

ÇXR həmçinin 2024-cü ildə verilmiş beynəlxalq PCT ərizələrinin sayına görə liderlik edir – 70 160 PCT ərizəsi (2023-cü ildə bu rəqəm 69 512 olmuşdur). ÇXR ilə müqayisədə, bu göstərici üzrə əvvəllər birinci yerdə olan ABŞ-dan olan ərizəçilər 2024-cü ildə 55 618 beynəlxalq PCT ərizəsi təqdim etmişdir (2023-cü ildə – 54 087 ərizə)⁴.

Qeyd edilməlidir ki, inkişaf etməkdə olan ölkə olan ÇXR, milli ərizəçilər tərəfindən verilən ərizələrin ÜDM-in hər 100 milyard ABŞ dollarına düşən sayına görə dünyada Koreya Respublikasından sonra 2-ci yeri tutur (Rusiya Federasiyası 19-cu yeri tutur).

Doğrudur, sənayecə inkişaf etmiş digər ölkələrin ərizəçiləri ilə müqayisədə Çin ərizəçilərinin xaricdə patentləşdirmə fəallığı hələ ki nisbətən aşağıdır – 130 145 ərizə, halbuki bu göstərici ABŞ-da 242 936, Yaponiyada isə 188 773 ərizə təşkil edir. 2024-cü ildə Çin ərizəçiləri tərəfindən ən çox sayda patent ərizəsi təqdim olunan ölkələr: Hindistan – 4015 ərizə, Avstraliya – 2452 ərizə və Avropa İttifaqı ölkələri – 20 782 ərizə. 2024-cü ildə Çin ərizəçiləri tərəfindən Rusiya Federasiyasına təqdim olunan ərizələrin sayı 1242 olmuşdur (bunlardan 119-u milli prosedur üzrə, 1123-ü isə PCT proseduru üzrə). Rusiya ərizəçiləri tərəfindən Çinə təqdim olunan ərizələrin sayı təxminən 200 olmuşdur. Aydın görünür ki, bu göstəricilər, xüsusilə son illərdə sürətlə inkişaf edən Çin və Rusiya arasındakı elmi-texniki əməkdaşlıq səviyyəsinə tam uyğun gəlir.

Yuxarıda qeyd olunan göstəricilərlə əlaqədar olaraq, ÇXR-in patent sisteminin bu qədər sürətlə inkişafına səbəb olan amillərin təhlili xüsusi maraq kəsb edir.

Əvvəla, vurğulamaq lazımdır ki, ÇXR ilk vaxtlardan beynəlxalq əqli mülkiyyət sisteminə daxil olmaq üçün fəal səylər göstərmişdir. Bu məqsədlə, 1984-cü ildə Patent Qanununun qəbulundan sonra ÇXR öz qanunvericiliyini beynəlxalq normalarla uyğunlaşdırmaq məqsədilə əksər mühüm beynəlxalq sazişlərə qoşulmuşdur, məsələn, Sənaye mülkiyyətinin qorunması üzrə Paris konvensiyası (1985-ci il); Patent əməkdaşlığı haqqında müqavilə (PCT) (1994-cü il), hansı ki, ərizələrin təqdim olunması və ekspertizanın aparılması üzrə vahid prosedurların müəyyənləşdirilməsinə yönəldilmişdir. 2001-ci ildən etibarən Çin Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzv olmuş və müvafiq olaraq Əqli Mülkiyyət Hüquqlarının Ticarət Aspektləri üzrə Sazişin (TRIPS) iştirakçı dövləti kimi tanınmışdır ki, bu da Çin ərazisində

qeyd olunan təşkilatın hüquqi aktlarının, o cümlədən əqli mülkiyyət hüquqlarının qorunması sahəsində tətbiqinə zəmanət vermişdir [1].

Yuxarıda qeyd olunan beynəlxalq sazişlərdə iştirak Çin Patent Qanununda müvafiq dəyişikliklərin və düzəlişlərin dəfələrlə edilməsinə tələb etmişdir (1992, 2000 və 2009-cu illərdə). 2021-ci il 1 iyun tarixindən etibarən qüvvəyə minən dördüncü düzəliş⁵, patent sahiblərinin qanuni hüquq və maraqlarının daha etibarlı qorunmasının təmin edilməsinə və ixtiraçılıq fəaliyyətinin artırılmasını hədəfləyir.

İkincisi, əqli mülkiyyət sahəsində yuxarıda qeyd olunan nəticələrin əldə olunmasına ixtiraçılığın təşviqi sahəsində rəşional və balanslaşdırılmış dövlət siyasəti kömək etmişdir, konkret olaraq:

- 1) sənayenin və müəssisələrin Qərb kapitalına münasibətdə iqtisadi motivasiyalı və seçici şəkildə müdafiə olunması tədbirlərindən istifadə edilməsi;
- 2) cəlb olunması;
- 3) Qərbin aparıcı texnoloji şirkətləri və universitetləri ilə əlaqələrin və əməkdaşlığın artan şəkildə qurulması;
- 4) Ölkədə, xüsusən daxili Çin bazarına xas olan səciyyəvi rəqabətin mövcudluğu [2].

Beləliklə, müdafiə tədbirləri (ilk amil), Çin şirkətlərini xarici rəqabətdən qorumaq məqsədilə əsasən yeni qurulmuş şirkətlər və startaplar üzərində tətbiq olunmuşdur. Fundamental və tətbiqi tədqiqatlarla məşğul olan təşkilatlara və dövlətin maliyyələşdirdiyi müəssisələrə münasibətdə müdafiə tədbirləri seçici şəkildə tətbiq olunmuşdur. İkinci amil (xarici bilik və texnologiyaların ölkəyə cəlb edilməsi) əsasən əvvəlki dövrlərdə xaricə köçmüş tanınmış Çin alimlərinin ölkəyə geri qayıtmasının təşviqinə yönəlmişdir, həmçinin Çin mütəxəssislərinin xaricdə təcrübə keçmələrini təşkil etmək və «beyin axınının» qarşısını almağa yönələn tədbirlər həyata keçirilib. Bundan əlavə, bu amil, qərb şirkətlərinin, istehsal üçün əlverişli şərtlərdən faydalanmaq istəyən zaman müvafiq texnologiyaların Çin tərəfdaşlarına «məcburi» şəkildə ötürülməsinə razı olmalarını tələb edən «məcburi» texnologiya ötürülməsi tədbirlərinin tətbiqi ilə özünü göstərir. Bu cür texnologiya ötürülməsi, əməkdaşlıq müqavilələrinin imzalanması zamanı qərb şirkətlərinə təzyiq göstərilən bir prosesdir. Üçüncü amilin təsiri (əvvəlki qərb texnologiya şirkətləri və universitetləri ilə əlaqələr və əməkdaşlıq) qərb tərəfdaşlarının tədqiqatlarında Çin şirkətlərinin fəal iştirakında özünü göstərir. Bu əməkdaşlıq, həmçinin Çin müəssisələrinin qlobal texnologiya ekosistemindəki mövqeyini gücləndirərək müasir elmi və texnoloji trendlərə uyğunlaşmalarını təmin edir. Bu cür əməkdaşlıq çərçivəsində tez-tez qərb tərəfdaşlarının qabaqcıl texnologiyalarını əldə etmək barədə razılığa gəlinir. Bu razılaşmalar, Çin şirkətlərinin öz texnoloji potensialını artırmalarına, həmçinin dünya bazarında rəqabət qabiliyyətini gücləndirmələrinə şərait yaradır. Bu yanaşma xüsusilə elektronika sənayesindəki

⁴ IP FACTS AND FIGURES, may 2025-ci il // WIPO: sayt. URL: <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents> (müraciətin tarixi: 28.04.2025).

⁵ Patent Law of the People's Republic of China, Updated: Oct 13, 2022 // CNIPA: sayt. URL: <https://english.cnipa.gov.cn/col/col3068/index.html> (müraciətin tarixi: 28.04.2025).

şirkətlər üçün, məsələn, Oppo, Vivo və Xiaomi kimi firmalar üçün xüsusilə xarakterik idi [3].

Nəhayət, sonuncu amil (səciyyəvi daxili rəqabət) xüsusilə önəmlidir, çünki Çində qarışıq mülkiyyət şəraitində (dövlət və özəl) özəl şirkətlər dövlət tərəfindən tam maliyyələşdirilən və texniki avadanlıq və təchizat kimi güzəştli şərtlərlə təmin edilən dövlət müəssisələri ilə heç də bərabər olmayan şərtlərdə rəqabət aparmaq məcburiyyətindədirlər. Belə stimullaşdırıcı rəqabətə nümunə olaraq proqram təminatı sahəsindəki şirkətləri göstərmək olar: bu sahədəki beş ən böyük şirkətdən dördü – Huawei, JD.com, Alibaba və Tencent – özəl şirkətlərdir və yalnız bir-biriləri ilə deyil, həm də dövlət şirkəti olan China Mobile ilə rəqabət aparmaq məcburiyyətindədirlər.

Bu amillərlə yanaşı, Çin Xalq Respublikası hökuməti əhalinin ixtiraçılıq fəaliyyətini artırmaq üçün praktiki tədbirlər də qəbul edib.

Bu baxımdan müxtəlif yanaşmaların tətbiqini qeyd etmək lazımdır. Belə ki, başlanğıc olaraq, aqlı mülkiyyət sahəsində dövlət siyasətinin mərkəzində uzun müddət – 2000-ci ildən 2020-ci ilə qədər əsas göstərici kimi innovasiyaların qiymətləndirilməsi üçün verilən patentlərin sayının artımı nəzərə alınır. Bu yanaşma çərçivəsində, daha çox patent yaratmaq və istifadə etmək məqsədilə milli ərizəçilər, xüsusilə elmi-tədqiqat şirkətləri və institutlarını təşviq etmək üçün müxtəlif stimullar tətbiq olunurdu. Bu yanaşma çərçivəsində dövlət dəstəyi tədbiri olaraq, patent müraciətlərinin təqdim edilməsi, sənəd dövryyəsi və əldə edilmiş patent hüquqlarının qüvvədə saxlanılması üçün xərclərin kompensasiya edilməsi məqsədilə birbaşa subsidiyalar verilməsi əsas və ən sadə tədbir olmuşdur [4]. Bu yanaşma, müsbət nəticələrə baxmayaraq, müəssisələri «imitasiyaedici innovasiyalar» yaratmağa⁶, fundamental tədqiqatlar və dərin elmi-tədqiqat və təcrübə işləri əvəzinə kiçik texniki təkmilləşdirmələrə dair müraciətlər verməyə təşviq etdi [5].

Yaranmış bu vəziyyəti aradan qaldırmaq üçün 2021-ci ildə «patent müraciətlərinin sayından verilən patentlərin keyfiyyətinə» keçidi və patent müraciətlərinin sayını artırmaq əvəzinə, texnologiya transferini və tətbiqi araşdırmaların təşviqini əhatə edən yeni siyasət qəbul edildi [6].

Yeni siyasətin həyata keçirilməsi üçün subsidiya qaydaları dəyişdirildi, yeni subsidiya növləri tətbiq edildi və subsidiya alıcılarının hədəfliyinə daha çox diqqət yetirildi.

Innovasiyaların dövlət tərəfindən dəstəklənməsi üçün post-subsidiya və post-dəyərləndirmə proqramlarının tətbiqi təklif edildi, eyni zamanda müəssisələrin innovasiya planlaşdırılması və həyata keçirilməsi sahəsində dövlət müdaxiləsinin azaldılması və ya tamamilə dayandırılması planlaşdırıldı. 2025-ci ildən Çində «qeydiyyatdan sonra subsidiya» (post-grant subsidy) formasında yeni patentləşdirmə dəstəyi tətbiq olunur. Bu subsidiya yalnız patent verildikdən sonra müraciətçiyə verilə bilər və

2021-ci ildə «patent müraciətlərinin sayından verilən patentlərin keyfiyyətinə» keçidi və patent müraciətlərinin sayını artırmaq əvəzinə, texnologiya transferini və tətbiqi araşdırmaların təşviqini əhatə edən yeni siyasət qəbul edildi.

subsidiya məbləği patentləşdirmə prosesində ödənilən rəsmi ödənişlərin 50%-ni keçə bilməz və vasitəçilik xidmətlərinin ödənişlərinə tətbiq oluna bilməz. Subsidiya ayrılmasının hədəfliyini artırmaq məqsədilə tövsiyə edilib ki, subsidiyalar əsasən Çinin yüksək texnologiyalı sənaye sahələrinə və ya strateji əhəmiyyətə malik yeni sahələrə aid olan ixtiralar üzrə yayılmalıdır. Məsələn, enerji qənaəti və ətraf mühitin mühafizəsi, yeni materiallar, əczaçılıq və tibbi avadanlıqlar, aviasiya və aerokosmik sənaye, informasiya texnologiyaları, telekommunikasiya və qabaqcıl avadanlıq istehsalı kimi sahələrə aid olan ixtiralar bu hədəflərə daxil edilir.

Çin Patent və Əmtəə Nişanı İdarəsi (CNIPA) dövlət maliyyə dəstəyi göstərilməli olan ixtiraları müəyyənləşdirmək məqsədilə «xüsusilə dəyərli ixtiralar» (high-value inventions) anlayışını tətbiq edib. Bu kateqoriya ixtiralar, adətən, yüksək texnologiya sahələrindəki yenilikləri, strategiya baxımından əhəmiyyətli və ya bazarda potensial yüksək gəlir əldə edəcək yenilikləri əhatə edir. Bu ixtiralar aşağıdakı meyarlardan birinə cavab verməlidir:

- 1) strateji cəhətdən mühüm sahələrə aid olmalı və ya patentləşdirilmiş olmalıdır;
- 2) patent ailəsində xarici patentlərə sahib olmalıdır;
- 3) 10 ildən artıq müddət ərzində istifadə olunmalıdır;
- 4) patent sahiblərinin girov maliyyələşdirilməsi məbləğini aşmalıdır;
- 5) müəllifləri elmi və texniki sahədə dövlət mükafatları və ya dövlət patent mükafatları qazanmış tədqiqatlara aid olmalıdır.

Çində innovasiyaların stimullaşdırılması üçün başqa bir effektiv maliyyə dəstəyi forması vergi güzəştlərinin təmin edilməsidir [7]. Ən səciyyəvi nümunə, yüksək və yeni texnologiyalar sahəsində fəaliyyət göstərən şirkətlərə (High and New Technology Enterprise, HNTE) tətbiq olunan preferensial vergi siyasətidir. HNTE statusuna malik olan şirkət, korporativ gəlir vergisinin (corporate income tax – CIT) 25%-lik adi dərəcəsi ilə müqayisədə 15%-lik azaldılmış vergi dərəcəsindən yararlanma bilər və zərərlərin kompensasiya olunmasını 10 ilə qədər uzada bilər, həmçinin Tədqiqat və İnkişaf (NİÖK) üçün subsidiya, kommersiya banklarından rəqabətli kreditlər və digər vergi azad olmaları kimi əlavə dəstək ala bilər.

Şirkətin HNTE statusuna uyğunluğu Elmi və Texnoloji Nazirlik və ya onun regional filialı tərəfindən müəyyən edilir. HNTE-ə uyğunluq üçün əsas tələblərdən aşağıdakılar qeyd

⁶ Wininger of Schwegman, Lundberg A. and Woessner, P.A. (2022), "The 2022 Annual Report of the China National Intellectual Property Administration China IP Law", available at: <https://natlawreview.com/article/2022-annual-report-china-national-intellectual-property-administration-955000-patentv> (Accessed 29 April 2025).

edilə bilər: müəssisə yüksək və yeni texnologiyalar sahəsi kimi müəyyən edilmiş sektorlarda fəaliyyət göstərməli, personalın 30%-dən az olmayan hissəsi ali məktəb və kollec məzunlarından ibarət olmalı, onların 10%-i isə elmi-tədqiqat və inkişaf (ETİ) sahəsində çalışmalıdır. Bundan əlavə, ümumi gəlirin 3-6%-i ETİ-yə yatırılmalı, ETİ xərclərinin 60%-i Çin daxilində istifadə edilməli və gəlirin 60%-i yüksək texnologiyalı məhsul və xidmətlərin satışından əldə olunmalıdır.

Xarici patentləşməni stimullaşdırma konsepsiyasını həyata keçirmək məqsədilə Mərkəzi Kassa Çin təşkilatları tərəfindən xaricdə verilən patentlər üçün məqsədyönlü şəkildə subsidiya ayırmaq üçün xüsusi bir fond təsis edib. Bu fondan subsidiya almaq hüququna kiçik və orta müəssisələr, dövlət qurumları və elmi-tədqiqat institutları malikdir. Kiçik və orta sahibkarlıq (KOS) müəssisələrinin keyfiyyətinin müəyyən edilməsi ilə bağlı qaydalar müvafiq milli təsnifat standartında müəyyən edilib.

Xarici patentləşməni stimullaşdırma konsepsiyasını həyata keçirmək məqsədilə Mərkəzi Kassa Çin təşkilatları tərəfindən xaricdə verilən patentlər üçün məqsədyönlü şəkildə subsidiya ayırmaq üçün xüsusi bir fond təsis edib. Bu fondan subsidiya almaq hüququna kiçik və orta müəssisələr, dövlət qurumları və elmi-tədqiqat institutları malikdir.

Subsidiya iki mərhələdə təqdim edilir: birincisi, xarici patent müraciətlərinin dərcindən sonra, əgər müraciət yenilik, ixtira səviyyəsi və sənaye tətbiqi ilə xarakterizə olunursa; ikincisi isə, xarici patentin verilməsindən sonra, əgər patentin hüquqi statusu sabitdirsə.

Çinin yenilənmiş patent siyasəti yüksək keyfiyyətli patentlərin yaradıcılara müxtəlif maliyyə mükafatları təqdim edilməsini nəzərdə tutur, bu mükafatlar əyalətlər və mərkəzi tabeliyində olan şəhərlərin səviyyəsində ödənilir. Bu məqsədlə, CNIPA və Çin Xalq Respublikasının Maliyyə Nazirliyi 2022-2024-cü illərdə bölgələrin innovasiya fəaliyyətini stimullaşdırmaq və RİD-in kommersiyalaşdırılmasını təşviq etmək məqsədilə «Başlanğıc maliyyə dəstəyi» proqramı həyata keçirmişdir. 2022-ci ildə maliyyələşdirmə həcmi 50 milyon yuan (545 milyon rubl) təşkil edib, 2023-cü ildə isə ən əhəmiyyətli nəticələri olan subyektlər üçün bu məbləğ iki dəfə artırılıb (100 milyon yuan, yəni 1,1 milyard rubl).

Yeni maliyyə stimullaşdırma mexanizmi, ixtiraçılar üçün gəlirlərdən iştirakın müxtəlif qanunla təsdiq edilmiş formalarının istifadəsini nəzərdə tutur, məsələn, səhmlər, səhmlər üzrə opsiyonlar və dividendlər [8]. Bu müddə

həmçinin işəgötürənlərə ixtiraçıları mükafatlandırmaq üçün yeniliklərdən gəliri daha çevik və ağıllı şəkildə bölüşdürmək imkanı verir ki, bu da yenilikləri stimullaşdırır və patentlərin kommersiyalaşdırılmasına, tətbiqinə və istifadəsinə kömək edir.

Əgər işəgötürən əqli mülkiyyət obyektinə dair hüquqların qüvvədə olduğu müddət ərzində ixtiradan istifadə edirsə, ixtiraçı, ixtira və ya faydalı modelin patent nəticəsində əldə olunan işəgötürənin gəlirinin ən azı 2,0%-ni almaq hüququna malikdir.

Yeni təşviq siyasətinə keçmək üçün 2021-ci ildə Çin Xalq Respublikasının patent qanunvericiliyinə uyğun düzəlişlər və dəyişikliklər qəbul edilib. Bu dəyişikliklər, Çinin patent sistemindəki aşağı keyfiyyətli patent müraciətləri, patentlərin istehsalda zəif tətbiqi və intellektual mülkiyyət hüquqlarının qorunması və müdafiəsi ilə bağlı məmnuniyyətsiz vəziyyətin həllinə yönəlmişdir [9].

İxtiralar və faydalı modellərin kommersiyalaşdırılmasına dəstək olmaq məqsədilə qanuna edilən yeni düzəlişlər açıq lisenziya mexanizminin tətbiqini nəzərdə tutur. Bu mexanizm çərçivəsində patentin müəllifi onun istifadəsi hüquqlarını məhdudiyyətsiz şəxsə verə bilər və ödənişlərin miqdarını özünün müəyyən etmə hüququna malikdir. Açıq lisenziya mexanizmi mərkəzləşdirilməmiş idarəetmə prinsipi ilə fərqlənir. Lisenziya hüquqlarını qeydiyyatla alan artıq Çin Xalq Respublikasının Dövlət Şurasının inzibati departamenti deyil (əvvəlki illərdə olduğu kimi), əksinə, Çin Xalq Respublikasının müxtəlif əyalətləri və mərkəzi tabeliyindəki şəhərlərin patent idarələrinin müvafiq şöbələridir. Bu şöbələr, həmçinin, patent sahibləri tərəfindən başlatılan açıq lisenziyaların bazara sürətli şəkildə çıxmasını təmin etmək üçün xidmət göstərən internet platformaları vasitəsilə dəstəkləyir.

Patent hüquqlarının pozulmasına nəzarəti gücləndirmək məqsədilə, Patent qanununa son düzəlişlərdə xüsusi bir fəsil əlavə olunmuşdur. Bu fəsil, patent hüquqlarının pozulması nəticəsində yaranan zərərlərə görə cərimələrin tətbiq edilməsini nəzərdə tutur.

Patent hüquqlarının pozulmasına nəzarəti gücləndirmək məqsədilə, Patent qanununa son düzəlişlərdə xüsusi bir fəsil əlavə olunmuşdur. Bu fəsil, patent hüquqlarının pozulması nəticəsində yaranan zərərlərə görə cərimələrin tətbiq edilməsini nəzərdə tutur. Hüquq sahiblərinə vurulmuş faktiki zərərin kompensasiyası üçün aşağıdakı növ kompensasiyalar nəzərdə tutulur: pozuntuya yol verən şəxsin əldə etdiyi qanunsuz gəlirə görə (zənginləşmə) kompensasiya; lisenziya haqqı məqbul miqdarda bir neçə dəfə artırılmaqla kompensasiya; patent hüquqlarının pozulması nəticəsində

faktiki kompensasiyanı müəyyən etmək mümkün olmadıqda, qanunda müəyyən olunmuş kompensasiya (hüquqi kompensasiya) tətbiq edilir.

2024-cü il yanvarın 1-dən etibarən Patent qanununa əlavə düzəlişlər edilib, bu düzəlişlər xidmət ixtiralarının yaradılması və istifadəsi ilə bağlı fərdi ixtiraçılara maddi stimullaşdırmanın imkanlarını genişləndirir. Edilən düzəlişlərə görə, xidmət ixtirasına mülkiyyət hüququ artıq avtomatik olaraq hüquqi şəxsə məxsus deyil. Bu hüquq yalnız əməkdaş müqavilə imzaladıqda və həmin müqavilədə hüquqlarının ötürülməsi aydın şəkildə nəzərdə tutulduqda hüquqi şəxsə keçəcək⁷. Bundan əlavə, əgər ixtira, ixtiraçının və ya müəllifin xidmət vəzifələrinin yerinə yetirilməsi nəticəsində yaranmayıb, yəni onun yaradılması müəssisənin gündəlik normal vəzifələrinə daxil olmayıbsa, ixtiraya mülkiyyət hüququ artıq avtomatik olaraq hüquqi şəxsə məxsus olmayacaq. Hətta əgər İS obyektlərinin yaradılmasında müəssisənin materialları və texniki vasitələri istifadə edilibsə belə, mülkiyyət hüququ hüquqi şəxsə məcburi olaraq keçməyəcək.

Əgər əməkdaşların təşviqi və mükafatlandırılması ilə bağlı başqa bir şey nəzərdə tutan müqavilə yoxdursa, işəgötürən hər bir ixtiraçı əməkdaşına müvafiq vəzifəni tutan əməkdaşların orta aylıq əmək haqqının ən azı ikiqatı miqdarında təşviq ödənişi verməyə məcbur ola bilər. Bu, ixtira üzrə patentlə bağlıdır. Digər İS obyektlərinə olan hüquqlar üzrə isə ödəniş ən azı bir orta aylıq əmək haqqı miqdarında olacaq [10].

Çin Xalq Respublikasında ixtiralar və faydalı modellərin patent qorunması ilə bağlı spesifik xüsusiyyətlər

ÇXR ərazisində beynəlxalq patent hüququna uyğun olaraq, hüquqi qoruma tətbiq olunan əsas intellektual mülkiyyət obyektləri bunlardır: ixtiralar, faydalı modellər və sənaye nümunələri. Lakin, Çin Xalq Respublikasının Patent Qanununda bu obyektlərin tərifləri ümumilikdə beynəlxalq praktika ilə uyğun olsa da, digər ölkələrin qanunvericiliyində, o cümlədən Rusiya qanunvericiliyində istifadə olunan təriflərdən bir qədər fərqlənir. Belə ki, ÇXR-in Patent Qanununun 2-ci maddəsinə əsasən, ixtira «məhsul, üsul və ya məhsulun və ya üsulun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı yeni texniki həll» kimi təyin olunur. Yəni, bu anlayışa əlavə bir xüsusiyyət olan «məhsulun və ya üsulun təkmilləşdirilməsi» də daxil edilir. Bundan əlavə, adətən, müəllif hüquqları ilə qorunmaq üçün əlavə qeydiyyat tələb olunmayan proqram təminatı, ÇXR-də həmçinin ixtira kimi patentləşdirilə bilər, əgər o, aparat hissəsi və ya icra olunan cihazla birləşə bəyan edilərsə.

ÇXR-in Patent Qanunu həmçinin faydalı model anlayışını geniş şəkildə təyin edir və bu, «formaya, struktura və ya bu

iki elementin birləşməsinə və ya praktikada istifadə üçün uyğun olan məhsula aid yeni texniki həll» kimi müəyyən olunur. Bu anlayışa görə, Çində, Rusiya Federasiyasının qanunvericiliyindən fərqli olaraq, faydalı model kimi məhsulun forması və ya strukturu ilə əlaqəli hər hansı yeni texniki həllin qorunması mümkündür, əgər bu həll sənaye tətbiqi üçün yararlı olsa.

Faydalı model anlayışında «forma» və «struktur» xüsusiyyətlərinin olması müəyyən bir praktiki məqsəd üçün istifadə olunmasını tələb edir, halbuki sənaye nümunəsi anlayışında, bu xüsusiyyətlər digər elementlərlə, məsələn, rənglə birləşərək məhsulda yeni estetik təəssürat yaratmalıdır. Bu fərq, faydalı modelin praktiki istifadəyə yönəlməsini, sənaye nümunəsinin isə estetik cəhətdən qiymətləndirilməsini göstərir.

Bundan əlavə, Rusiya qanunvericiliyi ilə müqayisədə, patentləşdirilə bilməyən obyektlərin tərifində əhəmiyyətli fərqlər mövcuddur. Bu obyektlərə görə patent müraciətləri verilməsi mümkün deyil. ÇXR-in Patent Qanunu müəyyən edir ki, müəyyən növ obyektlər, məsələn, təbiət hadisələri, əsərlər və ya insanın təbii və ya mənəvi vəziyyətlərini təsvir edən ixtiralar, patentləşdirilə bilməz. ÇXR-in Patent Qanunu, Rusiya qanunvericiliyi tərəfindən patentləşdirilməsinə icazə verilən obyektləri də nepatentlənən obyektlər siyahısına daxil edir. Bu obyektlərə xəstəliklərin diaqnostikası və müalicəsi üsulları, həmçinin nüvə çevrilmələri yolu ilə əldə edilən maddələr daxildir və ÇXR-də bunlar patentləşdirilə bilməz.

Qeyd etmək lazımdır ki, xəstəliklərin diaqnostikası və müalicəsi üsulları ÇXR-də birbaşa patentləşdirilə bilməsə də, bu üsullar kompüter vasitəsilə icra edilən məlumatların işlənməsi prosedurları kimi təqdim edildikdə, dolayı şəkildə qorunma əldə edə bilər. Bu halda, patent müraciətləri kompüter texnologiyası və ya proqram təminatı ilə əlaqəli sahələrdə təqdim edilir. Bu yanaşmanı tətbiq etmək üçün ÇXR-in Patent İdarəsi xüsusi bir rəhbərlik hazırlayıb. Bu rəhbərlikdə, elektron cihazlar tərəfindən yerinə yetirilən diaqnostik məlumatların mərhələli işlənməsi üsullarının genişləndirilmiş siyahısı təqdim olunur. İdarənin fikrincə, bu yanaşma ağıllı tibb sahəsində yeniliklərin inkişafını və patentləşməni təşviq etməyə kömək etməlidir⁸.

«Heyvan növləri və bitki növləri» kimi qoruma xaricində olan obyektlərə gəlinə, belə obyektlərə aid məhsul istehsalına dair istehsal üsullarına qoruma verilməsi mümkündür. Bu, həmin növ və sortlara aid məhsulların istehsalı ilə əlaqəli texnoloji proseslərin patentləşdirilməsini təmin edir.

ÇXR-in Patent Qanununa (5-ci maddə) yaxın vaxtlarda, digər ölkələrin qanunlarında çox rast gəlinməyən yeni bir tələb əlavə edilib. Bu tələbə görə, ixtiralar, genetik resursların əldə edilməsi və ya istifadəsi, ixtiranın hazırlanmasına əsaslanırsa və bu, ÇXR qanunları və ya inzibati qaydalarını pozursa, patentləşdirilə bilməz. Əvvəllər patent qanunlarında mövcud olan, texniki həllərin dövlət qanunlarına, ictimai əxlaqa və ictimai maraqlara zərər vurmasına dair qadağalarla yanaşı,

⁷ China's National Intellectual Property Administration Releases Amended Patent Examination Guidelines – Introduces Inventiveness Examination of Utility Models // China IP law: sayt. URL: <https://www.chinaiplawupdate.com/2023/12/chinas-national-intellectual-property-administration-releases-amended-patent-examination-guidelines-introduces-inventiveness-examination-of-utility-models> (müraciət tarixi: 05.05.2025).

⁸ Patent Guidelines for Examination – changes for AI, big data and software, 18th January 2024 // Spruson and Ferguson: sayt. URL: <https://www.spruson.com/patents/china-patent-guidelines-for-examination-changes-for-ai-big-data-and-software> (müraciət tarixi: 05.05.2025).

bu yeni tələbin məqsədi genetik resursların hüquqi və etik istifadəsini təmin etməkdir.

İxtiranın və faydalı modelin patent alma qabiliyyətinin meyarları

İxtiralar və faydalı modellərin patent alma qabiliyyəti meyarları barədə ÇXR-in Patent Qanununun 22-ci maddəsində qeyd edilib ki, yalnız terminoloji fərqlər istisna olmaqla, bu meyarlar demək olar ki, Rusiya qanunvericiliyindəki anlayışlarla üst-üstə düşür. Əgər ixtira yenilik, ixtiraçılıq səviyyəsi (ÇXR terminologiyasına görə «ixtiraçılıq») və sənaye tətbiqi (ÇXR terminologiyasına görə «praktik istifadə») ilə xarakterizə olunursa, ixtira hüquqi qorunma alır. Yenilik tələbi, mütləq dünya yeniliyi kriteriyasının təmin olunmasını nəzərdə tutur, bu isə 2000-ci ildən etibarən daha zəif olan nisbi yenilik meyarının əvəzinə istifadə edilməyə başlanmışdır.

Faydalı model, ixtira ilə eyni patent qabiliyyəti kriteriyalarına cavab verməlidir. Lakin ixtiraçılıq səviyyəsi tələbi daha az sərtir: kifayətdir ki, faydalı model yalnız müəyyən bir irəliləyişlə xarakterizə olunan bəzi vacib xüsusiyyətlərə sahib olsun, halbuki ixtira üçün ixtiraçılıq səviyyəsi (ixtiraçılıq) tələb edir ki, mövcud texniki səviyyə ilə müqayisədə ixtira seçkin vacib xüsusiyyətlərə sahib olsun və aydın irəliləyiş təqdim etsin.

ÇXR-də ixtira üçün müraciət edərkən, Rusiya vətəndaşları bu ölkənin qanunvericiliyinin unikal xüsusiyyətindən yararlanmağa bilərlər. Bu xüsusiyyətə görə, ixtira və faydalı model üçün paralel müraciətlərin eyni anda təqdim edilməsi mümkündür, halbuki bu, əksər ölkələrin patent qanunları ilə adətən qadağan olunur. Ixtira üçün patent verildikdə, faydalı model üzrə patent ləğv edilməlidir.

Patent müraciətlərinin təqdim edilməsi tələbləri

Çində ixtira üzrə patent verilməsi üçün müraciət yalnız bir ixtira üzrə təqdim edilə bilər. İki ixtira üzrə bir müraciət yalnız o halda edilə bilər ki, hər iki ixtira bir ümumi ixtiraçılıq konsepsiyasına aid olsun (ÇXR-in Patent Qanununun 3-cü maddəsi). Patent Qanununun tətbiqi qaydalarının 20-ci maddəsində⁹ dəqiqləşdirilir ki, formulada yalnız bir müstəqil

bənd olmalıdır və bu bənd iki hissədən ibarət olmalıdır: preambula və xüsusiyyətləri bildirən hissə. Asılı bəndlərin sayı məhdudlaşdırılır.

ÇXR-də ixtira üçün müraciət edərkən, Rusiya vətəndaşları bu ölkənin qanunvericiliyinin unikal xüsusiyyətindən yararlanmağa bilərlər. Bu xüsusiyyətə görə, ixtira və faydalı model üçün paralel müraciətlərin eyni anda təqdim edilməsi mümkündür, halbuki bu, əksər ölkələrin patent qanunları ilə adətən qadağan olunur. Ixtira üçün patent verildikdə, faydalı model üzrə patent ləğv edilməlidir. Lakin, nəzərə alaraq ki, eyni həllin ixtira və faydalı model üzrə paralel qorunması mümkün deyil, ixtira üzrə patent verildikdə, faydalı model üzrə patent Patent Qanununun 9-cu maddəsinə əsasən ləğv edilməlidir.

Çin Xalq Respublikasında müraciət Patent İdarəsinin regional bölmələri vasitəsilə də qeydiyyatla alınabilir, lakin ekspertiza və qeydiyyat prosesi İdarənin mərkəzi qurumu tərəfindən aparılacaq.

Çin Xalq Respublikasında patent verilməsi üçün müraciətlər həm ənənəvi daşıyıcıda, həm də elektron formada təqdim oluna bilər. Elektron formada müraciətlər, adətən, yalnız Pekindəki mərkəzi ofis tərəfindən qəbul edilir (<https://cponline.cnipa.gov.cn/>). Yaxın vaxtlarda yenidən nəzərdən keçirilmiş Patent

Qanununun tətbiqi qaydalarında təsdiqlənmişdir ki, elektron sənədlər yazılı sənədlərlə eyni hüquqi qüvvəyə malik olmalıdır, bu da müraciətçilərin patent müraciətini asanlaşdırmaq məqsədini güdür.

Çin Xalq Respublikasında xarici müraciətçilər və rezident olmayan şirkətlər üçün tələblər, çinli müraciətçilərə qoyulan tələblərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir.

Patent Qanununun 19-cu maddəsinə əsasən, Çin Xalq Respublikasında xarici müraciətçilər, əgər Çində daimi yaşayış yeri və ya biznes fəaliyyəti üçün ofisləri yoxdursa, patent müraciəti vermək və ya patent prosedurlarını həyata keçirmək üçün Çin Patent İdarəsi tərəfindən təsdiq edilmiş, qanuni akkreditə olunmuş patent agentliklərindən patent vəkili təyin etməlidirlər¹⁰.

Xarici müraciətçilər, əgər Çində sabit yaşayış yeri və ya biznes fəaliyyəti yeri varsa, həmçinin Çində yerləşən digər xarici şirkətlər və ya xarici təşkilatlar, Çin vətəndaşları ilə eyni hüquqlardan istifadə edirlər və patent hüquqi qorunması baxımından onlara həmin hüquqlar verilir.

Yeni qəbul edilmiş Çin Patent Qanunu ilə uyğun olaraq, prioritetin tələbi zamanı müraciətçi, icadın təsvirinin və ya formulunun bəzi hissələri olmadan müraciət etmə hüququna malikdir. Daha sonra, iki ay ərzində həmin hissələrin əvvəlki müraciətə istinad edərək əlavə olunmasını tələb edə bilər.

Eyni zamanda, rus müraciətçiləri nəzərə alınmalıdır ki, Çin qanunu digər ölkələrin qanunvericiliyində olmayan əlavə bir tələb ehtiva edir. Yəni, ilk müraciətin verilməsindən 16 ay ərzində müraciətçi patent üçün analoji müraciət ilə bağlı digər orqanlara verilən bütün sənədlərin surətlərini

⁹ Rules for the Implementation of the Patent Law of the People's Republic of China, // CNIPA: sayt. URL: https://english.cnipa.gov.cn/art/2014/3/31/art_1349_81671.html (müraciətin tarixi: 05.05.2025).

¹⁰ Brief Introduction of Filing Procedures for Hong Kong, Macau and Taiwan Patent Applications // AFD China, ARTICLES & CASES: sayt. URL: https://www.afdip.com/insights/Articles/IP_KNOWLEDGE/2024/1128/1780.html (müraciətin tarixi: 05.05.2025).

təqdim etməlidir. Yazılı müraciətin təqdim edilməməsi və ya sənədlərin təqdim edilməsi ilə bağlı gecikmə, prioritet hüququnun təyin edilməsi tələbindən imtina kimi qiymətləndirilir (məqsədi Maddə 30).

İxtira ərizəsi təqdim etməzdən əvvəl, ərizəçinin iki hazırlıq tədbirini həyata keçirməsi tövsiyə olunur, bu tədbirlər Vəkilliklə bağlı yazışmaların vaxtını istisna etmək və ya əhəmiyyətli dərəcədə qısaltmaq məqsədi daşıyır:

- ilkin ətraflı patent axtarışı aparmaq;
- ərizəyə daxil ediləcək sənədlər zərfini hazırlamaq.

Əvvəlcədən axtarışın tamlığını təmin etmək üçün CNIPA patent verilənlər bazalarından istifadə tövsiyə olunur, bunlar həm dərc edilmiş, həm də dərc edilməmiş patent müraciətlərini, eləcə də KXR Patent İdarəsinin verilənlər bazasında verilən patentləri əhatə edir (KXR İdarəsinin rəsmi saytına baxın: <https://pss-system.cponline.cnipa.gov.cn/>). Tapılan sənədləri Çin dilində araşdırmaq üçün aşağıdakı linkdən istifadə edərək maşın tərcüməsi sistemindən (Çin dilindən ingilis dilinə) istifadə edə bilərsiniz: PSS – Retrieving a machine translation (English interface).

Digər ölkələr üzrə əlaqədar patentlər və patent müraciətlərini tapmaq üçün aşağıdakı məşhur tanınmış məlumat bazalarından istifadə edilir: ÜƏMT məlumat bazası. Patentscope (<https://www.wipo.int/patentscope/en/>), API məlumat bazası Espacenet (<https://www.epo.org/en/searching-for-patents/technical/espacenet>), ABŞ məlumat bazası Patent Public Search tool (<https://www.uspto.gov/patents/search>), AAPI məlumat bazası: EAPATIS (eapatis@epo.org).

Sənəd paketi, müraciətə əlavə edilən sənədlər, Rusiya qanunvericiliyindən fərqli olaraq, müraciətçinin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədin (təşkilatın sertifikatı və ya pasportun surəti) təqdim olunmasını tələb edir. 2024-cü il yanvarın 1-dən etibarən müraciət edilən ixtiraçılardan bəhs edən məlumatlarda dəyişikliklər etmək mümkündür (çıxarılma və ya əlavə etmə yolu ilə). Bunun üçün müraciətin qəbul edildiyi barədə təsdiq alındıqdan sonra bir ay ərzində müraciət təqdim etmək lazımdır.

Çindəki Patent Qanununa yaxın zamanda daxil edilən başqa bir əlavə tələblərdən biri, genetik resurslara əsaslanan ixtiralarla əlaqədardır. Belə ixtiralarla bağlı müraciət edən şəxs, müraciətində bu genetik resursların mənbəyini göstərməli və həmin resursların birbaşa ilkin mənbəyini təqdim etdiyi sənədlərdə qeyd etməlidir. Əgər ilkin mənbəyi istinad etmək mümkün deyilsə, müraciət edən şəxs bu vəziyyəti izah edən səbəbləri qeyd etməlidir (maddə 26).

Yuxarıda qeyd olunan məcburi sənəd zərfinə əlavə olaraq, ərizəçi, zərurət yarandıqca, İdarəyə həmçinin müxtəlif digər əlavə sənədləri, əsasən ərizəçinin təşəbbüsü ilə təqdim olunan ərizələri təqdim edə bilər. Bunlara aiddir:

- mahiyyəti üzrə ekspertizanın keçirilməsi ilə bağlı vəsatət (müraciət verilərkən və ya sonra, lakin ən erkən prioritet tarixindən üç ildən gec olmamaq şərtlə təqdim edilir);
- təxirə salınmış ekspertiza ilə bağlı vəsatət (əsaslı ekspertiza keçirilməsi ilə bağlı ərizə ilə eyni zamanda təqdim edilməlidir). Təxirə salınmış ekspertiza barə-

2024-cü il yanvarın 1-dən etibarən müraciət edilən ixtiraçılardan bəhs edən məlumatlarda dəyişikliklər etmək mümkündür (çıxarılma və ya əlavə etmə yolu ilə). Bunun üçün müraciətin qəbul edildiyi barədə təsdiq alındıqdan sonra bir ay ərzində müraciət təqdim etmək lazımdır.

də vəsatətin qüvvəyə minmə tarixindən başlayaraq bir, iki və ya üç il müddətinə təxirə salınma dövrü qəbul edilir;

- erkən nəşr tələbi (yalnız ixtiralar üzrə ərizələr üçün), rəsmi ekspertiza başa çatdıqdan sonra təqdim olunur və bunun məqsədi qanunda nəzərdə tutulan 18 aylıq müddəti qısaltmaqdır ki, bu da patentın tez alınmasına mane olur.
- ərizəçinin adından çıxış etmək hüququna malik şəxslər üçün etibarnamə.
- prioritet sənədin təsdiq edilmiş surəti və ya DAS kodu (prioritet sənədin elektron surəti üçün).
- başqa bir ərizəçiyə hüquqların ötürülməsi haqqında bəyanat (ən erkən prioritet tarixindən 16 ay ərzində Vədəmliyə təqdim edilməlidir).

Rusiya ərizəçiləri həmçinin Çinin mahiyyət üzrə ekspertiza prosedurunun xüsusi tələbini nəzərə almalıdırlar. Bu tələb ÇXR Patent Qanununun 36-cı maddəsinə əsasən, ərizə verilənə qədər olan dövrə aid bütün məlumat və sənədlərin təqdim edilməsini tələb edir.

Rəsmi ekspertiza proseduru praktik olaraq Rusiya prosedurundan fərqlənir. Lakin, onun başa çatmasından və dərc edilməsindən sonra, ixtiraya patent verilməsi barədə müraciət edən şəxs, həmin ixtiradan istifadə edən hüquqi və ya fiziki şəxsə müvafiq məbləğdə royaltinin ödənilməsinə tələb etməyə haqq qazanır (Patent qanununun 13-cü maddəsi).

Faydalı modellər üçün ekspertiza proseduru üç mərhələdən ibarətdir: müraciətin alınması və qeydiyyatı, rəsmi ekspertiza və patentın verilməsi. Faydalı modelin patent hüququ rəsmi məlumatın bülletenində dərc edildiyi tarixdən qüvvəyə minir.

Lakin bu obyektin hüquqi müdafiəsinin alınmasının sadəliyi və asanlıığı, habelə onun patentləşdirilməsi

zamanı müxtəlif maddi və mənəvi stimulların olması, faydalı modellərə verilən patentlərin sayının dramatik artmasına səbəb olmuşdur (2023-cü ildə 3 milyondan çox). Bunlar arasında çoxlu sayda təqlid və «yalançı» (abnormal) patentlər var ki, bunlar da patent hüququnun tələblərinə cavab vermir. İdarə tərəfindən aparılmış ilkin qiymətləndirməyə əsasən, belə qeyri-düüst patentlərin sayı 1 milyondan çox olmuşdur [10]. Bu səbəbdən, 20 yanvar 2024-cü ildən etibarən faydalı modellərlə bağlı ilkin ekspertiza proseduru, patent hüququ qanununun 22-ci maddəsində müəyyən edilən, faydalı modelin ixtiraçılıq səviyyəsinin əlavə yoxlanılması ilə tamamlanmışdır, xüsusən də: «ixtiraçılıq səviyyəsi müəyyən irəliləyişləri xarakterizə edən mühüm xüsusiyyətlərlə ifadə olunmalıdır». Bu müddəa Ekspertiza Təlimatına daxil edilmişdir¹¹. Əksər hallarda, qeyd edilən yoxlama, yeniliyin və ya ixtiraçılıq səviyyəsinin açıq şəkildə olmamasının ekspertizası ilə məhdudlaşır.

Mahiyəti üzrə ixtiralar üzrə patent ekspertizası təxirə salındığından, müraciət edən şəxs aşağıdakı variantlardan birini seçməlidir:

- müraciət zamanı dərhal mahiyyəti üzrə ekspertiza keçirilməsini tələb etmək;
- arzu olunan müddət göstərilməklə təxirə salma ilə bağlı ərizə təqdim etmək;
- Patenin qeydiyyatı üçün müraciət təqdim edildikdən sonra üç il ərzində patenta dair ekspertizanın keçirilməsi ilə bağlı ərizə təqdim etmək (Patent Qanununun 35-ci maddəsi). Ekspertiza tələbinin təqdim olunmasında gecikmə olduğu halda, əgər əsaslı səbəblər yoxdursa, müraciət geri götürülmüş hesab olunur.

Rusiya ərizəçiləri həmçinin Çinin mahiyyət üzrə ekspertiza prosedurunun xüsusi tələbini nəzərə almalıdırlar. Bu tələb ÇXR Patent Qanununun 36-cı maddəsinə əsasən, ərizə verilənə qədər olan dövrə aid bütün məlumat və sənədlərin təqdim edilməsini tələb edir. Bu materiallara xarici ölkədə ərizə ilə bağlı aparılan hər hansı bir axtarış və ya hər hansı bir ekspertizanın nəticələrinə dair məlumatlar daxil edilməlidir.

Ümumilikdə, ÇXR Patent İdarəsi tərəfindən aparılan əsas ekspertiza Rusiya prosedurundan fərqlənir: ərizə edilən həlli patentar hüququ obyektimi olduğu, təqdim olunan ixtiranın texniki həllərə aid olub-olmaması və təqdim olunan ixtiranın ixtiralar sayılmayan və ya ixtira kimi hüquqi mühafizə edilməyən həllərə aid olub-olmaması yoxlanılır. İxtiranın müəyyən edilmiş meyarlara əsasən patent qabiliyyətini təsdiqləmək üçün (mütləq global yenilik, ixtira səviyyəsi və praktik (sənaye) tətbiq olunma mümkünlüyü) İdarə, dünya üzrə verilmiş patentlər və qeydiyyatdan keçmiş ərizələr əsasında məlumat axtarışı aparır. Həmçinin, ixtira birliyinin təmin edilməsi və kifayət qədər izah tələbinin yerinə yetirilməsi yoxlanılır.

Ancaq qeyd etmək lazımdır ki, qeydiyyat proseduru çərçivəsində İdarə, həmçinin ekspertizanın aparılması üçün əlavə sənədlər və izahlar tələb edə bilər. Bu səbəbdən,

müraciət edən şəxs, ərizəsinin icrası prosesini izləməli və İdarədən gələn bildirişlər və sorğulara müəyyən edilmiş müddətlərdə cavab verməlidir. Əks halda, ərizə geri götürülmüş hesab oluna bilər. İdarənin cavab tələb edən tipik sorğuları arasında aşağıdakıları qeyd etmək olar:

- müraciət üçün ekspertizanın tələb edilməsi üçün son tarix barədə xatırlatma və həmçinin tələb olunan düzəlişlərin təqdim edilməsi imkanı (xətnəmə 3 ay əvvəl göndərilir).
- İdarənin ilk hərəkətinin nəticələri (qərarları), ümumiyyətlə yenilik, ixtira səviyyəsi, vahidlik pozuntuları və s. ilə əlaqəli, müraciət edən şəxsin cavab hazırlamasını tələb edir, cavabda müraciətçinin rəyini təqdim etmək və ya düzəlişlər etmək lazımdır (cavab müddəti: 4 ay 15 gün ərzində).
- lazım olan materialların təqdim olunması haqqında sorğu, məsələn, təsvirin kifayətliliyi və ya tamlığı, xarici orqanda axtarış nəticələrinin olmaması və s. (cavab müddəti: 2 ay 15 gün ərzində).
- Patent hüququnun verilməsi və patent haqqının ödənilməsi barədə bildiriş (cavab müddəti: 2 ay 15 gün ərzində).

İxtiralar üzrə patentlər, müvafiq inzibati orqanlar və nazirliklər tərəfindən yüksək dəyərə malik (high-value patent – yüksək keyfiyyətli patent) kimi qiymətləndirilərsə, onların icrası müddəti adi 2-3 ildən 1 il 4 aya qədər azaldıla bilər, bu, prioritet (sürətləndirilmiş) patent ekspertizasının proseduru istifadə etməklə həyata keçirilir¹².

Ekspertiza nəticəsində mənfi qərar verildikdə, ərizəçi bildiriş aldıqdan sonra üç ay ərzində Patent İdarəsi çərçivəsində fəaliyyət göstərən Təkrar Ekspertiza Komissiyasına müraciət edərək təkrar ekspertiza keçirilməsini xahiş edə bilər (Patent Qanununun 41-ci maddəsi, Patent Qanununun tətbiqi üzrə Qaydaların 65-ci qaydası). Təkrar baxışa dair ərizədə kifayət qədər arqumentlər qeyd edilməli və onu təsdiq edən sənədlər ərizəyə əlavə olunmalıdır. Bu mərhələdə müraciətçi yalnız Patent İdarəsi tərəfindən rədd cavabı verilmiş hissəyə görə ərizəyə dəyişikliklər edə bilər (Patent Qanununun tətbiqi Qaydaları, 66-cı qayda).

Əgər bu yenidən baxışın nəticəsində qərar dəyişməz qalarsa, ərizəçi Patent İdarəsi tərəfindən verilən qərarın ləğv edilməsi və patentin verilməsi tələbi ilə məhkəmə araşdırmasını başlatmaq hüququna malikdir (Patent Qanununun 41-ci maddəsi). Patent Qanununda həmçinin üçüncü tərəflərin ixtiraya verilən patent hüquqlarına qarşı etiraz etmək hüququ nəzərdə tutulur. Etiraz həmçinin Yenidən baxış üzrə Komissiyaya və mənfi qərar verildiyi halda – xalq məhkəməsinə təqdim olunur. Hər hansı bir patent hüququ etibarsız elan olunarsa, başlanğıcdan etibarən mövcud sayılır. Lakin, patent sahibləri tərəfindən digər şəxslərə qanunsuz olaraq vurulmuş zərər ödənilməlidir (Çin Patent Qanununun 47-ci maddəsi).

¹¹ Guidelines for examination Ordinance of State Intellectual Property Office, No 38 // WIPO Lex: sayt. URL: <https://wipo.lex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/cn/cn192en.pdf> (müraciətin tarixi: 06.05.2025).

¹² Administrative Measures for Prioritized Patent Examination (2017), SIPO Directive No. 76 // Lindapatent: sayt. URL: http://www.lindapatent.com/en/law_patent/674.html (müraciətin tarixi: 06.05.2025).

Çində ixtira patentinin qüvvədə olma müddəti ərizə verildiyi tarixdən etibarən 20 il, faydalı model patentinin qüvvədə olma müddəti isə 10 ildir (Çin Patent Qanununun 42-ci maddəsi). İxtira patentinin qüvvədə olma müddəti, həmçinin patent sahibinin xahişi ilə, ixtira patentinin verilməsi prosesində yaranan əsassız gecikməni kompensasiya etmək məqsədilə uzadıla bilər.

Çində ixtira patentinin qüvvədə olma müddəti ərizə verildiyi tarixdən etibarən 20 il, faydalı model patentinin qüvvədə olma müddəti isə 10 ildir (Çin Patent Qanununun 42-ci maddəsi). İxtira patentinin qüvvədə olma müddəti, həmçinin patent sahibinin xahişi ilə, ixtira patentinin verilməsi prosesində yaranan əsassız gecikməni kompensasiya etmək məqsədilə uzadıla bilər. Faydalı model üzərində patent hüququ rəsmi ekspertizanın keçirilməsindən sonra faydalı modelin Reyestrə qeydiyyatı alındığı elan edildiyi tarixdən etibarən qüvvəyə minir (Patent Qanununun 40-cı maddəsi). Patent hüququnun qüvvədə olma müddəti ərizənin Patent İdarəsinə təqdim edildiyi tarixdən başlayır.

Çin Xalq Respublikasının Patent Qanununda patentin müddətinin uzadılması nəzərdə tutulmamışdır. Lakin, patent sahibinin müraciətinə əsasən, ixtira üçün patentin müddəti, tətbiqinə icazə tələb olunan dərman vasitəsi, pestisid və ya aqrokimyəvi maddəyə aid ixtiralar üçün 5 ildən çox olmamaq şərtlə uzadıla bilər (Patent Qanununun 42-ci maddəsi).

Bundan əlavə, patent sahibinin müraciəti ilə ixtira üçün patentin müddəti, ixtira üçün patent verilməsi prosesində əsassız gecikməni kompensasiya etmək məqsədilə uzadıla bilər, əgər gecikmə ərizəçinin günahından yaranmayıbsa (Patent Qanununun 42-ci maddəsi). Bu yalnız iki halda mümkündür: əgər ixtira üçün patent hüququ ərizə təqdim edildikdən sonra dörd il bitdikdən sonra verilibsə və ya ərizənin mahiyyəti üzrə ekspertizanın keçirilməsi barədə sorğudan üç il keçdikdən sonra verilibsə.

Məqalənin yekunu olaraq patent sahibinə bir neçə praktik tövsiyə verilməlidir.

Patentin qüvvədə saxlanması. Çin Xalq Respublikasında patent alındıqdan sonra patent rüsumlarının vaxtında ödənilməsinə nəzarət etmək vacibdir. İllik rüsum patent hüququ verilən ildən etibarən ödənilir (Çin Patent Qanununun 43-cü maddəsi). İxtiralarla bağlı bu öhdəlik patent qüvvəyə mindiyi üçüncü ildən etibarən yaranır və bu qaydanın pozulması hüquqi qorumanın dayandırılmasına səbəb olur. Faydalı modellər ilə bağlı qeyd olunan ödənişlər patent qüvvəyə mindiyi ilk ildən etibarən ödənilməlidir. Rüsumların ödənişi qaydalarına əsasən, patent sahibləri

növbəti ilin illik ödənişini əvvəlki ilin müddəti bitməmişdən əvvəl həyata keçirməlidirlər.

Monitoring. Çin Xalq Respublikasında bazar vəziyyətinin daimi monitoringini aparmaq lazımdır ki, bu da sizin patent hüquqlarınızın pozulmasının qarşısını almağa kömək edəcək. Bu, Çin Xalq Respublikasının patent məlumat bazalarında müntəzəm axtarışların aparılmasını və mümkün rəqiblərin fəaliyyətinin izlənilməsinə nəzərdə tutur.

Patentin ÇXR Gömrük xidmətində qeydiyyatı alınması. Müəyyən malların Çin Xalq Respublikasının sərhədindən idxalı və ixracı ilə bağlı patent hüquqlarının pozulmasından şübhələnən patent sahibinin ərizəsi əsasında Çin Patent Xidməti həmin malların ələ keçirilməsini təmin edir və daha sonra araşdırma aparılması üçün müvafiq tədbirlər görür [11].

Hüquqların müdafiəsi. Patent hüquqlarının pozulması faktları aşkar edildikdə, patent sahibi dərhal müvafiq tədbirlər görməyə tövsiyə olunur. Bunlar, pozuntu edən şəxsə qanunsuz fəaliyyətləri dayandırmaq barədə tələb (cease-and-desist letter) göndərmək, hüquqi məsuliyyətdən yayınmaq üçün lisenziya müqaviləsi təklif etmək və ya məhkəmə işinin başlanması kimi tədbirləri əhatə edə bilər [10].

Lisenziyalasdırma. Əgər patentlylaşdırılmış ixtiranın praktik tətbiqi mümkün deyilsə, belə bir patentə uyğun ödəniş qarşılığında lisenziya verilməsinin məqsədəuyğunluğunu nəzərdən keçirmək lazımdır. Lisenziyalasdırmanın cəlbədicisi formalarından biri açıq lisenziyadır (Maddə 50). Açıq lisenziya verilməsi halında, patent sahibi könüllü olaraq ÇXR Patent İdarəsinə yazılı şəkildə müraciət edərək, patentini istənilən hüquqi və ya fiziki şəxsə istifadəyə verməyə hazır olduğunu bildirir və ödəmə üsulunu və royalti standartını göstərir (Maddə 51). Faydalı modelə açıq lisenziya verildikdə, patent sahibi həmçinin İdarə tərəfindən onun müraciəti əsasında hazırlanan patent qiyətləndirilməsi barədə hesabatı ərizəyə əlavə etməlidir. Açıq lisenziyanın qüvvədə olduğu müddət ərzində patent sahibinin ödəyəcəyi illik ödəniş müvafiq olaraq azaldılmalı və ya vergilərdən azad edilməlidir.

Nəticə

Məqalədə Çin Xalq Respublikasının patent sisteminin xüsusiyyətlərinə dair hüquqi normalar təhlil edilmişdir. Əsas diqqət ÇXR-də ixtiraların və faydalı modellərin patentlylaşdırılmasının xüsusiyyətləri və tələblərinin təhlilinə yönəldilmişdir. Məqsəd isə Rusiya müraciətçilərini məlumatlandırmaq, eləcə də Rusiya və ÇXR-də ixtiraların və faydalı modellərin tətbiqi və istifadəsini stimullaşdırmaq üçün əlavə hüquqi mexanizmlərin yaradılmasına kömək etməkdir.

Praktik tövsiyələr patent sahiblərinə tam həcmdə hüquqi dəstək əldə etmək üçün müəyyən addımların ardıcılığından ibarətdir. İşin nəticələri həm normativ sənədlərin hazırlanması ilə məşğul olanlar, həm də xarici patentlylaşdırma məsələləri ilə məşğul olan sahibkarlar və şəxslər üçün maraqlı ola bilər.

Hazırda maraqlı tərəflər üçün monoqrafiya kitabının hazırlanması həyata keçirilir. Kitaba Rusiya ərizəçiləri

üçün Çində ixtiraların patentləşdirilməsi ilə bağlı bələdçi daxil olacaq, həmçinin patentləşdirmə üzrə informasiya dəstəyi ilə bağlı bir bölmə də əhatə ediləcək.

dəbiyyat siyahısı

1. Еременко, В. И. Совершенствование патентного законодательства Китайской Народной Республики / В. И. Еременко // Изобретательство. – 2011. – Т. 11, № 3. – С. 1–10.
2. Thiruchelvam, Sh. (2018), «How China became a leader in intellectual property», Raconteur, available at: <https://www.raconteur.net/legal/intellectual-property/how-china-became-leader-intellectual-property/> (Accessed 24 Apr 2025).
3. Campos, G. (2022), «China is committing to strengthening IP protections. But should foreign companies take it in good faith?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-is-committing-to-strengthening-ip-protections-but-should-foreign-companies-take-it-in-good-faith> (Accessed 24 Apr 2025).
4. Cheng Hong, Fan Hanbing, Hoshi Takeo and Hu Dezhuang Do «Innovation Subsidies Make Chinese Firms More Innovative? Evidence from the China Employer Employee Survey» (January 2019), NBER Working Paper No. w25432, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3315236> (Accessed 24 Apr 2025).
5. Feifei Song and Changheng Zhao (2022), «Why do Chinese enterprises make imitative innovation? – An empirical explanation based on government subsidies», Front Psychol., Sep 12;13:802703. doi: 10.3389/fpsyg.2022.802703.
6. Клыпін, А. Мировой лидер патентования КНР поднимает планку качества / А. Клыпін, И. Иванова, М. Гершман // Институт статистических исследований и экономики знаний Национальный исследовательский университет «Высшая школа экономики» (hse.ru), опубликовано 2 марта 2023 года – URL: <https://issek.hse.ru/news/818184234.html> (дата обращения: 24.04.2025).
7. Qian Zho (2023) «What Are the Tax Incentives in China to Encourage Technology Innovation?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/tax-incentives-china-to-encourage-technology-innovation-updated/> (Accessed 24 Apr 2025).
8. Дьяченко, О. Г. Меры поддержки патентной активности: зарубежный опыт / О. Г. Дьяченко, С. Ю. Тузова, А. А. Ищенко // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. – 2022. – № 5. – С. 3–20.
9. Xia J. Du S. and Li I. (2024), «Revised Chinese Statutory Standards for Inventor Awards and Remunerations Effective from January 2024», Gen Law, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b81ea7ca-3e7f-4652-8d34-93a3a0f78624> (Accessed 24 Apr 2025).
10. Rühlig T. (2023), «The Sources of China's Innovativeness: Why China's «Unstoppable» Innovation Powerhouse Might Falter», DGAP Analysis, no 5, 31.10.2023, available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/90270> (Accessed 24 Apr 2025).
11. Liang Xinzhu (2024), «The customs protection system and intellectual property rights practice in China», CCPIT Patent & Trademark Law Office, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=47c542c1-cfc9-4e8c-8ccf-22f6c5616a3b> (Accessed 24 Apr 2025).

Müəlliflər haqqında məlumat

Gennadi Anatolyevich Nequlyayev, filologiya elmləri namizədi, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə idarəsinin Patent hüququ obyektləri sahəsində beynəlxalq təsnifatlar və axtarış üzrə informasiya dəstəyi şöbəsinin aparıcı elmi işçisi (Moskva, Berejkovskaya nab., 30, korpus 1); GNegouliaev@rupto.ru.

Olqa Nikolayevna Darina, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə idarəsinin Patent hüququ obyektləri sahəsində beynəlxalq təsnifatlar və axtarış üzrə informasiya dəstəyi şöbəsinin baş elmi işçisi (Moskva, Berejkovskaya nab., 30, korpus 1); ORCID: 0000-0003-2845-7013; SPIN kodu: 3989-7120; otd3226@rupto.ru.

References

1. Eremenko, V. I. (2011), «Improvement of patent legislation in the People's Republic of China», *Izobretatelstvo*, vol, XI, no. 3, pp. 1–10.
2. Thiruchelvam, Sh. (2018), «How China became a leader in intellectual property», Raconteur, available at: <https://www.raconteur.net/legal/intellectual-property/how-china-became-leader-intellectual-property/> (Accessed 24 Apr 2025).
3. Campos, G. (2022), «China is committing to strengthening IP protections. But should foreign companies take it in good faith?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/china-is-committing-to-strengthening-ip-protections-but-should-foreign-companies-take-it-in-good-faith> (Accessed 24 Apr 2025).
4. Cheng Hong and Fan Hanbing and Hoshi Takeo and Hu Dezhuang Do «Innovation Subsidies Make Chinese Firms More Innovative? Evidence from the China Employer Employee Survey» (January 2019), NBER Working Paper No. w25432, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3315236> (Accessed 24 Apr 2025).
5. Feifei Song and Changheng Zhao (2022), «Why do Chinese enterprises make imitative innovation? – An empirical explanation based on government subsidies», Front Psychol., Sep 12;13:802703. doi: 10.3389/fpsyg.2022.802703.
6. Klypin, A., Ivanova I. and Gershman, M. (2023), World Patent Leader China Raises the Bar for Quality, Institute for Statistical Studies and Economics of Knowledge, National Research University Higher School of Economics (hse.ru), URL: <https://issek.hse.ru/news/818184234.html> (Accessed 24 Apr 2025).
7. Qian Zho (2023) «What Are the Tax Incentives in China to Encourage Technology Innovation?», China Briefing, available at: <https://www.china-briefing.com/news/>

- tax-incentives-china-to-encourage-technology-innovation-updated/ (Accessed 24 Apr 2025).
8. Dyachenko, O. G., Tuzova, S. Yu. and Ishchenko, A. A. (2022), Measures to support patent activity: foreign experience, Intellectual Property. Industrial Property, no. 5, pp. 3–20.
 9. Xia J., Du S. and Li I. (2024), «Revised Chinese Statutory Standards for Inventor Awards and Remunerations Effective from January 2024», Gen Law, available at: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=b81ea-7ca-3e7f-4652-8d34-93a3a0f78624> (Accessed 24 Apr 2025).
 10. Rühlig, T. (2023), «The Sources of China's Innovativeness: Why China's «Unstoppable» Innovation Powerhouse Might Falter», DGAP Analysis, no 5, 31.10.2023, available at: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/90270> (Accessed 24 Apr 2025).
 11. Liang Xinzhu, (2024) «The customs protection system and intellectual property rights practice in China», CCPIT

Patent & Trademark Law Office, available at URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=47c542c1-cfc9-4e8c-8ccf-22f6c5616a3b> (Accessed 24 Apr 2025).

Information about the authors

Gennady A. Negulyaev, Cand. Sci (Philology), Leading Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); GNegouliaev@rupto.ru
Olga N. Darina, Senior Researcher of Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: 0000-0003-2845-7013; SPIN-code: 3989-7120; otd3226@rupto.ru

Müəlliflər maraqlar toqquşmasının olmadığını bəyan edirlər
The authors declare no conflict of interests.

Redaksiyaya 28.04.2025-ci il tarixdə daxil olmuşdur
Resenziyadan sonra 02.06.2025-ci il tarixində təkmilləşdirilmişdir
06.06.2025-ci il tarixində nəşrə qəbul edilmişdir

3 ƏQLİ MÜLKİYYƏTİN İQTİSADİYYA

Elmi məqalə

Original article

UDK: 347.77:001.895

EDN <https://elibrary.ru/rlpzex>

Belarus Respublikasında «Great Stone» sənaye parkının Çin rezidentlərinin fəaliyyəti: patent fəallığının elementləri

Natalya Adelyevna Maaluf
Milli əqli mülkiyyət mərkəzi
n.maaluf@ncip.by

Xülasə: Bu məqalə Belarus Respublikasında «Great Stone» Sənaye parkının Çin sakinlərinin fəaliyyətinin təhlilinə həsr edilmişdir. Məqalənin müəllifi Çin şirkətlərinin fəaliyyətini idxalın əvəzlənməsi, əqli fəaliyyətin nəticələrinin sonradan patentləşdirilməsi və Belarusun iqtisadi inkişafı üçün parkın coğrafi mövqeyindən səmərəli istifadə məqsədilə Belarus Respublikasına ən çox tələb olunan texnologiyaların ötürülməsi imkanları kontekstində araşdırır. Tədqiqat metodları arasında təhlil və sintez, müqayisə, həmçinin patent axtarışı yer alıb. Çin şirkətlərinin sənaye parkının rezidentləri olan qeydə alınmış ixtiralar və mallar nişanları ilə bağlı patent məlumatlarının nümunəsi, Belarus Milli İntellektual Mülkiyyət Mərkəzinin verilənlər bazasında, EAPATIS və PATENTSCOPE-da son 15 illik dövr üzrə aparılmışdır. Tədqiqatın ən mühüm nəticəsi Çin mühitində global bazarın iki ən böyük şirkətinin – «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» və «ZTE Corporation» – Belarus Respublikasında ixtiralar üzrə patent və mallar nişanlarının qeydiyyatı üçün ən fəal müraciət edənlər olaraq müəyyən edilməsi olub. Tədqiqatın nəticələrinə əsasən, müəllif Çin şirkətləri-rezidentlərinin və sənaye parkının gələcək inkişafının planlaşdırılması ilə bağlı praktiki tövsiyələr verir. Bu tövsiyələr, eyni zamanda, ÜƏMT metodologiyasına əsaslanaraq coğrafi olaraq paylanmış innovasiya mərkəzlərinin yaranmasını nəzərdə tutur. Nəşr, innovasiya, texnologiya transferi və əqli fəaliyyətin nəticələrinin kommersiyalaşdırılması sahəsində çalışan mütəxəssislər üçün faydalı ola bilər. Həmçinin, bu material innovasiya inkişafı sahəsində konsepsiyaların, strategiyaların və normativ-hüquqi aktların hazırlanmasında istifadə oluna bilər.

Açar sözlər: texnologiya transferi, beynəlxalq elmi-texniki əməkdaşlıq, sənaye parkları, innovasiya klasterləri, innovativ iqtisadi inkişaf coğrafiyası, innovasiya inkişafı metodologiyası, müraciət aktivliyi, patent axtarışı, mallar nişanlarının qeydiyyatı.

Sitat üçün: Maaluf N. A. Çin rezidentlərinin Belarus Respublikasında yerləşən «Great Stone» sənaye parkındakı fəaliyyəti: patent aktivliyinin elementləri // FSMİ bülleteni. 2025. Cild 4, № 2 (12). Səh. 150–159.

Minnətdarlıq: elmi rəhbərliyin həyata keçirilməsi, bu materialın yazılması zamanı metodiki dəstəyin göstərilməsi və onun qiymətləndirilməsi, həmçinin ümumilikdə hazırlanmasında fəal köməklik göstərən şəxslərə təşəkkürümü bildirirəm:

1. Anna Vladimirovna Aleksandrovaya – texnika elmləri namizədi, dosent, aparıcı elmi işçi – «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə qurumunun (Rusiya Federasiyası) Analitik Mərkəzinin rəhbərinə;

2. Yelena Yuryevna Usaçovaya – Belarus Respublikası Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin Sənaye Mülkiyyəti Ekspertizası İdarəsinin rəisinə;
3. Artur Dmitriyeviç Axramenkoya – Belarus Respublikası Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin Tədbirlərin Təşkili və Beynəlxalq Əməkdaşlıq İdarəsinin rəisinə.

Chinese residents' activity in the Industrial park «Great Stone» (Republic of Belarus): elements of patent portfolio

Natallia A. Maaluf

National Center of Intellectual Property

n.maaluf@ncip.by

Abstract: the focus of this article is set upon analysing activity of the Chinese resident companies registered in the industrial park «Great Stone» in the Republic of Belarus. The author studies current performance of the Chinese companies contextualised by options of technologies transfer most in demand into the Republic of Belarus to meet the needs of import substitution, later filing of intellectual activity results and efficient use of this park geographical location for the benefit of the Belarusian national economic development. Research methods in use are analysis and synthesis, comparison and patent search. Patent search and analysis of patent information segment of registered inventions and trademarks of the industrial park Chinese residents was done with a 15-year step in the National Center of Intellectual Property of the Republic of Belarus, EAPATIS and PATENTSCOPE databases. The key research finding is identification of the two largest Chinese companies from the global market, which are Huawei Technologies CO., LTD and ZTE Corporation, with their operational activities in the Republic of Belarus to be most prospective filing applicants for patents for inventions and trademarks certificates. As a result of this study the author gives practical recommendations for further industrial park development planning and support to registered Chinese companies by using WIPO methodology of spreading geography of innovation in local hotspots and global networks. This publication can be useful for experts in innovatics, technology transfer and commercialisation of intellectual activity results. Additionally, this data can be employed as a contributive part for concepts, strategies and legal acts elaborations in innovative development.

Keywords: technology transfer, international scientific and technical cooperation, industrial parks, innovation clusters, geography of innovative economic development, methodology of innovative development, filing activity, patent search, trademarks registration.

For citation: Maaluf, N. A., Chinese residents activity in the Industrial park «Great Stone» (Republic of Belarus): elements of patent portfolio // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025.Vol. 4, No 2 (12): 150–159 (In Russ.).

Acknowledgements: for research and scientific tutorial, methodological support and evaluation during this material writing as well as proactive engagement for its preparation on the whole I would like to acknowledge the contribution of the following individuals:

1. Anna Vladimirovna Aleksandrova, Cand. Sci.PhD (Technical Sciences), Associate Professor, Leading Researcher – Head of the Analytical Centre, Federal Institute of Industrial Property (Russian Federation);
2. Elena Jur'jevna Usacheva, Head of Industrial Property Examination Department, National Center of Intellectual Property (Republic of Belarus);
3. Arthur Dmitriyevich Akhramenko, Head of Protocol and International Cooperation Department, National Center of Intellectual Property (Republic of Belarus).

Giriş

Çin iqtisadiyyatının sənaye istehsalı sahəsindəki uğurları yaxşı məlumdur və geniş şəkildə tədqiq olunub. Çin, həmçinin müxtəlif növ iqtisadi zonaların inkişafı sahəsində zəngin təcrübəyə malikdir və bu zonalar əsasında gələcəkdə innovasiya mərkəzləri və şəhər təsisatları formalaşır [1–3]. Çin Xalq Respublikasının innovasiyalar əsasında texnoparklarda

yeni açıq iqtisadiyyata keçid təcrübəsini öyrənmək həm Belarus Respublikası, həm də Rusiya Federasiyası üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir və olduqca aktualdır.

Bu tədqiqatın məqsədi Çin şirkətlərinin «Böyük Daş» sənaye parkında fəaliyyət təcrübəsini, intellektual mülkiyyətin hüquqi qorunması və intellektual hüquqların kommersiya-laşdırılması sahəsində öyrənməkdir.

Belarus Respublikasının dövlət innovasiya siyasətinin əsas istiqamətləri

Hər bir ölkənin innovasiya fəaliyyətinə dair dövlət siyasəti, ümumiyyətlə, iqtisadiyyatın yeni sektorlarının, istehsalatların və iş yerlərinin yaradılması, milli və regional miqyasda ərazilərin inkişafı, torpaq resurslarının effektiv istifadəsi və onların iqtisadi inkişafı məsələlərini əhatə edir. Belarus Respublikası da istisna deyil, bu, Belarus Respublikasının 2021–2025 illər üçün innovasiya inkişafı üzrə Dövlət Proqramında (sonra – Dövlət Proqramı) öz əksini tapır. Proqramda «Dövlət innovasiya siyasətinin əsas istiqamətləri» adlı 3-cü fəsil və «Milli innovasiya sisteminin inkişafı» adlı 4-cü fəsil müvafiq olaraq yer alır. Dövlət Proqramı 15 sentyabr 2021-ci il tarixli Belarus Respublikası Prezidentinin № 348 sayılı Sərəncamı ilə təsdiq edilib. Cari Dövlət Proqramında innovasiya inkişafının sürətləndirilməsi məqsədilə, elmi, elmi-texniki və innovasiya fəaliyyətləri sahəsində infrastrukturun formalaşması üçün texnoparkların inkişafı məsələsinə xüsusi diqqət yetirilir. Bu, «texnoparklar əsasında innovasiya sahəsində kiçik sahibkarlıq subyektlərinin yaradılmasına dəstək verilməsi və bu subyektlərin fəaliyyətinin maddi-texniki, maliyyə, təşkilati-metodoloji, informasiya, məsləhət və digər təminatlarla dəstəklənməsi» kimi mühüm tapşırığı özündə ehtiva edir¹.

«Great Stone» Çin-Belarus sənaye parkının (sonradan – «Great Stone» Parkı) inkişafı üzrə ümumi plan və konsepsiyası, Suzhou şəhərindəki Çin sənaye parkının fəaliyyət təcrübəsinə əsaslanaraq, uzunmüddətli perspektivdə «Great Stone» Parkını şəhər təsisatına çevirməyi hədəfləyir. Eyni zamanda, 2050-ci ilə qədər Minsk şəhərinin yenilənmiş Baş Planına əsasən «Great Stone» Parkının bazasında şəhərin – paytaxtın peykinin formalaşdırılması nəzərdə tutulur. Bu, Minsk aqlomerasiyası çərçivəsində iqtisadi mühitlə klaster əlaqələrinin inkişafına əsaslanacaq.

Sənaye parkları modelləri

Sənaye parkları, texnologiya transferi vasitəsilə həyata keçirilən iqtisadiyyatın ərazi təşkilatının nisbətən yeni forması kimi, bir çox postsovet ölkələrində texnoparkların bir növü kimi qəbul edilir. Ənənəvi olaraq, sənaye parkı, yeni sənaye istehsalatı yaratmaq üçün mühüm hüquqi rejimə malik olan, mühəndislik və nəqliyyat infrastrukturunu ilə təmin edilmiş, istehsal, inzibati, anbar və digər binalar, tikililər və qurğulardan ibarət daşınmaz əmlak kompleksini nəzərdə tutur. Bu kompleks, torpaq sahəsi (sahələri) üzərində yerləşir və istehsal fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün zəruri şəraitə malikdir². Sənaye parkları aşağıdakı növlərə bölünür:

Greenfield	Brownfield
əgər park tamamilə yeni, əvvəllər tikilməmiş bir torpaq sahəsində yaradılsa, belə parklar çox vaxt hazır infrastrukturdan məhrum olur və infrastruktur tədricən ona əlavə olunur ³	bu cür parklarda rezidentlərə hazır istehsal gücləri və istehsal infrastrukturunu təklif olunur [4].

Çoxpilləli və mürəkkəb iqtisadi idarəetmə sistemində sahib olan ölkələrdə, federal və yerli səviyyələrdə, məsələn, Rusiya Federasiyasında, sənaye parkları aşağıdakı kimi təsnif edilə bilər:

- xüsusi iqtisadi zona statusuna malik olanlar;
- monoşəhərlər ərazisində yerləşənlər;
- sənaye klasterinin infrastrukturuna daxil olanlar;
- xüsusi statusu olmayanlar [5].

Hər hansı bir sənaye parkında dövlət əsas maraqlı tərəf kimi çıxış edir və «yüksək texnologiyalı istehsalatlara strateji yönümlüdür, son məhsulun yüksək dərəcəli emalı ilə istehsalın prioritetlərinə sahibdir» [4]. Belə maraqlı, müxtəlif iqtisadi sektorların strateji inkişafı üçün xüsusi bir iqtisadi forma yaratmağa və dövlətin, milli və beynəlxalq özəl sektorun iqtisadi qarşılıqlı əlaqəsinin ayrı bir növünü – dövlət-özəl tərəfdaşlıq yaratmağa imkan verir. Dövlət-özəl tərəfdaşlığın əsas vəzifəsi müxtəlif resursların, o cümlədən əqli, insan, maddi, texniki, maliyyə, inzibati, torpaq və anbar resurslarının maksimum konsentrasiyasını təmin etməkdir. Bu resurslar həm dövlət təşkilatlarının, həm də özəl şirkətlərin idarəçiliyində mövcud olub, infrastruktur obyektlərinin yaradılması və daha da inkişaf etdirilməsi məqsədini güdür. Dövlət-özəl tərəfdaşlıq mexanizmindən sənaye parkları bazasında effektiv istifadə edildikdə, bu infrastrukturun hər bir subyekti öz təklifləri və layihə ideyaları ilə çıxış edə bilər.

Ən məhsuldar sənaye parkları, aşağıda sıralanan infrastruktur elementlərinə sahib olan parklar hesab olunur. Bu elementlər, praktiki olaraq, Böyük Britaniyanın 15 ən uğurlu sənaye parkının əməliyyat fəaliyyətində mövcuddur⁴. Belə elementlərə aiddir:

- rezidentlərə istifadəyə verilən böyük sahəli ofis məkanları;
- sənaye parkının ərazisini 24 saat videoizləmə və videomüşahidə sisteminin mövcud olması;
- sənaye parkının idarəedici şirkətinin və inşaatçısının bazarda möhkəm nüfuzu;
- sənaye parkı müəssisələrində yaradılmış və yaradılması nəzərdə tutulan iş yerlərinin sayı;

¹ Belarus Respublikasının 2021–2025 illər üçün innovasiya inkişafı üzrə Dövlət Proqramı / «Belarus Sistem Təhlili və Elmi-Texniki Sahənin İnformasiya Təminatı İnstitutu» Dövlət Müəssisəsi; S. V. Şliçkovun redaktorluğu ilə. Minsk: «BellSA» Dövlət Müəssisəsi, 2022. 192 s. Çap nəşrinin elektron nüsxəsi. URL: http://www.belisa.org.by/pdf/2022/gpir_2021-2025_22.pdf (müraciətin tarixi: 10.04.2025).

² DÖST R 56301-2014 Sənaye parkları Tələblər // Kodeks: hüquqi və normativ-texniki sənədlərin elektron bazası. URL: <https://docs.cntd.ru/document/1200115731?ysclid=mbkw6hl ag20582680> (müraciətin tarixi: 22.01.2025).

³ Greenfield və brownfield – fərq yalnız rəngdədir? // Rusiyanın sənaye parkları və texnoparkları: sayt. URL: <https://russiaindustrialpark.ru/article/greenfield-i-brownfield-raznica-lish-v-cvete> (müraciətin tarixi: 22.01.2025).

⁴ 15 of the Best Business Parks in the UK // Prime Office Space: sayt. URL: <https://primeofficespace.co.uk/latest/15-best-business-parks-in-the-uk/> (müraciətin tarixi: 30.01.2025).

- sənaye parkının ərazisində prioritet olaraq innovasiya istehsalatlarının və intellektual fəaliyyət sahəsində çalışan şirkətlərin ofislərinin yerləşdirilməsi (süni intellekt texnologiyalarının istifadəsi, maşın öyrənməsi, müstəqil və pilotsuz texnikaların yaradılması və inkişafı, rəqəmsal cütlər, virtual və artırılmış reallıq, 5G və 6G-Ready şəbəkələrinin tətbiqi və yayılması, kvant texnologiyaları) [6];
- parkın fəaliyyətinin hüquqi və informasiya təminatı (hüquqi ünvanın qeydiyyatı imkanı, sənaye parkının mobil cihaz tətbiqlərində geolokasiyasının göstərilməsi, idarəetmə şirkətinin personalına müxtəlif əlaqə vasitələri ilə sürətli giriş, park haqqında məlumatların müxtəlif sosial şəbəkələrdə yerləşdirilməsi);
- yaxın ərazilərdəki yaşayış məntəqələri, dəmiryolu stansiyaları, hava limanları, çay və dəniz limanları ilə yaxşı nəqliyyat əlaqələri. sənaye parkının işçiləri və ziyarətçiləri üçün əlahiddə nəqliyyat operatorunun (şatllar, marşrut avtobusları, minibuslar, taksilər, biznes-jetlər və s.) fəaliyyətinin təşkil edilməsi mümkündür;
- sənaye parkının rezident şirkətlərinin müştəriləri üçün otelin mövcudluğu;
- rekreasiya imkanlarının mövcudluğu.

Bəyan edilən istehsal, xərclərin maksimum dərəcədə azaldılmasını nəzərdə tutur, həmçinin həyata keçirilən texnoloji transfer, intellektual fəaliyyətin nəticəsi (İFN) üzərindəki müstəsna hüququ idarə etmək vasitəsi olaraq lisenziya müqavilələrinin bağlanması ilə gələcəkdə davam edir və ya innovasiya məhsullarının yaradılması məqsədilə birgə elmi-texnoloji inkişaf vasitəsilə davam edir.

Bu nəşrin tədqiqat obyektinin Çin-Belarus Sənaye Parkı «Böyük Daş» olduğunu və mövzusunun bu parkda Çin şirkətlərinin fəaliyyəti olduğunu nəzərə alaraq, parkın infrastrukturunun inkişafına dair Çin yanaşmasının bəzi xüsusiyyətlərinə diqqət yetirmək lazımdır. Adətən, Çin sənaye parkları Greenfield ərazilərində tikilir, burada müəssisələrin maksimal konsentrasiyası təmin edilir və kapital intensiv infrastrukturanın inşası və saxlanması miqyas təsirindən istifadə olunur. Bəyan edilən istehsal, xərclərin maksimum dərəcədə azaldılmasını nəzərdə tutur, həmçinin həyata keçirilən texnoloji transfer, intellektual fəaliyyətin nəticəsi (İFN) üzərindəki müstəsna hüququ idarə etmək vasitəsi olaraq lisenziya müqavilələrinin bağlanması ilə gələcəkdə

davam edir və ya innovasiya məhsullarının yaradılması məqsədilə birgə elmi-texnoloji inkişaf vasitəsilə davam edir. Tədqiqatçı, Çin sənaye parkları yeni yaradılan şirkətlər və ya birgə müəssisələrlə zənginləşir, əgər belə bir park xarici bir dövlətdə yerləşirsə. Bu, yeni sənayeləşmə və iqtisadiyyatın modernləşdirilməsi məqsədini güdür. Həmçinin, Çin sənaye parklarının fəaliyyət göstərməsi üçün ciddi inzibati maneələrin azaldılması, sərmayələrin cəlb edilməsi üçün aydın bir rejimin yaradılması və ərazinin əlverişli investisiya iqliminin təmin edilməsi nəzərdə tutulur⁵.

Əqli mülkiyyət – iqtisadi aktiv kimi

Rezident şirkətlərinin hər zaman öz ölkələrində milli prosedura və ya beynəlxalq prosedura (PCT, Madrid Birliyi) əsasən yaradılmış əqli mülkiyyət obyektlərinin hüquqlarını qeydiyyata almaq üçün müraciət etmə imkanı vardır. Onlar lazımi patent və ya sertifikatın qüvvədə olacağı ölkəni seçə bilirlər. Bundan əlavə, əqli hüquqlar yalnız ƏFN-i qorumağa imkan vermir, həm də onların birbaşa kommersiyalaşdırılması ilə məşğul olmağa şərait yaradır. Bu, həm dövlətin ərazisində, həm də məsələn, Avrasiya İqtisadi Birliyi (AİB) və ya Avrasiya Patent Konvensiyasının (APK) yurisdiksiyasına daxil olan regionda həyata keçirilə bilər. Bu, sənaye parkında fəaliyyətin bitməsindən sonra ticarət-iqtisadi əlaqələrin qurulmasına yönələn ayrı-ayrı cəhdlərdən daha böyük bir effektivliklə həyata keçirilə bilər. Əqli mülkiyyət və onun obyektləri, hər bir milli və beynəlxalq innovasiya ekosisteminin vacib hissəsidir. Bu, ixtiraçılara, alimlərə və inqilabi fikirlərə sahib olanlara ƏFN-in bütün innovasiya potensialını reallaşdırmağa imkan

Yuxarıda sadalanan sənaye parklarının yaradılması və fəaliyyət göstərməsi üçün mümkün uğur amillərinin təhlili, Belarus hökumətinin tərəfdaşların axtarılması və bu cür innovasiya iqtisadi inkişaf formasından istifadə yanaşmasını formalaşdırmasına kömək etdi. Bu yanaşma təkcə ticarət və investisiya əməkdaşlığının genişləndirilməsini deyil, həm də fərdi coğrafi bölgələrin sosial-iqtisadi inkişafını və ümumilikdə Belarus Respublikasının ixrac potensialının artırılmasını təşviq etməyi hədəfləyir.

⁵ G. L. «Great Stone» Sənaye parkı və onun Belarus-Çin əməkdaşlığının inkişafındakı əhəmiyyəti: diplom işi / L. G. Minsk, 2018. 83 s.

verir – ideyanın yaranmasından tutmuş onun sənaye tətbiqinə qədər. Məsələn, Böyük Britaniyada müxtəlif iqtisadi sahələr və müəssisələr tərəfindən istifadə olunan ƏMO-ların faiz nisbəti aşağıdakı kimidir: «Patentləşdirilmiş ixtiralar» – 72%, «Ticarət nişanları» Beynəlxalq Məhsul və Xidmətlər Təsnifatı üzrə – 65%, «Patentləşdirilmiş sənaye nümunələri» – 59%⁶. Buna baxmayaraq, bu məlumatlar fiziki şəxslər üçün verilən patentlər və ticarət nişanlarına dair müraciətlərin, verilən patentlərin və ticarət nişanları sertifikatlarının göstəricilərini əhatə etməsə də, Böyük Britaniyanın iqtisadiyyatında ƏMO-nun istifadəsinin çox yüksək olduğunu göstərir.

Yuxarıda sadalanan sənaye parklarının yaradılması və fəaliyyət göstərməsi üçün mümkün uğur amillərinin təhlili, Belarus hökumətinin tərəfdaşlar axtarmaq və bu cür innovasiya iqtisadi inkişaf formasından istifadə etmə yanaşmasını formalaşdırmasına kömək etdi. Bu yanaşma yalnız ticarət və investisiya əməkdaşlığının genişləndirilməsi üçün deyil, həm də ayrı-ayrı coğrafi bölgələrin sosial-iqtisadi inkişafına dəstək vermək və ümumilikdə Belarus Respublikasının ixrac potensialını artırmaq məqsədini güdür. İki ölkənin müəssisələri tərəfindən Belarus Respublikasının ərazisində Çin-Belarus Sənaye Parkının birgə yaradılması məsələsinə dair bir sıra danışıqlar aparıldıqdan sonra, 18 sentyabr 2011-ci ildə Minskə Belarus Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında «Great Stone» adını almış Çin-Belarus Sənaye Parkı haqqında Razılaşma imzalanmışdır. Bu beynəlxalq layihə, Belarus-Çin iqtisadiyyat sahəsindəki ən uğurlu layihələrdən biri hesab olunur. 2020-ci ildə isə «Great Stone» sənaye parkı «Kəmərlər və yol» təşəbbüsünün sənaye parkları reytingində lider mövqeyə yüksəlmişdir [7]. Əvvəlcə bu təşəbbüs «Bir kəmərlər – bir yol» adlanırdı.

Razılaşmanın Çin Xalq Respublikasının investorları cəlb etməyə, şirkətlər yaratmağa, iqtisadi fəaliyyət göstərməyə və sənaye parkındakı müəssisələri dəstəkləmək üçün maliyyə vəsaiti ayırmağa dair öhdəliyini qeyd edən bəndi xüsusi diqqətə layiqdir. Razılaşmanın təsbit edilmiş bu bəndi, Çin tərəfinin «Great Stone» sənaye parkının⁷ yaradılması və inkişafına olan yüksək marağını göstərir. Çünki adətən tərəflər yalnız sərmayə cəlb etmək niyyətini bəyanat formasında təsdiq edir, lakin öz öhdəliklərini rəsmi olaraq qeyd etmirlər.

«Great Stone» Çin-Belarus Sənaye Parkının xüsusi hüquqi rejiminin təkmilləşdirilməsi haqqında» Belarus Respublikası Prezidentinin 12 may 2017-ci il tarixli 166 nömrəli Fərmanının 40-cı bəndinə (1 iyun 2023-cü il tarixli Prezident Fərmanının 161 nömrəli redaksiyasına əsasən) əsasən, sənaye parkı rezidentləri üçün xüsusi hüquqi rejimin üstünlüklərindən biri, sənaye parkında istehsal olunan daxili istehsal məhsullarının (işlərin, xidmətlərin) satışından əldə edilən mənfəətin 10 təqvim ili müddətində gəlir vergisindən azad edilməsi ilə bağlıdır. Bu dövr, sənaye parkının rezidentinin ilk vergi dövrü daxil olmaqla, hesabat dövründə cəmlənmiş ümumi mənfəətindən əldə edilən gəliri əhatə edir, burada həmin mənfəətə həmin məhsulların (işlərin, xidmətlərin) satışından əldə edilən mənfəət də daxil olur.

Bundan əlavə, «Great Stone» Sənaye parkında fəaliyyət göstərməyin əlavə üstünlüklərindən biri, bu tədqiqatın mövzusu olan sənaye parkının rezidentləri üçün xüsusi vergi tənzimlənməsi ilə bağlıdır. Belarus Respublikası Prezidentinin 166 nömrəli Fərmanının 46-cı bəndinə əsasən, sənaye parkı rezidentlərinə aşağıdakı hüquq verilir: onlar, Belarus Respublikası ərazisində (Belarus Respublikasına idxal edildikdə ödənilən) malların (işlərin, xidmətlərin), əmlak hüquqlarının alınması ilə bağlı əlavə dəyər vergisinin (ƏDV) tam məbləğini çıxara bilərlər (qanunvericiliyə uyğun olaraq çıxarıla bilməyən vergi məbləğləri istisna olmaqla). Bu hüquq, sənaye parkının şəhərsalma layihələrinin hazırlanması, parkın inşası, obyektlərinin təchiz edilməsi üçün istifadə olunan əmlak hüquqları üzrə alınan ƏDV-yə şamil edilir və bu, malların (işlərin, xidmətlərin), əmlak hüquqlarının satışından əldə edilən dövrüyyədən hesablanan əlavə dəyər vergisinin məbləğindən asılı olmayaraq tətbiq edilir. Lakin vergi çıxarışı, müvafiq obyektin istifadəyə verildiyi ili izləyən ilin dekabrın 31-dən gec olmayaraq edilə bilər⁸.

Bütün təqdim olunan üstünlüklər «Great Stone» Sənaye parkının fəaliyyət göstərməsi məqsədilə Belarus Respublikasına maksimum sərmayə cəlb edilməsinə şərait yaratmışdır. Çin Xalq Respublikasının Belarus Respublikasındakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Çjan Vençuan 2024-cü ilin əvvəlindən etibarən «Great Stone» Sənaye parkının sağlam və sabit inkişafı dəstəklədiyini bəyan etdi. Razılaşdırılmış sərmayə məbləği təxminən 1,5 milyard ABŞ dolları təşkil edib⁹. Bundan əlavə, Belarus tərəfinin «Great Stone» Sənaye parkının administrasiyasının rəhbəri Aleksandr Yaroşenkonun bəyanatlarına əsasən, «Çin şirkətləri «Great Stone» Sənaye parkının

⁶ Use of intellectual property rights across UK industries, Research and analysis. updated 9 June 2022 // UK Intellectual Property Office: rəsmi sayt. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/use-of-intellectual-property-rights-across-uk-industries/use-of-intellectual-property-rights-across-uk-industries> (müraciətin tarixi: 03.02.2025).

⁷ «Belarus Respublikası Hökuməti ilə Çin Xalq Respublikası Hökuməti arasında Çin-Belarus Sənaye Parkı haqqında Razılaşmanın ratifikasiyası barədə» Belarus Respublikasının 7 yanvar 2012-ci il tarixli 348-Z nömrəli Qanunu Belarus Respublikasının Milli Məclisinin Nümayəndələr Palatası tərəfindən 14 dekabr 2011-ci ildə qəbul edilmişdir. Belarus Respublikasının Milli Məclisinin Ümumrespublika Şurası tərəfindən 20 dekabr 2011-ci ildə təsdiq edilmişdir // ILEX: mühasibatlıq, vergi və hüquq sahələri üzrə hazır hüquqi həllər üçün onlayn xidmət / «YurSpektr» MMC. 2011. Belarus Respublikasının Milli Hüquqi Aktlar Reyestrində 12 yanvar 2012-ci il tarixində № 2/1900 ilə qeydiyyatla alınmışdır.

⁸ «Great Stone» Çin-Belarus Sənaye Parkının xüsusi hüquqi rejiminin təkmilləşdirilməsi haqqında» Belarus Respublikası Prezidentinin 12 may 2017-ci il tarixli 166 nömrəli Fərmanı (1 iyun 2023-cü il tarixli Prezident Fərmanının 161 nömrəli redaksiyası) // ILEX: mühasibatlıq, vergi və hüquq sahələri üzrə hazır hüquqi həllər üçün onlayn xidmət / «YurSpektr» MMC. 2023. Belarus Respublikasının Milli Hüquqi Aktlar Reyestrində 22 may 2017-ci il tarixində № 1/17065 ilə qeydiyyata alınmışdır.

⁹ Çinin Belarusdakı səfiri: «Great Stone» Sənaye parkına qoyulan sərmayələrin məbləği təxminən 1,5 milyard ABŞ dolları təşkil edib. // SB. Belarus bu gün: sayt. URL: <https://www.sb.by/articles/posol-kitaya-v-belarusi-summa-investitsiy-v-velikiy-kamen-sostavila-pochti-1-5-mlrd.html> (müraciətin tarixi: 30.01.2025).

Hazırda Belarus Respublikasında ən aktiv və, qeyd etmək lazımdır ki, davamlı müraciət edənlər iki tanınmış Çin IT şirkətidir: «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» və «ZTE Corporation», hər ikisi global bazarda liderdir. Onların payına 25 aktiv patent və 34 əmtəə nişanı qeydiyyatı sertifikatı düşür.

əsas investorları olaraq qalır – onlar 61 layihəni həyata keçirirlər və parka 300 milyon ABŞ dollarından çox sərmayə qoyublar»¹⁰. Sənaye parkında istehsalın lokalizasiyası imkanları və sərmayə planları, təxminən 16 min yeni yüksək texnologiyalı iş yerinin yaradılmasını proqnozlaşdırmağa imkan verir və bu, Belarusiyanın iqtisadi artımı üçün ciddi bir stimuldur.

Şübhəsiz, sənaye parkı çərçivəsində Çin şirkətlərinin müraciət fəallığı göstəriciləri maraqlıdır. Hazırda Belarus Respublikasında, Əqli Mülkiyyət Mərkəzinin ixtira patentləri və əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün şəhadətnamələr üzrə məlumat bazasının rəsmi məlumatlarına əsasən, müraciət fəallığını «Great Stone» Sənaye parkı rezidentləri üzrə yox, baş şirkətlərinin maraqları üzrə qiymətləndirmək daha məqsəduyğundur. Parkın inkişaf layihəsi praktiki mərhələdə 2015-ci ildən həyata keçirilir və yüksək patent qabiliyyətinə malik yeniliyin həyat dövrü, istehsal sirri istisna olmaqla, formalaşma, inkişaf (fundamental və tətbiqi araşdırmaların, eksperimental dizayn işlərinin aparılması), innovativ məhsulun sınaqdan keçirilməsi, intellektual mülkiyyətin kommersiyalaşdırılması planlaması mərhələlərində 5 ilə 7 il arasında, mürəkkəb məhsulun analoqlarının yaradılması halında isə 6 ilə 10 il arasında dəyişir. Buna əsaslanaraq, sənaye parkının rezidentləri olan şirkətlərdən əqli mülkiyyət hüquqlarının qeydiyyatı üçün müraciətlərin 5 ildən sonra qəbul edilməyə başlanacağını güman etmək olar (Çin sərmayələri ilə işləyən şirkətlərin tam siyahısını buradan nəzərdən keçirə bilərsiniz: <https://industrialpark.by/rezidenty/>). Faktiki olaraq, müraciət fəallığı ilə bağlı vəziyyət statistik olaraq belə görünür. Hazırda Belarus Respublikasında ən aktiv və, qeyd etmək lazımdır ki, davamlı müraciət edənlər iki tanınmış Çin IT şirkətidir: «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» və «ZTE Corporation», hər ikisi global bazarda liderdir. Onların payına 25 aktiv patent və 34 əmtəə nişanı qeydiyyatı sertifikatı düşür. Bu şirkətlər tərəfindən qeydiyyata alınan bütün ixtira müraciətləri Belarus Respublikasına beynəlxalq PCT proseduru ilə təqdim edilib. Qüvvəsinin

itirən bütün 7 patent istisnasız olaraq yeni müraciətlərdə təkmilləşdirilib. «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» şirkətinin qeydiyyatdan keçmiş intellektual mülkiyyət hüquqları portfelində APK üzv ölkələrində 8 aktiv ixtira patenti qeydiyyatdan keçirilib. Beynəlxalq Patent Təsnifatı (BPT) bölmələrinə əsasən, bütün ixtiralar aşağıdakı siniflərdə qeydiyyatdan keçirilib:

- G06 «Məlumatların işlənməsi; hesablama və ya əməliyyatlar»;
- H04 «Elektrik rabitə texnikası»
- Yaxud, eyni anda iki sinifdə qeydiyyatdan keçib.

İkinci göstərici olaraq, Çin şirkətlərinin məhsul təklifləri çıxış edir. Bu məhsullar yalnız Belarus bazasında deyil, həm də AİB ölkələrindən olan sifarişçilər tərəfindən tələb olunur. Şübhəsiz, ən tanınmış şirkətlər IT texnologiyaları sahəsində fəaliyyət göstərənlərdir (şəbəkə və simsiz rabitə, mobil və sabit terminallar bazarı) – «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» və «ZTE Corporation». Bu şirkətlərin məhsulları simsiz adapterlər, simsiz marşrutlaşdırıcılar, simsiz giriş nöqtələri və Wi-Fi gücləndiriciləri, media pleyerləri, TV qutuları, mobil telefonlar, smartfonlar, planşetlər və ağıllı saatlar təklifləri ilə bazarda lider mövqeləri tutur. Həmçinin, «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» müxtəlif mürəkkəb və yüksək texnologiyalı avadanlıqları beş əsas texnoloji istiqamət üzrə təklif edir: magistral marşrutlaşdırma, kommunikasiya və xidmətlər; əməkdaşlıq üçün həllər; məlumat mərkəzlərinin virtualizasiyası və bulud hesablama; video texnologiyaları; biznesin transformasiyası üçün arxitekturalar.

Bundan əlavə, uğurlu layihələrə «ZUMLION BEL-RUS» MMC-nin fəaliyyəti daxildir. Şirkət, superkondensatorların elmi-tədqiqat və istehsalat mərkəzinə bir araya gətirir. Onların «texnoloji dövrünə» superkondensatorların montajı, istehsalı, test edilməsi, texniki və zəmanətli xidmətləri, eləcə də nəqliyyat vasitələrinə quraşdırılmasına dair işlər daxildir¹¹. Bundan əlavə, şirkətin öz istehsalı portfelinə avtokranlar, yer qazma texnikası, qalxanma texnikası, anbar avadanlığı, teleskopik yükləyicilər, traktorlar, qüllə kranları, qazma qurğuları və beton üçün avadanlıqlar daxildir.

«China Merchants CHCN-BLP Commercial and Logistics Company» QSC anbar logistikası və saxlama sahəsində innovativ tikinti texnologiyalarını təklif edir. 2018-ci ildə şirkət Belarus Respublikasında yerləşən ən böyük, ən müasir və tam təchiz edilmiş anbarı açdı. Bu anbar, «China Merchants» logistika və ticarət parkında yerləşir. Anbarın ümumi sahəsi 10,000 kvadrat metr təşkil edir. Onunla əlaqəli rahat nəqliyyat əlaqələri təmin edilib və orada müştərilərə peşəkar və keyfiyyətli gömrük xidmətləri göstərən 24 saat fəaliyyət göstərən gömrük anbarı təşkil edilib.

¹⁰ «Great Stone» Administrasiyasının rəhbəri Aleksandr Yaroşenko Belarus televiziyasının efirində sənaye parkının necə inkişaf etdiyini və rəhbərliyinin qarşısında duran vəzifələr haqqında danışdı // Myfin.by: sayt. URL: <https://myfin.by/article/biznes/stalo-izvestno-skolko-kitajskij-biznes-uzve-investiroval-v-velikij-kamen-37948> (müraciətin tarixi: 06.06.2025).

¹¹ Superkondensatorlar istehsal edən zavod «Böyük Daş»-da açılıb. Bu barədə məlumatı BILTA – Belarus Xəbərləri saytında tapmaq olar. URL: <https://belta.by/economics/view/zavod-po-proizvodstvu-superkondensatorov-dlja-elektrobusov-otkrylsja-v-velikom-kamne-315788-2018/> (müraciətin tarixi: 31.01.2025).

«Fluence International Technology» MMC innovativ inkişaflarla məşğul olur və soyutma və LED işıqlandırma sahəsində geniş məhsul çeşidi təklif edir. Bu məhsullara küçə işıqları, dəyişdirilə bilən LED modullar, «Armstrong» tipi işıqlandırma cihazlarının komponentləri, sənaye işıqlandırma məhsulları, ticarət və ofis işıqları, memarlıq işıqları, idman işıqları və LED lampalar daxildir.

Yuxarıda adları çəkilən şirkətlər həmçinin AİB ölkələri və APK üzv ölkələri ərazisində öz bizneslərini genişləndirmək istəyirlər. Hazırda ən aktiv olanlar isə Rusiya Federasiyası, Ermənistan Respublikası, Azərbaycan Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğızstan Respublikası, Türkmənistan və Tacikistan Respublikasında nümayəndəlikləri olan IT sektoru şirkətləridir.

Geotermal istilik nasoslarının istehsalı ilə «Bel Lotoslend» MMC məşğul olur.

Yuxarıda adları çəkilən şirkətlər həmçinin AİB ölkələri və APK üzv ölkələri ərazisində öz bizneslərini genişləndirmək istəyirlər. Hazırda ən aktiv olanlar isə Rusiya Federasiyası, Ermənistan Respublikası, Azərbaycan Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Qırğızstan Respublikası, Türkmənistan və Tacikistan Respublikasında nümayəndəlikləri olan IT sektoru şirkətləridir.

Bu araşdırma üçün həmçinin «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» və «ZTE Corporation» şirkətlərinin Belarus Respublikasında və global miqyasda innovasiya texnologiyaları və müraciət fəallığı sahəsindəki fəaliyyətlərinin müqayisəli xarakteristikaları da maraqlıdır. 1995-ci ildən etibarən öz layihələrinin patentləşdirilməsinə başlayan və innovasiya fəaliyyətinə böyük sərmayələr yatıran «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» şirkəti dünya üzrə 40,000-dən çox patent ailəsində 100,000-dən çox aktiv patentə sahibdir. Şirkət, yalnız Çin Xalq Respublikasında (ÇXR) deyil, həm də ABŞ-da (patentləri ən çox əldə edən 20 şirkət arasında yer alır) və Avropa İttifaqında (patentlərə ən çox müraciət edən ikinci ən böyük şirkət) aktiv müraciət edən şirkət olaraq önə çıxır¹². «ZTE Corporation» Çində (bütün verilmiş patentlərin 41%-i), ABŞ-da (23%) və Avropa Patent Bürosunda (13%) müraciət fəallığı baxımından eyni səviyyəli bir şirkət olaraq öndə gəlir¹³. Son zamanlar

«ZTE Corporation» şirkətinin yüksək texnologiyalı inkişaf sahələri 5G texnologiyası, radioelektron mübarizə və iqlim dəyişikliyi olmuşdur. Bu sahələr üzrə ümumi inkişaf həcmi əsasında 33% müraciət göndərilmiş və 31% patent alınmışdır. «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» şirkəti üçün qabaqcıl ixtiralar 5G texnologiyası, mobil cihazlar və ağıllı ekosistemlər sahələrində olub, həmçinin bu sahələr üzrə MPK (Beynəlxalq Patentli Klassifikasiya) siniflərində də mühüm irəliləyişlər əldə edilib (cədvəl 1).

Belarus Respublikasında belə növ tədqiqatlar həmin şirkətlər tərəfindən həyata keçirilmir.

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, adıçəkilən şirkətlərin müraciət aktivliyi, Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Təşkilatının (BƏMT) məlumatlarına görə, Belarus Respublikasından tamamilə fərqli bir xarakter nümayiş etdirir. «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.» şirkətinin müraciət fəallığı onu PCT sistemi vasitəsilə (2023-cü ildə dünya üzrə 1-ci yer, 6494 müraciət) müraciət edənlər arasında lider mövqeyə çıxarıb və Madrid Sistemi üzrə əmtəə nişanlarının qeydiyyatı üçün müraciət edən şirkətlər arasında ilk onluğa daxil edib (2023-cü ildə dünya üzrə 9-cu yer, 78 müraciət)¹⁴.

Bundan əlavə, 2024-cü ildəki Qlobal İnnovasiya İndeksi üzrə son dərc olunan məlumatlara əsasən, «HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD» şirkətinin ixtisaslaşmış elmi-tədqiqat bölməsi olan Huawei Investment & Holding, Qlobal Korporativ İnvestorlar kateqoriyasında AR-GE (Elm və Tədqiqat/İnnovasiya və Təkmilləşdirmə) üzrə 5-ci sırada yer alır [8]. Cari dövrdə Çin-Belarus birgə layihələrinin həyata keçirilməsinə hər hansı belə sərmayələr qeydə alınmayıb.

Texnoloji innovasiyalar – hər hansı bir cəmiyyətin iqtisadi artımını və həyat səviyyəsinin yüksəlməsini şübhəsiz sürətləndirən katalizatorlardır. Cari dövrün innovasiya tendensiyaları müxtəlif xüsusiyyətlərlə xarakterizə olunur, məsələn, milli, tarixi, texnoloji, radikal, təkmilləşdirici, modifikasiyaedici, irəliləyiş edən və ya BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinə uyğunluq xüsusiyyətləri ilə. Bu sinfi əsasən proses innovasiyaları təşkil edir, hansı ki, ən çox ehtiyacı olan ölkələrə yeni xidmətlərə, istehsal proseslərinə, istehsalın təşkili metodlarına, təşkilati strukturlara və idarəetmə sistemlərinə daxil olma imkanı verir, bu da texniki yardım layihələrinin və proqramlarının həyata keçirilməsi çərçivəsində baş verir. Lakin, Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının «İnnovasiyanın Coğrafiyası: Lokal İstiqamətlər, Qlobal Şəbəkələr» adlı son tədqiqatının nəticələrinə görə, innovasiya proseslərində bazar tendensiyalarına, akademik mühitin potensialının yığılmasına və istehsal dövrünə bağlı olaraq coğrafi bölgədə yeni, aydın xüsusiyyətlər meydana çıxır. Bu proseslərə yeni biliklərin yaranması və ötürülməsi, müraciət fəallığına olan tələbat və innovasiyaların miqrasiya xarakteri, innovativ biznesin, startapların və spinoff şirkətlərinin böyük yüksək texnologiyalı şirkətlərlə və global investorlarla əməkdaşlığının nəticəsi kimi inkişaf edir. Bu da

¹² Respecting and Protecting Intellectual Property: The Foundation of Innovation. White Paper on Innovation and Intellectual Property / Huawei: sayt. URL: <https://www.huawei.com/en/ipr>. (müraciətin tarixi: 13.03.2025).

¹³ ZTE sees highest patent filings and grants during April in Q2 2024 / Verdict: sayt. URL: <https://www.verdict.co.uk/zte-patent-activity/?cf-view>. (müraciətin tarixi: 13.03.2025).

¹⁴ WIPO Statistical Data Centre. IP Facts and Figures // WIPO: rəsmi sayt. URL: <https://www.wipo.int/en/ipfactsandfigures/patents>. (müraciətin tarixi: 14.03.2025).

Cədvəl 1.
Beynəlxalq Patent Təsnifatı sinifləri

Table 1.
IPC classes

Beynəlxalq Patent Təsnifatı sinfi	İxtira
H03 – elektron sxemlər H04 – elektrik rabitəsi texnikası	Polyar kodlarının deşifrəlmə üsulları və deşifrə qurğusu
G02 – optika H04 – elektrik rabitəsi texnikası	Dalğa uzunluğunun selektiv keçirici açarı, optik aparat və rabitə üsulu
H04 – elektrik rabitəsi texnikası	Məlumatların ötürülmə üsulu və elektron qurğu
H01 – elektrik avadanlıqlarının elementləri H05K – çap sxemləri; elektrik cihazlarının korpus və ya detalları; elektrik aparatlarının element bloklarının hazırlanması	Elektron qurğu, elektron sistem və onların çap platalarının qarşılıqlı əlaqə arxitekturası.

Müəllif tərəfindən tərtib edilib. Compiled by the author

innovasiya məhsullarının kommersiyalaşdırılması və texnologiya transferi nəticəsində, dövrü şəkildə patent müraciətlərinin artmasına səbəb olur [9]. Beləliklə, coğrafi olaraq lokalizasiya olunmuş innovasiya mərkəzləri, sənaye parkları, texnoparklar, texnohublar, konkret torpaq sahəsi ilə əlaqəli olaraq, onun təbii, insan və bazar resursları ilə birgə bu infrastrukturun dünya bazarına inteqrasiya olunma qabiliyyəti sayəsində mövcud bazarları genişləndirmək və ya yeni satış bazarları yaratmaq, innovasiya məhsulunu istehlakçıya satmaq üçün təqdim etmək, yeni məhsul tədqiqatları aparmaq və yeni birgə istehsal sahələri qurmaq, regional və ya hətta global potensiala malik elmi və texniki innovasiya mərkəzlərinə çevrilir. Bu, istehsalın miqyası effektivliyinin iqtisadi nəzəriyyəsi ilə izah olunan iqtisadi inkişafın tamamilə yeni bir tendensiyasıdır. Bu halda, xərcləri azaltmaq və fəaliyyətin miqyasını artırmaq üçün istifadə olunan resurslar təkcə maddi resurslar deyil, həm də peşəkar bacarıqlar, kadrların təhsili, elmi və sənaye miqrasiyası imkanları, innovativ layihələrdə iştirak edən şirkətlərin sayı və keyfiyyəti, dil baryerinin olmaması səbəbindən biliklərin ötürülməsinin həcmi, məsələn, innovativ biznesin texniki təchizatı, rəqiblərin oxşar fəaliyyəti, layihənin reabilitasiya dərəcəsidir.

Nəticələr

«Great Stone» innovativ layihəsinin yaradılması və istismarı ilkin mərhələdədir. Onun böyük potensialı var, bütün maraqlı tərəflər yüksək maraq nümayiş etdirib, Belarus və Çin tərəfləri əhəmiyyətli hüquqi və maliyyə təminatları verib.

Aparılan araşdırmaya əsasən, parkın fəaliyyətinin gələcək inkişafı üçün əsas tövsiyə, coğrafi cəhətdən lokalizə olunmuş innovasiya mərkəzlərinin inkişafı

üzrə WIPO metodologiyasının tətbiqidir. Bu, layihənin gələcək inkişaf istiqamətlərindən biri ola bilər və Belarus Respublikasında və Avrasiya məkanında parkın rezident şirkətlərinin müraciət fəaliyyətinin artmasına səbəb ola bilər. Artıq qeyd edildiyi kimi, «Huawei Technologies Co., Ltd.» və «ZTE Corporation» kimi nəhəng analitik şirkətlər İKT sahəsində, ZOOMLION (OOO «ZUMLION BEL-RUS») mühəndislik və kənd təsərrüfatı texnikası istehsalında, Xinzhu Corp. (OOO «CHENGDU XINZHU SILK ROAD DEVELOPMENT») dəmir yolu nəqliyyatı layihələndirmə və istehsalında, ZHEJIANG YONGKANG HAFES IMPORT & EXPORT CO., LTD (OOO «SAS Industrial») radiator istehsalı sahəsində və s., VOİS metodologiyası ilə parkda fəaliyyət göstərən şirkətlərin inkişafına əlavə təkan verə bilər, ali təhsil müəssisələri və elmi-tədqiqat institutları ilə əməkdaşlığı birləşdirə bilər, nəqliyyat və digər infrastruktur sahələrində lazımi investisiyaları həyata keçirə bilər və beləliklə, park rezidentlərinin və Belarusiya Respublikasının yurisdiksiyasının klasterində olan şirkətlərin potensialını maksimum dərəcədə istifadə edə bilər. Bu yanaşma, innovativ məhsul istehsalının və coğrafi lokallaşmanın üstünlüklərini istifadə edən Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının təqdim etdiyi, konkret təşkilatların və onların əvvəlki fəaliyyətlərinin regional innovasiya sahibkarlığının inkişafında, yeni iqtisadi fəaliyyət sahələrinin yaradılmasında və tamamilə yeni bir innovativ məhsulun həyat dövrünü qurmaq üçün yeni iqtisadi imkanların yaradılmasında ardıcılıqlı təmin edən unikal bir fürsətdir.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Лю, С. Ц. Технопарки в мировой экономике: особенности развития и регулирования в Китайской

- Народной Республике: автореф. дис. канд. экон. наук: 08.00.14 / С. Ц. Лю. Минск, 2020. 24 с.
2. Креативные технопарки в постиндустриальной трансформации экономики Китая / С. А. Титов, А. О. Кокорина, П. А. Быков [и др.] // Пространственная экономика. – 2019. – Т. 15, № 3. – С. 125–146. – DOI 10.14530/se.2019.3.125–146.
 3. Балашова, М. А. О создании технопарков в целях развития инновационного производства страны: опыт Китая / М. А. Балашова, И. В. Цвигун, М. Н. Юсупова // Российско-китайские исследования. – 2023. – Т. 7, № 1. – С. 36–48. – DOI 10.17150/2587–7445.2023.7 (1).36–48.
 4. Сахарова, Л. А. Становление промышленных парков в российской экономике / Л. А. Сахарова // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. – 2015. – Т. 11, № 39 (324). – С. 17–26.
 5. Егорова, А. А. Географические особенности функционирования промышленных парков в России / А. А. Егорова // Социально-экономическая география: теория, методология и практика преподавания: материалы Всероссийской научно-практической конференции, Москва, 19 мая 2023 года. – Москва: ООО «Сам Полиграфист», 2023. С. 55–63.
 6. Петров, А. Тенденции и инновации на IT-рынке, которые повлияют на будущее отечественных компаний // Агроинвестор: сайт. – URL: <https://www.agroinvestor.ru/column/artem-petrov/41284-tendentsii-innovatsii-na-it-rynke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otechestvennykh-kompaniy/> (дата обращения: 10.05.2025).
 7. Юньлун, Л. Сравнительный анализ деятельности Китайско-Белорусского промышленного парка «Великий камень» и свободных экономических зон в Республике Беларусь / Л. Юньлун // Вести Института предпринимательской деятельности. – 2023. – № 1 (28). – С. 57–62.
 8. China ranking in the Global Innovation Index 2024. Global Innovation Index 2024 (2024), available at <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/china> (Accessed: 14.03.2025).
 9. Crescenzi, Riccardo & Iammarino, Simona & Ioramashvili, Carolin & Rodríguez-Pose, Andrés & Storper, Michael. (2023). The Geography of Innovation: Local Hotspots and Global Innovation Networks. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.4424262.

Müəllif haqqında məlumat

Natalya Adelyevna Maaluf, tədbirlərin təşkili və beynəlxalq əməkdaşlıq idarəsinin aparıcı mütəxəssisi, Milli Əqli Mülkiyyət Mərkəzi (Minsk, Kozlov küçəsi, 20-ci ev); SPIN-kod: 9687-0332; n.maaluf@ncip.by

References

1. Liu, S.C. (2020), Technoparks in the global economy: features of development and regulation in the People's Republic of China, Abstract of Ph.D. dissertation, Belarus State Economic University, Minsk, Republic of Belarus.
2. Titov, S. A. et al (2019), Creative technology parks in the post-industrial Transformation of China's Economy, «Spatial Economics» (Prostranstvennaya ekonomika), vol, 15, no. 3, pp. 125–146.
3. Balashova, M. A., Tsvigun, I. V., and Yusupova M. N. (2023), On the creation of technology parks in order to develop the country's innovative production: China's experience, Russian and Chinese Studies, Vol. 7, no. 1, pp. 36–48.
4. Sakharova, L. A. (2015), The formation of industrial parks in the Russian economy, National Interests: Priorities and Security, vol. 11, no. 39, pp. 17–26.
5. Egorova, A. A. (2023), «Geographical features of the functioning of industrial parks in Russia», *Socialno-ekonomicheskaya geografiya: teoriya, metodologiya i praktika prepodavaniya: materialy Vserossiyskoj nauchno-prakticheskoy konferencii* [Proc. of the All-Russian Scientific and Practical Conference «Socio-economic geography: theory, methodology and teaching practice»], Moscow, 19 May 2023, pp. 55–63.
6. Petrov, A. (2023), «Trends and innovations in the IT market that will affect the future of domestic companies», available at: <https://www.agroinvestor.ru/column/artem-petrov/41284-tendentsii-innovatsii-na-it-rynke-kotorye-povliyayut-na-budushchee-otechestvennykh-kompaniy/> (Accessed: 10 May 2025).
7. Junlun, L. (2023), «Comparative analysis of the activities of the Chinese-Belarusian industrial park «Great Stone» and free economic zones in the Republic of Belarus», «*Vesti Instituta predprinimatelskoj deyatel'nosti*», no (28), pp. 57–62.
8. China ranking in the Global Innovation Index 2024. Global Innovation Index 2024 (2024), available at <https://www.wipo.int/gii-ranking/en/china> (Accessed: 14.03.2025).
9. Crescenzi, Riccardo & Iammarino, Simona & Ioramashvili, Carolin & Rodríguez-Pose, Andrés & Storper, Michael. (2023). The Geography of Innovation: Local Hotspots and Global Innovation Networks. SSRN Electronic Journal. 10.2139/ssrn.4424262.

Information about the author

Natallia A. Maaluf, Lead Specialist of the Protocol and International Cooperation Department, National Center of Intellectual Property Republic of Belarus (Minsk, Kozlova str., bld 20); SPIN-code: 9687–0332; n.maaluf@ncip.by

Müəllif maraqlar toqquşmasının olmadığını bəyan edir.
The author declares no conflict of interests.

Redaksiyaya 07.04.2025-ci il tarixində daxil olmuşdur

Resenziyadan sonra 06.06.2025-ci
il tarixində təkmilləşdirilmişdir
Nəşrə 09.06.2025-ci il tarixində
qəbul edilmişdir

4 ELEKTRON PATENT MƏLUMAT SERVİSLƏ

Elmi məqalə

Original article

UOT 347.771

EDN: <https://elibrary.ru/qlyyzo>

Ümumdünya əqli mülkiyyət təşkilatının yeni müddəaları nəzərə alınmaqla ənənəvi bilik və genetik resurslar üzrə verilənlər bazalarının hüquqi, texniki və informasiya təminatlığının təhlil

Oleq Petroviç Neretin, Anna Anatolyevna Polyakova[✉],

Nikolay Borisoviç Liskov, Nikolay Vadimoviç Zaryanov

Federal sənaye mülkiyyəti institutu

[✉]apolyakova@rupto.ru*

Xülasə: Ənənəvi biliklər və genetik resurslarla bağlı məlumatların əlçatanlığı, habelə onların hüquqi qorunması, Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının (ÜƏMT) illik sessiyalarında müzakirə edilən ən aktual mövzulardan biridir. Bu, artıq verilmiş patentlərin mübahisələndirilməsi və onların ləğvi ilə bağlı halların olması ilə əlaqədardır, çünki bu patentlərdəki məlumatlar, ənənəvi biliklər və genetik resurslarla bağlı mənbələrdən əldə edilən məlumatlarla üst-üstə düşə bilər. Bu məqalə çərçivəsində, Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının ənənəvi biliklər və genetik resursların qorunması sahəsindəki fəaliyyətinin nəticələri öyrənilmişdir. Xüsusilə, bu sahədə, imza atan ölkələrin, patent verilməsi üçün müraciətlərdə istifadə olunan ənənəvi biliklər və genetik resurslarla bağlı məlumatların açıqlanmış mənbələrini göstərmək tələbinə dair beynəlxalq sənəd araşdırılmışdır. Paris Konvensiyasına üzv ölkələrin Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının qoyduğu bu tələbi yerinə yetirmək üçün hüquqi və texniki hazırlığı araşdırılmışdır. Ənənəvi biliklər və genetik resurslarla bağlı mövcud məlumat bazalarının təhlili aparılmış, o cümlədən Rusiya Federasiyasına aid məlumat bazaları ayrıca araşdırılmışdır; onların axtarış imkanları öyrənilmiş, üstünlükləri və çatışmazlıqları müəyyən edilmişdir. Rusiya Federasiyasındakı ənənəvi biliklər və genetik resurslarla bağlı məlumat bazalarının texniki və informasiya təminatı ilə əlaqəli çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün tövsiyələr hazırlanmışdır. İşin nəticələri, ənənəvi biliklər və genetik resurslar üzrə universal axtarış massivlərinin yaradılmasının zəruriliyini təsdiqləyir və həmçinin Rusiya Federasiyasının Ümumdünya İntellektual Mülkiyyət Təşkilatının yeni tələblərinə uyğunlaşma hazırlığını gücləndirməyə imkan verəcəkdir.

Açar sözlər: ənənəvi biliklər, genetik resurslar, Rusiya Federasiyası, məlumatın açıqlanması, Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatı, məlumat mənbələri, məlumat axtarışı, müalicəvi bitkilər, məlumat bazaları.

Sitat üçün: Neretin O. P., Polyakova A. A., Liskov N. B., Zaryanov N. V. Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının yeni müddəaları nəzərə alınmaqla ənənəvi biliklər və genetik resurslar üzrə məlumat bazalarının hüquqi, texniki və informasiya təminatının təhlili // FSMİ bülleteni. 2025. Cild 4, № 2 (12). C. 160–170.

Minnətdarlıq: tədqiqat «Ənənəvi biliklərin informasiya sisteminin arxitekturasının konseptual modelinin qurulması» adlı elmi tədqiqat işi çərçivəsində həyata keçirilmişdir.

Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization

Oleg P. Neretin, Anna A. Polyakova[✉], Nikolay B. Lyskov, Nikolay V. Zaryanov

Federal Institute of Industrial Property

[✉]apolyakova@rupto.ru

Abstract: the availability of information on traditional knowledge and genetic resources, as well as their legal protection, are among the most discussed topics at the annual sessions of the World Intellectual Property Organization. This is due to the fact that there are cases of challenging already issued patents and their cancellation due to the known nature of the information disclosed in sources containing information on traditional knowledge and genetic resources. This work examines the results of the work of the World Intellectual Property Organization in the field of protection of traditional knowledge and genetic resources, namely, an international document in which the signatory countries establish a requirement for compliance with the condition of indicating in patent applications the sources of information that disclose the information used in the application on traditional knowledge and genetic resources. The legal and technical readiness of the member countries of the Paris Convention for this requirement of the World Intellectual Property Organization is studied. An analysis of existing databases on traditional knowledge and genetic resources, including separately the databases of the Russian Federation, is carried out; their search capabilities are studied, their advantages and disadvantages are identified. Recommendations have been drawn up to eliminate shortcomings related to the technical and information support of databases on traditional knowledge and genetic resources in the Russian Federation. The results of the work will provide creation of universal search arrays on traditional knowledge and genetic resources and strengthen the readiness of the Russian Federation to meet the new requirements of the World Intellectual Property Organization.

Keywords: traditional knowledge, genetic resources, Russian Federation, information disclosure, World Intellectual Property Organization, information sources, information search, medicinal plants, databases.

For citation: Neretin O. P., Polyakova A. A., Lyskov N. B., Zaryanov N. V. Analysis of the legal, technical and informational background of databases on traditional knowledge and genetic resources, taking into account the new provisions of the World Intellectual Property Organization // Bulletin of Federal Institute of Industrial Property. 2025. Vol. 4, No 2 (12): 160–170 (In Russ.).

Acknowledgments: the study was carried out within the framework of the research project «Conceptual modeling of the architecture of the information system of traditional knowledge».

Giriş

Patent təcrübəsində, artıq verilmiş patentlərin mübahisələndirilməsi və ləğv edilməsi halları mövcuddur. Bu, adətən, yenilik və ya ixtira səviyyəsinin olmaması səbəbindən baş verir, çünki patentdə açıqlanan məlumatlar, ənənəvi biliklər (ƏB), ənənəvi mədəni ifadələr (ƏMİ) və ya genetik resurslardan (GR) əldə olunan məlumatlarla bağlıdır. Bu hallarda, həmin məlumatların artıq məlum olduğu və ya açıq şəkildə bu resurslardan alındığı göstərilə bilər, bu da patentin qanuni qüvvəsini itirməsinə səbəb ola bilər. Məsələn, yalnız TKDL (Traditional Knowledge Digital Library – Ənənəvi biliklər rəqəmsal kitabxanası) məlumat bazasından əldə olunan məlumatlara əsasən, 2022-ci ilin mart ayına qədər 265 patentin ləğvi ilə bağlı mübahisə halları təsvir edilmişdir [1] ki, bu da yuxarıda qeyd olunan problemin aktuallığını təsdiq edir. Bu səbəbdən, ƏB və GR haqqında məlumatların əlçatanlığı, eləcə də onların

hüquqi müdafiəsi əqli mülkiyyət sahəsində elmi ədəbiyyatda, həmçinin Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının (ÜƏMT) illik xüsusi sessiyaları, xüsusilə 2022¹, 2023² və 2024-cü³ illərdə keçirilən sessiyalar çərçivəsində müzakirə edilən mövzulardır.

Hazırkı iş çərçivəsində Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının bu istiqamətdə fəaliyyətinin nəticələri, həmçinin ÜƏMT-nin yeni tələblərinə uyğunluğun təmin edilməsi məqsədilə ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəniyyət ifadələri və

¹ Ümumdünya Əqli Mülkiyyət Təşkilatının qırx beşinci sessiyasının materialları // ÜƏMT: rəsmi sayt. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=73489 (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

² ÜƏMT-nin qırx yeddinci sessiyasının materialları // ÜƏMT: rəsmi sayt. URL: https://www.wipo.int/meetings/en/details.jsp?meeting_id=75419 (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

³ ÜƏMT-nin genetik resurslar və onlarla bağlı ənənəvi biliklər üzrə diplomatik konfransının materialları // ÜƏMT: rəsmi sayt. URL: <https://www.wipo.int/diplomatic-conferences/ru/genetic-resources/> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

genetik resurslar üzrə müxtəlif milli məlumat bazalarının hüquqi, texniki və informasiya təminatı araşdırılmışdır.

Tədqiqat materialları və metodları

Ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəniyyət ifadələri və genetik resurslar ilə bağlı elmi ədəbiyyatın axtarışı eLibrary, PubMed, ScienceDirect və Google Scholar məlumat bazalarında, həmçinin Google və Yandex universal axtarış səhifələrində müvafiq açar sözlərlə aparılmışdır. ÜƏMT-nin ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəniyyət ifadələri və genetik resurslar üzrə xüsusi illik sessiyalarına dair materialların axtarışı ÜƏMT-nin rəsmi veb saytında həyata keçirilmişdir. Ənənəvi biliklər və genetik resurslar üzrə məlumat bazalarının işinin təhlili onların əsaslandığı müvafiq internet resursları əsasında aparılmışdır. RF patentlərinin axtarışı FƏMİ-nin rəsmi saytında RUPTO məlumat bazası üzərindən həyata keçirilmişdir.

TƏDQIQAT NƏTİCƏLƏRİ

Paris Konvensiyasına üzv ölkələrin ənənəvi biliklər və genetik resurslarla bağlı hüquqi və informasiya təminatının ÜƏMT-nin baxış bucağından təhlili.

2024-cü ildə ÜƏMT-nin xüsusi sessiyasında işin əsas nəticəsi olaraq belə bir nəticəyə gəldi ki, ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəniyyət ifadələri və genetik resurslar beynəlxalq səviyyədə tənzimlənən hüquqi mühafizəyə malik olmalıdır. Bununla əlaqədar olaraq, ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəniyyət ifadələri və genetik resurslar üzrə məlumat bazalarının yaradılması aktual vəzifədir, çünki, ilk növbədə, belə məlumat bazaları ƏB, ƏMİ və GR haqqında məlumatların əldə oluna bilməsini təmin edəcək və patent axtarışı məqsədləri üçün informasiya mənbəyi rolunu oynayacaq, ikincisi isə hansı məlumatların ƏB, ƏMİ və GR-ə aid olduğunu və hüquqi mühafizəyə malik olduğunu anlamı təmin edəcək, beləliklə onların qanunsuz istifadəsinin qarşısını alacaq.

Həmçinin, ÜƏMT-nin fəaliyyətinin nəticəsi olaraq, əqli mülkiyyət sahəsində ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəniyyət ifadələri və genetik resurslardan istifadəni tənzimləyən sənədin layihəsi hazırlanmışdır⁴.

Hazırlanmış sənəd layihəsində əsas və prioritet tələblərdən biri olaraq qeyd edilib ki, əgər patent üçün müraciətdə bəyan edilən ixtira genetik resurslara əsaslanırsa, razılığa gələn hər bir tərəf ərizəçilərdən aşağıdakı məlumatları təqdim etməyi tələb edir: (a) həmin GR-lərin mənşə ölkəsi və ya (b) əgər (a) bəndində göstərilən məlumat müraciət edənə məlum deyilsə və ya (a) bəndi tətbiq edilmirsə, həmin GR-lərin mənbəyi. Həmçinin, patent ərizəsində bəyan edilən ixtira genetik resurslarla əlaqəli ənənəvi biliklərə əsaslandığı hallarda, hər bir razılığa gələn tərəf müraciət edən şəxslərdən aşağıdakıların açıqlanmasını tələb edir: (a) GR ilə əlaqəli ƏB təqdim etmiş yerli xalqlar

ÜƏMT-nin xüsusi sessiyası çərçivəsində dövlətlərə ənənəvi biliklər üzrə məlumat bazalarının yaradılmasına dəstək verilməsi təklif edilir. Müvafiq qoruma tədbirləri mövcud olduğu təqdirdə, belə məlumat bazaları əqli mülkiyyət idarələri üçün əqli mülkiyyət hüquqlarının yanlış təqdim edilməsinin qarşısını almaq məqsədilə əlçatan ola bilər.

və ya yerli icmalar haqqında məlumatı, yaxud (b) əgər (a) yarım bəndində qeyd edilən məlumat ərizəçiyə məlum deyilsə və ya (a) yarım bəndi tətbiq edilmirsə, GR ilə bağlı ƏB mənbəyi. Bununla yanaşı, əgər müraciət edən şəxsə ƏB və GR haqqında bu informasiya məlum deyilsə, razılığa gələn hər bir tərəf belə müraciət edən şəxsdən müvafiq bəyanat təqdim etməsini tələb edir.

ÜƏMT-nin xüsusi sessiyası çərçivəsində⁵ dövlətlərə ənənəvi biliklər üzrə məlumat bazalarının yaradılmasına dəstək verilməsi təklif edilir. Müvafiq qoruma tədbirləri mövcud olduğu təqdirdə, belə məlumat bazaları əqli mülkiyyət idarələri üçün əqli mülkiyyət hüquqlarının yanlış təqdim edilməsinin qarşısını almaq məqsədilə əlçatan ola bilər. Bundan əlavə, belə məlumat bazaları şəffaflıq, etibarlılıq, qorunma və/və ya sərhədyanı əməkdaşlıq məqsədləri üçün istifadə oluna bilər, həmçinin müvafiq hallarda ənənəvi biliklərin yaradılmasını, onların mübadiləsini, yayılmasını və onlara çıxışı asanlaşdırmaq və təşviq etmək üçün də istifadə oluna bilər.

ÜƏMT-nin beynəlxalq səviyyədə belə yanaşması Sənaye mülkiyyəti üzrə Paris Konvensiyasına üzv olan ayrı-ayrı ölkələrin onlarda mövcud olan ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəni ifadələr və genetik resurslar barədə müəyyən hazırlığını tələb edir. Bu məqsədlə, ÜƏMT Sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi üzrə Paris Konvensiyasına qoşulmuş dövlətlər arasında sorğu keçirmişdir və burada GR, ƏB və ƏMİ üzrə informasiya sistemləri və məlumat bazalarına, eləcə də onların müdafiəsi ilə əlaqəli hüquqi aspektlərə dair məsələlər müzakirə olunmuşdur.

ÜƏMT-nin Sənaye mülkiyyətinin mühafizəsi üzrə Paris Konvensiyasına üzv ölkələrə ünvanladığı əsas suallardan biri, mövcud informasiya sistemləri çərçivəsində ƏB, ƏMİ və GR-nin qorunması və istifadəsi, həmçinin ƏB, ƏMİ və GR üzrə mövcud informasiya sistemlərinin yaradılması və dəstəklənməsi ilə əlaqəli hüquqi sənədlərin olub-olmaması sualı idi.

⁴ Əqli mülkiyyətə, genetik resurslara və genetik resurslarla bağlı ənənəvi biliklərə dair beynəlxalq hüquqi sənədin mətninin layihəsi // ÜƏMT. 2023. C. 35. Elektron versiya. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo-grtkf_ic_ss_ge_23/wipo-grtkf_ic_ss_ge_23_inf_2.pdf. Nəşr tarixi: 30.06.2023.

⁵ Komitənin 43-cü sessiyasının qərarına uyğun olaraq məsafədən iclasların keçirilməsi barədə hesabat // ÜƏMT. 2023. C. 13. Elektron versiya. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/wipo-grtkf_ic_ss_ge_23/wipo-grtkf_ic_ss_ge_23_inf_2.pdf. Nəşr tarixi: 23.06.2023.

GR, ƏB və ƏMİ üzrə informasiya sisteminin yaradılmasını və/və ya dəstəklənməsini müəyyən edən, yaxud, ən azı aidiyyəti olan rəsmi milli hüquqi sistemin və ya adi hüquq sisteminin mövcudluğu ilə bağlı suala ölkələrin verdiyi cavabları təhlil edərkən qeyd etmək lazımdır ki, Çexiya və Rusiya Federasiyasından başqa, əksər ölkələr GR, ƏB və ƏMİ ilə bağlı informasiya sistemlərinin məhz yaradılması və ya dəstəklənməsi ilə əlaqəli konkret hüquqi sənədləri təqdim etməmişlər. Ölkələrin əksəriyyəti tərəfindən təqdim edilən məlumatlar, bir qayda olaraq, qarşıya qoyulan məsələ ilə deyil, daha çox ƏB, ƏMİ və GR qorunması və istifadəsi ilə bağlıdır.

Əlavə olaraq qeyd etmək lazımdır ki, Rusiya Federasiyasında 20 oktyabr 2022-ci il tarixli 402-FZ nömrəli «Rusiya Federasiyasının qeyri-maddi etnomədəni irsi haqqında» Federal qanunu ilə tənzimlənən «Rusiya Federasiyasının etnomədəni irs obyektlərinin Federal Dövlət Reyestri» mövcuddur. Bundan əlavə, Rusiya prezidenti Vladimir Putin ölkədə genetik məlumatlar bazasının yaradılması haqqında qanunu imzalayıb⁶.

Həmçinin, ÜƏMT ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəni ifadələr və genetik resurslar barədə məlumatları saxlamağa imkan verən hər hansı informasiya sistemlərinin (məlumat bazaları, reyestrlər, kataloqlar) mövcudluğunu müzakirəyə təqdim edib.

Cavablardan göründüyü kimi, əksər ölkələr ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəni ifadələr və genetik resurslar üzrə milli daxili məlumat bazalarına malikdir, hətta bəzi dövlətlərdə bir neçə məlumat bazası mövcuddur. Belə bir vəziyyət onu göstərir ki, ƏB, ƏMİ və GR haqqında məlumatların sistemləşdirilməsi və onlara girişin təmin edilməsi işi demək olar ki, bütün ölkələrdə həyata keçirilir. Lakin məlumat bazalarının mövcud vəziyyəti axtarış məlumat bazalarına olan tələbləri ödəyə bilmir və məlumat axtarışının səmərəli aparılmasını qeyri-mümkün edir, çünki bütün məlumat bazalarındakı məlumatlar olduqca məhduddur, universal deyil və hətta bir ölkə daxilində də ƏB, ƏMİ və GR ilə bağlı məlumatlar sistemləşdirilməyib, müxtəlif məlumat bazaları üzrə paylanıb. Bundan əlavə, dünya üzrə ƏB, ƏMİ və GR ilə bağlı məlumatların bir axtarış sorğusu çərçivəsində axtarılmasını təmin edən universal məlumat bazası mövcud deyil [2].

Ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəni ifadələr və genetik resurslar üzrə məlumat bazalarının hüquqi və texniki tərəflərinə aid yuxarıda qeyd olunan məsələlərlə bağlı ÜƏMT-nin onlayn sorğusunu təhlil edərək qeyd etmək lazımdır ki, Rusiya Federasiyası qeyd edilən məsələdə qabaqcıl tendensiyalara uyğun hərəkət edir. Digər ölkələrdən fərqli olaraq, Rusiya Federasiyasında ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəni ifadələr və genetik resurslar reyestrlərinin yaradılması ilə bağlı normativ hüquqi aktlar mövcuddur, həmçinin müvafiq məlumat bazalarının yaradılması ilə bağlı işlər birbaşa aparılır. Bununla bağlı artıq mövcud olan məlumat

Digər ölkələrdən fərqli olaraq, Rusiya Federasiyasında ənənəvi biliklər, ənənəvi mədəni ifadələr və genetik resurslar reyestrlərinin yaradılması ilə bağlı normativ hüquqi aktlar mövcuddur, həmçinin müvafiq məlumat bazalarının yaradılması ilə bağlı işlər birbaşa aparılır. Bununla bağlı artıq mövcud olan məlumat bazaları, həmçinin məlumat bazalarının yaradılması üzrə yeni formalaşan və təkmilləşdirilən layihələr bunu göstərir.

bazaları, həmçinin məlumat bazalarının yaradılması üzrə yeni formalaşan və təkmilləşdirilən layihələr bunu göstərir.

Lakin bu məlumatların strukturlaşdırılması üzrə işlərə ehtiyac var və bunun sayəsində ƏB, ƏMİ və GR barədə məlumatlara geniş çıxışın olmadığı halda biliklərin qorunması ilə bağlı yaranan problemi həll etmək mümkün olacaq. Yuxarıda qeyd edilənlə əlaqədar olaraq, məlumatların effektiv axtarışı, öyrənilməsi və başa düşülməsi üçün müvafiq milli məlumat bazaları və reyestrlərinin yaradılması zəruridir, eyni zamanda müxtəlif milli məlumat bazalarının məsələn, Espacenet və ya Patentscope kimi vahid sistemdə birləşdirilməsi mümkün olmalıdır.

Digər tərəfdən, ƏB, ƏMİ və GR-in mühafizəsini təmin edəcək müvafiq hüquqi əsaslar olmadan onların əlçatanlığı zamanı bu məlumatların qorunması təmin edilmir, çünki hər hansı bir şəxs bu məlumatlara giriş əldə edərək öz məqsədləri üçün istifadə edə bilər. Bu problemin həlli üçün ÜƏMT hüquqi və texniki tənzimləmə aparır, yəni eyni zamanda ƏB, ƏMİ və GR üzrə reyestrlər və məlumat bazalarını təşkil edir və onların qorunmasını təmin edən hüquqi sənədlər hazırlayır.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, problemin bu cür həlli nəticəsində hüquqi sənədlərin düzəlişləri, onların versiyalarının razılaşdırılması yolu ilə həyata keçiriləcəkdir. Bununla əlaqədar, əqli mülkiyyət, genetik resurslar və genetik resurslarla⁷ bağlı ənənəvi bilikləri əhatə edən ÜƏMT sazişi mövcuddur ki, bu da Cenevrədə diplomatik konfransda istənilən səlahiyyətli tərəf tərəfindən imzalanması üçün açıqdır və sonra onun qəbulundan bir il müddətində ÜƏMT-nin baş qərargahında imzalanmağa davam edəcəkdir.

Saziş, genetik resurslar və ənənəvi bilikləri əqli mülkiyyət prizmasından nəzərdən keçirir. Bu saziş, beynəlxalq hüquqda, ixtiraları genetik resurslar və/və ya onlarla əlaqəli ənənəvi

⁶ Sovina, M. Putin Rusiyada genetik məlumatlar bazasının yaradılmasını tapşırıb / M. Sovina // Lenta.ru: elektron dövrə nəşr. 2022. URL: https://lenta.ru/news/2022/12/29/rus_bas/. Nəşr tarixi 29.12.2022

⁷ Əqli mülkiyyət, genetik resurslar və genetik resurslarla əlaqəli ənənəvi biliklər haqqında ÜƏMT sazişi // ÜƏMT. 2024. C. 12. Elektron versiya. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/tk/ru/gratk_dc/gratk_dc_7.pdf. Nəşr tarixi: 24.05.2024.

biliklərə əsaslanan ərizəçilər üçün məlumatın açıqlanması ilə bağlı yeni bir tələbin qoyulmasına səbəb olacaqdır.

Beləliklə, ƏB, ƏMİ və GR ilə bağlı beynəlxalq səviyyədə hüquqi sənədlərin hazırlanması istiqamətində ilk addımlar atılıb. Bununla belə, ÜƏMT konfransları çərçivəsində hazırda ƏB, ƏMİ və GR üzrə universal məlumat bazasının yaradılması məsələsi nəzərdən keçirilmir.

Eyni zamanda, qeyd etmək lazımdır ki, dünyada mövcud olan ƏB üzrə məlumat bazaları hətta bir ölkə daxilində belə, universal məlumat bazasında birləşdirilməyib, həmçinin məsələn, Google Scholar kimi ümumi axtarış interfeysi və ya ümumi axtarış sətri yoxdur. Bu, müxtəlif milli ƏB-lərə dair məlumatlar üzrə bir axtarış sorğusu çərçivəsində axtarış aparmağa imkan verə bilərdi. Belə vəziyyət, bir ölkənin ƏB-lərini bir axtarış platformasında birləşdirməyə imkan verən universal, vahid milli ƏB məlumat bazalarının yaradılmasına ehtiyac yaradır. Bu, gələcəkdə müxtəlif dövlətlərin ƏB-lərini bir axtarış məlumat bazasında birləşdirmək perspektivini təmin edə bilər.

RUSİYA FEDERASIYASINDA ƏM və GR ÜZRƏ MƏLUMAT BAZALARI

ƏB üzrə mövcud məlumat bazaları arasında RF ərazisində yaşayan xalqların və etnik qrupların təcrübə və biliklərini, onlar haqqında digər məlumatları ehtiva edən Rusiya axtarış məlumat bazaları tapılmamışdır. Digər ölkələrin aşkarlanmış məlumat bazaları yalnız onların ərazilərində yaşayan xalqlara aid olan ƏB məlumatlarına aiddir və RF-nin ƏB üzrə məlumatlarını əhatə etmir.

Bununla belə, Rusiya tərəfindən tərtib edilmiş və müalicəvi bitkilər barədə məlumatları ehtiva edən məlumat bazalarına istinadlara internetdə rast gəlinir, lakin onların bir qismi Rospatentdə qeydiyyatdan keçdiyinə və ya elmi jurnallarda icmal məqalələrin olmasına baxmayaraq (məsələn, «Rusiya Müalicəvi Bitkiləri» məlumat bazasına baxın⁸) internetdə açıq girişə malik deyil, digər bir qismi isə yalnız müasir elmi bilikləri ehtiva edir və müalicəvi bitkilərlə bağlı ənənəvi biliklərə dair məlumatlar təqdim etmir (məsələn, «Rusiya Farmakopeyası Bitkilərindən Fitokomponentlər» məlumat bazasına baxın⁹).

RF-də ƏB haqqında məlumatlar ayrı-ayrı məlumat mənbələri şəklində təqdim olunur, məsələn, biblioqrafiyalar, ensiklopediyalar, kataloqlar və reyestrlər, elmi məqalələr, monoqrafiyalar, dərslilər, dissertasiyalar, diplom işləri və digər kvalifikasiya işləri kimi, lakin buradakı məlumatların təhlili üçün avtomatlaşdırılmış axtarış imkanları yoxdur. Bundan əlavə, əksər məlumat mənbələri elektron formatda mövcud deyil və yalnız çap nəşrlərində təqdim olunur, bu da zəruri məlumatların aşkar edilməsi üçün əlavə çətinliklər

yaradır [2]. Lakin son vaxtlar bu istiqamətdə işlər aparılır və artıq internetdə RF-nin ayrı-ayrı xalqlarının ƏB-ləri ilə bağlı elmi işlər və internet resurslarını görmək mümkündür.

Əksər hallarda, internetdə ənənəvi biliklər daha tam şəkildə ensiklopediyalar və məlumat kitabçalarında təqdim olunur [3, 4]. Bu zaman, həmin məlumatlar axtarış üçün məlumat bazası şəklində deyil, «davamlı» mətn şəklində təqdim olunur və yalnız məzmun və əlifba göstəricisi ilə təmin edilir ki, bu da zəruri məlumatların «dərin» axtarışını həyata keçirməyə imkan vermir.

Qeyd etmək lazımdır ki, belə məlumat-sorğu kitabçaları və ensiklopediyalar ənənəvi biliklər barədə dəyərli və geniş məlumatları özündə cəmləşdirir. Xüsusilə, müalicəvi bitkilər və xalq təbabəti ilə bağlı yerli ədəbiyyatda çoxsaylı patentsiz ədəbiyyat mövcuddur ki, bu məlumatlar vahid sistemləşdirilmiş məlumat bazası formasına çevrildikdə, əqli mülkiyyət sahəsində mühüm axtarış və informasiya vasitəsi ola bilər.

ƏB üzrə məlumatlara həmçinin elmi məqalələrdə də rast gəlinir. Məqalədə [5] suvenir baş geyimlərinin konstruksiyaları və dekorativ dizaynları üzrə məlumat bazası təsvir edilir. Qeyd etmək lazımdır ki, belə bir iş ənənəvi geyimlərin layihələndirilməsi sahəsində ilk deyil və eyni quruluş prinsiplərinə əsaslanan digər məlumat bazaları da mövcuddur (məsələn, [6]-ya baxın). Bu cür məlumat bazaları, əqli mülkiyyət baxımından, daha çox məhsulların xarici görünüşü ilə bağlıdır, texniki həllərlə bağlı deyil

Rusiya Federasiyasında qeyri-maddi mədəni irsə aid reyestrlər və kataloqlar kimi təsnif edilən internet-portallar yaradılır. Belə internet portalları, ənənəvi mədəniyyət ifadələri haqqında məlumatlarla yanaşı, həm də bu və ya digər məhsulların istehsal texnologiyalarına və sənətkarlığa dair ƏB üzrə ayrı-ayrı məlumatları ehtiva edir.

İşdə [7] Dağıstan xalq geyiminin bədii-konstruktiv quruluşu üzrə məlumat bazasının hazırlanması nəzərdən keçirilir.

Bundan əlavə, GR üzrə bəzi məlumat bazalarına istinadları və ya dərman bitkiləri və dərman bitkilərinin və müalicə mənbələrinin yayılması xəritələrinin yaradılmasının zəruriliyini göstərən işlər mövcuddur [8, 9]. Hətta işlərin özündə dərman bitkiləri ilə əlaqəli ənənəvi biliklər haqqında məlumat olmasına baxmayaraq, internetdə dərman bitkiləri ilə əlaqəli ənənəvi bilikləri ehtiva edən belə məlumat bazaları mövcud deyil.

Rusiya Federasiyasında qeyri-maddi mədəni irsə aid reyestrlər və kataloqlar kimi təsnif edilən internet-portallar

⁸ Malxazova S. M., Miklyayeva İ. M., Leonova N. B., Kraynov V. N. Proqram təminatı və «Rusiyanın dərman bitkiləri» məlumat bazası üzərində hüquqların qeydiyyatı haqqında şəhadətnamə // Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu (FSMI). Moskva. 2018. URL: <https://istina.msu.ru/certificates/158496103/>. Nəşr tarixi: 09.11.2018.

⁹ Nikita, Ionov & Druzhilovskiy, Dmitry & Filimonov, Dmitry & Poroikov, Vladimir. (2023). Phyto4Health: Database of Phytocomponents from Russian Pharmacopoeia Plants. Journal of chemical information and modeling. 63. 10.1021/acs.jcim.2c01567.

yaradılır. Belə internet portalları, ənənəvi mədəniyyət ifadələri haqqında məlumatlarla yanaşı, həm də bu və ya digər məhsulların istehsal texnologiyalarına və sənətkarlığa dair ƏB üzrə ayrı-ayrı məlumatları ehtiva edir.

Məsələn, «Rusiya Federasiyası xalqlarının qeyri-maddi mədəni irs obyektləri»¹⁰ portalı Rusiya Federasiyasının müxtəlif bölgələrində tətbiq olunan müxtəlif texnologiyaları ehtiva edir. Ana səhifədə reyestrə keçərkən, maraqlandığınız regionu seçmək imkanı verən menyü açılır. Həmçinin, genişləndirilmiş axtarış menyusu mövcuddur ki, burada Rusiya Federasiyası xalqlarının coğrafiyası və mənsubiyyəti ilə yanaşı, mərasimlər, mətbəx, sənətkarlıq və s. kimi kateqoriyaları seçmək imkanı da təqdim olunur. Bundan əlavə, terminlər üzrə axtarış imkanı da mövcuddur. Qeyd etmək lazımdır ki, sözügedən internet-portaldakı məlumatlar əsasən ənənəvi mədəniyyət ifadələri ilə bağlıdır, ənənəvi biliklərlə əlaqəli deyil. Məzmun ümumilikdə təxminən 100 mövqedən ibarətdir.

«Kultura.rf» internet-portalı¹¹ Rusiya Federasiyası xalqlarının qeyri-maddi mədəni irsi barədə məlumatları ehtiva edir. Saytın menyusunda «Qeyri-maddi mədəni irs» bölməsinin seçimi nəzərdə tutulmuşdur, burada RF xalqlarının ƏB və ƏMİ haqqında məlumatları qrafik materiallarla birlikdə siyahı şəklində təqdim edilir. Portalda filtrlərdən istifadə etmək imkanı mövcuddur. Xüsusilə, «Ənənəvi texnologiyalar» bölməsi seçildikdə, filtr pəncərəsində saytda mövcud olan texnologiyalar göstərilir, bunlara tikinti, sənətkarlıq, geyim istehsalı, yemək hazırlığı və s. daxildir. Maraqlandıran mövzu seçildikdə, onunla əlaqəli məlumatlar açılır. Beləliklə, internet-portal da zəruri məlumatları tapmaq üçün terminlər üzrə axtarış aparmaq imkanı verən axtarış məlumat bazası deyil. Yuxarıda qeyd olunan internet-portaldakı axtarış filtrlər üzrə, xüsusilə texnologiyanın növü, sənətkarlıq və s. üzrə məhdudlaşdırılmaqla həyata keçirilir və sonra verilən bütün mövqələr ardıcıl şəkildə araşdırılır ki, bu da portalın axtarış imkanlarını məhdudlaşdırır.

Göstərilən portallardan əlavə, müvafiq regionların ƏB-ləri barədə məlumatları da ehtiva edən regional qeyri-maddi mədəni irs portalları mövcuddur. Belə regional internet portallarına misal olaraq aşağıdakılar göstərilə bilər: «Çeçen Respublikası Qeyri-maddi Etnomədəni İrs Elektron Kataloqu»¹², «Omsk Vilayəti Qeyri-maddi Etnomədəni İrsi»¹³, «Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra Xalqlarının Qeyri-maddi Etnomədəni Dəyərlərinin Reyestri»¹⁴, «Voronej

Vilayəti Qeyri-maddi Mədəni İrs Obyektləri Kataloqu»¹⁵ və digər portallar. Göstərilən regional internet-portallar, eləcə də Rusiya Federasiyasının xalqları ilə bağlı qeyd olunan internet-portallar, regional ənənəvi biliklər haqqında məlumatları ehtiva edir, lakin eyni nöqsanlara malikdir: məhdud məzmun, terminlər üzrə axtarışın və digər axtarış alətlərinin olmaması.

Göstərilən regional internet-portallar, eləcə də Rusiya Federasiyasının xalqları ilə bağlı qeyd olunan internet-portallar, regional ənənəvi biliklər haqqında məlumatları ehtiva edir, lakin eyni nöqsanlara malikdir: məhdud məzmun, terminlər üzrə axtarışın və digər axtarış alətlərinin olmaması.

Yuxarıda qeyd olunanlara istinad edərək, RF-də ƏB üzrə təqdim olunan heç bir məlumat mənbəyi müəyyən bir mövzu üzrə maraq doğuran məlumatları effektiv şəkildə axtarmağa imkan verən avtomatlaşdırılmış axtarış məlumat bazası deyil. Bu isə əqli mülkiyyət sahəsində son dərəcə vacibdir. Xüsusilə, Rusiya Federasiyasının xalqları haqqında ensiklopedik məlumat-sorğu kitablarında elektron formatda məlumatın olmaması, terminlər üzrə axtarış aparılmasına imkan vermədiyi üçün hər hansı bir spesifik məlumatın məşhurluğunun sürətli və effektiv şəkildə qiymətləndirilməsi qeyri-mümkün olur. Məlumatın kataloqlar, cədvəllər və ya internet-portallar şəklində təqdim edilməsi, açar sözlər üzrə axtarış imkanı verməməsi, axtarış sətrlərinin və genişləndirilmiş axtarış parametrlərinin olmaması bu çatışmazlığı aradan qaldırmağa imkan vermir. Bundan əlavə, belə kataloqların, cədvəllərin və internet-portallarının məhdud məzmunu əlavə bir problem olaraq qalır, çünki tez-tez bu məlumat bazalarında maksimum 100-dək məlumat olur. Bundan əlavə, ƏB haqqında bütün məlumatların müxtəlif mənbələrdə cəmlənməsi və bu mənbələrin bir axtarış bazası çərçivəsində birləşməməsi, konkret məlumatlar üzrə tam və keyfiyyətli axtarışın yerinə yetirilməsini demək olar ki, qeyri-mümkün edir.

Bununla belə, ƏB haqqında məlumatların elektron formada yaradılmasında, həmçinin ƏB məlumat bazalarına analoji olan kataloqlar, cədvəllər və reyestrlərin yaradılmasında müsbət dinamika RF-də ƏB üzrə məlumat bazalarının yaradılması üçün resurs və imkanların mövcud olduğunu və bu məlumat bazalarının gələcəkdə vahid axtarış bazasında birləşdirilə biləcəyini göstərir.

¹⁰ Rusiya xalqlarının qeyri-maddi mədəni irs obyektlərinin reyestri: rəsmi sayt. URL: <https://www.rusfolknasledie.ru/#> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

¹¹ Kultura.rf: sayt / təsisçi «Rəqəmsal Mədəniyyət» FMI. Moskva, 2013. Gün ərzində yenilənir URL: <https://www.culture.ru/> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

¹² Çeçenistan Respublikasının qeyri-maddi mədəni irs obyektləri üzrə elektron kataloqu: rəsmi sayt. URL: <https://konknchr.ru/> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

¹³ Omsk Vilayəti Dövlət Xalq Yaradıcılığı Mərkəzi: rəsmi sayt. URL: <https://www.omsk-gcnt.ru/nematerialnoe-kulturnoe-nasledie/> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

¹⁴ Xantı-Mansiysk Muxtar Dairəsi – Yuqra xalqlarının qeyri-maddi etnomədəni irs obyektlərinin reyestri: rəsmi sayt. URL: <https://ugra-dostoyanie.ru/> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

¹⁵ Voronej Regional Xalq Yaradıcılığı və Kino Mərkəzi: rəsmi sayt. URL: <https://www.vrnfolk.ru/cultural> (müraciətin tarixi: 26.01.2025).

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq, hazırda RF-də ƏB üzrə məlumat bazalarının ən uyğun variantları qeyri-maddi mədəni irs internet-portallarıdır. Məzmunların artırılması və genişləndirilmiş axtarış imkanlarının tətbiq edilməsi sayəsində internet-portallar ənənəvi biliklər üzrə səmərəli və tam həcmli axtarış aparmaq üçün rahat məlumat bazası funksiyasını yerinə yetirə bilər.

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq, hazırda RF-də ƏB üzrə məlumat bazalarının ən uyğun variantları qeyri-maddi mədəni irs internet-portallarıdır. Məzmunların artırılması və genişləndirilmiş axtarış imkanlarının tətbiq edilməsi sayəsində internet-portallar ənənəvi biliklər üzrə səmərəli və tam həcmli axtarış aparmaq üçün rahat məlumat bazası funksiyasını yerinə yetirə bilər.

Rusiya Federasiyasında həmçinin genetik resurslar üzrə milli məlumat bazaları mövcuddur.

Rusiya Federasiyasında mövcud olan GR üzrə məlumat bazaları kifayət qədər geniş miqdarda təqdim edilmişdir və müxtəlif növ GR-lərə aiddir. Əksər məlumat bazalarının əsas çatışmazlığı onların məzmununun aşağı həcmdə olması və məhdud axtarış imkanlarıdır, çünki bəzi məlumat bazalarında terminlər üzrə axtarış kimi əsas axtarış alətləri yoxdur.

Bundan əlavə, Rusiya Federasiyasında GR üzrə məlumat bazalarına dair əsas problem odur ki, bütün qeyd olunan məlumat bazaları hər hansı vahid axtarış sisteminə daxil deyil və hər hansı ümumi axtarış sətrinə aid deyildir. Bununla əlaqədar, tək bir axtarış sorğusu ilə bütün bu məlumat bazalarında axtarış aparmaq mümkün olmur.

Hazırkı iş çərçivəsində, yuxarıda qeyd olunan genetik resurslar üzrə məlumat bazalarında konkret patent müraciətlərinə dair informasiya axtarışı aparılmışdır. Rusiya Federasiyasında GR üzrə məlumat bazalarının axtarış imkanlarının təhlili müvafiq profilli mövzular üzrə axtarış aparmaq imkanının olduğunu göstərir. Bununla belə, Rusiya Federasiyasında GR üzrə məlumat bazalarının əsas çatışmazlıqları məlumatların məhdud olması və məhdud axtarış imkanlarıdır.

Bundan əlavə, mövcud olan bütün məlumat bazaları axtarış alətlərindən, məsələn, terminlər və ya təsnifat bölmələrindən istifadə etməklə müxtəlif GR-lər haqqında məlumat axtarışının bir axtarış sessiyası çərçivəsində aparılmasının mümkün olduğu bir universal axtarış platformasında birləşdirilməyib.

NƏTİCƏLƏRİN MÜZAKİRƏSİ

Məlumat və ədəbiyyat axtarışı zamanı müəyyən edilmiş yuxarıda göstərilən bütün nəticələri təhlil edərək, aşağıdakı nəticələrə gəlmək olar.

ÜƏMT, həqiqətən də, gələcəkdə ƏB və GR-lərin qorunması funksiyasını yerinə yetirəcək hüquqi sənədləri beynəlxalq səviyyədə təqdim edir. Bu mərhələdə ÜƏMT tərəfindən ƏB və GR ilə bağlı saziş təqdim edilib. Bu saziş imzalanma və müzakirə üçün açıqdır, yəni Paris Konvensiyasına üzv olan bütün ölkələr onu mütləq şəkildə imzalamağa borclu deyillər. Qeyd olunan sazişin əsas müddəası ərizələrin mahiyyəti üzrə ekspertizası ilə bağlıdır və ixtira çərçivəsində istifadə olunan ƏB və GR haqqında məlumatların təqdim edildiyi informasiya mənbəyini açıqlayır. İstifadə olunan ƏB və GR haqqında məlumat mənbələri, müraciət edən şəxsin bu məlumatları bildiyini və onları qəsdən istifadə etdiyini açıq şəkildə nümayiş etdirir, həmçinin bu məlumatlar, texnika səviyyəsindən məlum məlumatların istifadəsini müəyyən etməyə və əgər nəzərdə tutulubsa, həmin məlumatların sahiblərinin maraqlarını hansısa şəkildə nəzərə almağa imkan verir.

RF-də ƏB haqqında məlumatlarla bağlı olaraq, yuxarıda qeyd edildiyi kimi, dünya miqyasında heç bir məlumat bazasında RF üzrə ƏB haqqında məlumatlar mövcud olmadığından, informasiya axtarışı baxımından ən uyğun iki axtarış variantı mövcuddur. Birinci variant daha əvvəl tərəfimizdən qeyd edilmişdir və terminlər üzrə lazım olan məlumatların Google və Yandex kimi universal axtarış sistemlərində axtarışından ibarətdir. Bu isə internetdə, məsələn, ensiklopediyalar və məlumat kitabçalarında elektron formada mövcud olan əmtəə nişanları haqqında mənbələri aşkar etməyə imkan verir. Bu yanaşma hazırda ən əlçatan üsuldur, lakin eyni zamanda axtarış imkanları baxımından müvəqqəti və məhdud xarakter daşıyır. İkinci variant daha məqsədəuyğundur və əmtəə nişanları haqqında məlumatları da ehtiva edən mövcud qeyri-maddi mədəni irs reyestrlərindən istifadəni nəzərdə tutur. Göstərilən reyestrlərin istifadəsi ƏB haqqında bütün məlumatları bir axtarış platforması çərçivəsində strukturlaşdırmağa və bir axtarış sorğusu ilə tam informasiya axtarışı aparmağa imkan verəcəkdir. Nəticələrin tam təqdim edilməsi və axtarış imkanları baxımından ən üstün seçim «Rusiya Federasiyası xalqlarının qeyri-maddi mədəni irs obyektlərinin reyestri»-dir. Lakin qeyd olunan ikinci variantın ciddi çatışmazlığı reyestrlərin hazırda çox məhdud miqdarda məlumatla təmin olunmasıdır. RF-də ƏB ilə məşğul olan və ya həmin ƏB-lərə aid sahələr üzrə fəaliyyət göstərən ixtisaslaşdırılmış institutların resurslarından istifadə edilməsi məlumatların sistemləşdirilməsinə və qeyd olunan reyestrlərə yüklənməsinə, bunun sayəsində də bir axtarış platforması çərçivəsində ƏB haqqında məlumatların tamliyinin təmin edilməsinə imkan verəcəkdir.

Coğrafi göstəricilər (CG) haqqında məlumatlara gəldikdə, qeyd etmək lazımdır ki, Rusiya Federasiyasında CG ilə bağlı tam funksional axtarış informasiya bazaları mövcuddur. Lakin, əmtəə nişanları ilə olduğu kimi, onların da məlumat bazalarının məhdud olması problemi mövcuddur. Bundan

əlavə, RF-də müxtəlif coğrafi göstəricilər (CG) üzrə bir neçə məlumat bazasının mövcud olması səbəbindən, konkret halda uyğun bölmələr, terminlər və s. üzrə axtarış üçün vahid universal məlumat bazasının yaradılması daha məqsəduyğun hesab olunur. Hazırkı iş çərçivəsində araşdırılan, Rusiya Federasiyasında mövcud olan ən böyük GR məlumat bazaları artıq indi xarici link kimi və ya axtarış sətrinin integrasiyası yolu ilə (məsələn, qeyri-patent ədəbiyyatı üçün olduğu kimi) Rospatent platformasına daxil edilə bilər. Coğrafi göstəricilər üzrə ən böyük xarici məlumat bazaları, məsələn, NCBI, EMBL və digərləri də daxil edilə bilər. Rusiya Federasiyasında GR üzrə məlumat bazalarının məzmununun daha da təkmilləşdirilməsi, eləcə də onların strukturlaşdırılması və vahid birləşdirici platforma çərçivəsində mərkəzləşdirilməsi axtarış imkanlarını genişləndirəcək və patent və qeyri-patent ədəbiyyatı üzrə, o cümlədən GR və ƏB ilə bağlı ədəbiyyat üzrə məlumatların bir axtarış sessiyası çərçivəsində axtarılması prosesinə kömək edəcək.

ƏB və GR üzrə universal məlumat bazalarının yaradılması sahəsində heç bir tədbirin görülməməsi, Rusiya Federasiyasında ƏB və GR məlumatlarının qorunması istiqamətində heç bir işin aparılmamasına gətirib çıxaracaq, halbuki, əqli mülkiyyət sahəsində global tendensiya əks təcrübəni göstərir. Belə bir vəziyyət ona gətirib çıxara bilər ki, istifadə olunan ƏB, GR və ƏMİ haqqında mənbələrin patent sənədlərində açıqlanması ilə bağlı ÜƏMT-nin yeni tələbləri bütün dünya üzrə ümumi şəkildə qəbul olunduğu təqdirdə, Rusiya Federasiyası bu cür dəyişikliklərə tam hazır olmayacaq, çünki ƏB və GR haqqında məlumatların əlçatanlığını təmin etməyəcək və ya yaxşılaşdırmayacaq.

Bu fakt aşağıdakı konkret nümunələrlə təsdiqlənə bilər.

1. RU 2319499 C1, 20.03.2008 patentinin ixtira formulu aşağıdakı məlumatları ehtiva edir:

Hazırkı iş çərçivəsində araşdırılan, Rusiya Federasiyasında mövcud olan ən böyük GR məlumat bazaları artıq indi xarici link kimi və ya axtarış sətrinin integrasiyası yolu ilə (məsələn, qeyri-patent ədəbiyyatı üçün olduğu kimi) Rospatent platformasına daxil edilə bilər.

«Allergik vəziyyətlə ağırlaşmış parodont xəstəliklərinin profilaktikası və müalicəsi üçün dərman qarışığının tərkibinə, bitki xammalı daxil olmaqla, aşağıdakılar daxildir: marqarit çiçəkləri, meşə qızılı kökləri, çayır otu, adaçayı otu, gülqıran otu, lapçatka kökləri və köküstü, qan durulducu kökləri və köküstü...»

Eyni zamanda, ərizə materiallarında göstərilən dərman qarışığının ayrı-ayrı komponentlərinin xalq təbabəti

baxımından xüsusiyyətləri qeyd olunub, lakin həmin əmtəə nişanları (ƏN) ilə bağlı olan və qeyd olunan coğrafi göstəricilərlə (CG) əlaqəli olan məlumatların açıqlanması üçün müvafiq informasiya mənbələrinə istinad yoxdur. Konkret olaraq, tibbi məqsədlər üçün istifadə olunan bitkilər siyahısına daxil olan marqarit çiçəkləri, meşə qızılı kökləri, çayır otu, adaçayı otu, gülqıran otu, lapçatka kökləri və köküstü, qan durulducu kökləri və köküstü kimi bitkilər və onların müvafiq istifadədə göstərdikləri təsirlər barədə məlumatlar qeyd olunub.

2. SU 1836098 A3, 23.08.1993 patenti üzrə ixtiraya dair ərizə materialları aşağıdakı məlumatları ehtiva edir:

«Sidik-cinsiyyət sisteminin irinli-iltihabi xəstəliklərinin müalicəsi üçün nəzərdə tutulmuş, «Korall» adlanan qarışıqın tərkibinə aşağıdakılar daxildir (çəki üzrə):

- meşəlik qurucusu (bataqlıq otu) – 200 qr,
- çobanyastığı – 300 qr,
- dəmrovotu böyük – 100 qr,
- quşəppəyi adi – 150 qr,
- palıd qabığı adi – 400 qr,
- dəfnəçiçəyi – 100 qr».

Bununla belə, müraciət materiallarında qeyd olunan dərman toplusunun ayrı-ayrı komponentlərinin xalq təbabəti baxımından xüsusiyyətləri göstərilərsə də, həmin genetik resurslarla bağlı ənənəvi biliklərin açıqlanmış olduğu müvafiq məlumat mənbələrinə istinad edilmir.

Yuxarıda qeyd olunan 1 və 2-ci nümunələrdə formulanın və təsvirin bu şəkildə təqdim olunması, patent daxilində istifadə edilən genetik resursların, texnika səviyyəsində onlarda açıqlanan məlumat mənbələri ilə uyğunluğunu müəyyən etməyə imkan vermir ki, bu da ÜƏMT-nin yeni tələblərinə uyğun gəlmir. ÜƏMT-nin tələblərinə əməl etmək üçün müalicəvi bitkilər üzrə müvafiq tibbi məlumat kitabçalarına aid ayrı-ayrı axtarışlar aparılmalıdır, burada istifadə olunan GR-in xüsusiyyətləri və onlarla əlaqəli ƏB-lər açıqlanır. Bununla belə, daha əvvəl göstərdiyi kimi, bəzi məlumatlar elektron və ya digər şəkildə, açar sözlərlə axtarış aparıla bilən patent və patentsiz məlumat bazalarında mövcud olmaya bilər ki, bu da informasiya axtarışını çətinləşdirir, onun müddətini uzadır və bəzi hallarda ÜƏMT-nin ƏB açıqlanması ilə bağlı qoyduğu tələbə əməl edilməsini qeyri-mümkün edir.

3. Patent RU 2538116 C2, 10.01.2015, müstəqil 1-ci bəndin formulu aşağıdakı şəkildə ifadə olunub:

«Bioloji aktiv kompleks hüceyrəsiz probiotik olaraq 1:1 həcm nisbətində götürülən *Lactobacillus plantarum* bakteriyasının 8 RAJ (ÜSMK № B-11007) və *Bacillus subtilis* bakteriyasının M-8 (ÜSMK № B-1948) ştammlarının steril kultural mayelərinin qarışıqını, prebiotik olaraq – *Fusarium sambucinum* göbələyinin MKF-2001–3 (ÜSMK № F-867) ştamminin maye steril autolizatını və quru bioloji aktiv əlavə qismində isə *Fusarium sambucinum* göbələyinin MKF-2001–3 (ÜSMK № F-867) ştamminin quru biokütləsinə ehtiva edir.

İxtira formulunun bu cür ifadəsi, patent çərçivəsində istifadə edilən genetik resursların texnika səviyyəsində açıqlanan məlumat mənbələri ilə uyğunluğunu müəyyən

etməyə imkan verir. Hazırkı halda bu ÜSMK (Ümumrusiya Sənaye Mikrorqanizmləri Kolleksiyası) məlumat bazasıdır. Nəticə etibarilə, bu halda ÜƏMT-nin tələbi yerinə yetirilir.

Lakin, ÜSMK məlumat bazasının müstəqil axtarış massivi olduğunu və heç bir universal axtarış platformasına daxil olmadığını nəzərə alaraq, onunla bağlı məlumat axtarışı ayrıca axtarış sessiyasını və nəticələrin ayrıca təhlilini tələb edir. Bu isə məlumat axtarışını çətinləşdirir və onun müddətini uzadır.

4. Patent RU 2233672 C1, 10.08.2004, müstəqil 1-ci bəndin formulu aşağıdakı şəkildə ifadə olunub:

«Virus hepatiti B və D, tetanus və difteriya üçün immuno-profilaktika məqsədilə kombinə edilmiş vaksin, hepatit B virusunun (HBsAg), difteriyanın və tetanusun antigenlərini, mertiolat, alüminium hidroksid helini və həlledicini ehtiva edir, hepatit B virusunun antigeni kimi vaksin HBsAg/ayw tərkibini ehtiva etməsi ilə fərqlənir, bu, *Pichia angusta* VKM Y-2924D maya ştamının kultivasiya edilməsi ilə əldə edilir və/və ya HBsAg/adw, bu da *Hansenula Polymorpha* VKPM Y-2412 ştamının kultivasiya edilməsi ilə əldə edilir, həll edici olaraq isə 0,9 %-lik natrium xlorid həlli istifadə edilir...»

ƏB və GR ilə bağlı məlumat mənbələrinə dair istinadlar bir neçə məlumat bazasını əhatə edə bilər ki, bu da həmin məlumat bazalarının vahid universal axtarış platformasına daxil edilməsini şərtləndirir. Çünki ƏB və GR barədə məlumat mənbələrinin açıqlanması ilə bağlı ÜƏMT-nin yeni tələblərinin yerinə yetirilməsi üçün həm müraciət edən şəxs, həm də patent mütəxəssisi üçün belə axtarış bazaları ilə əlaqə işin daimi və vacib hissəsi olacaq.

İxtira formulunun bu cür ifadəsi, patent çərçivəsində istifadə edilən genetik resursların texnika səviyyəsində açıqlanan məlumat mənbələri ilə uyğunluğunu müəyyən etməyə imkan verir. Hazırkı halda bu ÜMK (Ümumrusiya Mikrorqanizmləri Kolleksiyası) və ÜSMK məlumat bazalarıdır. Nəticə etibarilə, bu halda ÜƏMT-nin tələbi yerinə yetirilir.

Lakin, bu halda depolama məlumatları mənbəyi olaraq iki ayrı məlumat bazası – ÜMK və ÜSMK istifadə edildiyi üçün, hər iki bazada məlumat axtarışı ayrı-ayrı axtarış sessiyaları və nəticələrin ayrıca analizini tələb edir. Çünki bu bazalar müstəqil axtarış massivləri olub, heç bir universal axtarış platformasına daxil deyil. Bu da məlumat axtarışını çətinləşdirir və onun müddətini artırır.

5. RU 2022133295 A, 19.06.2024 tarixli ərizənin ixtiraya dair formulunda aşağıdakı xüsusiyyətlər mövcuddur:

«1. Metabiotik kompozisiya, bioloji aktiv maddələri əhatə edir, bunlara *Bacillus subtilis* metabolit kompleksi və patogen izolyatorları daxildir...»

8. 1-ci bəndə görə metabiotik kompozisiya, patogen izolyatorunun mərcanı meyvəsini ehtiva etməsi ilə fərqlənir.

9. 8-ci bəndə əsasən metabiotik kompozisiya onunla fərqlənir ki, mərcanı bütöv giləmeyvələrdən əldə edilmiş toz şəklindədir.

Bundan əlavə, ərizə materiallarında formulada göstərilən GR və onların xüsusiyyətlərinin açıqlandığı müvafiq məlumat mənbələrinə istinadlar yoxdur.

İxtira formulunun və təsvirinin bu şəkildə təqdim olunması, patent daxilində istifadə edilən genetik resursların, texnika səviyyəsində onlarda açıqlanan məlumat mənbələri ilə uyğunluğunu müəyyən etməyə imkan vermir. ÜƏMT-nin tələblərinə əməl etmək üçün müvafiq məlumat bazalarında, xüsusən mikrorqanizm ştammlarının məlumat bazası, həmçinin müalicəvi bitkilərlə bağlı tibbi məlumat kitablarında ayrıca axtarış aparılması tələb olunur, burada mərcanı meyvəsinin patogen izolyatoru kimi xüsusiyyətləri açıqlanır ki, bu da informasiya axtarışını çətinləşdirir və axtarış müddətini uzadır.

Yuxarıda göstərilən nümunələri nəzərə alaraq, izah etmək lazımdır ki, ƏB və GR ilə əlaqəli məlumat mənbələrinə istinad bir neçə məlumat bazasını əhatə edə bilər ki, bu da həmin məlumat bazalarının vahid universal axtarış platformasına daxil edilməsini zəruri edir. Çünki ƏB və GR bədrə məlumat mənbələrinin açıqlanması ilə əlaqədar ÜƏMT-nin yeni tələbinə əməl etmək üçün həm ərizəçi, həm də patent eksperti üçün belə axtarış bazaları ilə qarşılıqlı əlaqə işin vacib və davamlı bir hissəsi olacaq.

Müraciət materiallarında müvafiq ƏB və GR üçün məlumat mənbələrinə istinadların heç də hər zaman göstərilmədiyini nəzərə alaraq, belə halda axtarış bir neçə ayrı-ayrı ixtisaslaşmış məlumat bazası üzrə, eləcə də müvafiq ƏB və GR haqqında məlumatların açıqlanması olduğu ixtisaslaşmış qeyri-patent ədəbiyyatı üzrə aparılır. Bu zaman çox vaxt belə məlumatlar elektron formada mövcud olmur (məsələn, tibbi dərman bitkiləri barədə bələdçilər) və ya onlara çıxış məhduddur (qapalı və ya ödənişli nəşrlər), bu isə belə məlumatların verilənlər bazalarına çevrilməsi və universal axtarış platformalarına daxil edilməsi üçün əlavə iş tələb edir.

Nəticə

ÜƏMT xüsusi sessiyalarının materiallarını təhlil edərək, qeyd etmək lazımdır ki, Rusiya Federasiyası əmtəə nişanı, əmtəə təsnifatı və coğrafi göstəricilər üzrə məlumat bazalarının informasiya və texniki təminatı baxımından qabaqcıl tendensiyalara riayət edir. Rusiya Federasiyasında əmtəə nişanları, TVK və coğrafi göstəricilər reyestrinin yaradılması ilə bağlı normativ-hüquqi aktlar mövcuddur, eləcə də müvafiq məlumat bazalarının yaradılması üzrə işlər davam etdirilir.

Rusiya Federasiyasında mövcud olan ƏB reyestrləri və kataloqları üzrə məlumat axtarışı üçün ən münasibi qeyri-maddi mədəni irs reyestrləridir. GR-ə münasibətdə

Rusiya Federasiyasında mövcud olan bütün məlumat bazaları məqbul hesab edilir və onların istifadəsinin məqsəduyğunluğu axtarış mövzusunun asılıdır.

ƏB üzrə aşkarlanmış qeyri-maddi mədəni irs reyestrlərinin və GR üzrə məlumat bazalarının axtarış imkanlarının təhlili göstərdi ki, mövcud məlumat bazalarının əsas çatışmazlığı onların məzmununun məhdud olması ilə əlaqədardır. Buna baxmayaraq, aşkarlanmış sistemlər, müvafiq mövzular üzrə məlumatların tədricən daxil edilməsi və axtarış imkanlarının təkmilləşdirilməsi şərti ilə, ƏB və GR üzrə universal məlumat bazalarının yaradılması üçün əsas kimi tövsiyə olunur. Bu zaman, aşkar edilmiş məlumat bazalarına xarici istinadların Rospatent platformasına daxil edilməsi və ya onların birbaşa integrasiyası mümkündür, bu isə müraciət edənlərə və ekspertlərə ƏB və GR üzrə məlumat mənbələrinin açıqlanması ilə bağlı ÜƏMT-nin yeni tələblərinə riayət etmək üçün vasitələr və alətlər təqdim edəcək. Axtarış platformasının bu cür modifikasiyası onun axtarış imkanlarını genişləndirəcək və patent və qeyri-patent elmi ədəbiyyatına, o cümlədən ƏB və GR məlumatlarına dair məlumat axtarışını bir axtarış sessiyası çərçivəsində aparmaq qabiliyyətinə malik olan effektiv informasiya-texnoloji mühit yaradacaq. Bundan əlavə, bu cür modifikasiya ƏB və GR ilə əlaqəli texnika səviyyəsində məlumatların mərkəzləşdirilməsini, sistemləşdirilməsini və strukturlandırılmasını təmin edəcək.

Ədəbiyyat siyahısı

- Steps taken to protect ancient and traditional knowledge of indigenous medicinal systems (2022), Electronic Resources: PIB Delhi, AYUSH [Online], available at: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1809661> (Accessed 26 Jan 2025).
- Традиционные знания, традиционные выражения культуры и генетические ресурсы в качестве сведений, необходимых для экспертизы заявок на изобретения / Н. Б. Лысков, А. А. Полякова, И. Б. Никитина, Н. В. Зарянов // Интеллектуальная собственность как базовое условие обеспечения технологического суверенитета Российской Федерации: Сборник докладов XXVI Международной научно-практической конференции Роспатента, Москва, 29 сентября 2022 года / Выпускающий редактор Е. Г. Царёва. – Москва: Федеральное государственное бюджетное учреждение «Федеральный институт промышленной собственности», 2022. – С. 54–58.
- Энциклопедия коренных малочисленных народов Севера, Сибири и Дальнего Востока Российской Федерации / В. А. Тураев [и др.]; Центр содействия коренным малочисленным народам Севера / Российский учебный центр коренных народов / ЦС КМНС / РИТЦ. – Москва: ЦС КМНС / РИТЦ, 2013. – 463 с., [1] с.: ил., карты, портр. – (Библиотека коренных народов Севера). – ISBN 978–5–904781–24–8.
- Энциклопедия нематериального культурного наследия России: Посвящается Году культурного наследия народов России / Российский научно-исследовательский институт культурного и природного наследия им. Д. С. Лихачева. – Москва: Институт наследия, 2022. – 576 с. – ISBN 978–5–86443–396–6. – DOI 10.34685/NI.2022.58.44.003.
- Королева, Л. А. Разработка базы данных конструкций и декоративного оформления сувенирных головных уборов / Л. А. Королева, И. А. Слесарчук, Т. А. Зайцева // Территория новых возможностей, 2023. – Т. 15, № 4. – С. 150–163. – DOI: 10.24866/VVSU/2949–1258/2023–4/150–163.
- Лисиенкова, Л. Н. Разработка базы данных модуля «ОРНАМЕНТ» для автоматизированного проектирования моделей одежды на основе традиционного костюма Южного Урала / Л. Н. Лисиенкова, Н. М. Хворонова // Швейная промышленность. – 2008. – № 6. – С. 33–34.
- Серова, Т. М. Классификация системных составляющих костюмных комплексов коренных народов Дагестана: диссертация... кандидата искусствоведения: 17.00.06 / Серова Татьяна Михайловна; [Место защиты: Рос. гос. ун-т им. А. Н. Косыгина]. – Москва, 2017. – 333 с.: ил.
- Латушко, Ю. В. Лекарственные растения в жизни современных нанайцев (по материалам полевого исследования) / Ю. В. Латушко, И. Е. Пантюхина, А. С. Демина // Труды ИИАЭ ДВО РАН. – 2020. – Т. 28, № 3. – С. 45–68. – DOI: 10.24411/2658–5960–2020–10034.
- Современное состояние и перспективы использования целебных ресурсов Камчатки / Леонова Н. Б., Микляева И. М., Рябова Н. В., Малхазова С. М. // Вестник Московского университета. – 2018. – Серия 5. География, № 6. – С. 10–17.

Müəlliflər haqqında məlumat

Oleg Petroviç Neretin, iqtisad elmləri doktoru, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə müəssisəsinin direktoru (Moskva, Berejkovskaya Nab., ev 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN kodu: 1961–2721; neretin@rupto.ru

Anna Anatolyevna Polyakova, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə müəssisəsinin direktor müavini (Moskva, Berejkovskaya Nab., ev 30, korpus 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>; SPIN-kodu: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay Borisoviç Lyskov, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə müəssisəsinin Kimya, biotexnologiya və tibb mərkəzinin rəisi (Moskva, Berejkovskaya Nab., ev 30, korpus 1); SPIN-kodu: 9975–5097; otd1463@rupto.ru;

Nikolay Vadimoviç Zaryanov, «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə müəssisəsinin əqli mülkiyyət üzrə aparıcı dövlət eksperti (Moskva, Berejkovskaya Nab., ev 30, korpus 1); SPIN-kodu: 2271–3259; nikolai.zarianov@rupto.ru

Həmmüəlliflərin bəyan edilmiş töhfəsi

Bütün həmmüəlliflər konsepsiyanın işlənilməsinə, tədqiqatın aparılmasına və məqalənin hazırlanmasına əhəmiyyətli töhfələr verib, nəşrdən əvvəl son versiyanı oxuyub və təsdiqləyiblər.

O. P. Neretin – konseptuallaşdırma, tədqiqata rəhbərlik.

A. A. Polyakova – metodologiya, tədqiqatın həyata keçirilməsi, əlyazmaların hazırlanması və redaktəsi.

N. B. Liskov – metodologiya, tədqiqatın həyata keçirilməsi, əlyazmaların hazırlanması və redaktəsi.

N. V. Zaryanov – tədqiqatın həyata keçirilməsi, əlyazmaların hazırlanması və redaktəsi

References

1. Steps taken to protect ancient and traditional knowledge of indigenous medicinal systems (2022), Electronic Resources: PIB Delhi, AYUSH [Online], available at: <https://pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=1809661> (Accessed 26 Jan 2025).
2. Lyskov, N. B. et al (2022), Traditional knowledge, traditional cultural expressions and genetic resources as information necessary for the examination of applications for inventions, Intellectual property as a basic condition for ensuring the technological sovereignty of the Russian Federation, Collection of reports of the XXVI International Scientific and Practical Conference of Rospatent, Federal Institute of Industrial Property, Moscow, pp. 54–58.
3. Turaev, V. A. et al (2013), Encyclopedia of Small Indigenous Peoples of the North, Siberia and the Far East of the Russian Federation, CSKMNS/RITZ, Moscow, Russia.
4. Encyclopedia of the Intangible Cultural Heritage of Russia: Dedicated to the Year of Cultural Heritage of the Peoples of Russia (2022), D. S. Likhachevs Russian Scientific Research Institute of Cultural and Natural Heritage, Moscow, Russia.
5. Koroleva, L. A., Slesarchuk, I. A., and Zaitseva, T. A. (2023), «Development of a database of designs and decorative decoration of souvenir hats», The Territory of New Opportunities, The Herald of Vladivostok State University, Vol. 15, no 4. pp. 150–163.
6. Lisienkova, L. N. and Khvoronova, N. M. (2008), «Development of the database of the ORNAMENT module for computer-aided design of clothing models based on the traditional costume of the Southern Urals», Shvejnaya promyshlennost, no. 6, pp. 33–34.
7. Serova, T. M. (2017), Classification of the systemic components of costume complexes of the indigenous

peoples of Dagestan, Ph.D. Thesis, Russian State University named after A. N. Kosygin, Moscow, Russia.

8. Latushko, Y. V., Pantyukhina, I. E. and Demina, A. S. (2020), Medicinal plants in the life of modern Nanai people (based on field research materials), Proceedings of the IAE Far Eastern Branch of the Russian Academy of Sciences, Vol 28, no. 3, pp. 45–68.
9. Leonova, N. B et al (2018), «The current state and prospects of using Kamchatka's healing resources», Series 5 Geography, Bulletin of the Moscow University, no. 6, pp. 10–17.

Information about the author

Oleg P. Neretin, Dr. Sci. (Economics), Director of the Federal Institute of Industrial Property Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1370-6008>, SPIN-code: 1961–2721; neretin@rupto.ru;

Anna A. Polyakova, Deputy Director of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2238-6420>; SPIN-code: 1987–4039; apolyakova@rupto.ru

Nikolay B. Lyskov, Head of the Center for Chemistry, Biotechnology and Medicine of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 9975–5097; otd1463@rupto.ru

Nikolay V. Zaryanov, leading state expert on intellectual property of the Federal Institute of Industrial Property (Moscow, Berezhkovskaya emb., 30, bld. 1); SPIN-code: 2271–3259; nikolai.zarianov@rupto.ru.

Contribution of the authors

All the authors made a significant contribution to the development of the concept, research and preparation of the article, read and approved the final version before publication.

O. P. Neretin – conceptualization, research management.

A. A. Polyakova – methodology, research implementation, manuscript preparation and editing.

N. B. Lyskov – methodology, research implementation, manuscript preparation and editing.

N. V. Zaryanov – carrying out research, writing and editing the manuscript.

Müəlliflər maraqlar toqquşmasının olmadığını bəyan edirlər
The authors declare no conflict of interests.

Redaksiyaya 30.01.2025-ci il tarixində daxil olmuşdur
Resenziyadan sonra 06.06.2025-ci il tarixində təkmilləşdirilmişdir

Nəşrə 09.06.2025-ci il tarixində qəbul edilmişdir

«UĞURLU PATENT» MÜSABİQƏSİ

YENİ MƏRHƏLƏ, YENİ MİQYAS

ƏRİZƏLƏRİN QƏBULUNUN BAŞLANMASI

2024-cü ilin nəticələrinə əsasən müxtəlif iqtisadi sahələrdə patentləşdirilmiş texnologiyaları uğurla tətbiq etmiş və kommersiyalaşdırma sahəsində müsbət təcrübə qazanmış yerli şirkətləri və müəssisələri illik müsabiqədə iştirak etməyə dəvət edirik.

Yuri Sergeyevich ZUBOV,
*Pedaqoji elmlər namizədi,
Federal Əqli Mülkiyyət Xidmətinin
(Rospatent) rəhbəri, Moskva:*

«Ekspertlər «Uğurlu patent» müsabiqəsinə daxil olan müraciətlərin yüksək səviyyədə olduğunu qeyd edirlər». Təqdim olunan ixtiralar işləyir və sahiblərinə qazanc gətirir. Bu innovativ proqramlar ölkənin texnoloji suverenliyinin təməlini gücləndirir».

Oleq Petrovich NERETIN,
*İqtisadiyyat elmləri doktoru, Federal
Sənaye Mülkiyyəti İnstitutunun
(FSMİ) direktoru, Moskva:*

«Müsabiqə ümumrusiya miqyasına çatıb. Ölkəmizin bütün bölgələrindən iştirakçıların yüksək səviyyədə fəallığını gözləyirik. 2025-ci il təkcə Rospatent və FSMİ üçün deyil, «Uğurlu patent» müsabiqəsinin yüzrlə iştirakçısı üçün yeni bir mərhələ olacaq.

İştirakçıları müsabiqənin keçirilməsi qaydalarında dəyişikliklər gözləyir: finalçılar üçün öz layihələrini ekspert münisflər heyətinə təqdim etmək imkanı, əqli mülkiyyətin qorunmasına həsr olunmuş qapalı tədbirlərdə iştiraka dəvət, yerli innovasiya fəaliyyətinin səfiri olmaq təklifi və Rospatent, FSMİ və müsabiqəmizin tərəfdaşı olan «Rusiya» Milli Mərkəzinin təklif etdiyi digər imkanlar.

Müsabiqənin münisflər heyətində Rusiya üzrə əqli mülkiyyət sahəsində tanınmış elm nümayəndələri,

biznes qurumların və ictimai təşkilatların təmsilçiləri iştirak edir.

«Uğurlu patent» müsabiqəsi barədə ətraflı məlumatı Rospatent-in saytından əldə edə bilərsiniz:

<https://rospatent.gov.ru/ru/successful-patent-2025>

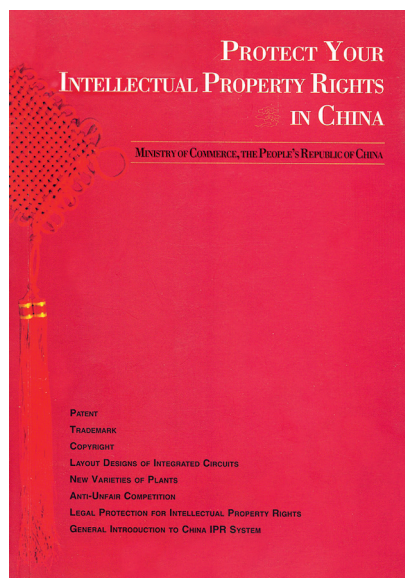
YALNIZ 10 PATENT LAUREAT OLACAQ.
Sizin ixtiranız onların sırasında ola bilər.

5 ÜPTK X-FAYLLARI

EDN <https://elibrary.ru/fxqbbe>

ÜPTK FONDUNDAN EKSKLÜZİV MATERİALLAR

Əsrlər boyu Çin alimlərin, rəssamların və yazıçıların xüsusi diqqət obyektı olmuşdur. Bunun bir çox səbəbləri var: zəngin tarix, Avropadan fərqli mədəniyyət və antik fəlsəfə. Son onilliklərdə diqqət Çin iqtisadiyyatının sürətli böyüməsinə, eləcə də elm və texnologiyada irəliləyişlərə yönəldilib. Çinin uğurunun sirri əsasən Çin Xalq Respublikasında əqli mülkiyyətin mühafizəsi sisteminin təkmilləşdirilməsi ilə bağlıdır. Çinin bu sahədə qanunvericiliyi və məhkəmə təcrübəsi ilə tanış olmağa kömək edəcək nəşrlərlə tanış olmağı təklif edirik. Onlardan bəziləri Çin müəllifləri tərəfindən hazırlanmışdır ki, bu da ilk əldən məlumat almanızı təmin edir!

Bu gün Çin Xalq Respublikası elmi tədqiqatları innovasiyaya çevirən ölkələr arasında liderdir, elmi-texniki nəşrlərin və qeydiyyatdan keçmiş patentlərin sayına görə reytingdə ilk sıraları tutur. Çinin texnoloji uğurunun arxasında duran əsas tendensiyalar bunlardır: elm və təhsildə son nəticəyə diqqət; elmə dövlət dəstəyi və nəzarəti; tədqiqatların və layihələrin həyata keçirilməsi üçün maliyyələşdirmənin artırılması; perspektivli texnologiyalara vençur kapital qoyuluşu. Çində əqli mülkiyyətin necə qorunması barədə sualın cavabını Çinin Kommersiya Nazirliyinin ölkədə əqli mülkiyyət (ƏM) obyektləri üzərində hüquqların qorunmasına dair təlimatında tapmaq olar.

Kitabda Çinin ƏM hüquqları sistemi, ƏM obyektləri, müəllif hüquqları məsələləri və haqsız rəqabət haqqında ümumi məlumat verilir. Nəşr rahat qavrayış üslubunda dərc edilib, əsas mətn ayrı-ayrı məsələləri hərtərəfli əhatə edən əlavələrlə və illüstrasiyalarla müşayiət olunur.

Protect Your Intellectual Property Rights in China / Ministry of Commerce, the People's Republic of China. – [s. l.]: China Commerce and Trade Press, [s. a.]. – 191 p.: şəkl., il., cədvəl.

Çində əqli mülkiyyət hüquqlarınızı qoruyun.

Nəşrin şifri: 2.001; P 93

Əqli mülkiyyətin müxtəlif məsələlərinə aid olan kitablar və dövrü mətbuatda dərc olunmuş məqalələr barədə məlumatları, eləcə də nəşrlərin tam mətnlərini və digər informasiya resurslarını FSMİ-nin ÜPTK elektron kitabxanasında tapa bilərsiniz: <https://irbis.fips.ru/web/index.php?LNG=&C21COM=F&I21DBN=FIPS&P21DBN=FIPS>

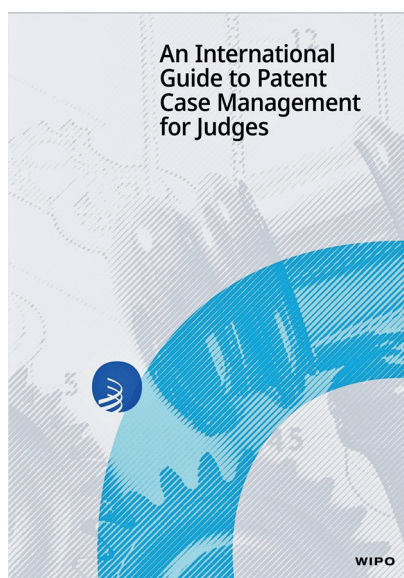

İstənilən qanunvericilik və onun hüquqi xüsusiyyətləri – dövlətin mədəniyyətinin, adət-ənənəsinin və özünəməxsusluğunun əksidir. 2011-ci ildə beynəlxalq Rusiya-Çin layihəsi çərçivəsində Rusiya Federasiyası və Çində əqli mülkiyyətin qorunması üzrə tövsiyələr hazırlanmışdır. Bu nəşr hər iki ölkənin qanunvericiliyinə əsasən əqli fəaliyyətin nəticələrinin qorunması formaları, tədqiqatların və təcrübə işlərinin yaradılması və onların nəticələrinin kommersiyalaşdırılmasının hüquqi tənzimlənməsinə səciyyəvi yanaşmalarla, ixraca nəzarət sistemləri ilə tanış edir və sazişlərin və lisenziya müqavilələrinin bağlanması üzrə tövsiyələr verir.

Praktiki tövsiyələr birgə yüksək texnologiyalı biznesləri inkişaf etdirən sahibkarlar və rəhbərlər üçün maraqlı ola bilər.

Əqli mülkiyyətin qorunması və texnologiyaların kommersiyalaşdırılması üzrə Rusiya-Çin tövsiyələri / N. İ. Zolotıx, A. D. Korçagin, B. P. Simonov, G. P. Kurapov, Yang Linsun, Yang Tzinsi, Den Yichji, Wu Ping. – Moskva: [FSMİ FDM], [2011]. – 250 səh.

Nəşr şifri: 2.000; P 76

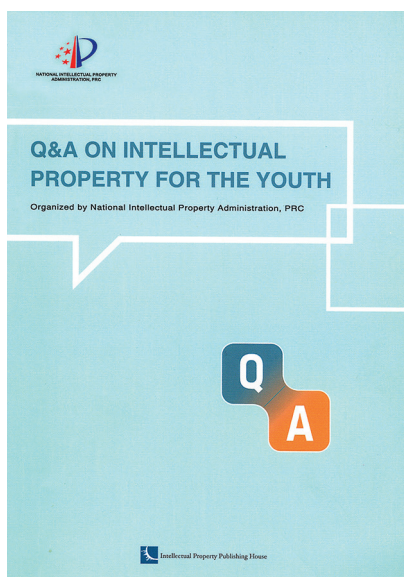

Kaliforniya Universiteti Berkli Hüquq Məktəbi və Berkli Məhkəmə İnstitutunun dəstəyi ilə hazırlanmış patent mübahisələrinə dair təlimata patentin etibarlılığının qiymətləndirilməsində və qərar verilməsində patent idarələrinin rolu, eləcə də patentləşmənin yüksək səviyyədə olduğu on yurisdiksiyada (Yaponiya, Avstraliya, Braziliya, Çin, Almaniya, Hindistan, Koreya Respublikası, Böyük Britaniya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Avropa Patent İdarəsi) patent mübahisələrinin həllinə cavabdeh olan məhkəmə strukturları haqqında məlumatlar daxildir. Ayrı-ayrı fəsilərin quruluşu mülki hüquq pozuntuları ilə bağlı patent məhkəmə icraatının müxtəlif mərhələlərinə əsaslanır. Bunlara iddianın hazırlanması, işlərin ilkin mərhələdə aparılması, müvəqqəti tədbirlərin qəbul edilməsi, sadələşdirilmiş qaydada qərarların verilməsi, məlumat və sübutların aşkarlanması və toplanması, məhkəmə icraatı və hüquqi müdafiə vasitələri daxildir.

An International Guide to Patent Case Management for Judges / World Intellectual Property Organization. – Geneva: WIPO, 2023. – XXIV, 565 p.: il. – ingilis dilində.

Hakimlər üçün Beynəlxalq Patent İşinin İdarə Edilməsi Təlimatı.

Nəşr şifri: 6.004.2; A53

Əqli mülkiyyət sahəsində biliklərin təbliği və yayılması, gənclər arasında hüquqi və iqtisadi savadın artırılması gənc nəslin ixtiraçılıq və mühəndislik yaradıcılığı ilə məşğul olmasına və sonradan onların işlərinin patentləşdirilməsinə və kommersiyalaşdırılmasına kömək edir.

Bu nəşr sual-cavab şəklində əqli mülkiyyətə dair əsas məlumatları, patent və müəllif hüquqlarının əsas müddəalarını təqdim edir, həmçinin əqli mülkiyyətlə bağlı digər aspektləri əhatə edir. Bələdçi Çinin Milli Əqli Mülkiyyət İdarəsi tərəfindən hazırlanıb (ingilis dilində – National Intellectual Property Administration, CNIPA).

Q&A on Intellectual Property for the Youth / National Intellectual Property Administration, PRC. – B. M.: Intellectual Property Publishing House, [2024]. – 149 p.: il., – ingilis dilində.

Gənclər üçün əqli mülkiyyət mövzusunda suallar və cavablar.

Nəşr şifri: 2.000; Q37

6 KİTAB RƏFİ

Tədris vəsaitinin qısa məzmunu

Education guidance abstractt

EDN <https://elibrary.ru/fkojsx>**«Tibb və səhiyyə sahəsində
işlənmələrin kommersiyalaşdırılması.
Rəhbərin masaüstü kitabı»**

Redaksiya heyəti: T. V. Semyonova, V. V. Kosenko, O. P. Neretin
Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutunun nəşriyyatı

**«Commercialization of developments in the field of
medicine and healthcare. Chief's Desk Book»**

Eeditors: T. V. Semenova, V. V. Kosenko, O. P. Neretin
Prepared by the Federal Institute of Industrial Property

Tədris vəsaiti müəlliflər qrupu – Rusiya Səhiyyə Nazirliyinin «Tibbi tətbiq vasitələrinin ekspertizası elmi mərkəzi» Federal dövlət büdcə müəssisəsinin və «Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu» Federal dövlət büdcə müəssisəsinin mütəxəssisləri tərəfindən hazırlanmışdır

və tibb və əczaçılıq sahələrində əqli mülkiyyətlə işləyən rəhbərlər və mütəxəssislər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu kitabda təqdim olunan məlumatlardan istifadə səhiyyə təşkilatlarında əqli mülkiyyətin idarə edilməsi sistemlərinin səmərəliliyini artırmağa kömək edəcək.

Tədris vəsaitinin xüsusiyyəti onun sənaye spesifikliyidir: tibb və səhiyyə sahəsində texnologiyaların qorunması və kommersiyalaşdırılması mexanizmlərinin aspektlərinə diqqət yetirilir.

Məlumatın alqoritmlər, sxemlər, yoxlama siyahıları və sənəd şablonları şəklində təqdim edilməsi sayəsində əqli mülkiyyətin idarə edilməsi proseslərini başa düşmək daha da asanlaşmışdır. Alqoritmlər və sxemlər materialı daha asan mənimsəməyə və təcrübədə tətbiq etməyə kömək edir. Yoxlama siyahıları və sənəd şablonları lazımi sənədlərin hazırlanmasını sadələşdirir və səhvlərə yol verilməsinin qarşısını almağa kömək edir, həmçinin yeni dərman preparatlarının və tibbi məmulatların bazara çıxarılmasına yönəlmiş layihələrin uğurla həyata keçirilməsinə şərait yaradır.

Materiallar ali və əlavə peşə təhsili proqramlarının, xüsusən də ümumilikdə əqli mülkiyyətin idarə edilməsi və ya texnologiya transferi proqramlarının həyata keçirilməsində istifadə oluna bilər.

FSMİ-NİN ELMİ-TƏDRİS MƏRKƏZİNDƏ TƏHSİL:

PEŞƏKARLAR TƏRƏFİNDƏN HƏYATA KEÇİRİLİR

FEDERAL SƏNAYE MÜLKİYYƏTİ İNSTİTUTUNUN DİNAMİK İNKİŞAF EDƏN BÖLMƏSİ – ELM VƏ TƏDRİS MƏRKƏZİ ƏQLİ MÜLKİYYƏT SAHƏSİNDƏ İXTİSASARTIRMA VƏ PEŞƏKAR YENİDƏN HAZIRLIQ PROQRAMLARI MƏZUNLARININ SAYINA GÖRƏ RUSİYADA BİRİNCİ YERİ TUTUB. BU NƏTİCƏ AŞAĞIDAKILAR SAYƏSİNDƏ ƏLDƏ EDİLMİŞDİR:

→ tədris mövzularının aktual seçimi.

→ aparıcı sənaye ekspertlərinin – praktiklərin tədrisə cəlb edilməsi,

→ Rusiya Federasiyası Hökumətinin tapşırığı ilə həyata keçirilən genişmiqyaslı təhsil layihələrində iştirak,

SİZİ GENİŞ SPEKTRLİ İXTİSASARTIRMA VƏ PEŞƏKAR YENİDƏN TƏLİM PROQRAMLARI ÜZRƏ TƏDRİSƏ, 2023-CÜ İLDƏN İSƏ «INNOVATIKA» MAGİSTRATURA PROQRAMINA DƏVƏT EDİRİK.

Proqramların birinci bloku ərizəçi ilə patent idarəsi arasında qarşılıqlı əlaqəyə yönəldilmişdir:

- Sənaye istiqamətləri üzrə əqli mülkiyyət obyektləri (ixtirlər, faydalı modellər, sənaye nümunələri, əmtəə nişanları) üçün ərizələrin rəsmiləşdirilməsi və ekspertizası. Kursu bitirdikdən sonra dinləyicilər əqli mülkiyyət obyektlərinin qeydiyyatı üçün Rospatentə müstəqil şəkildə ərizələr təqdim edə bilərlər.
- Əqli mülkiyyət obyektləri üçün ərizələrin rəsmiləşdirilməsi və ekspertizası. Patent münasibətlərinin hüquqi tənzimlənməsi.
- Patent hüququ.
- Patent axtarışı.
- Fərdiləşdirmə vasitələri: əmtəə nişanları, malların mənşə yerlərinin adları və coğrafi göstəricilər və s.

Proqramların ikinci bloku patent tədqiqatları, patent analitikası, əqli fəaliyyətin əldə edilmiş nəticələrinin qorunması və kommersiyalaşdırılması məsələlərinə həsr olunub:

- Patent analitikası.
- Patent tədqiqatlarının metodoloji əsasları.
- Əqli fəaliyyət nəticələri üzərində hüquqların idarə edilməsi üzrə tövsiyələr və Rusiya Federasiyasının bölgələrində fərdiləşdirmə vasitələri.
- Əqli fəaliyyət nəticələri üzərində hüquqların idarə edilməsi üzrə tövsiyələr.

PEŞƏKAR YENİDƏN HAZIRLIQ: «ƏQLİ FƏALİYYƏTİN NƏTİCƏLƏRİNİN HÜQUQİ MÜDAFİƏSİ VƏ ONLAR ÜZƏRİNDƏ HÜQUQLARIN İDARƏ EDİLMƏSİ» PROQRAMI AŞAĞIDAKI MODULLARDAN İBARƏTDİR:

- Sənaye istiqamətləri üzrə əqli mülkiyyət obyektləri üçün ərizələrin rəsmiləşdirilməsi.
 - Patent hüququ.
 - Patent axtarışı.
 - Əqli fəaliyyət nəticələri üzərində hüquqların idarə edilməsi üzrə tövsiyələr.
 - Patent tədqiqatlarının metodoloji əsasları.
 - Fərdiləşdirmə vasitələri: əmtəə nişanları, malların mənşə yerinin adları və coğrafi göstəricilər.
- Əyani-qiyabi proqramın müddəti 330 akademik saatdır (hər biri 2 həftə olmaqla 2 sessiya və yekun attestasiya).

ALİ TƏHSİL

Magistratura proqramı 27.04.05 «Innovatika»

Proqram geniş praktiki fəaliyyət təcürbəsinə malik olan yüksək peşəkar professor-müəllim heyəti, potensial işəgötürənlər, qanunvericilik və icra hakimiyyəti orqanlarının rəhbərləri, biznes ictimaiyyətinin nümayəndələri tərəfindən həyata keçirilir.

Proqram dövlət akkreditasiyasından keçmişdir.

Təhsil forması – vebinarlar keçirilməklə və məsləhətlər almaq imkanı ilə qiyabi forma (məsafədən təhsil texnologiyalarından istifadə edilməklə).

Təhsil müddəti – iki il beş ay.

FSMİ-NİN ELMİ-TƏHSİL MƏRKƏZİNDƏ TƏLİM MƏSƏLƏLƏRİNƏ DAİR SUALLAR ÜÇÜN QAYNAR XƏTT TELEFON NÖMRƏSİ (MƏLUMAT, PROQRAMLARA QEYDİYYAT):

+7 995 920 0595

ÇOXKANALLI NÖMRƏ: + 7 (499) 243 7391

ƏLAVƏ TELEFON NÖMRƏLƏRİ: 4292, 2123, 2103, 2102, 4021

MAGİSTRATURA: 2170

MÜRACİƏT ÜÇÜN ELEKTRON POÇT:

FIPS_OBR@RUPTO.RU

XATIRLADIRIQ!

Təsdiqlənmiş və plana uyğun qaydada həyata keçirilən proqramlardan əlavə, biz sizin istəyinizlə sənaye və regional xüsusiyyətləri nəzərə alaraq qısa müddət ərzində və yüksək keyfiyyətlə ixtisaslaşdırılmış proqramlar hazırlayıb həyata keçirməyə hazırıq.

ƏQLİ MÜLKİYYƏT SAHƏSİNDƏ PEŞƏKAR OLMAĞA DƏVƏT EDİRİK! MƏHZ SİZİ GÖZLƏYİRİK!

PROQRAMLARIN YERİNƏ YETİRİLMƏSİ TARİXLƏRİ VƏ TƏLİMİN DƏYƏRİ HAQQINDA MƏLUMATI QR KODU İLƏ ƏLDƏ ETMƏK MÜMKÜNDÜR

**«FSMİ bülleteni»
jurnalı****ISSN 2782-5086 (Print)**
ISSN 2949-2432 (Online)**Buraxılış üzrə redaktor:**

Yelena Gennadiyevna Tsaryova
«Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu»
federal dövlət büdcə müəssisəsi (Moskva, Rusiya)
vestnik_fips@rupto.ru

Məsul katib:

Anastasiya Aleksandrovna Lomakina
«Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu»
federal dövlət büdcə müəssisəsi (Moskva, Rusiya)
vestnik_fips@rupto.ru

Redaktə və kompüter yığımı:**«Qruppa PRSB» MMC:**

Elmira Maqomedeminovna Trubnikova,
Olqa Yuryevna Volvaçeva,
Yelena Aleksandrovna Qorşkova,
Anastasiya Sergeyevna Polomarenko,
Anastasiya Borisovna Doljenko

FSMİ tərcüməçiləri:

Sergey Vitalyeviç Rubanov (1-ci dərəcəli tərcüməçi),
Pyotr Nikolayeviç Yaroşenko (tərcüməçi)

Foto:

S.Y.Qlazyevin şəxsi arxivindən

Çap üçün imzalanıb: 18.08.2025**Format:** 205x290 mm**Çap:** tam rəngli (offset, 4/4)**Tiraj:** 500 nüsxə **Sifariş:** № 252**Mətbəə:**

Federal dövlət büdcə müəssisəsi
«Federal Sənaye Mülkiyyəti İnstitutu»
125993, Moskva, Berejkovski sahilı küçəsi, ev 30, korp. 1.
Q-59, QSP-3

**«Bulletin of Federal Institute
of Industrial Property» journal****ISSN 2782-5086 (Print)**
ISSN 2949-2432 (Online)**Managing editor:**

Elena Tsareva –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Executive editor

Anastasiia Lomakina –
FGBU FIPS (Moscow, Russian Federation)
vestnik_fips@rupto.ru

Editing and Desktop publishing:**PRCB Group LLC:**

Elmira Trubnikova,
Olga Volvacheva,
Elena Gorshkova,
Anastasiya Polomarenko,
Anastasiya Dolzhenko

FIPS translators:

Andrey Moscalenko
(Lead Translator)
Petr Iaroshenko (Translator)

Photo:

From the personal archive of Glaziev S.Yu.

Signed to print: 12.08.2025**Format:** 205x290 mm**Printing:** full-colour (offset ink, 4/4)
500 copies; **Order:** № 252**Printing house:**

Federal State Budgetary
Institution «Federal Institute of Industrial Property»
Berezhkovskaya nab. 30–1, Moscow, G-59,
GSP-3, 125993, Russian Federation

HÖRMƏTLİ OXUCULAR, «FSMİ BÜLLETENİ»-NƏ ABUNƏ OLMAĞI UNUTMAYIN!

Abunə rəsmiləşdirildikdən sonra
əqli mülkiyyət haqqında ən aktual
informasiyaya və unikal analitik
məlumatlara daimi giriş əldə
edəcəksiniz.

**İLK DƏFƏ ABUNƏ OLMAQ VƏ YA
ABUNƏLİYİNİZİ UZATMAQ ÜÇÜN «РОССТА
РОССИИ» BÖLMƏLƏRİNƏ VƏ YA KATALOQLAR
ÜZRƏ ONLAYN MÜRACİƏT EDİN:**

• «Pressa Rossii»
www.pressa-rf.ru saytında
Abunəlik indeksi: 85599

• «Kniqa-Servis» Agentliyi
www.akc.ru saytında
Abunəlik indeksi: E 85599

**Əqli mülkiyyət dünyasından
bütün ən aktual xəbərlər:**

ВКонтакте
Rospatent

ВКонтакте
FSMI